STORTINGET

Stortingstidende
Referat fra møter i Stortinget

Nr. 82 · 22. mai
Sesjonen 2024–2025

Fra 1. oktober 2019 har Stortinget innført ny voteringsordning med faste voteringstidspunkter.
Derfor vil saksreferat og tilhørende votering i perioder være i ulike hefter. Dette er markert i referatet.

Møte torsdag den 22. mai 2025 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 82):

1. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse (kostnadsfordelingsavtale m.m.)
(Innst. 287 L (2024–2025), jf. Prop. 106 L (2024–2025))
2. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Samtykke til godkjennelse av EØS-komiteens beslutning nr. 179/2024 av 5. juli 2024 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2019/127 om opprettelsen av Den europeiske stiftelsen for bedring av leve- og arbeidsvilkårene (Eurofound)
(Innst. 245 S (2024–2025), jf. Prop. 57 S (2024–2025))
3. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Per-Willy Amundsen og Dagfinn Henrik Olsen om å stramme inn reglene for nye statsborgerskap
(Innst. 285 S (2024–2025), jf. Dokument 8:159 S (2024–2025))
4. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mari Holm Lønseth, Henrik Asheim, Tage Pettersen, Anne Kristine Linnestad og Mahmoud Farahmand om å gjennomføre innstramminger i innvandringspolitikken
(Innst. 282 S (2024–2025), jf. Dokument 8:94 S (2024–2025))
5. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Per-Willy Amundsen og Dagfinn Henrik Olsen om en restriktiv familieinnvandringspolitikk
(Innst. 284 S (2024–2025), jf. Dokument 8:156 S (2024–2025))
6. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i statsansatteloven (fortrinnsrett og rett til fast ansettelse)
(Innst. 305 L (2024–2025), jf. Prop. 76 L (2024–2025))
7. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg (vass- og avløpsanlegglova) og endringer i forurensningsloven (regulering av forholdet mellom abonnent og kommune og frakobling av overvann fra kommunale avløpsanlegg)
(Innst. 315 L (2024–2025), jf. Prop. 64 L (2024–2025))
8. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i genteknologiloven
(Innst. 299 L (2024–2025), jf. Prop. 69 L (2024–2025))
9. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i markaloven (klargjøring av regler om byggeforbud og saksbehandling m.m.)
(Innst. 289 L (2024–2025), jf. Prop. 70 L (2024–2025))
10. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Knutsdatter Strand, Geir Inge Lien, Per Olav Tyldum, Gro-Anita Mykjåland og Heidi Greni om ekstraordinære og effektive uttak av jerv for å sikre beitesesongen
(Innst. 316 S (2024–2025), jf. Dokument 8:137 S (2024–2025))
11. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet (havvernloven)
(Innst. 283 L (2024–2025), jf. Prop. 72 L (2024–2025))
12. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Samtykke til ratifikasjon av avtale under FNs havrettskonvensjon om bevaring og bærekraftig bruk av marint biologisk mangfold i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon av 19. juni 2023
(Innst. 314 S (2024–2025), jf. Prop. 60 S (2024–2025))
13. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hege Bae Nyholt, Sofie Marhaug og Mímir Kristjánsson om en kritisk gransking av skjermbruk i skolen
(Innst. 298 S (2024–2025), jf. Dokument 8:143 S (2024–2025))
14. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grunde Almeland, Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Abid Raja, Ola Elvestuen, André N. Skjelstad, Ingvild Wetrhus Thorsvik og Alfred Jens Bjørlo om «inkluderende skolehverdag», et forpliktende samarbeid for å bekjempe mobbing og et utrygt skolemiljø
(Innst. 307 S (2024–2025), jf. Dokument 8:147 S (2024–2025))
15. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Lars Haltbrekken, Kari Elisabeth Kaski, Kathy Lie og Kirsti Bergstø om å ta leken tilbake i 1. klasse
(Innst. 310 S (2024–2025), jf. Dokument 8:103 S (2024–2025))

16. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjerstin Wøyen Funderud, Sigbjørn Gjelsvik, Marit Knutsdatter Strand og Kjersti Toppe om skolestart til det beste for 5- og 6-åringene
(Innst. 286 S (2024–2025), jf. Dokument 8:176 S (2024–2025))
17. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hege Bae Nyholt, Mímir Kristjánsson, Tobias Drevland Lund og Seher Aydar om å reversere seksårsreformen
(Innst. 288 S (2024–2025), jf. Dokument 8:184 S (2024–2025))
18. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Bård Hoksrud, Stig Atle Abrahamsen, Dagfinn Henrik Olsen, Hans Andreas Limi og Himanshu Gulati om valgfritt sidemål
(Innst. 319 S (2024–2025), jf. Dokument 8:196 S (2024–2025))
19. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Sikker kunnskap i en usikker verden
(Innst. 290 S (2024–2025), jf. Meld. St. 14 (2024–2025))
20. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Raja, Guri Melby, Ingvild Wetrhus Thorsvik, Alfred Jens Bjørlo, Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland og André N. Skjelstad om å gjenreise Norge som forskningsnasjon
(Innst. 313 S (2024–2025), jf. Dokument 8:152 S (2024–2025))
21. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Kari Elisabeth Kaski og Kathy Lie om å knytte studiestøtten til grunnbeløpet i folketrygden
(Innst. 320 S (2024–2025), jf. Dokument 8:182 S (2024–2025))
22. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie, Kari Elisabeth Kaski og Grete Wold om likestilling av fører- og servicehunder i spørsmål om båndtvang
(Innst. 309 L (2024–2025), jf. Dokument 8:160 L (2024–2025))
23. Innstilling frå næringskomiteen om Lov om jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven)
(Innst. 301 L (2024–2025), jf. Prop. 78 L (2024–2025))
24. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen, Marie Sneve Martinussen, Tobias Drevland Lund og Mímir Kristjánsson om å åpne grossistleddet og sikre en mer rettferdig dagligvarehandel
(Innst. 318 S (2024–2025), jf. Dokument 8:191 S (2024–2025))
25. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Une Bastholm og Sigrid Zurbuchen Heiberg om å redusere negative klima- og miljøeffekter av bunntrål og snurrevad i norske farvann
(Innst. 321 S (2024–2025), jf. Dokument 8:171 S (2024–2025))
26. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken og Grete Wold om berging av Oslofjorden
(Innst. 297 S (2024–2025), jf. Dokument 8:269 S (2024–2025))
27. Referat

Presidenten [10:00:03]: Det foreligger en rekke permisjonssøknader:

– fra representantene Jan Tore *Sanner*, Sveinung *Rotevatn* og Mímir *Kristjánsson* om permisjon i tiden fra og med 26. til og med 28. mai, og fra representantene Per Olaf *Lundteigen*, Runar *Sjåstad*, Trine Lise *Sundnes*, Heidi Nordby *Lunde* og Terje *Halleland* om permisjon i tiden fra og med 25. til og med 28. mai – alle for å delta i EØS/EFTA-møter med Europaparlamentet på Island
– fra Senterpartiets stortingsgruppe om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum for representanten Geir Adelsten *Iversen* fra og med 26. mai og inntil videre
– fra Sosialistisk Venstrepartis stortingsgruppe om permisjon for representanten Kari Elisabeth *Kaski* i dagene 26. og 27. mai for å delta i NATOs parlamentariske forsamlings vårsesjon i Dayton, Ohio, USA

Disse søknader foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentanter for henholdsvis Akershus og Buskerud, Tore Grobæk *Vamraak* og Sigrid Simensen *Ilsøy*, foreligger søknader om fritak fra å møte i Stortinget under henholdsvis representantene Jan Tore Sanners og Per Olaf Lundteigens permisjoner, av velferdsgrunner.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden slik:
For Akershus: Kari Sofie *Bjørnsen* 26.–28. mai
For Buskerud: Stian *Bakken* 26.–28. mai
For Finnmark: Isak Mathis *Buljo* 26.–28. mai og Nancy P. *Anti* 26. mai–inntil videre

For Hordaland: Ane *Breivik* 26.–28. mai
For Oslo: Cato Brunvand *Ellingsen* 26.–27. mai og Agnes Nærland *Viljugrein* og
Eirik Lae *Solberg* 26.–28. mai
For Rogaland: May Helen Hetland *Ervik* og Emma *Watne* 26.–28. mai

Ad anmodning fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Presidenten [10:01:47]: Presidenten vil opplyse om at det har kommet anmodning fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om å få avholde kontrollhøring på en dag det pågår stortingsmøte, dvs. onsdag 4. juni. Dette betinger at forretningsordenen § 27 tredje ledd annet punktum må fravikes.

Presidenten foreslår at anmodningen fra kontroll- og konstitusjonskomiteen imøtekommes, og at Stortinget i medhold av forretningsordenen § 79 godkjenner at nevnte bestemmelse fravikes. Er det noen innvendinger mot dette? – Så synes ikke, og dette anses vedtatt.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:02:29]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse (kostnadsfordelingsavtale m.m.) (Innst. 287 L (2024–2025), jf. Prop. 106 L (2024–2025))

Presidenten [10:02:46]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 2 [10:02:48]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Samtykke til godkjennelse av EØS-komiteens beslutning nr. 179/2024 av 5. juli 2024 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2019/127 om opprettelsen av Den europeiske stiftelsen for bedring av leve- og arbeidsvilkårene (Eurofound) (Innst. 245 S (2024–2025), jf. Prop. 57 S (2024–2025))

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:03:30]: Bare en opplysning: Det har blitt en feil i komiteens tilråding. Det står: «Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.» Det er feil. Senterpartiet er ikke med der, og det framgår av den merknaden som vi har, sammen med Fremskrittspartiet, SV og Rødt, hvor vi sier avslutningsvis:

> «Disse medlemmer er uenig i stadige utvidelser av EØS-avtalens virkeområde, noe som øker kostnadene knyttet til avtaleområdene og begrenser det nasjonale handlingsrommet.»

Senterpartiet er altså ikke med i komiteens tilråding til vedtak i saken.

Mímir Kristjánsson (R) [10:04:23]: Det representanten Lundteigen sa nå, gjelder også for Rødt, og jeg vil egentlig anta at det gjelder for SV, uten at jeg er i stand til å snakke på deres vegne. Vi trekker oss iallfall fra tilrådingen.

Presidenten [10:04:39]: Da er det notert.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [10:04:44]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Per-Willy Amundsen og Dagfinn Henrik Olsen om å stramme inn reglene for nye statsborgerskap (Innst. 285 S (2024–2025), jf. Dokument 8:159 S (2024–2025))

Presidenten [10:05:01]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Første taler er Heidi Greni, som er sakens ordfører. – Greni er ikke til stede. Da går vi videre på talerlisten, og da er det Tobias Drevland Lund. Nå får du være litt saksordfører også!

Tobias Drevland Lund (R) [10:05:50]: Takk for det, president. Jeg håper kanskje saksordføreren kan redegjøre for saksordførerens egen del, men jeg tenkte i hvert fall jeg skulle ta opp Rødts synspunkter i denne saken.

I likhet med at solen står opp i vest, og at vår kommer etter vinter, kommer det aldri som en overraskelse at Fremskrittspartiet fremmer forslag om å stramme inn innvandringspolitikken, og denne gangen er det statsborgerskap som de gyver løs på.

Vi har i dag et regelverk for å få norsk statsborgerskap som er strengt, uten å være helt urimelig. Det følger av lovens strenge krav for utlendinger som ønsker å søke om statsborgerskap i Norge. På samme tid sikres det at barn av norske statsborgere får statsborgerskap i riket, enten de bor her eller ikke, og uavhengig av foreldrenes valg av sivil status. Barn skal ikke lide som følge av foreldrenes valg.

Det skal henge høyt å ha statsborgerskap i Norge, og det er helt riktig, for statsborgerskapet gir enkeltindivider en rekke rettigheter som er viktige for vårt demokrati. Rødt mener det er et gode for samfunnet at folk som bor her, og som tenker å bli boende her, skal kunne få norsk statsborgerskap når de oppfyller lovens krav. Å ha norsk statsborgerskap gir rett til å stemme i stortingsvalg, det gir rett til å stille til valg til denne salen som vi nå er i, og det gjør at en person har rett til pass – for å nevne noen viktige rettigheter.

Det at Norge fremdeles er et av få land som praktiserer tilbakekall av statsborgerskap uten noen form for foreldelsesfrist, er et stort problem. Er det én ting vi burde endret med statsborgerskapsloven, så er det nettopp det. Når det åpnes en tilbakekallsvurdering, eller sak, har det store konsekvenser for dem det gjelder, og deres nærmeste. Det er svært inngripende, og saksbehandlingstiden har i en betydelig andel saker vært på over fem år. Det er fem år med usikkerhet og en enorm belastning for dem det gjelder, og de aller nærmeste. Det gis heller ikke rettshjelp i forbindelse med intervjuet hos politiet, og som vanlig vurderes ikke alltid hensynet til barnets beste i slike saker.

Det er også verdt å nevne at for lovbrudd som folkemord, forbrytelser mot menneskeheten, krigsforbrytelser, terrorhandlinger – alt dette som har en strafferamme på 15 år – inntrer ikke foreldelse. Det skjer heller ikke for drap, mordbrann, der noen omkommer, voldtekt eller fullbyrdet seksuell omgang med barn under 18 år. Men når det gjelder statsborgerskapsloven, er det altså heller ingen foreldelse. Det er derfor helt ubegripelig at det ikke finnes en foreldelsesfrist på brudd på statsborgerskapsloven. Rødt stemmer derfor imot alle forslagene og skulle heller ønske at vi hadde en annen innretning på denne debatten enn det vi har her i dag.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [10:09:09]: Et statsborgerskap har røtter helt inn i kjernen av nasjonalstaten. Det er et synlig bevis på hvem man er, og hvor man hører til. Norsk statsborgerskap gir rettigheter som stemmerett og valgbarhet i tillegg til andre grunnleggende rettigheter, som retten til opphold, retten til å ta arbeid i riket samt retten til å inneha et pass. Norsk statsborgerskap skal henge høyt og samtidig bidra til god integrering.

Ved innføringen av statsborgerloven av 2005 var en viktig vurdering at barn ikke skal lide som følge av foreldrenes valg av sivil status. Arbeiderpartiet mener det fortsatt er et riktig og viktig prinsipp. Vi mener det heller ikke bør stilles andre krav til forholdet mellom barn og foreldre i statsborgerloven enn at foreldreskapet følger av barneloven.

Vi er enig i at dagens vilkår for å få innvilget norsk statsborgerskap ligger på et riktig nivå for å balansere behovet for kontroll, samtidig som innvandrere som fyller vilkårene for statsborgerskap, gis mulighet til å formalisere sin tilknytning til riket og ta i bruk de demokratiske rettighetene som norsk statsborgerskap gir.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet innhenter nå kunnskap for å vurdere om dagens krav er hensiktsmessige. Som følge av dette skal det vurderes nærmere hvorvidt kravet til ferdigheter i norsk muntlig bør heves ytterligere. Prøven i grunnleggende norske verdier, som representantene etterspør, er allerede på plass gjennom statsborgerprøven.

En person som søker om norsk statsborgerskap, må ha utholdt en karenstid før statsborgerskap innvilges, dersom vedkommende er ilagt straff eller strafferettslig særreaksjon. Retten til statsborgerskap ved svært langvarig fengselsstraff utsettes så lenge at personen i praksis kan miste muligheten til å oppnå norsk statsborgerskap.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet jobber med en revisjon av statsborgerloven hvor det vurderes hvordan regelverket kan bli enda mer digitaliserings- og automatiseringsvennlig, og mener hensynet til likebehandling og automatiseringsvennlighet bør veie tungt når nye vilkår for statsborgerskap vurderes.

Erlend Wiborg (FrP) [10:11:48]: Aller først tar jeg opp de forslag Fremskrittspartiet har i innstillingen.

Norsk statsborgerskap er noe som skal henge veldig høyt, men dessverre er det ikke det som er realiteten. Tall fra UDI viser at Norge i fjor delte ut 27 276 statsborgerskap. Hvis vi sammenligner med Danmark, delte de ut 6 255 statsborgerskap på samme tid.

Fremskrittspartiet ønsker som sagt å stramme inn reglene, for utgangspunktet når personer kommer til Norge, f.eks. gjennom kvoteflyktningordningen eller som asylsøker, er jo at personen skal tilbake når det blir fred i hjemlandet, og være med og bygge det opp. For personer som har kommet til Norge av andre grunner, kan det være aktuelt å bli norsk statsborger, men da mener Fremskrittspartiet at vi må våge å stille noen klare krav. Det ene er at du er fullintegrert i det norske samfunnet, at du snakker og forstår norsk tilfredsstillende, sånn at du faktisk kan ta del i det samfunnet du ønsker å bli en del av, og det samfunnet du ønsker å bli borger i. Vi foreslår å øke kravet til hvor lenge man må ha vært i Norge, til minst ti år.

Det er også noe annet som er veldig viktig utover språk, og det er hvilket verdisyn man har. Det at mennesker er forskjellige, er i utgangspunktet positivt, men noen grunnleggende verdier må vi ha felles. Det er de verdiene Norge er bygget på, som er selve grunnmuren i samfunnet: å akseptere at Norge er bygget på demokrati, ytringsfrihet, religionsfrihet, likestilling og rettsstaten.

Det er noe alle må akseptere, og det mener Fremskrittspartiet at vi også må stille krav om når det gjelder innvilgelse av statsborgerskap.

Så bør det være en selvfølge at man er selvforsørgende hvis man ønsker å bli norsk statsborger, for det blir veldig galt om man skal skyve finansieringen av livet sitt over på skattebetalerne når man kommer og søker om statsborgerskap.

Sist, men ikke minst: Fremskrittspartiet er klare på at personer som er kriminelle, ikke bør kunne bli norske statsborgere. Derfor sier vi at hvis man er dømt til ubetinget fengsel i over 90 dager, skal man også miste retten til å bli norsk statsborger.

Presidenten [10:14:45]: Representanten Erlend Wiborg har tatt opp de forslagene han refererte til.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [10:15:06]: SV meiner at krava til statsborgarskap er strenge nok som dei er, og at det vil vere fleire negative enn positive effektar av ei eventuell innstramming, slik som er føreslått i denne saka, med å forlengje butida til 10 år og ha strengare krav til norskferdigheiter enn det som er i dag.

Kravet til norskferdigheiter blei heva frå A2 til B1 så seint som i 2022. Eg meiner at å heve dette kravet ytterlegare har lite for seg. Det føregår ei IMPECT-undersøking som like gjerne kan vise at kravet bør senkast eller praktiserast meir lempeleg. Å krevje språkmeistring på B2-nivå vil vere uforholdsmessig overfor personar som kanskje har lærevanskar eller funksjonshindringar som gjer det vanskeleg å greie slike krav, eller som grunna forfølging og krig kanskje ikkje har fått grunnleggjande skulegang før dei kom til Noreg, og difor kanskje slit med slike høge krav – ikkje fordi dei ikkje vil, men fordi det blir uoppnåeleg. Det er både ynskjeleg og bra at utlendingar lærer seg norsk, men eg meiner det er mange eksempel på at menneske kan vere ressurspersonar og svært gode norske statsborgarar utan å prestere i norsk på eit akademisk nivå.

Eg meiner det er viktig å la menneske som har lovleg opphald, og som har budd lenge i landet, få ta del i demokratiet, med dei plikter og rettar som fylgjer med eit statsborgarskap og norsk lov. Det er viktigare enn å forsøkje å skape utryggleik rundt livet til folk ved stadig å stramme inn på reglane og gjennom det sende signal om at vi ikkje vil at dei skal vere her, og at dei ikkje får vere ein del av vår flokk.

Viss ein ynskjer inkludering, viss ein ynskjer eit samfunn med like lover for alle og like rettar for alle, tenkjer eg at når ein har budd mange år i landet, har lovleg opphald som gjev grunnlag for å søkje statsborgarskap, og oppfyller krava som er lagt til det, så er det ei fin ordning. Eg støttar ikkje dette forslaget om å stramme inn ytterlegare. Eg trur det vil verke meir splittande enn samlande i det norske samfunnet.

Mudassar Kapur (H) [10:17:51]: Det er selvfølgelig viktig at det settes strenge og tydelige krav til innvilgelse av statsborgerskap. Man må bl.a. kunne snakke norsk på et nivå som gjør at man kan delta i arbeidslivet, ta del i sivilsamfunnet og ha kontakt med andre i samfunnet. Videre må man, som mange vet, allerede i dag også bestå en egen prøve. Jeg vil i den anledning trekke fram at jeg kjenner veldig mange som har lang, lang fartstid i Norge, i flere generasjoner, som noen ganger kan slite med å bestå denne prøven. De som tar den og består den, er flinke.

Da Høyre satt i regjering, strammet vi inn kravene for statsborgerskap, men det kan selvfølgelig være viktig og riktig fortløpende å vurdere eventuelle ytterligere endringer i dagens regelverk for statsborgerskap, bl.a. høyere krav til språkkompetanse. Norsk statsborgerskap skal henge høyt og samtidig bidra til god integrering. Vi har i en sak senere i dag fremmet en rekke forslag på innvandringsfeltet, herunder et forslag om å evaluere og utrede om språkkravet for statsborgerskap skal skjerpes, men vi mener at endringer framover må være basert på grundig evaluering og utredning, og ikke minst sørge for at man når det målet man ønsker seg med den type endringer. Derfor vil ikke Høyre stemme for de forslagene som ligger på bordet nå. Vi vil komme tilbake igjen til andre forslag innenfor samme felt senere i dag.

Heidi Greni (Sp) [10:19:47] (ordfører for saken): Først må jeg beklage at jeg var for sen til saksordførerinnlegget i starten av debatten.

Fremskrittspartiet fremmer et representantforslag med fire tilhørende forslag om å stramme inn reglene for statsborgerskap. Disse går ut på å stille krav om at unger som er født i utlandet med norsk mor eller far, må ha fast tilknytning og samvær med den biologiske forelderen som innehar det norske statsborgerskapet, for å få rett til statsborgerskap. Det er innføring og krav om bl.a. ti års botid, krav om selvforsørgelse, med unntak for alderspensjonister, og krav om at den som søker, skal bidra til å integrere ektefelle, partner og barn.

Statsråden viser i sitt brev til at i henhold til statsborgerloven fra 2005 blir barn norsk statsborger ved fødselen dersom faren eller moren er norsk statsborger, og foreldreskapet følger av barneloven. Man må ha utholdt en karenstid før statsborgerskap innvilges, dersom vedkommende er ilagt straff eller strafferettslige særreaksjoner. Med karenstid menes en form for ventetid der søknad om statsborgerskap ikke kan innvilges. Reglene om beregning av karenstid framgår av statsborgerloven og statsborgerforskriften. Det vises videre til at regjeringen Solberg i 2017 hadde på høring et forslag

om å øke kravet til oppholdstid i hovedregelen om erverv av norsk statsborgerskap. I Prop. 130 L gikk regjeringen Solberg bort fra dette og foreslo i stedet å øke kravet til oppholdstid i hovedregel fra sju til åtte år. Dette trådte i kraft 1. januar 2022. Departementet er i gang med en revisjon av statsborgerloven der det vurderes hvordan regelverket kan bli enda mer digitaliserings- og automatiseringsvennlig. Statsråden mener hensynet til likebehandling og automatiseringsvennlighet bør veie tungt når nye vilkår for statsborgerskap vurderes.

Senterpartiet mener at norsk statsborgerskap skal henge høyt og samtidig bidra til god integrering. Statsborgerskap gir rettigheter som stemmerett og valgbarhet, i tillegg til andre grunnleggende rettigheter, som rett til opphold, rett til å ta arbeid i riket samt rett til å inneha pass. De fleste rettigheter nordmenn har, er ikke knyttet opp til statsborgerskap.

Senterpartiet mener det er viktig at det settes strenge og tydelige krav til innvilgelse av statsborgerskap. Vi mener at det å være norsk statsborger er synonymt med å være norsk. For å få innvilget statsborgerskap må man kunne snakke norsk på et nivå som gjør at man kan delta i arbeidslivet, ta del i samfunnslivet og ha kontakt med andre i samfunnet. Derfor ber vi regjeringen komme tilbake med en sak om vilkår for statsborgerskap.

Presidenten [10:22:35]: Representanten Heidi Greni har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Statsråd Tonje Brenna [10:22:49]: Vi diskuterer i dag et representantforslag som tar til orde for innstramminger i reglene for norsk statsborgerskap. Forslagene reiser viktige spørsmål om tilhørighet, krav, ansvar og fellesskap.

Statsborgerskap er inngangsbilletten til demokratisk deltakelse og å delta fullt ut i det norske fellesskapet. Statsborgerskap gir rett til å stemme ved stortingsvalg, tilgang til norsk pass, konsulær bistand og trygghet mot utvisning. Det åpner også døren til stillinger i staten som krever statsborgerskap. Derfor mener jeg det er helt riktig at vi fortsetter å stille krav, men kravene må være rett utformet.

Vi må fortsatt ha kontroll med hvem som får norsk statsborgerskap. I tilfeller der folk får innvilget statsborgerskap på falske premisser, har vi mulighet til å tilbakekalle statsborgerskapet, og statsborgerskap kan også tapes av hensyn til grunnleggende nasjonale interesser. Vi stiller krav til botid, språkferdigheter og samfunnsforståelse også i dag.

Med krav om ti års botid, et akademisk språknivå og inntekt de siste fem årene på 3,2 G risikerer vi at mange mennesker som allerede er en del av det norske samfunnet, forblir uten stemmerett, uten full deltakelse og uten den tryggheten statsborgerskapet gir. Jeg er usikker på hva annet vi potensielt oppnår med det enn at færre mennesker føler de hører til i landet vårt.

Jeg mener at statsborgerskap skal være noe man kan oppnå gjennom innsats og deltakelse. Det skal ikke være forbeholdt de mest ressurssterke. Vi må stille krav, men vi må også bidra til at det er mulig for folk å oppfylle de kravene vi stiller. Det handler om å bygge et samfunn der folk føler seg hjemme, der de får mulighet til å bidra, og der vi anerkjenner at tilhørighet handler om mer enn fødested og inntekt. Det handler også om myndighetenes behov for kontroll med hvem som har norsk statsborgerskap. Jeg mener disse hensynene ivaretas godt med de reglene vi har i dag – regler som for øvrig ble fastsatt da forslagsstillerne selv var en del av det flertallet som stemte dem igjennom.

Presidenten [10:25:03]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sakene nr. 4 og 5 blir behandlet under ett.

Sak nr. 4 [10:25:12]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mari Holm Lønseth, Henrik Asheim, Tage Pettersen, Anne Kristine Linnestad og Mahmoud Farahmand om å gjennomføre innstramminger i innvandringspolitikken (Innst. 282 S (2024–2025), jf. Dokument 8:94 S (2024–2025))

Sak nr. 5 [10:25:12]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Per-Willy Amundsen og Dagfinn Henrik Olsen om en restriktiv familieinnvandringspolitikk (Innst. 284 S (2024–2025), jf. Dokument 8:156 S (2024–2025))

Presidenten [10:25:51]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Heidi Greni (Sp) [10:26:25] (ordfører for sakene): I Dokument 8:94 S fremmer Høyre et representantforslag om innstramming av innvandringspolitikken med i alt åtte forslag. Det går ut på innstramminger på innvandringsområdet som kan iverksettes raskt ved be-

hov, og en gjennomgang av hvilket område på innvandringsfeltet der Norge skiller seg vesentlig ut fra sammenlignbare land, f.eks. Norden og Europa. Kravet om å få permanent oppholdstillatelse skal ha et selvforsørgelseskrav. Videre gjelder det utfordringer knyttet til sekundærbosetting, økt språkkrav, aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere og omplassering til trygge tredjeland.

Statsråden legger i sitt svarbrev til komiteen vekt på at Norge ikke skal framstå som et mer attraktivt land å søke beskyttelse i enn andre land det er naturlig å sammenligne oss med, og viser til de innstrammingene regjeringen har gjennomført.

I Dok. 8:153 fremmer Fremskrittspartiet representantforslag om en mer restriktiv familieinnvandringspolitikk med til sammen tolv forslag, bl.a. om å stanse familiegjenforening til enslige mindreårige asylsøkere, stanse familiegjenforening til personer som har midlertidig opphold, begrense familiegjenforening for ektefeller og egne barn under 15 år, obligatorisk DNA-test ved familieinnvandringssaker, at referansepersoner skal ha jobbet i Norge i minst fire år, samt økning av underholdskravet.

Jeg tror hele komiteen er enig med meg når jeg trekker fram den formidable jobben kommunene har gjort med å ta imot nesten 90 000 ukrainere de siste årene. Vi er alle imponert over måten de har tatt imot dem på, og måten de jobber hardt på for å integrere dem.

Forslagene om å fremme forsørgerkrav for å gjennomføre familiegjenforening registrerer jeg at Høyre velger å ikke fremme i innstillingen. De viser til at regjeringen har skjerpet forsørgerkravet i familieinnvandringssaker fra 2,7 G til 3,2 G. Det ble foreslått innført da Senterpartiet satt i regjering, og vi la vekt på at de som henter familiemedlemmer, må kunne forsørge dem, slik at de ikke ender opp med å leve og bo på statens regning. Jeg forstår det da slik at Høyre mener den innstrammingen var god.

Senterpartiet mener at Norge skal føre en streng, forutsigbar og bærekraftig innvandringspolitikk innenfor rammene av Norges nasjonale forpliktelser. Senterpartiet vil også se på vilkår for familieinnvandring. Vi er åpne for å diskutere en del av de forslagene som ligger her, men vi mener de er for dårlig utredet, og støtter derfor forslaget om å få en bedre utredning og at regjeringen kommer tilbake.

Til slutt vil jeg ta opp de forslagene som Senterpartiet står bak.

Presidenten [10:29:42]: Representanten Heidi Greni har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Anita Patel (A) [10:29:57]: Arbeiderpartiet står for en kontrollert, rettferdig og bærekraftig innvandringspolitikk. Forslagene fremmet av Fremskrittspartiet i representantforslaget om familieinnvandring kan dessverre ikke sies å bidra særlig til dette. Forslagene kan tvert imot virke negativt for bl.a. å rekruttere arbeidskraft fra utlandet. De kan også føre til unødvendig bruk av utlendingsmyndighetenes og andres tid og ressurser, bl.a. ved at det foreslås å gjennomføre DNA-analyser også i tilfeller hvor det ikke er grunn til å tvile på familierelasjon.

Forslaget om begrensninger i ytelser som inngår i beregningen av underholdskravet, vil ramme enkeltpersoner som varig uføre, kvinner i fødselspermisjon med opptjent rett til fødselspenger og personer som studerer for bedre kvalifisering til arbeidslivet, uforholdsmessig hardt.

Andre av forslagene er unødvendige fordi problemene forslagsstillerne beskriver, allerede kan løses eller blir løst gjennom dagens regelverk og praksis, som f.eks. at det i dag er slik at søknader om oppholdstillatelse i saker om familieetablering kan avslås dersom det er mest sannsynlig at søkeren vil bli mishandlet eller grovt utnyttet. Vandelsopplysninger kan benyttes for å vurdere om det er sannsynlig at søkeren eller dennes særkullsbarn vil bli mishandlet eller grovt utnyttet ved å etablere familieliv i Norge.

Dette er problemstillinger denne regjeringen tar på dypt alvor. Arbeiderparti-regjeringen har derfor foreslått innstramminger når det gjelder familieinnvandring, bl.a. gjennom endringer i utlendingsloven som gjør at en forelder ikke kan få opphold med flere samlivspartnere. Disse lovendringene er med på å bekjempe bigami og gir et viktig signal om at det ikke skal lønne seg å sende sårbare barn alene ut på en farefull ferd for å sikre at en forelder kan få opphold med flere samlivspartnere i Norge.

Inntektskravet for familiegjenforening er også hevet fra 1. februar 2025, både for å sikre en kontrollert og bærekraftig innvandring til Norge og for i større grad å sikre at familier som skal bo i Norge, kan forsørge seg selv.

Så Arbeiderparti-regjeringen gjør allerede mye av det jeg oppfatter at forslagsstillerne etterspør, og vi gjør det uten at det fører til unødvendig mye byråkrati og ressursbruk. Det betyr ikke at regelverket er hugget i stein, eller at vi ikke skal gjøre mer. Det er derfor bra at vi diskuterer hvilke endringer som kan gjøres, og om regelverket bør justeres når det gjelder familieinnvandring.

I sak nr. 5 vil vi derfor stemme for forslaget:

> «Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å stramme inn vilkårene for familieinnvandring.»

Det har kanskje aldri vært viktigere med internasjonalt samarbeid enn nå, enten det handler om handel,

forsvar og sikkerhet eller om migrasjon. Jeg er glad for at regjeringen har hatt tett kontakt med våre naboland om migrasjon, og at regjeringen viderefører returarbeid og deltar aktivt i EUs diskusjoner om et revidert returregelverk.

Jeg også glad for at regjeringen er klar på at vurderinger rundt etablering av trygge transittsentre er noe som bør skje i samarbeid med FNs høykommissær for flyktninger, Den internasjonale organisasjonen for migrasjon og andre sentrale aktører

Når det gjelder forslaget relatert til masseankomster, som på Storskog i 2015, er vi godt rustet til å håndtere store og krevende situasjoner innen migrasjon. Vi husker hvordan høyreregjeringen strevde med å håndtere situasjonen den gangen. Det er viktig at vi ikke kommer dit igjen. Arbeiderpartiet har vist at vi håndterer kriser bedre og mer ansvarlig gjennom å ta imot 90 000 fordrevne under krigen i Ukraina, i godt samarbeid med kommunene over hele landet. Vi har nå en årvåken regjering og justisminister som er klar til raskt å sette inn de tiltakene som trengs, dersom det er nødvendig. Det er tiltak som gjerne kan presenteres for Stortinget.

Det samme gjelder en gjennomgang av på hvilke områder Norge skiller seg ut fra sammenlignbare land, og at Stortinget kan ta stilling til hvilke innstramminger som er hensiktsmessige å gjennomføre.

Vi vil derfor i sak nr. 4 stemme for forslaget:

> «Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med konkrete forslag til innstramminger på innvandringsområdet som kan iverksettes raskt ved behov.»

Og vi vil stemme for forslaget:

> «Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av hvilke områder på innvandringsfeltet der Norge skiller seg ut fra sammenlignbare land, for eksempel i Norden og Europa, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte med forslag om innstramminger.»

Mudassar Kapur (H) [10:34:56]: Høyre mener det er nødvendig med innstramminger i innvandringspolitikken både for å forberede Norge på en potensiell ny flyktningkrise og for å sikre bedre integrering av dem som har krav på beskyttelse. I vårt nærområde har Russlands angrepskrig mot Ukraina ført millioner av mennesker på flukt. Over 90 000 har flyktet til Norge. Europa opplever den største flyktningkrisen siden annen verdenskrig. Samtidig ser vi at presset mot Europas yttergrenser har økt betydelig.

Selv om mange land i Europa over tid har opplevd et høyt migrasjonspress fra asylsøkere utenfor Ukraina, har Norge foreløpig ikke opplevd det samme presset. Norge har likevel gjennom de siste 20 årene hatt en høy innvandring, og kommunenes kapasitet til å integrere innvandrere må hele tiden tas i betraktning i slike diskusjoner. Vi må derfor være forberedt på at Norge kan oppleve en flyktningkrise på toppen av de ankomstene vi allerede står i.

Norge har et ansvar for å hjelpe mennesker på flukt, og Høyre mener det er viktig at Norge tar en aktiv rolle for å begrense behovet for å legge på flukt – gjennom hjelp i nærområdene og å styrke et felleseuropeisk samarbeid. Høyre foreslår derfor fra vår side at regjeringen skal utrede et system hvor Norge kan gi beskyttelse til sårbare personer med beskyttelsesbehov ved å betale for omplassering til trygge tredjeland.

Det er viktig at Norge ikke er eller blir et mer attraktivt land å søke beskyttelse i enn andre land. Derfor er det viktig å ta en gjennomgang av hvilke områder på innvandringsfeltet Norge skiller seg ut fra sammenlignbare land på, f.eks. i Norden og Europa.

Antall familiegjenforeninger i Norge har økt og er på det høyeste nivået på ti år. Totalt har over 100 000 personer fått innvilget familiegjenforening siden 2014. Det er store forskjeller i arbeidsdeltakelsen innad i gruppen med personer som har kommet til Norge gjennom familiegjenforening. Hvilken yrkesgruppe den enkelte tilhører, har også noen ganger noe å si for arbeidsdeltakelsen. Vi vet at der hvor man ikke har store kvalifiseringskrav, er det lettere å få en fot innenfor arbeidsmarkedet, mens på andre områder tar det lengre tid å komme inn. Vi må legge til rette for at uansett hvilken bakgrunn man har, skal veien inn til arbeidsmarkedet være godt tilrettelagt, sammen med den enkeltes innsats.

En rapport fra SSB fra 2022 viser at for personer som gjenforenes med arbeidsinnvandrere, er 69 pst. i jobb etter ti år. For personer gjenforent med personer med fluktbakgrunn var kun 42 pst. i arbeid etter ti år. Det er derfor behov for tiltak for å få flere inn på arbeidsmarkedet, samtidig som familieinnvandringen bør strammes inn.

De som kommer til Norge, uansett bakgrunn, skal føle seg trygge. Dessverre er ikke det virkeligheten for alle. I media har vi de siste årene lest eksempler fra krisesentre om norske menn som mishandler kvinner som de har sørget for kom til Norge gjennom familieetablering eller familiegjenforening. Det har kommet fram eksempler på menn som har søkt familieetablering med ny kvinne kort tid etter at den forrige har blitt utsatt for omfattende vold og senere skilsmisse. Høyre mener derfor at det bør utredes om retten til familieetablering for personer som utøver vold mot partner, skal innskrenkes, f.eks. i form av en karanteneperiode.

Fremskrittspartiet tar opp denne problemstillingen i sitt representantforslag, og Høyre vil støtte flere av forslagene Fremskrittspartiet har tatt opp. Vi kommer også

til å støtte et forslag som Senterpartiet har tatt opp, som vi står inne i i innstillingen.

Jeg vil avslutningsvis ta opp alle forslag Høyre har fremmet og er med på i disse sakene – de som ikke allerede er tatt opp.

Presidenten [10:38:54]: Representanten Mudassar Kapur har da tatt opp de forslagene han refererte til.

Erlend Wiborg (FrP) [10:39:09]: Norge har tatt imot enormt mange asylsøkere og FN-flyktninger over mange år, men ett tall som går under radaren, er at når vi f.eks. henter en FN-flyktning, blir den ene fort til både to, tre og fire på grunn av familiegjenforening. De siste åtte årene har Norge gitt familiegjenforening til flere enn det bor i Drammen, og de siste ti årene har Norge gitt familiegjenforening til hele 136 733 personer. Når vi samtidig vet at vi har store utfordringer knyttet til integrering, og at det henger tett sammen med antallet innvandrere som har kommet totalt sett, er det på tide å stramme inn.

Det er derfor Fremskrittspartiet jevnlig foreslår å stramme inn når det gjelder FN-flyktninger. Vi foreslår også å stramme inn i hele asylsystemet og reformere det. Vi foreslår nå betydelige innstramminger når det gjelder familieinnvandring. For hvis man gjør som veldig mange av de andre partiene her i denne salen og lukker øynene for utfordringene, løses ikke de utfordringene vi faktisk har.

Én utfordring med hele asylsystemet er at barn brukes som såkalte ankerbarn. De sendes av sine foreldre på en farefull ferd til Europa, ledsaget av kyniske menneskesmuglere. Dette gjør de i håp om at det skal være lettere å få opphold som såkalt enslig mindreårig asylsøker – og så, så fort personen har fått opphold, søkes familiegjenforening. Her snakker vi om forferdelige menneskelige lidelser for disse barna. For å sette en stopper for denne problematikken som rammer mange barn, ønsker Fremskrittspartiet at enslige mindreårige asylsøkere ikke skal ha rett til familiegjenforening.

I tillegg har vi flere andre forslag for å stramme inn. Det ene er at personer som har midlertidig opphold, selvfølgelig ikke skal få familiegjenforening, for det ligger jo i begrepet midlertidig opphold at det skal være midlertidig. Man skal tilbake og være med og bygge opp landet sitt så fort det blir fred igjen, og da blir det veldig spesielt å åpne opp for familiegjenforening. Vi ønsker også å stramme inn slik at familiegjenforening kun skal gjelde egne barn under 15 år og ektefelle. I tillegg ønsker vi å innføre en obligatorisk DNA-test, sånn at vi faktisk vet at de barna man påberoper seg som sine, reelt sett er det. Vi ønsker også DNA-test for å kunne unngå søskenbarnekteskap, som Fremskrittspartiet til slutt vant gjennom med at skal være forbudt i Norge, etter en tiårs lang kamp.

Vi må også stille andre krav, som at hvis man ønsker å få hentet noen på familiegjenforening, må man være godt integrert i det norske samfunnet. Man må ha vært i full jobb eller utdanning i minst fire år, og man må ha en inntekt fra arbeid, altså ikke ytelser, slik at man kan forsørge seg selv og den som kommer, så den byrden ikke blir overført til norske skattebetalere.

I tillegg ønsker Fremskrittspartiet at hvis man skal ha rett til familiegjenforening, må man ha plettfri vandel. Det ønsket vi også i forrige sak, da vi behandlet Fremskrittspartiets forslag om å stramme inn reglene for statsborgerskap. Hvis man først ønsker å få hentet familiemedlemmer til Norge, må vi jo kunne forvente at man faktisk har fulgt de lover og regler som gjelder i Norge, og at man har plettfri vandel.

Det er en glede å ta opp de forslag Fremskrittspartiet har fremmet og er med på.

Presidenten [10:43:46]: Representanten Erlend Wiborg har tatt opp de forslagene han refererte til.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [10:44:12]: Aller fyrst vil eg understreke at SV er heilt einig i at Noreg treng lover og politikk som regulerer innvandring. Det er både viktig og nødvendig, for alle har ikkje rett til opphald i Noreg.

Eg trur også det er stor einigheit på Stortinget om at det er viktig at utlendingslova er både hensiktsmessig og forståeleg, og at dei som søkjer, får saka si handsama på ein skikkeleg måte, utan ugrunna opphald.

Begge dei to representantforslaga vi behandlar i dag, er fremja for å stramme inn på innvandringspolitikken generelt og familieinnvandring spesielt. Eg vil gje ros til statsråden sine grundige og forklarande svar, og eg er glad for at statsråden er så tydeleg på å avvise forslag som er sterkt i strid med heilt grunnleggjande prinsipp i Den europeiske menneskerettskonvensjonen og FNs flyktningkonvensjon.

Eg må kommentere at eg synest det er litt spesielt at representantane frå Framstegspartiet har fremja forslag som byggjer på feil attgjeving av gjeldande lov. Eg meiner også at det er å kaste vekk dyrebar tid i Stortinget og unødvendig byråkratisering å føreslå ting som allereie er gjeldande lov, slik som forslaga nr. 3, 4 og 12 i Dokument 8:156 S for 2024–2025.

SV meiner også at internasjonalt samarbeid er viktig, men viss det er slik at nabolanda våre utviklar ein innvandringspolitikk som er i strid med grunnleggjande menneskerettar og flyktningkonvensjonen, er eg ikkje så sikker på om det er klokt av Noreg å leggje lista der.

Til spørsmålet om utanforskapet: Er det på grunn av at folk er frå utlandet, eller har vi noko å rydde opp i i eige land når det gjeld diskriminering?

SV støttar ikkje innstrammingane som er føreslått. Vi meiner at reglane for familiegjenforeining og opphald i Noreg allereie er svært strenge, og at vi heller burde gjere meir for å få ned saksbehandlingstida. Det er svært stressande for folk å vente lenge på svar, ikkje minst i saker som vedkjem barn. Å miste to–tre år av eit barns liv er ganske alvorleg for ein forelder, og ikkje minst for barnet.

Eg meiner retten til familie er grunnleggjande, og eg trur det er bra både for den enkelte og ikkje minst for arbeidsdeltaking og psykisk helse at det ikkje blir lagt uoverstigelege hindringar i vegen for familiegjenforeining.

Noreg treng arbeidskraft. Eg trur det er klokt at vi heller enn å kappast om å gjere det vanskelegast mogleg for menneske som har fått lovleg opphald i landet, å sameinast med sin heilt nære familie, bør gjere meir for å kjempe mot diskriminering i arbeidslivet, gje raskare og betre hjelp for å kome i arbeid, og gje raskare godkjenning av høgare utdanning og arbeid for å utløyse den positive ressursen som bur i den enkelte, som samfunnet har bruk for. Dette er noko vi kunne tent mykje på å få løyst.

I går møtte eg mange kvinner og menn frå fleire ulike land som har lovleg opphald i Noreg, som har teke høgare utdanning, har B2-nivå i norsk og har gjort det dei kan for å lære seg norsk, men som er kjempefortvila fordi dei har søkt og søkt på jobb utan å få det, utan å bli kalla inn til intervju. Både Framstegspartiet og Høgre vil innføre aktivitetsplikt, men eg trur det er litt å byrje i feil ende. Det største problemet er kanskje diskriminering i arbeidslivet og våre forventningar til utlendingar – skapt m.a. av Framstegspartiets retorikk – og dei formelle og uformelle hindringane utlendingar som søkjer jobb, møter i Noreg. Forsørgjarkravet gjeld, og det er strengt nok.

SV har fremja to forslag i denne saka. NOAS har laga ein rapport om barns beste i familiegjenforeiningssaker, og funna i denne rapporten gjer at vi er bekymra for at rettane til ungar er for dårleg varetekne i forvaltninga. Vi vil ha ein gjennomgang av om praksisen er i tråd med gjeldande lover, kva som er vektlagt i avgjerslene, og spesielt om utlendingsforskrifta § 17-5, om at barn skal ha eit tilbod om munnleg samtale, er oppfylt. Med dette tek eg opp SVs forslag i saka.

Presidenten [10:48:56]: Representanten Birgit Oline Kjerstad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Tobias Drevland Lund (R) [10:49:15]: Som representanten fra SV nevnte, er Rødt også med på to forslag i disse sakene som behandles.

Jeg hadde egentlig forberedt meg på å rette skytset mot noen andre partier, men det er slik at det nå danner seg et flertall for to forslag som danner grunnlag for innstramminger i innvandringspolitikken. Norge er et av de aller strengeste landene i Europa, så det at det nå blir flertall – med bl.a. Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet – for å stramme skruen til ytterligere, mener Rødt er helt unødvendig.

Vi må huske på at det er over 120 millioner mennesker på flukt i verden i dag – 120 millioner. Det er rekordmange. Som følge av krigen i Ukraina, som følge av den brutale krigen som Israel fører mot palestinerne, og som følge av konflikter i Afrika og mange andre konflikter befinner veldig mange mennesker seg på flukt utenfor sitt eget land. De aller fleste av disse menneskene – på tross av hva man kan få inntrykk av noen ganger når man hører debatter om innvandringspolitikk i denne salen og i samfunnet for øvrig – befinner seg ikke i Europa. De fleste av disse menneskene befinner seg i de såkalte tredjelandene, i det globale sør, i fattigere land som er dårligere stilt til å ta seg av disse menneskene, og som har mindre ressurser til å stille opp med redskaper for både å holde dem trygge og sørge for å integrere dem.

Rødt mener at vi selvfølgelig skal ha en kontrollert innvandringspolitikk, men i Norge i dag har vi en veldig streng innvandringspolitikk, en altfor streng innvandringspolitikk. Den beste måten å løse problemene rundt migrasjon på hadde vært om vi tok imot flere kvoteflyktninger til Norge. Det er den mest ryddige og rettferdige måten å ta imot mennesker på flukt på. Men der er det jo slik at de partiene som stemmer for innstramminger her nå, går for å kutte i kvoteflyktninger. Det har jo blitt kuttet. FNs høykommissær for flyktninger anbefaler Norge å ta imot 5 000 kvoteflyktninger, og nå er det rekordfå. Hvis Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Høyre og Arbeiderpartiet hadde vært opptatt av å ta et større ansvar for folk på flukt, burde de også gått inn for å øke antallet kvoteflyktninger, men det gjør de ikke. De kutter i det antallet. Det synes jeg er dypt uansvarlig.

Det samme gjelder hvis man skulle sett på finansieringen av flyktningleirene – som i mange tilfeller er overfylte, og som denne komiteen hadde mulighet til å besøke i Italia i fjor, hvor vi var og så på forholdene ved Europas yttergrense, hvor veldig mange lever i overfylte flyktningleirer med svært dårlige forhold. Hvis man kommer hit med innstramminger, en bunke med innstrammingsforslag som her, skulle jeg ønske at man i hvert fall hadde noen forslag for å avhjelpe både dem som er på flukt, og også de landene som nå huser et flertall av mennesker på flukt i verden. Men de forslagene kan vi se

langt etter, for de finnes ikke. Det er kun forslag om innstramminger.

Rødt stemmer selvfølgelig imot alle disse forslagene og er ellers svært skuffet over at Arbeiderpartiet nå i tolvte time støtter ytterligere innstramminger, sammen med de andre partiene.

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:53:21]: Regjeringen skal føre en kontrollert, rettferdig og bærekraftig innvandringspolitikk. Norge skal ikke framstå som et mer attraktivt land å søke asyl i eller føre en mer liberal innvandringspolitikk enn andre sammenlignbare land. Det å følge med på politikk- og regelverksutviklingen i EU og andre land er derfor en del av departementets løpende arbeid.

Jeg stiller meg bak flertallsforslagene om gjennomgang av innvandringsfeltet i sammenlignbare land, om innstramminger på innvandringsområdet som kan iverksettes raskt ved behov, og om å stramme inn vilkårene for familieinnvandring.

Denne regjeringen har allerede gjort flere tiltak for å stramme inn innvandringspolitikken og sikre kontroll over innvandringen til Norge. Senest 10. april foreslo vi endringer i regelverket for familieinnvandring og permanent oppholdstillatelse. Vi har sett at regelverket ikke har vært til hinder for at en forelder kan få opphold med flere samlivspartnere når vedkommende søker om familiegjenforening med barn som har fått vern i Norge, og følgelig sender sine sårbare barn på en farefull ferd alene. Det vil regjeringen gjøre noe med, og det håper vi å få tilslutning til av lovgiver.

God integrering av flyktninger og innvandrere er vesentlig. Regjeringen legger som kjent arbeidslinjen til grunn. Det er allerede iverksatt krav om aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere under 30 år. Kravet til norskkunnskaper i forbindelse med norsk statsborgerskap ble skjerpet i 2022. Regjeringen ser også på muligheter for å begrense uønsket sekundærflytting mellom kommuner.

Arbeiderpartiets landsmøte har nylig vedtatt ny politikk på dette området. Arbeiderpartiet vil gjennomgå regelverket for statsborgerskap, herunder regler for og praktisering av tilbakekall. Deriblant vil Arbeiderpartiet sikre at inntektskravet for familiegjenforening er på et nivå som gjør det mulig å forsørge familiemedlemmer som kommer hit. Arbeiderpartiet vil også skjerpe tilknytningskravet til Norge ved familiegjenforening for flyktninger, sånn at det kan nektes familiegjenforening i tilfeller hvor familien kan bo sammen i et annet trygt tredjeland som de har sterkere tilknytning til. Dette er konkrete grep for en kontrollert, rettferdig og bærekraftig innvandringspolitikk.

Presidenten [10:56:11]: Det blir replikkordskifte.

Mudassar Kapur (H) [10:56:27]: Jeg tenkte jeg skulle løfte blikket litt. Den bakenforliggende årsaken til mange av forslagene som ligger på bordet, er selvfølgelig antall mennesker som kommer til Norge, og de utfordringene som Kommune-Norge da står overfor for å kunne integrere disse menneskene på en god nok måte til at de får et godt liv i Norge. Det mener jeg bør være et godt utgangspunkt for oss alle.

Nå er vi i full fart på vei inn i sommeren. Vi vet at det ofte er en form for høysesong, hvis jeg kan bruke det uttrykket i mangel av noe annet, for nettopp økt tilstrømning til Europa. Det gjør at en del smuglerruter åpnes igjen, og det er stort press på grensene, derigjennom etter hvert til Norge. Hvordan følger regjeringen den utviklingen, og hvilke typer tiltak kan regjeringen iverksette på kort varsel dersom en slik situasjon skulle tilta?

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:57:33]: Jeg hører at representanten og jeg deler det samme utgangspunktet. Når en kommer til Norge, skal en kunne leve et godt og trygt liv i kommunene her når en har fått tillatelse og bosetting.

Det er nødvendig med både europeisk samarbeid og samarbeid med transitt- og opprinnelsesland for å møte utfordringene på migrasjonsfeltet. Nå har EU som kjent vedtatt den såkalte Pakten, regelverket og pakten om migrasjon og asyl, som etter planen skal tre i kraft neste år. Norge er tjent med at EU klarer å håndtere grensekontroll og ankomster av irregulære migranter og asylsøkere på en best mulig måte. Det er viktig for oss både at vi følger med på nye løsninger for migrasjonshåndtering, og at vi får til gode samarbeid med de europeiske landene.

Presidenten [10:58:39]: Replikkordskiftet er avsluttet.

Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 4 og 5.

Sak nr. 6 [10:58:46]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i statsansatteloven (fortrinnsrett og rett til fast ansettelse) (Innst. 305 L (2024–2025), jf. Prop. 76 L (2024–2025))

Presidenten [10:59:02]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten ut over den fordelte taletid, vil også få en taletid på inntil 3 minutter.

Terje Sørvik (A) [10:59:33] (ordfører for saken): Komiteen har behandlet Prop. 76 L for 2024–2025 om endringer i statsansatteloven, om fortrinnsrett og rett til fast ansettelse. Regjeringen fremmet i Prop. 76 L forslag til enkelte endringer i statsansatteloven. Det foreslås å lovfeste at deltidsansattes fortrinnsrett til utvidet stilling også skal gjelde framfor ny innleie i virksomheten.

Det foreslås videre at deltidsansatte gis fortrinnsrett til ekstravakter o.l. i virksomheten. Det foreslås også at retten for innleide til å velge fast ansettelse i virksomheten klargjøres til ikke bare å omfatte vikartilfeller, men også situasjoner der arbeidsgiver og tjenestemannsorganisasjoner i virksomheten skriftlig har avtalt tidsbegrenset innleie.

Lovforslaget omfatter også en endring som vil gjøre det mulig å ansette statsansatte på åremål på Jan Mayen.

Komiteen har invitert til skriftlig høring. Det kom ikke inn skriftlige innspill. Komiteens flertall gir sin tilslutning til de foreslåtte endringene.

Anne Kristine Linnestad (H) [11:01:05]: Høyre kan dessverre ikke støtte regjeringens forslag i Prop. 76 L for 2024–2025 i sin helhet, da den er en oppfølging av tidligere lovendringer som vi har vært imot. Likevel ser vi at enkelte elementer i forslaget er gode.

Når det gjelder endringen i statsansatteloven § 10, om åremålsansettelser på Jan Mayen, mener vi dette er en fornuftig tilpasning. Jan Mayen har en helt spesiell karakter med et isolert og krevende miljø. Forsvarsdepartementet har selv understreket at det ikke er ønskelig at personell tjenestegjør i slike isolerte miljøer over lengre perioder.

Det nåværende regelverket fungerer godt for personell med hovedstilling på fastlandet som bare tjenestegjør midlertidig på øya. Utfordringen gjelder spesifikt for dem som utelukkende skal tjenestegjøre på Jan Mayen. For denne gruppen mener vi at åremålsansettelser er den mest hensiktsmessige løsningen. Fast ansettelse er rett og slett ikke et praktisk alternativ gitt de spesielle forholdene ved tjeneste på denne avsidesliggende øya.

Høyre ser også positivt på forslaget i statsansatteloven § 11, om at innleide arbeidstakere får rett til fast ansettelse etter tre år. Dette gjelder arbeidstakere som allerede har etablert en god tilknytning til arbeidsplassen og har vist at de fungerer i jobben over tid.

Derimot kan vi ikke støtte regjeringens forslag til endring av statsansatteloven § 13, om utvidet fortrinnsrett for deltidsansatte. I 2017 ble det riktignok vedtatt en klargjøring av fortrinnsretten i arbeidsmiljøloven, slik at deltidsansatte har fortrinnsrett til en del av en stilling. Den utvidede fortrinnsretten som regjeringen nå foreslår, vil imidlertid innebære at virksomhetene må legge om rutiner for anskaffelse av midlertidig arbeidskraft – bemanning som ofte trengs på svært kort varsel, f.eks. ved sykdom.

Flere høringsinstanser er også negative til denne endringen. Særlig relevant mener Høyre det er å høre på innspillet fra Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, DSS, som påpeker at det ikke er hensiktsmessig med en utvidelse av fortrinnsretten. De viser til at departementsfellesskapet står overfor en periode med store endringer og varierende bemanningsbehov, også når det gjelder innleie og vikarer.

DSS understreker behovet for å bevare fleksibilitet som gir rom for ikke å måtte oppbemanne i forbindelse med omorganiseringer, for deretter eventuelt å måtte nedbemanne. Dette er praktiske hensyn som regjeringen overser i sitt forslag.

Vi mener arbeidslivet trenger fleksibilitet og gode rammer som ivaretar både arbeidstakernes behov for trygghet og arbeidsgivernes behov for effektiv organisering. Høyre mener derfor at regjeringens forslag til endring av § 13 ikke oppnår balansen, og vi kan derfor ikke støtte denne delen av proposisjonen.

Per-Willy Amundsen (FrP) [11:04:16]: Fremskrittspartiet støtter lovendringen som omfatter statsansatte på Jan Mayen. Vi er tilhenger av og støtter forslaget om at det skal innføres åremål, slik det er på Svalbard.

Det øvrige støtter ikke Fremskrittspartiet. Vi mener at dersom man gjør disse endringene – som gir enda sterkere rettigheter til deltidsansatte, med rett til å utvide stillinger for dem som er i midlertidige stillinger – vil det føre til mer byråkrati, mindre fleksibilitet og økte utgifter for staten. Det er en problemstilling som flere høringsinstanser tar opp, men som regjeringen ikke i tilstrekkelig grad tar på alvor.

Man bør kanskje ikke la seg overraske over det, for her har altså fagforeningene ved LO fått fullt gjennomslag, som seg hør og bør når Arbeiderpartiet er finansiert av det samme LO. Igjen ser vi at man gjennomfører politiske endringer, lovendringer, som får konsekvenser for statens mulighet til å operere effektivt, fremmet av særinteresser som Arbeiderpartiet velger å være talerør for.

Det er beklagelig at man i dag kommer til å fatte disse lovendringene. Jeg skulle ønske det var gjort et bedre forarbeid, og at man hadde lyttet til viktige høringsinstanser som problematiserer dette, for i årene som kommer, vil det desidert viktigste for både storting og regjering være å sørge for en mindre, mer effektiv stat. Vi har vokst ut over alle proporsjoner. Staten i dag er for omfattende, og det er klart at med mer rigide bestemmelser for ansettelse, vil det også være vanskeligere å slanke den samme staten, noe som er tvingende nødvendig.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [11:07:01]: SV støttar denne lovproposisjonen. Vi meiner at det å bli gåande i

små og midlertidige stillingar over lang tid ikkje er bra for folk. Sjølv om det kan vere situasjonar der arbeidsgjevar kanskje hadde sett at han slapp å ta omsyn til at det var nokon som hadde fortrinnsrett, trur vi det alt i alt er betre for samfunnet å få denne lovendringa.

Eg har sjølv vore vitne til statstilsette som har gått i midlertidige stillingar år ut og år inn. Dei var ganske unge og fekk dermed utsett moglegheitene sine til f.eks. å kome seg inn på bustadmarknaden, fordi det var midlertidig – og sånn sett vanskeleg og lite føreseieleg, f.eks. med tanke på å få lån. Så det å arbeide for heile, faste stillingar og for at folk som har ein deltidsjobb på ein arbeidsplass i staten, kan ha moglegheit til å få utvida stillingane sine og få fortrinnsrett, synest vi er bra.

Med det har eg forklart vårt syn på saka. Det er også fremja eit laust forslag i saka, og eg har landa på at vi ikkje støttar det lause forslaget frå Raudt.

Tobias Drevland Lund (R) [11:08:38]: La meg starte med å si at Rødt støtter og stiller oss bak de foreslåtte endringene i statsansatteloven som debatteres her i dag. Vi mener dette er viktige forbedringer. Heltid skal være hovedregelen, også i statlig sektor, og alle som vil og har mulighet, bør få muligheten til å jobbe heltid.

Statlig sektor har også behov for styrkede rettigheter for arbeidstakere når det gjelder retten til faste, hele stillinger, som i arbeidslivet ellers. Likevel mener vi at forslaget kunne gått lenger. Rødt mener hovedregelen bør være at man – for å hindre omgåelse av retten til fast ansettelse – ansettes i en stillingsprosent som minimum tilsvarer det man har jobbet de siste tolv månedene.

Rødt etterlyser også storrengjøringen i arbeidslivet som ble satt i gang av Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen, for feiebrettene og vaskekostene har ikke nådd staten i så stor grad som de burde. Det er det bare å slå fast. Problemet er ikke hva som nå endres i statsansatteloven – det er vel og bra, det er gode forbedringer – men det som ikke endres i statsansatteloven. Det er bakgrunnen for det løse forslaget som Rødt fremmer her i dag – behovet for å gjennomgå hele statsansatteloven, å ha en full lovgjennomgang. Det mener vi – i likhet med bl.a. NTL, som har tatt til orde for dette i flere år.

Stillingsvern og midlertidighet er blant de sentrale temaene hvor det også er enighet mellom alle de fire hovedsammenslutningene om behov for store endringer og forbedringer. Et forslag om full gjennomgang bør derfor ikke være så veldig kontroversielt – det er derimot på høy tid. Derfor er det bare å merke seg at vi ikke får noe støtte i denne salen i dag, og det er leit, men vi kommer til å fortsette å kjempe for å forbedre de statsansattes rettigheter også i tiden framover.

Jeg tar opp forslaget fra Rødt.

Presidenten [11:10:46]: Representanten Tobias Drevland Lund har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Karianne O. Tung [11:11:01]: Forslagene i proposisjonen skal bl.a. bidra til å styrke arbeidstakernes rettigheter i arbeidslivet. Forslagene må ses i sammenheng med regjeringens overordnede målsetting om at hele og faste stillinger skal være hovedregelen i norsk arbeidsliv.

I 2022 sluttet Stortinget seg til et forslag om endring i arbeidsmiljølovens bestemmelse om fortrinnsrett for deltidsansatte. Det ble vedtatt å styrke deltidsansattes fortrinnsrett ved å lovfeste at fortrinnsretten til utvidet stilling også skal gjelde framfor at arbeidsgiver foretar ny innleie i virksomheten. Det ble også vedtatt å gi deltidsansatte fortrinnsrett til ekstravakter og lignende.

Arbeidsmiljølovens bestemmelse gjelder ikke for arbeidstakere som er omfattet av statsansatteloven. Forslagene i proposisjonen følger opp endringene som er gjennomført i arbeidsmiljøloven. Regjeringen mener at en tilsvarende utvidelse av deltidsansattes fortrinnsrett bør gjennomføres også i statlig sektor.

Forslaget om klargjøring av innleides rett til fast ansettelse hos innleier etter en viss tid er også en oppfølging av endringer i arbeidsmiljøloven som ble vedtatt av Stortinget i 2022. Regjeringen mener at det er behov for å klargjøre i statsansatteloven at en innleid arbeidstaker har rett til fast ansettelse etter tre år i den statlige innleievirksomheten, ikke bare i vikartilfellene, men også der innleien skjer etter skriftlig avtale med tjenestemannsorganisasjoner i virksomheten.

Begge disse forslagene er oppfølging av endringer som allerede er gjennomført i arbeidsmiljøloven. Regjeringen mener at det ikke bør være andre regler i statlig sektor enn i øvrig arbeidsliv på disse områdene. Jeg er glad for at komiteens flertall i sin innstilling støtter de foreslåtte endringene.

Regjeringen foreslår også en lovendring som vil gi Forsvaret adgang til å ansette på åremål på Jan Mayen. Bakgrunnen for forslaget er at Forsvaret har behov for slike åremålsansettelser. Jeg er glad for at alle komiteens medlemmer i sin innstilling støtter denne lovendringen.

Presidenten [11:13:16]: Det blir replikkordskifte.

Tobias Drevland Lund (R) [11:13:31]: La meg igjen slå fast at det er gode forbedringer som gjøres her i dag – så har jeg startet med det positive.

Så til spørsmålet mitt: Vi har et forslag her i dag om en full gjennomgang av statsansatteloven. Det er et krav fra bl.a. NTL som strekker seg mange år tilbake i tid. Spørsmålet mitt er: Hvorfor kan ikke regjeringen gå god for et sånt forslag om å gjøre en full gjennomgang, nett-

opp for å styrke stillingsvernet, nettopp for å gjøre forbedringer for de statsansatte ut over de forbedringene som gjøres her i dag?

Statsråd Karianne O. Tung [11:14:06]: Regjeringen har vært opptatt av at det ikke bør være andre regler i statlig sektor enn det er i det øvrige arbeidslivet. I denne omgangen har vi vært opptatt av å sørge for hele, faste stillinger, og av å gjøre de endringene i statsansatteloven som tilsvarer endringene i arbeidsmiljøloven.

Tobias Drevland Lund (R) [11:14:23]: Som jeg også sa i mitt innlegg, er det ganske stor enighet blant de fire store hovedsammenslutningene om å gjøre endringer i statsansatteloven. Derfor burde det også være mulig for regjeringen å være mer offensiv og kunne ha en full gjennomgang, som bl.a. NTL har krevd i mange år nå, og helt siden denne regjeringen tiltrådte. Så spørsmålet mitt er om ikke regjeringen kommer til å endre mening, og at man i hvert fall i neste stortingsperiode kan se på en full lovgjennomgang.

Statsråd Karianne O. Tung [11:14:56]: Jeg ønsker ikke å forskuttere neste stortingsperiode. Jeg kan ha sansen for mange av de innspillene og forslagene som kommer fra hovedsammenslutningene, men i denne omgang har vi altså vært opptatt av å endre statsansatteloven i tråd med de endringene som ble gjort i arbeidsmiljøloven i 2022.

Presidenten [11:15:11]: Replikkordskiftet er omme.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [11:15:15]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg (vass- og avløpsanlegglova) og endringer i forurensningsloven (regulering av forholdet mellom abonnent og kommune og frakobling av overvann fra kommunale avløpsanlegg)
(Innst. 315 L (2024–2025), jf. Prop. 64 L (2024–2025))

Presidenten [11:15:16]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Lise Christoffersen (A) [11:16:09] (ordfører for saken): Takk til komiteen for samarbeidet.

Bakgrunnen for denne saken er alvorlig. Klimaendringer antas å gi 20 pst. økt nedbør i Norge framover. Allerede skjer kraftig nedbør oftere og mer intenst, med tilhørende mengde overvann som kommunenes avløpsanlegg ikke er dimensjonert for å håndtere. Befolkningsvekst og økt fortetting og urbanisering forsterker problemet.

Fokus er ofte på de mest dramatiske konsekvensene av økt ekstremvær i form av flom og ras, med tap av liv og eiendom. Det er forståelig, men økt overvann kan også gi økt forurensning og helseskader, samtidig som vi ser at overvannsskader på bygninger og innbo etter vanninntrenging og tilbakeslag i avløp øker kraftig. Erstatning etter slike skader har ifølge Huseierne økt med nesten 70 pst. siden 2015. Finans Norge viser at forsikringsselskapene har utbetalt nesten 40 mrd. kr i erstatning i denne perioden. Erstatning er én ting, men bak hver erstatningskrone finner vi vanlige folk som fortviler over ødelagte hjem eller arbeidsplasser.

Dagens sak handler om hvordan vi som lokalsamfunn og berørte innbyggere skal klare å håndtere den stadig økende mengden overvann, både praktisk og økonomisk. Det vil koste. Spørsmålet er hva som kan gjøres, og hvem som skal betale.

Forslaget til ny lov om kommunale vass- og avløpsanlegg betyr at dagens noe uklare lokale privatrettslige abonnementsvilkår lovfestes. Det gir økt rettssikkerhet for abonnentene og sparer både kommuner og abonnenter for merarbeid og kostnader. Alle partiene i komiteen støtter dette.

Men komiteen er delt i synet på forslaget til ny § 22 a i forurensningsloven. Flertallet, Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV, støtter regjeringas forslag om økt lokalt selvstyre, ved å gi kommunene selv økt myndighet til å pålegge abonnenter frakopling av overvann fra kommunale avløpsanlegg når det er nødvendig, men ikke til enhver pris. Kostnadene skal være forholdsmessige og kunne påklages av den enkelte. Det er stor forskjell på hva som er forholdsmessig for en enslig forsørger med lav inntekt og f.eks. en bedrift med høy inntjening, men i sum kan alternativet til frakopling bli krav om økt kapasitet i kommunens avløps- og renseanlegg, med tilhørende sterk økning i vann- og avløpsgebyrene for alle. Flertallet mener at det bør unngås, hvis mulig.

Jeg regner med at Høyre, Fremskrittspartiet og Rødt selv begrunner hvorfor de ikke deler flertallets bekymring for enda høyere avgifter for folk.

Anne Kristine Linnestad (H) [11:19:18]: Jeg må jo si at jeg deler saksordførerens virkelighetsbeskrivelse, og så skal jeg svare på oppgaven hun ga meg før hun gikk ned fra talerstolen.

Regjeringens forslag til ny lov om kommunale vass- og avløpsanlegg og endringer i forurensningsloven har gode intensjoner, men de mangler dessverre grundige vurderinger av de økonomiske konsekvensene som denne loven vil medføre både for innbyggere og for kommunen. Dette vil kunne skape betydelig usikkerhet for den enkelte, i en tid da mange allerede sliter med å få endene til å møtes.

Høyre er bekymret for at overvannshåndtering som en del av selvkostprinsippet vil påføre både innbyggere og næringsliv store tilleggskostnader, som kommer på toppen av de enorme kostnadene som allerede er varslet vil komme når renseanlegg må bygges om og oppgraderes for å møte kravet om bl.a. nitrogenrensing. Det store vedlikeholdsetterslepet skal også tettes – i de aller fleste kommuner over hele landet.

Når regjeringen fremmer slike forslag uten å legge fram tydelige økonomiske analyser, blir det vanskelig for både innbyggere og kommuner å se de økonomiske konsekvensene av loven. Vi er også bekymret for realismen i regjeringens forslag. Flere av høringsinstansene frykter at kommuner verken har økonomisk handlingsrom til å kunne velge de mest effektive og forebyggende tiltakene eller tilstrekkelig kompetanse til å klare å følge opp loven på en god måte. Dette er en bekymring Høyre deler.

Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV skriver i sine merknader at «kommunen kan bistå med økonomisk støtte eller praktisk gjennomføring dersom kostnadene vurderes uforholdsmessige for eier av eiendommen (...)».

Dette betyr i praksis at når huseiere ikke kan bære kostnadene, forventes det at kommunen skal ta regningen. Hvor tenker Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV at kommunen skal ta disse pengene fra? Er det virkelig slik at de tre partiene mener det er riktig å velte enda større utgifter, i en størrelsesorden vi ikke kjenner, over på kommunene, og det i en tid da stadig flere kommuner melder om store kutt i tjenestene til innbyggerne og stadig flere havner på ROBEK?

Høyre har tidligere fremmet flere konstruktive tiltak for å motvirke svingninger i gebyrene og bedt om at selvkostsystemet må gjennomgås – ikke for å fjerne det, men for å oppdatere det slik at det kunne gitt en bedre og mer forutsigbar hverdag både for den enkelte, for kommunen og for miljøet, altså et mer bærekraftig system.

På denne bakgrunn vil Høyre altså ikke støtte den nye bestemmelsen i forurensningsloven § 22 a.

Kathrine Kleveland (Sp) [11:22:24]: Overvann er en utfordring i dag og vil bli en enda større utfordring i tiden framover, bl.a. på grunn av stadig mer ekstremvær.

For å hindre overbelastning må overvann som ikke er forurenset, i større grad enn i dag kunne håndteres ved infiltrasjon i grunnen, gjennom fordrøyet avrenning og/eller avledning til alternative løsninger.

Hele komiteen stiller seg bak at abonnentene på sikt vil nyte godt av mer effektive vann- og avløpstjenester om kommunen etablerer tilstrekkelig trygge avrenningsveier og unngår overdimensjonering av avløpsledninger og renseanlegg.

For Senterpartiet har det vært avgjørende å komme med tiltak som kan hjelpe på overvannsproblemet, men uten at kostnadene for husholdningene blir for store. Dette er en krevende sak med mange ting å ta hensyn til. Dette vil berøre mange og kan dreie seg om store beløp. Derfor var det viktig å få på plass regelverk og en innramming som beskytter enkelthusholdninger fra store kostnader.

Slik det står i innstillingen, skal det i vurderingen av en forholdsmessig kostnad etter forslaget i § 22 a ha betydning om det er tale om pålegg til eier av en boligeiendom, og hvilke tiltak en eier må kunne forvente å betale.

Alle kostnader som er nødvendige for å gjennomføre pålegget, skal inngå i vurderingen av om de samlede kostnadene er forholdsmessige. Den økonomiske belastningen for boligeierne må ikke bli for høy, og det hensynet må følges opp i praktiseringen av bestemmelsen og eventuelt klagebehandling.

I høringsnotatet skisseres det en del ulike kostnader til tiltak i alle prisklasser. Ikke alle tiltakene vil være veldig dyre, men når det skjer, må vi sikre husholdningene fra store kostnader. Denne innrammingen har vært viktig for oss i Senterpartiet å få på plass, og jeg er glad for at Arbeiderpartiet og SV støtter oss i det. Forslaget til ny § 22 a kan bety en engangsutgift for eiere av eiendom, men viser samtidig til at størrelsen på gebyret vil måtte bero på en forholdsmessighetsvurdering basert på lokale vurderinger. Senterpartiet støtter derfor lovforslaget, for vi har sikret husholdningene en innramming som beskytter mot store kostnader for å omdirigere overvann.

Per-Willy Amundsen (FrP) [11:25:21]: Jeg vet ikke hvor mange ganger siste taler brukte ordet innramming, men innrammet eller ikke: Nok en gang legger regjeringen fram et forslag som vil medføre høyere utgifter for boligeierne i dette landet. Nok en gang fremmer regjeringen en proposisjon som gjør det vanskeligere å eie egen bolig, som rammer næringsliv, og som rammer folk flest. Det skjer uten at vi engang vet konsekvensen hva gjelder kroner og øre for den gjennomsnittlige norske husstanden.

Dette kommer altså på toppen av diverse EU-forordninger som sørger for at det blir dyrere å ha bolig i

dette landet, på toppen av en særlig høy norsk rente sammenlignet med andre land det er naturlig å sammenligne oss med, og på toppen av høye energipriser. Kort sagt er det vanskelig og stadig dyrere og mer utfordrende å eie bolig i dette landet.

Det som er helt fantastisk, er at på toppen av det hele klør regjeringen seg hodet og lurer på hvorfor folk sliter med å komme seg inn i boligmarkedet. Man ser ikke konsekvensen av egen politikk – noe man for øvrig forsøker å løse ved å gjøre folk til leilendinger, at alle skal inn i utleieboliger, noe som egentlig rammer prinsippene i den norske boligpolitikken.

Dette er kun ett av mange eksempler på regjeringens politikk som underminerer den norske eierlinjen i norsk boligpolitikk, som har vært et adelsmerke, ved at vi har vært mange eiere av boliger. Det blir vanskeligere å eie sin egen bolig.

Da er det dobbelt skuffende at det partiet som sørger for at vi ikke får flertall for å stoppe § 22 a, er Senterpartiet. Det kan virke som Senterpartiet er imot kostnadsøkninger som rammer norske boligeiere og næringsliv så lenge de kommer fra EU. Da går man ut av regjering, og da er det ikke måte på sterk retorikk fra Senterpartiet. Men man sitter altså i Stortinget og vedtar tilsvarende lovendringer som får tilsvarende konsekvenser for norske innbyggere. Det gjør man med åpne øyne, med eller uten innramming. Senterpartiet er det partiet som svikter i dag, og som sørger for at § 22 a dessverre blir vedtatt. Troverdigheten til Senterpartiet etter dette er stadig mindre.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [11:28:34]: Eg deler bekymringa til føregåande talar for at vass- og avløpskostnadene er ei tikkande bombe i det norske samfunnet, men vi er no i denne båten i lag. Nedbørsmengder og nedbørsintensitet veks. Vi har gamle vass- og avløpssystem som ikkje har ein sjanse til å ta det unna utan at vi prøver å gjere noko som kan avgrense belastninga. Denne proposisjonen, sånn som eg oppfattar han, handlar rett og slett om å få rydda litt opp i ansvarsforholda der det er forsvarleg og både praktisk og økonomisk å gjere tiltak – at ein f.eks. kan avleie vatn til ein nærliggjande bekk i staden for at det renn ned i sluk og avløpssystem når det er store nedbørsmengder.

Eg har likevel tvilt, for kor store blir desse kostnadene, og korleis vil dette kunne handterast framover? Når ein set seg ned og tenkjer praktisk på dette, vil det somme plassar vere kjempestore kostnader det er snakk om i desse systema. Andre plassar er det enkle, små tiltak som det er lett for private eigarar av anlegg å handtere.

Så tenkjer eg at denne lova ikkje er perfekt. Ein har ikkje teke inn alt som har vore greidd ut i forkant, men eg vel å seie at det gode ikkje skal vere det bestes fiende. Eg trur det hastar sånn med å få på plass i alle fall dette grepet at det er viktig at Stortinget vedtek det no.

Vi har i merknader sagt noko om at vi tenkjer at grensa for kor høge kostnader ein kan velte over på ein huseigar, bør greiast ut på ein eller annan måte, sånn at ein unngår situasjonar der ein pressar gjennom gebyr og eingongsbetalingar som er altfor store og urimelege. Det er av og til nokre eksempel på sånt. Eg har ikkje det fullstendige svaret på det.

Vi har eit forslag om å definere meir spesifikt, altså forslag til utgreiing av endring av definisjonen på skiljet mellom avløpsvatn, spillvatn og overvatn. Eg trur vi treng det, og det var spelt inn også av høyringsinstansane at ein treng det.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [11:31:38]: Presidenten antar at representanten vil ta opp det omtalte forslaget?

Birgit Oline Kjerstad (SV) [11:31:42]: Det vil eg.

Presidenten [11:31:43]: Da har representanten Birgit Oline Kjerstad tatt opp det forslaget hun refererte til.

Tobias Drevland Lund (R) [11:31:51]: Som det framgår av innstillingen, kan jeg starte med å si at Rødt står bak det aller meste av proposisjonen som behandles her i dag, så det skal jeg ikke bruke noe mer tid på.

Jeg vil heller konsentrere meg om § 22 a og forslaget om at kommunene i gitte situasjoner kan gi pålegg om frakobling av overvann og overvannstiltak, noe som kan medføre store kostnader for enkelthusholdninger. Huseierne sier de er redd for at forslaget til lovendring kan ramme den enkelte husholdning svært hardt, og de er bekymret for uforutsigbarhet og kostnader som kan ramme den enkelte boligeier. Det er ikke så rart, for det er lite konkrete rammer for hva boligeier kan risikere av kostnader i forbindelse med pålegg om frakobling og overvannshåndtering.

Vi kan lese i merknadene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet i innstillingen, der de kommer med flere priseksempler. Blant annet nevnes det at «separering av private stikkledninger kan koste omtrent mellom 3 000 og 20 000 kroner per meter». Det er vel og bra, men for de aller fleste vil det ikke kun være snakk om et par meter. Det vil kanskje være mange flere, og da snakker vi om titusenvis av kroner.

Det er også et priseksempel som gjelder regnbed. Det kan koste opp mot 70 000 kr å skaffe seg, som de også viser til. Problemet er at hvis en ikke har god nok drenering mot grunnmur, og det gjelder særlig eldre hus og kanskje også dem uten kjeller, vil det være svært dyrt

å ordne alt som må settes i stand for å skaffe et regnbed. Da snakker vi igjen om store utgifter.

Rødt mener man bør se på et kostnadstak for krav om å håndtere overvann. I dag kan kommunene etter plan- og bygningsloven § 31-14

> «pålegge en eier eller fester av bebygd eiendom å sørge for forsvarlig håndtering av overvann på egen eiendom, forsvarlig avledning av overvann fra eiendommen, eller å gjennomføre en kombinasjon av håndtering og avledning av overvann».

Pålegget etter denne paragrafen skal kunne gjennomføres «uten uforholdsmessig stor kostnad».

Det er også verdt å nevne at Boligbyggernes Landsforening, Boligprodusentenes forening, NBBL, OBOS og Finans Norge var kritiske til forslaget da det var på høring. De mener at bestemmelsen går for langt i å velte kostnader fra kommunen over på bygningseier og på grunneier. Det er derfor slik at Rødt støtter intensjonen, men vi vil samtidig påpeke at en slik grense, hvis den settes flatt og praktiseres likt over hele landet, uavhengig av boligpriser, vil slå uheldig ut og kunne oppleves svært urettferdig for mange boligeiere. Det som kan sies å være en rimelig kostnad i en kommune med høye boligpriser, vil i en kommune med lave boligpriser være en investering som utgjør en betydelig del av eiendommens totalverdi. Derfor mener vi at det må utredes skikkelig i dette spørsmålet.

Som sagt: Rødt deler regjeringens ønske og intensjon, men vi mener at man må gå opp løypa for kostnader dette eventuelt vil medføre for huseierne, og helst før man vedtar lover – som vi gjør her nå – i stedet for å gjøre det i etterkant og reparere når kostnadsbomben allerede har inntruffet.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [11:35:07]: Dette lovforslaget har et viktig formål, nemlig bedre og mer fornuftig drift og bruk av vann- og avløpsanleggene våre. Forslagene bygger på overvannsutvalgets anbefalinger i NOU 2015: 16. Dette er endringer som det er viktig å få på plass.

For det første foreslår jeg en ny vass- og avløpsanleggslov som lovfester rettigheter og plikter for kommunen og innbyggerne. Det gir større rettssikkerhet for oss som bruker de kommunale vann- og avløpstjenestene. For eksempel blir kommunens plikt til å levere drikkevann lovfestet, og dersom det lekker drikkevann fra en privat ledning, kan kommunen nå også kreve at man utbedrer denne lekkasjen. Det mener jeg er viktig og riktig. Lekkasjer av drikkevann er kostbart for samfunnet og dårlig bruk av ressurser. Regningen går til brukerne i form av høyere gebyrer.

Ny lov vil bidra til bedre drift av anleggene, noe som igjen kan redusere tap av drikkevann og risiko for forurensning. Mer effektiv drift kan også bidra til å holde vann- og avløpsgebyrene på et lavest mulig nivå.

I dag er det mye rent overvann i avløpssystemer som allerede er overbelastet. Overvannet bidrar til utslipp av forurenset avløpsvann, fordi det blir for mye vann i avløpssystemene våre. Det gjør f.eks. at vi ikke kan bade i Oslofjorden etter kraftig nedbør, og at det er fare for at avløpsvann oversvømmer kjellere. Dersom vi ikke gjør noe, vil befolkningsvekst og klimaendringer øke faren for denne typen forurensning og skader.

Jeg foreslår derfor også et nytt verktøy i forurensningsloven som gir kommunen hjemmel til å kreve at private kobler overvannet sitt fra det kommunale avløpsanlegget der overvannet kan håndteres trygt lokalt. Dersom det ikke finnes naturlige løsninger for overvannet, kan kommunen pålegge innbyggerne å treffe tiltak, f.eks. ved å etablere en regntønne for å ta unna vann fra takrenner.

Jeg understreker tydelig at den typen tiltak aldri kan være uforholdsmessig kostbare eller utenfor det man med rimelighet kan forvente.

Forslagene vil bidra til bedre og mer effektiv drift av vann- og avløpsanleggene våre. Det forbereder oss på framtiden og gir fordeler for samfunnet, både for kommunen som tjenesteyter og for oss som er brukere, f.eks. i form av at gebyrene kan holdes på et så lavt nivå som mulig.

Presidenten [11:37:36]: Ingen har bedt om replikk, og vi går videre på den ordinære talerlisten. – Der kom det en replikk fra Anne Kristine Linnestad, lovlig sent, men vi tar den med. Det blir replikkordskifte.

Anne Kristine Linnestad (H) [11:37:51]: Beklager at den kom sent – jeg ble så opptatt av det statsråden sa.

Som jeg sa i mitt innlegg: Vi støtter intensjonen med loven, men vi mener at det er for dårlig innrammet. Hvordan mener statsråden f.eks. at et overvannsgebyr skal innrammes, og hvordan skal det virke i den enkelte kommune?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [11:38:17]: Det har kommet tydelige eksempler i høringen. Vi har rammet det inn i form av at det skal være en forholdsmessighetsvurdering i den enkelte sak. Jeg tror det er klokt, for da sikrer vi at kommunen ikke kan pålegge tiltak som fører til uforholdsmessige kostnader for innbyggerne.

Man støtter jo i utgangspunktet ikke intensjonen når man ikke er villig til å ta konkret stilling til forslaget her. Hva er konsekvensen av det? Konsekvensen av det er jo ikke at det blir mindre overvann. Overvannsproblematikken ligger der. Den blir håndtert – og må bli håndtert. Effekten av å ikke ta stilling i denne saken er jo

at gebyrene for kundene må ytterligere opp, fordi man må bygge dyrere og større avløpsrenseanlegg enn det man ellers hadde trengt. Det er ingen positiv situasjon, verken for den enkelte bruker, for den enkelte grunneier eller for kommunene. Jeg synes derfor det er synd at Høyre velger å ikke ta stilling til forslaget i denne saken.

Anne Kristine Linnestad (H) [11:39:19]: Jeg synes det er spesielt å bli beskyldt for ikke å ta stilling. Det har vi absolutt gjort, også i våre merknader. Vi har sagt at dette er for dårlig utredet. Vi vil veldig gjerne få regjeringen til å komme tilbake med gode nok kalkyler, med en lov som er klar nok til å fortelle både kommuner og ikke minst innbyggere hva man kan forvente. Når man sier at man skal kunne innføre et overvannsgebyr som baserer seg på forholdsmessighet: Skal det være ett overvannsgebyr for meg og et annet for deg, eller hvordan har man tenkt at det skal gjøres? Skal det være et overvannsgebyr på nasjonalt nivå, skal det være på kommunalt nivå, eller skal det være i deler av kommunen? Jeg synes det er veldig ugreit at det blir sagt at jeg ikke tar stilling til dette.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [11:40:13]: Jeg opplever at det Høyre synes er krevende i denne saken, er at det er usikkert med hensyn til å kunne fortelle f.eks. boligeiere nøyaktig hvilken kostnad de kan bli pålagt å betale. Det kan jeg i og for seg ha forståelse for. Så mener jeg allikevel at forholdsmessighetsinngangen er den riktige, for den sikrer at det f.eks. er forskjell mellom en næringsaktør og en boligeier når det gjelder hva de kan forventes å ta av denne typen kostnader, og også hva kommunen skal stille opp med i de ulike situasjonene for å begrense behovet for investeringer i avløpsrenseanlegg.

Hvis det var den typen makstak Høyre ønsket seg, hadde det jo vært full anledning i denne saken til å foreslå innføring av et sånt makstak – om det var 10 000 kr eller 15 000 kr eller 20 000 kr man mente grensen burde være. Det kan jeg ikke se at Høyre har valgt å gjøre. Det er det jeg synes er synd, for med Høyres tilnærming til denne saken, hvis det hadde fått flertall, ville det betydd høyere gebyrer for folk flest i årene framover.

Anne Kristine Linnestad (H) [11:41:16]: Med det statsråden nå sier, skjønner jeg at Arbeiderpartiet og Høyre har helt forskjellig innfallsvinkel og mulighet for å bruke andre folks penger. Hvis man innfører et makstak, vil det selvfølgelig begrense den enkeltes utgifter, men de vil jo bare bli veltet over på kommunene. Og hvem sine penger er det kommunene benytter? Jo, det er også innbyggernes penger. Det betyr altså at Arbeiderpartiet er helt bekvem med at vi kan overføre penger som den enkelte innbygger ikke har råd til å betale for overvannshåndtering, til det store budsjettet i kommunen, sånn at man da skal bli pålagt enda større utgifter, som jeg sa i mitt innlegg, og at man må vurdere andre kommunale tjenester.

Bare for å ha sagt det: Å benytte en regntønne på 250–300 liter for å ta av for styrtregn på et tak på et hus som kanskje har en grunnflate på 120 m² – eller 60 m², for den saks skyld – det er å ta i litt lite i forhold til hva utgiftene kommer på.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [11:42:21]: Jeg er glad for at vi får debatter i stortingssalen. Det er alltid friskt og sunt i et demokrati. At vi har ulik inngang til saker, tror jeg også er positivt for sakenes behandling.

Der vi nok skiller mest lag her, er egentlig når det gjelder intensjonen, som man i utgangspunktet sa at man var enige om. Her må vi ikke glemme at det er overvann som den enkelte er ansvarlig for, man i praksis kan kreve tiltak innført for. Det har vi på mange andre områder. Hvis noen f.eks. er ansvarlig for forurensning, er det ikke så uvanlig at forurenser betaler. Her er det jo enkeltaktører som er nærmest til å gjøre noe med det overvannet som overbelaster avløpsrensesystemene våre i dag. Da er det vanskelig hvis ikke kommunen kan pålegge den aktøren som faktisk er ansvarlig for overvannet, å gjøre noe med det.

Så kan vi diskutere hvor grensen for kostnader skal gå, det synes jeg er en fair diskusjon, og hvilken forholdsmessighetsvurdering en skal gjøre, men at det er de som må gjennomføre tiltak, mener jeg er helt logisk.

Presidenten [11:43:23]: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [11:43:41]: Det er interessant å høyre på ordvekslinga. Grunnen til at eg tvilte sånn på om vi skulle støtte dette, er nettopp det at det er veldig usikkert kva størrelsen på desse gebyra vil bli til sjuande og sist. Eg håpar verkeleg at regjeringa tek med seg den tilbakemeldinga, og ikkje berre veltar problemet over på kommunane, for resultatet kan bli veldig dyre og tunge prosessar med rettssaker og fortvila folk om ikkje staten tek eit ansvar for på ein måte å gå litt inn i det.

Eg vil rette til nokre kommentarar til representanten Per-Willy Amundsen si innleiing om kostnadene med dette. Slik eg ser det, er det dyraste vi kan gjere, å la vere å gjere noko. Om vi ikkje får gjort noko der det er praktisk å gjennomføre det som er føresetnaden i denne lova, kan det føre til at vatn som ikkje blir avleidd til eit område som toler det, hamnar i kjellaren til naboen og forårsakar kjempestore skader.

Eg vil også knyte nokre kommentarar til at når vi skal møte dette i lag, noko vi må gjere same korleis vi snur og vender på det, tenkjer vi i SV at finansieringsordningar for kommunane må på plass. Kva slags ordningar, det veit ikkje eg, men slik kommuneøkonomien er no, er det uhyre krevjande for mange kommunar å ta desse store investeringane, men også for innbyggjarane å greie det med stor gjeldsbelastning og alt det inneber for kommune og innbyggjarar. Ei rentekompensasjonsordning, som vi har føreslått, og ein plan for korleis ein skal handtere det, der staten er med på å hjelpe til med finansieringa, trur eg faktisk er heilt nødvendig.

Lise Christoffersen (A) [11:46:04]: Jeg synes det har vært en ganske oppklarende debatt så langt. Jeg synes at posisjonene til de ulike partiene kommer tydelig fram.

Høyre har etterlyst en vurdering av selvkostprinsippet. Forskriften er nå sendt på høring, så det vil det bli mulighet for å vurdere. Det var også spørsmål om overvannsgebyr. Det kommer snart til å bli sendt på høring, så det blir det også muligheter for å kunne diskutere. Når Høyre sier, og for så vidt Fremskrittspartiet og til dels Rødt også, at statsråden svarer dårlig når det gjelder beregning og kostnadsanalyser, er jo det fordi det er helt umulig. Det er jo helt avhengig av situasjonen i den enkelte kommune. Hvis en bor i en kommune hvor infiltrasjon i grunnen er relativt rimelig og enkelt å gjennomføre, er det ganske billig, men mange steder er ikke det mulig uten å iverksette andre tiltak.

Det har vært sagt at regjeringa i denne saken velter større utgifter over på kommunene, men det vil jeg påstå er feil. Altså: I denne saken skjer akkurat det motsatte. En gir kommunene mulighet for å utsette en eventuell utvidet kapasitet i avløpsanlegg og renseanlegg, for det er mye dyrere enn håndtering av overvann. Utgiftene som den enkelte kan pålegges, skal være forholdsmessige. Kommunen kan til og med bidra hvis det er det som er mest forholdsmessig.

Det har kommet innspill i høringsrunden om et tak på rundt 250 000 kr. Jeg mener at 250 000 kr fort kan bli uforholdsmessig dyrt for folk med lave inntekter. Jeg mener samtidig at et tak på 250 000 kr vil bli veldig urettferdig hvis vi snakker om en bedrift med høy inntjeningsevne, at den skal kunne sende mesteparten av regningen over til innbyggerne i kommunen gjennom økte gebyrer. Jeg har mer tro på et system som det legges opp til her, der kommunene får økt selvstyre i disse sakene og kan vurdere situasjonen ut fra lokale forhold og ut fra politiske preferanser i den enkelte kommune.

Jeg får liksom ikke regnestykket til Høyre og Fremskrittspartiet til å gå helt opp når ingen skal betale, verken grunneiere, kommune eller innbyggere.

Jeg har helt til slutt lyst til å minne Høyre og Fremskrittspartiet om hvor dyrt og frustrerende det blir for den som får vann og kloakk inn i boligen sin gang etter gang etter gang, hvis vi ikke får gjort noe med overvannet.

Tobias Drevland Lund (R) [11:49:19]: Når det gjelder siste taler, er jeg enig i mye av det som blir sagt, men det er nettopp den usikkerheten vi til slutt sitter igjen med, som gjør at Rødt ikke vil støtte en ny § 22 a. Hva vil dette bety for den enkelte innbygger, den enkelte husholdning? Én ting er – som siste taler og saksordføreren nevner – at en større bedrift vil ha mulighet til å betale for dette, men for en minstepensjonist, for en som har et gammelt hus, for en som allerede har høye boutgifter, er det veldig mye penger, når det er snakk om en størrelsesorden allerede opp mot 250 000 kr.

Det er også tatt i betraktning at vi har ekstremt høye boutgifter i Norge, og en eksplosjon i bl.a. vann- og avløpsgebyrene rundt omkring i hele landet. Vi ser at det i de verste tilfellene er snakk om kommuner der innbyggerne må betale opp mot 40 000–50 000 kr i året. Det er mye penger, og det kommer på toppen av økt rente, økte strømregninger og alt annet folk sliter med. Vi i Rødt er redde for å lempe enda mer av de kostnadene over på den enkelte innbygger, som nå opplever en dyrtid.

Da er det også spesielt at regjeringspartiet Arbeiderpartiet uten unntak har stemt ned hvert eneste forslag fra opposisjonen som går på å prøve å bedre de økonomiske forholdene til innbyggerne, på grunn av investeringer i bl.a. vann- og avløpsnettet. Hvert eneste forslag har de stemt ned. Vi har kommet med mange løsninger.

Vi mener også at kommuneøkonomien må styrkes betraktelig. Skal de settes i stand til å gi innbyggerne tilskudd til dette, som det blir nevnt, må vi styrke kommuneøkonomien, som nå er i knestående mange steder rundt omkring i landet. Det er ikke slik at ROBEK-kommuner har mulighet til å hjelpe innbyggerne sine med å gjøre disse nødvendige endringene, tvert imot. Derfor trenger vi også en styrket kommuneøkonomi, som Rødt tar til orde for. Vi er også det partiet som bevilger mest penger til det i hvert eneste alternative statsbudsjett. Staten må aktivt være med på spleiselag for kommunene som gjør nødvendige oppgraderinger av bl.a. vann- og avløpsnettet, som må gjøres og trengs, men det er ikke kostnader som kan bæres av innbyggerne alene. Dette er bare nok et eksempel på noe som blir kastet over på innbyggerne, i ytterste konsekvens, og som gjør at folk får dårligere råd. Derfor er vi skeptiske.

Anne Kristine Linnestad (H) [11:52:03]: Det er forfriskende med en skikkelig debatt om vann og avløp, det må jeg bare si. Hvem hadde trodd det skulle bli en stor sak for noen år siden? Sånn er det.

Nok en gang: Høyre støtter intensjonen, men vi støtter ikke ordlyden i § 22 a. Bakgrunnen for det er at kommunene egentlig har denne muligheten allerede. Det ligger i plan- og bygningsloven § 16, tror jeg, som denne sal vedtok for ikke veldig mange år siden. Jeg skjønner ikke hvordan statsråden kan mene at jeg snakker med to tunger når jeg sier at jeg støtter intensjonen.

Så til saksordfører Lise Christoffersen: Det er helt riktig at å separere overvann/fremmedvann selvfølgelig vil gjøre at kapasiteten i avløpsrørene, som er lav i dag, blir noe bedre. Det er veldig bra. Vi renser jo drikkevannet vårt gang på gang fordi det går som overvann og fremmedvann inn i avløpet. Det må vi slutte med, det er vi helt enig i. Når da saksordføreren sier at dette vil gi kommunene mulighet til ikke å behøve å overinvestere, spør jeg: Hvor lang skal utsettelsen for kommunene bli fra statsforvalterens side, når de blir pålagt å utvide renseanleggene sine fordi vi skal innføre kravene fra EU – som også er veldig bra – når det gjelder nitrogen og dette med overvann? Hvor lang tid skal kommunene få på å vente på at innbyggerne skal klare å separere nok til at de slipper å utvide avløpsrørene sine?

Per-Willy Amundsen (FrP) [11:54:16]: Sakens grunnleggende problem er at når Stortinget vedtar § 22 a, har man i realiteten veltet kostnader over på huseierne og innbyggerne, for øvrig også næringslivet, i et omfang som vi ikke kjenner rekkevidden av. Vi aner ikke, vi aner virkelig ikke hva man kan bli presentert for som boligeier.

Man bruker ordet «forholdsmessighet». Det er et relativt subjektivt begrep. Man kunne ha vært mer konkret. Man kunne ha lagt inn konkrete avgrensinger og tydeligere beskjeder om hva som innbefattes i begrepet «forholdsmessighet», for dette kan fort bli advokatmat. Vi får jo håpe at den første som rammes av dette, for noen blir rammet av det, er noen som har midler til å stå opp mot det som helt sikkert kommer til å være tilfeldig saksbehandling i en eller annen norsk kommune, hvor man bruker uforholdsmessige konklusjoner eller utgifter for enkeltmennesker. Da er man avhengig av å kjøre saken for retten, og man har ikke sjans hvis man ikke er godt bemidlet. Så i ytterste konsekvens er dette også en fare for rettssikkerheten.

Man viser til at vi har en forskrift på høring. Hvorfor kunne man da ikke gjort dette i en annen rekkefølge? Man kunne sørget for at Stortinget var involvert i hvilke kostnader vi snakker om for den enkelte huseier, og vi kunne ha behandlet det mer konkret i dag.

Den såkalte innrammingen, som Senterpartiet snakker om, er på ingen måte en innramming, men en ukjent kostnad, som vi ikke kjenner rekkevidden av, og noe som kommer på toppen av et særnorsk, høyt rentenivå, særnorske, høye energipriser og store utfordringer for boligeiere, ikke minst med de enorme utgiftene som EU ønsker å velte over på oss. I det hele tatt: Det er tøft å eie sin egen bolig, og det blir enda tøffere i tiden som kommer med den sittende regjeringen.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [11:57:05]: Vi får først minne representanten på at vi ikke har særnorske, høye energipriser. Vi har lavere energipriser i Norge enn i landene rundt oss. Det beskriver egentlig denne saken ganske godt, for jeg er uenig i den historiefortellingen som mindretallet her prøver å tegne.

Hovedutfordringen i dag er jo at kommunene ikke har hjemmel til å finansiere overvannstiltak etter § 22 a med dagens avløpsgebyr, og at de ikke kan gjøre dem som er ansvarlige for det overvannet, som overbelaster avløpsrensesystemet vårt, ansvarlige for å gjennomføre tiltak som gjør noe med den problemstillingen. Konsekvensen av det er én av to: Det er enten at vi får urenset avløpsvann i samfunnet vårt – det tror jeg i utgangspunktet ingen ønsker seg – eller at man må bruke tekniske, dyre installasjoner og tidligere investeringer i større avløpsrenseanlegg enn det man ellers hadde trengt, som øker gebyrene til vanlige folk mer.

Jeg kjenner meg altså ikke igjen i beskrivelsen til de partiene som her sier at man foreslår å lempe kostnader over på innbyggerne i kommunene våre, og at man ønsker at gebyrene skal bli satt høyere enn det de i utgangspunktet er i dag. Det er nettopp det motsatte som er poenget.

Denne utfordringen kommer heller ikke til å bli mindre i årene framover. Klimaendringer gjør at vi får mer nedbør samtidig. Det kommer til å gjøre overvannsproblematikken enda større. Hvis vi ikke gjør noe med dette i dag, kommer vi også til å få enda større utfordringer tidligere enn det vi ellers hadde trengt, og vi klarer kanskje ikke fullt ut å unngå de utfordringene.

Så må jeg si at det er litt spesielt å høre fra talerstolen at man f.eks. kunne innført et makstak. Ja, hvis de partiene som har valgt å stemme mot, hadde ønsket det, hadde det vært fritt fram å definere hva de partiene mente var forholdsmessig i kroner og øre. Jeg stiller meg fullt og helt bak det saksordføreren sier, som er at det vil variere i den enkelte sak. Hvor mye en kommune f.eks. kan gå inn og støtte et enkelttiltak, vil også kunne variere i den enkelte sak, avhengig av hvor stor verdi den har, for å avlaste de kommunale investeringene som man ellers trenger å gjennomføre. Da tror jeg en innramming som vi kjenner godt fra mange andre lovområder i samfunnet vårt, hvor vi skjermer boligeiere, i dette tilfellet, fra uforholdsmessig store eller kostbare tiltak, er en klok ramme for denne loven, og jeg tror det er bra at den får flertall i dag.

Presidenten [11:59:52]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [12:00:01]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i genteknologiloven (Innst. 299 L (2024–2025), jf. Prop. 69 L (2024–2025))

Presidenten [12:00:14]: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [12:00:46] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for arbeidet med proposisjonen, som gjelder endringer i genteknologiloven. Det er en lovendring som skal gjøre det enklere å drive forskning og innovasjon med genmodifiserte organismer innenfor trygge rammer.

Hovedforslaget i proposisjonen er at godkjenning for utprøving av legemidler som inneholder genmodifiserte organismer, også kalt GMO, til mennesker, skal kunne gis uten vurdering av bærekraft, samfunnsnytte og etikk, de såkalte BSE-kriteriene. Det samme kan i visse tilfeller gjelde for annen forsøksutsetting i forskning. Det foreslås også at forsøksutsetting av andre genmodifiserte organismer i forskningsøyemed etter vedtak fra ansvarlig myndighet kan skje uten vurdering av de samme BSE-kriteriene. I tillegg åpnes det for at kravene til konsekvensutredning særlig knyttet til helse- og miljørisiko kan lempes i noen tilfeller, der dette anses som forsvarlig.

Komiteens flertall støtter forslagene til endring i genteknologiloven. Flertallet mener at forslagene har blitt tilstrekkelig belyst i forbindelse med utarbeidelse av NOU 2023: 18, Genteknologi i en bærekraftig fremtid, samt den høringen som var etterpå.

Et mindretall i komiteen peker på at endringene vil svekke miljø- og bærekraftshensynene i genteknologiloven, og ønsker heller en ny høring av de forslagene som foreligger.

Senterpartiet er fornøyd med forslagene til endringer i genteknologiloven, og vi mener at dette er en viktig sak. I Norge skal vi fortsatt ha en restriktiv tilnærming til GMO som legger føre-var-prinsippet til grunn, men samtidig må vi hensynta de gevinstene som samfunnet kan oppnå gjennom enkeltliberaliseringer og forenklinger. Loven trenger en oppdatering, og det er bra at dette kommer nå.

Jan Tore Sanner (H) [12:03:26]: Bare en kort merknad fra min side:

Høyre slutter seg til forslaget, og vi er glad for at det er et bredt flertall som gjør det. Vi er også glad for at det nå kommer forslag som innebærer både forenklinger og et større rom for innovasjon. Når jeg likevel tar ordet, er det fordi dette forslaget bygger på genteknologiutvalgets utredning, NOU 2023: 18, og det var et flertall i dette offentlige utvalget som ønsket å gå lenger. Flertallets forslag følges ikke opp fra regjeringens side. Flertallets forslag ville innebåret en ytterligere deregulering av genredigerte organismer.

Høyre har, sammen med Venstre, ikke noe avvikende forslag i innstillingen, men vi ber regjeringen følge utviklingen nøye. Dette er et område hvor det er en utvikling også i EU, og det som skjer i EU, har jo også stor betydning for oss i Norge. Så vi ber regjeringen om å følge utviklingen, særlig utviklingen i EU, vårt største marked, og eventuelt komme tilbake til Stortinget med en ytterligere justering hvis det viser seg hensiktsmessig, på et senere tidspunkt.

Seher Aydar (R) [12:05:17]: Regjeringen har lagt fram en proposisjon som helt tydelig slår fast at bærekraft, samfunnsnytte, etikk og helse- og miljørisiko skal vurderes mindre enn i dag når det gjelder forsøk med GMO.

Det finnes en juridisk barriere for Norge, om vi skal forby GMO fra andre land, ved at lovteksten understreker at Norge må vise at et produkt medfører risiko, før vi kan legge ned forbud mot det. Før det skjer en liberalisering av GMO-regelverket, forventer vi at det er gjennomført en grundig høring av konsekvensene av lovforslagene som fremmes. Rødt understreker i merknadene, sammen med Kristelig Folkeparti, at dette ikke er gjort.

Det vises i proposisjonen til en høring for fem år siden av kun delvis like forslag. Så vises det til en høring knyttet til en NOU om genteknologi, men det var et utvalg som hadde helt andre og vidtrekkende anbefalinger, som ville vært i strid med gjeldende EU-direktiver. Vi mener at lovendringene burde vært på en åpen og grundigere høring enn bare den korte høringen Stortinget selv hadde, som fikk begrenset spredning og oppmerksomhet.

Det vi mener må skje, er at saken sendes tilbake til regjeringen. Forslagene om å svekke vurderingene av bærekraft, samfunnsnytte, etikk og helse- og miljørisiko og å gjøre det vanskeligere å forby utenlandsk genteknologi må på en egen høring. De må også behandles av regjeringen igjen og legges fram for Stortinget på nytt.

For å klargjøre at det er det vi mener må skje, har vi levert et løst forslag. Vi trekker dermed vårt opprinnelige mindretallsforslag, forslag nr. 1, fra voteringen. Det har skjedd i dialog med bl.a. Kristelig Folkeparti. Jeg tar derfor kun opp det løse forslaget vårt.

Presidenten [12:07:08]: Da har representanten Seher Aydar redegjort for forslagene og tatt opp det forslaget hun refererte til.

Lars Haltbrekken (SV) [12:07:26]: Genteknologien har utviklet seg raskt de siste tiårene og kan bidra positivt på en rekke samfunnsområder. Skal en så kraftfull teknologi kunne brukes på en forsvarlig måte, må den reguleres. Dagens krav til at alle GMO-er skal helse- og miljørisikovurderes, spores og merkes, må opprettholdes. Det samme gjelder kravet om at levende GMO-er skal være samfunnsnyttige, etisk forsvarlige og bidra til bærekraftig utvikling. Endringene vi gjør i dag, ivaretar disse grunnpilarene i GMO-reguleringen.

I fjor avslo Miljødirektoratet en søknad om forsøksutsetting av steril oppdrettslaks. Vitenskapskomiteen for mat og miljø «konkluderer derfor med at forsøket utgjør en potensielt høy risiko for ville laksebestander» i sin risikovurdering. Dette viser at genteknologiloven fungerer. Eksempelet med den sterile laksen viser hvor viktig det er at vi har åpne høringer, og ikke minst hvor viktig det er med uavhengig forskning som kan si noe om mulige konsekvenser for miljøet før vi setter levende GMO-er ut i naturen.

Retten til å gjøre informerte valg er en grunnleggende forbrukerrettighet. Denne rettigheten har vært helt sentral i GMO-reguleringen i Norge og EU. I forbindelse med prosessen i EU om ny regulering av genmodifiserte planter står forbrukerorganisasjoner over hele Europa sammen i kravet om at alle GMO-er fortsatt må spores og merkes. SV er enig med forbrukerorganisasjonene og ber regjeringen arbeide for at regelverket i EU ikke svekkes på dette området.

EUs forordning om genmodifisert mat og fôr er ennå ikke innlemmet i EØS-avtalen. En eventuell innlemmelse av forordningen må ikke innskrenke mulighetene vi har til å stille krav til at levende GMO-er skal være samfunnsnyttige, etisk forsvarlige og bidra til bærekraftig utvikling. Det er en mulighet vi har hatt helt siden EØS-avtalen trådte i kraft i 1994.

EU behandler i disse dager forslag til ny regulering av genmodifiserte planter. SV er bekymret for at krav til miljørisikovurderinger, åpenhet og valgfrihet kan svekkes i denne prosessen. SV ber derfor regjeringen arbeide overfor EU for å forhindre at det skjer, og for at grunnpilarene i GMO-reguleringen i Norge og EU kan videreføres.

Ola Elvestuen (V) [12:10:26]: Selv om denne saken egentlig gjelder det jeg vurderer som mindre endringer i genteknologiloven, er det et veldig viktig tema – om hvordan vi forholder oss til genmodifiserte organismer, og også hvordan vi forholder oss til den teknologiutviklingen som pågår i et veldig raskt tempo.

Når det gjelder selve denne saken, er Venstre enig i at vi kan gjennomføre disse mindre endringene. Vi mener også, som det argumenteres for i saken, at dette kan være med på å stimulere til forskning og bidra til innovasjon innenfor feltet og inn mot legemidler. Som det ble omtalt her nå, er det også en omtale her om endring i fôrforskriften. Til det vil jeg bare si at vi fra Venstres side registrerer at den er i saken, men vi tar ikke stilling i denne saken til hvordan vi vil forholde oss til den når den kommer.

Som representanten Sanner tok opp, er vi med på en merknad som ser på genteknologiutvalget. Genteknologiutvalget var delt i sin innstilling fra 2023, og da er det egentlig det flertallet som foreslo mer nivådelt regulering, med deregulering, åpning for mer bruk av genredigerte organismer og CRISPR-teknologi som en del av det, hvor det ikke er genmodifisering på tvers av arter.

Fra Venstres side er vi åpne for at man kan være mer åpne innenfor den teknologien. Det er viktig at regjeringen følger med på utviklingen og ser på hvordan regelverksutviklingen skjer innenfor EU, og kommer raskt tilbake til Stortinget når det vil være riktig å komme med forslag der. Med CRISPR-teknologi og genredigerte organismer tror vi det er mulig også å oppnå store miljøgevinster, og også gevinster på andre områder, uten at det øker risikoen for en negativ utvikling innenfor biologisk mangfold og naturen. Vi støtter innstillingen.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:13:01]: Utgangspunktet da genteknologiloven ble vedtatt i 1993, var at risiko for helse og miljø skulle utredes før GMO-er kunne godkjennes og tas i bruk. Den norske genteknologiloven har i tillegg krav om at vi skal vurdere kriteriene samfunnsnytte, bærekraft og etikk. Med genteknologiloven som ramme fatter vi våre vedtak på et godt opplyst grunnlag. Sett i retrospekt har loven stått seg bra over tid, og den har også vært til inspirasjon for utvikling av tilsvarende lovgivning i andre land. Samtidig må vi hele tiden passe på at lovverk, forvaltningspraksis og ressursbruk er risikoproporsjonale og hensiktsmessige.

Denne proposisjonen er et ledd i regjeringens oppfølging av NOU-en til genteknologiutvalget, «Genteknologi i en bærekraftig fremtid», fra 2023. Proposisjonen innebærer ingen drastiske grep, men vi foreslår enkelte forsiktige og fornuftige oppmykinger innenfor vårt EØS-rettslige handlingsrom. Noen av endringene gjel-

der generelt; andre gjelder spesifikt for GMO-legemidler. Vi mener at dette kan stimulere til økt forskning og innovasjon. Terskelen for å få godkjenning etter loven senkes noe. Samtidig skal dette ikke gå på bekostning av risiko.

Som det framgår av proposisjonen, tar regjeringen sikte på å gjennomføre også andre endringer i regelverk og praksis, som gjelder klinisk utprøving av GMO-legemidler til mennesker. Det vil gjøre det lettere å ta denne typen legemidler i bruk.

Jeg er glad for å se at et stort flertall i komiteen slutter seg til forslagene i proposisjonen. Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre ber regjeringen følge utviklingen, særlig i EU, og eventuelt komme tilbake på et senere tidspunkt med ytterligere justeringer i lovverket. Regjeringen kommer til å følge med på rettsutviklingen som skjer, og vurdere behovet for å endre loven, i tillegg til forslagene som fremmes nå.

Kristelig Folkeparti og Rødt mener justert ordlyd i § 10 a krever ny høring. Det er jeg uenig i. Mindre justeringer i en foreslått ordlyd som dette etter høring krever ikke ny høring. Jeg vil også presisere at dette er en lovteknisk endring, og Klima- og miljødepartementet vil praktisere bestemmelsen som før. Det er derfor, mener jeg, ingen grunn til å utsette behandlingen av proposisjonen, og jeg er glad for at det ser ut til at et bredt flertall stiller seg bak den.

Presidenten [12:15:27]: Ingen har bedt om replikk, og flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [12:15:32]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i markaloven (klargjøring av regler om byggeforbud og saksbehandling m.m.) (Innst. 289 L (2024–2025), jf. Prop. 70 L (2024–2025))

Presidenten [12:15:48]: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Ingvild Kjerkol (A) [12:16:33] (komiteens leder): Markaloven av juni 2009 var en milepæl for Oslos befolkning – en egen lov for Oslomarka som sikrer markagrensen, tar vare på naturen og kulturmiljøet og tilrettelegger for friluftsliv, naturopplevelser og idrett. I dag revideres loven, og den oppdateres med nye bestemmelser som er godt redegjort for i innstillingen.

Arbeiderpartiet er glad for en bred tilslutning til forslagene. Med det vil Stortinget forsterke kontrakten med Oslos nye og framtidige innbyggere og med tilreisende om å ivareta Oslomarka, ikke minst for dens egenverdi, men også for gode friluftslivsopplevelser for alle.

Det er også varslet et løst forslag, som sikkert fremmes i løpet av debatten. Jeg avklarer allerede nå at Arbeiderpartiet ikke kommer til å støtte det.

Marit Arnstad (Sp) [12:18:01]: Marka er en verdifull ressurs for friluftsliv, natur og rekreasjon for befolkningen i hele hovedstadsområdet – ja, i og for seg for hele landet. De presiseringene vi i dag vedtar, gjør loven klarere og enklere å forstå og bruke. Proposisjonen bidrar til å tydeliggjøre hva som er tillatt av bygge- og anleggstiltak.

I all hovedsak er Senterpartiet positiv til en oppdatering av loven, med ett enkelt unntak. La meg også understreke at det i proposisjonen foreslås en bestemmelse om at en skal opprettholde eksisterende lokalsamfunn i Maridalen og i Sørkedalen, og at det er et hensyn som kan gi unntak fra forbudet mot bygge- og anleggstiltak. Det er en veldig viktig presisering for disse lokalsamfunnene.

Da loven ble vedtatt i 2009, var det Stortingets intensjon å sikre et unntak for landbruket gjennom markaloven § 5 andre ledd. De arealene som er omfattet av markaloven, er i all hovedsak regulert under arealformålet LNF, landbruk, natur og friluftsliv. Ordinært landbruk er i tråd med LNF. Jeg er glad for at komiteens flertall understreker dette i en merknad i innstillingen.

Siden landbruk er i tråd med arealformålet i Marka, har Senterpartiet også fremmet et forslag om en endring i § 2, slik at det tydeliggjøres at tiltak i landbruket ikke skal omfattes av markalovens virkeområde. Landbrukssektoren er regulert gjennom egne sektorlover, og markalovens krav om særskilt søknadsplikt – der en kun skal vurdere tiltakets samsvar med arealformålet – vil i praksis overlappe med eksisterende sektorregelverk. Et slikt dobbelt regelverk er unødvendig og lite formålstjenlig, og jeg vil minne om at energitiltak i samsvar med energiloven er unntatt fra markaloven. Vi foreslår at tiltak i landbruket skal behandles på samme måte.

Nesten en tredjedel av alle arter i norsk natur er avhengig av et levende kulturlandskap. På meg kan det virke som om noen mener at norsk landbruk ikke har noen rolle i det, men det er faktisk feil. Landbruksaktivitet bidrar til å opprettholde det landskapet som finnes i Marka. Det er med på å bevare et rikt og variert kulturlandskap, helt i tråd med lovens formål. Kulturlandskap og åpent land er viktige økosystem som leverer tjenester

som matproduksjon, pollinering og naturmangfold. Derfor er det viktig å legge til rette for at landbruksaktiviteten i Marka skal fortsette, for gjennom bærekraftig bruk bidrar den til et variert landskap og et kulturmiljø med kulturminner.

Jeg tar opp forslaget fra Senterpartiet.

Presidenten [12:20:32]: Da har representanten Marit Arnstad tatt opp det forslaget hun refererte til.

Seher Aydar (R) [12:20:47]: Jeg skal være ærlig: Jeg kjenner stiene i Østmarka veldig mye bedre enn markaloven, men for å kunne beskytte de stiene som jeg bruker, sammen med veldig mange andre av mine naboer, flere ganger i uken, må vi kanskje også sette oss inn i loven og lovens forslag.

Regjeringen har lagt fram forslag til endringer av markaloven som er en blanding av nødvendige oppdateringer og avklaringer, og det som må kunne kalles en liberalisering av markaloven. Vi har over tid sett at markaloven ikke har vært til hinder for flere byggetiltak i Marka. Til tider har det vært en altfor liberal praksis, slik vi ser det, når det gjelder byggetillatelser i Marka. Nå utvides både tilgangen til å bygge og grave i Marka uten søknad og kommunenes anledning til å tillate inngrep i Marka, og det er Rødt imot.

Vi har derfor fremmet to alternative forslag i dag. Det gjelder § 6 første ledd, som vil gi kommunene adgang til å tillate mange flere typer prosjekter i Marka, og det gjelder § 14 andre ledd, hvor vi mener at foreslåtte siste ledd kan bety at hvert skogsbilveiprosjekt i Marka som ikke krever reguleringsplan, skal godkjennes uten evaluering av forholdet til markalovens formål. Vi vil i tillegg stemme imot regjeringens forslag om endringer av § 5 første ledd, som vil tillate mange flere tiltak uten søknad. Vi vil også stemme mot forslag til endring av § 15 tredje ledd, som vil gi større adgang til dispensasjoner fra markaloven og utvanne dens betydning.

Presset på Marka er økende. Det drives industrielt skogbruk med flatehogst i store deler av Marka, og det er gitt flere tillatelser til bygging av nye skogsbilveier. Det forsterkede utbyggingspresset på Marka burde være grunnlag for en helt annen revisjon av markaloven enn det regjeringen har lagt fram her i dag, for det vi trenger, er å forsterke natur- og miljøhensynet i Oslomarka, og vi må også huske at dette gjelder fellesskapet, og fellesskapet nyter så godt av den. Med det tar jeg opp Rødts forslag.

Presidenten [12:23:02]: Representanten Seher Aydar har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Michael Tetzschner (H) [12:23:25] (ordfører for saken): Faktorenes orden er av og til om ikke likegyldig – med hensyn til at jeg som saksordfører kommer først nå – så i hvert fall ikke noen hindring for å forstå hva komiteen har ment. Jeg skal redegjøre for det komiteen i sin alminnelighet har blitt enig om, og innstillingen fra et flertall.

Hvis vi tar utgangspunkt i det forrige innlegget, høres det ut som om fellesskapet bare kommer til uttrykk gjennom verneinteresser – en osteklokke settes over et stort område. Vi snakker om 17 kommuner – 1 700 km² som berører 17 kommuner – og hvor det er enighet om at hovedformålet i dette området er å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelser og idrett. Så har man måttet, og det synes jeg er helt rimelig, ta utgangspunkt i at det ikke bare skal være en osteklokke hvor man arbeider etter det perfekte speilvendingsprinsipp om at alt er forbudt med mindre man har tillatt det ned til minste detalj.

Komiteens flertall – jeg tror også hele komiteen – vil se at vernehensynene og markalovens selve raison d'être er meget vel i behold med de endringene som gjøres. Jeg vil også legge vekt på at veldig mye av dette er lovtekniske forbedringer, som betyr at for de ulike aktivitetene som utøves innenfor Markas grenser, kan en nå mer umiddelbart lese hva en skal holde seg til innenfor det regulatoriske, enten en driver skogbruk, jordbruk eller det er andre som er med på å oppfylle formålet, og det som er markalovens hovedformål, nemlig å sikre natur og friluftsinteresser.

Så vi stemmer for de lovtekniske forbedringene, de avgrensningene som har vært nødvendige for ikke å skape gråsoner, og som man bruker administrative krefter og antakelig også litt advokatbistand på. Mye av det man foreslår her, er god lovgivning.

Når det gjelder utvidelsen av de tiltak som kan tillates uten videre søknad, er det lagt til noen nye tiltak. Jeg tror de fleste vil se at de er i pakt med den praktiske virkelighet som er, og at det alltid, selv i et markaområde hvor man vektlegger friluftsinteressene så sterkt, også vil være behov for økonomisk virksomhet og aktivitet fra skogbruk og jordbruk, og at loven inneholder en rimelig avbalansering mellom disse hensynene.

Ola Elvestuen (V) [12:26:50]: Nå må jeg innrømme at jeg egentlig alltid har hatt et litt ambivalent forhold til markaloven, både med erfaring fra byutviklingskomiteen i Oslo, da det het «komité», og også gjennom arbeidet på Stortinget, da veid opp mot den gamle markaforskriften. Jeg har hatt litt bekymring for om vi nå bare flytter det som lå til utvalgene i kommunene, opp i departementet. Flytter man det over slik at de nasjonale interessene egentlig får det enklere, fordi de slipper å gå veien om kommunene? Det må jeg innrømme har vært en bekymring hele tiden.

Nå er dette en veldig lovteknisk sak. Jeg skal ta det jeg synes er positivt. Det som virkelig er positivt med markaloven, er en mulighet til å få verneområder, altså friluftsområder, med en lavere terskel for vern, samtidig som det får et formelt vern som naturreservat. Det er innført en del slike, i hvert fall i Oslomarka. Jeg har også vært med på å kjøre det fram lokalt selv. I dette er det også mulighet for å få verneområdestyrer i disse friluftsområdene. Det er bra.

Jeg tror nok at de fleste har en opplevelse av markaloven som en sterkere lov for å ivareta vern enn det den egentlig er. Det er et paradoks at når vi i Østmarka har etablert en ny nasjonalpark, som er positivt, for det er et stort nytt verneområde, er det i etterkant gitt tillatelse til en skogsbilvei, altså Dammyrveien i Lørenskog. Det er det største inngrepet på veldig lang tid i skogsområdet der, og noe Lørenskog kommune er imot. Likevel klarer ikke de å stoppe prosjektet, for det ligger utenfor deres myndighet og utenfor kravet som de vil kunne ha med en egen reguleringsplan. Likevel går dette igjennom med et annet lovverk.

Fra Venstres side kommer vi for det første til å støtte Rødts løse forslag om § 14. Og vi har et forslag inne om å be regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag slik at markaloven bedre ivaretar natur, friluftsliv og naturopplevelser. Vi mener at vi trenger en gjennomgang av markaloven for det, sånn at dette blir både tydeligere for dem som sitter med ansvaret, og også tydeligere utad hvordan det kan forbedres.

Une Bastholm (MDG) [12:30:12]: Takk og lov for at vi har markaloven, som beskytter dyrelivet og turområdene i Norges mest folkerike område – i hvert fall mot utbygging, og i hvert fall mesteparten av tiden.

Hvis det er et osteklokkevern, har den osteklokken ganske heftige sprekker i seg, for som vi vet: Til tross for at vi har vernet dette området mot utbygging, tillates nye skogsbilveier stadig vekk. Det gjør at selve formålet med markaloven ikke blir forvaltet på en måte som ivaretar det formålet.

Vi har merket oss at denne saken først og fremst handler om justeringer og tilpasninger i loven, men vi mener også at den nye lovteksten, med ganske store endringer og omrokeringer på noen områder, innebærer enda mer oppmykning, noe som uthuler markavernet og senker terskelen for inngrep. I tillegg stadfester man en praksis hvor skogbruket og skogsbilveier er unntatt formålet med loven. Det er et paradoks, for i lovproposisjonen argumenterer jo regjeringen for at skogsbilveier – fordi de kan gjøre like store inngrep som, og enda større enn, å bygge noe i Marka – bør være underlagt formålet med loven. Likevel hopper man på et eller annet magisk vis fra det resonnementet til at det konkluderes med at skogbruket likevel ikke trenger å være underlagt formålet. Så jeg er nok redd for at man med den nye lovteksten nå har svekket vernet av naturen i Norges mest folkerike område.

Samfunnsøkonomien i det handler bl.a. om folkehelse. Jeg tror det er bra at folk er friske og har tilgang til naturen, kan gå på jobb og være med på å verdiskape, som representanten Tetzschner er opptatt av.

Presset mot Marka er økende. Det drives industrielt skogbruk med flatehogst i store deler av Marka, og det er gitt flere tillatelser til bygging av nye skogsbilveier, bl.a. på Krokskogen, i Sørmarka og i Østmarka. I den sistnevnte saken ønsket jo til og med lokalpolitikerne i Lørenskog å stanse veiplanene, men både naturen og lokaldemokratiet ble overkjørt av Statsforvalterens landbrukskontor. Det er en sak som nå ligger hos Sivilombudet, og som er veldig merkelig. Statsforvalterens landbrukskontor gikk i den saken veldig langt i å overkjøre lokaldemokratiet, ved ikke bare å be lokalpolitikerne om å se på saken på nytt, men faktisk realitetsbehandle selve søknaden, uten noe detaljregulering. Jeg kan si at jeg selv har vært og gått i det området, i den traseen der Losby Bruk har tenkt å legge den nye veien, og det er altså et myrområde. Så dette er veldig i strid med flere av målene Stortinget har satt, og vedtak vi har gjort, om beskyttelse av natur.

Løsningen på problemet med at skogbruk unntas, ville ha vært en reform av loven, noe vi dessverre ikke får i dag.

Lars Haltbrekken (SV) [12:33:31]: Det er få hovedsteder i verden som er forunt å ha så fantastiske naturområder rundt seg som det Oslo har. Derfor fikk også SV i den rød-grønne regjeringen tidlig på 2000-tallet gjennomslag for en sterkere beskyttelse av Oslomarka. Det har vært viktig for å kunne ivareta Oslomarka for framtidige generasjoner. Loven var historisk, da det var den første loven i Norge som beskyttet et naturområde så nær en av de største byene, for ikke å si den største byen, i Norge.

Vi skulle gjerne sett – og vi har også foreslått det flere ganger – at vi hadde fått et tilsvarende lovverk for andre bynære naturområder, som f.eks. Bymarka i min egen hjemkommune, Trondheim.

SV står bak veldig mange av de forslagene til endringer som kommer i dag. Vi ser at noe av det er en klargjøring og presisering av lovverket.

Vi vil samtidig støtte det løse forslaget som Rødt har fremmet i dag.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:35:16]: Jeg er glad for å se at komiteen har satt seg godt inn i regjeringens forslag og anerkjenner hva markaloven betyr for folk. I snart 16 år har markaloven tatt ekstra godt vare

på Marka, til glede for alle som bruker området til naturopplevelser, friluftsliv og idrett.

Loven har to viktige virkemidler for det: for det første et forbud mot bygge- og anleggstiltak og for det andre regler om behandling av kommunale arealplaner og hvilke byggetiltak sånne planer kan åpne for. Disse reglene og saksbehandlingsreglene i loven er uklare og ufullstendige, og regjeringen ønsker å rette manglene i loven, redusere byråkrati og klargjøre og forenkle byggeforbudet.

Vi foreslår at grunneiere kan gjøre bagatellmessige byggetiltak uten søknad. Loven gir fortsatt et godt vern mot nedbygging. Kommunene kan, som Oslo har bestemt, ha strengere regler i sine arealplaner.

Markalovens regler om hva kommunale planer i Marka kan åpne for, mangler unntakene komiteen pekte på under behandlingen av lovforslaget i 2009. Loven blir nå mer tilgjengelig når dette lovfestes. Vi viderefører krav om søknad og byggetillatelse etter markaloven for tiltak som er omfattet av arealplaner. Vi forenkler og styrker reglene om behandling av denne typen søknader, og de kompliserte vilkårene oppheves og erstattes med skjønn. Kommunen må begrunne vedtakene i lys av lovens formål, og vi klargjør at kommunen ikke kan gi tillatelse til byggetiltak i strid med plan eller reguleringspliktige byggetiltak som mangler reguleringsplan.

Reglene om behandling av bygge- og anleggstiltak i landbruket lovfester gjeldende forvaltningspraksis. Vi klargjør at det er markalovens regler om motorferdsel som gjelder i Marka, og ikke motorferdsellovens, og vi foreslår at tilretteleggingstiltak for friluftsliv, og motorferdsel til dette, kan skje uten søknad.

Det bør være lett å gjøre rett. Kommunen og publikum får nå en lov som er enklere å forstå og enklere å bruke. Det gjør det også enklere å ta bedre vare på Marka for framtiden.

Til slutt: Jeg vil takke saksordføreren for en god redegjørelse og komiteen for en ryddig behandling og bred støtte til lovforslaget.

Presidenten [12:37:26]: Det blir replikkordskifte.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:37:51]: Jeg var med i debatten da markaloven ble vedtatt i 2009. Det som ble vedtatt, ble noe annet enn det som kom fra regjeringa, og det var en følge av at det var et veldig bredt engasjement som regjeringa den gangen – Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV – fulgte opp, og vi fikk en lov som ble bedre. Formålsparagrafen ble endret, sånn at den skulle fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelser og idrett, og vi fikk et landbruksunntak i § 5 som en del av det hele.

Senterpartiet fremmer nå et forslag om å sikre det landbruksunntaket, altså sikre den ånd og kultur som lå i den debatten vi hadde i 2009. Jeg vil høre statsrådens vurdering av om en ikke også bør videreføre den ånd og kultur gjennom den endring som nå vedtas, og dermed støtte Senterpartiets forslag.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:38:55]: Jeg takker for spørsmålet.

Vi har i denne saken lagt vekt på å videreføre gjeldende forvaltningspraksis for bygge- og anleggstiltak i landbruket. Det å ta bygge- og anleggstiltakene i landbruket ut vil være en vesentlig endring av det som er gjeldende rett. Det vil føre til at kommunene mister viktige verktøy for å regulere noe av den aktiviteten som i aller størst grad påvirker natur og påvirker muligheten til å oppleve friluftsliv. Det er heller ikke i tråd med det et flertall i høringen har ønsket seg.

Vi har heller valgt å klargjøre at bygge- og anleggstiltak i landbruket fortsatt er omfattet av og krever byggetillatelse etter markaloven. Vi klargjør på den måten at kommunene ikke kan gi tillatelse til byggetiltak som er i strid med planen, eller reguleringspliktige byggetiltak som mangler reguleringsplan. Det tror jeg er en god måte å følge opp loven på også i det videre.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:39:53]: Her må det være en stor misforståelse. Landbrukstiltak er jo generelt regulert gjennom en rekke lover og forskrifter, men det som i forhold til markalovens bestemmelser er et unntak, et landbruksunntak, er i § 5. Det har ikke ført til noen problemer. Tvert imot, det har vært et viktig tiltak for å sikre at det kulturlandskapet som krever mennesker og aktivitet for å forvalte det, skal bli ivaretatt. Senterpartiets forslag om å beholde det landbruksunntaket er bare å videreføre den intensjon og den praksis som har vært på dette området tidligere, og det er spesielt hvis statsråden ønsker å endre det.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:40:42]: Som jeg understreket: I den grad representanten er opptatt av å videreføre gjeldende forvaltningspraksis, er det ingen grunn til å være bekymret for det. Det er nettopp det vi legger opp til i denne saken, som jeg også understreket i mitt første svar. Samtidig var jeg opptatt av å understreke at kommunene fortsatt kan bruke markaloven sammen med plan- og bygningsloven for å regulere denne typen tiltak i Marka. Det er et viktig verktøy, og det verktøyet er vi opptatt av at skal være der også for framtiden.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:41:20]: Hvis en skal videreføre den praksis som er, må en jo videreføre de lovformuleringer som i dag regulerer den praksisen. I henhold til § 5 i dag er det et landbruksunntak, som kom inn ved den grundige behandlingen som var i 2009, og

det er helt logisk at en viderefører det. Sånn som loven nå er, hva skal en si, omorganisert, ser vi i Senterpartiet det naturlig at det kommer inn i § 2, sånn at den samme realitet kommer inn der.

Jeg vil da si at den logiske konsekvens av statsrådens svar er at loven innebærer et landbruksunntak for å få samme praksis på det området som det hittil har vært, og som det ikke har vært noen uenighet om.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:42:10]: Det er vi ikke uenige om, og det skal vi fortsatt ikke trenge å bli uenige om. Jeg har i og for seg ikke noe mer å legge til enn det jeg har sagt tidligere, nemlig at dette er en klargjøring, en presisering. Det er i hovedsak en lovfesting av det som er gjeldende rett. Det medfører ingen nye byrder, ingen nye forpliktelser for landbruket. Det er i dag opp til kommunene å bestemme om et byggetiltak krever reguleringsplan. Sånn skal det være også i fortsettelsen.

Une Bastholm (MDG) [12:42:50]: Jeg vil gjerne høre fra statsråden hvordan skogbruket vil bli regulert under denne loven, særlig fordi statsråden er opptatt av at kommunene skal ha verktøy og virkemidler til å ta vare på Marka der hvor de kan kreve reguleringsplan. Så har det blitt avklart fra Kommunaldepartementet at når det gjelder skogsbilveier, har kommunen faktisk en plikt til å vurdere reguleringsplan. Det var en uttalelse som kom til Nordre Follo kommune, som ønsket avklaring av dette. Likevel ser jeg at Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus i forbindelse med Dammyrvei-saken realitetsbehandlet og bare ga tiltakshaver tillatelse til å bygge veien, uten at kommunen fikk noen mulighet til reguleringsplan. Så spørsmålet mitt er egentlig: Skal kommunene også ha mulighet til å bestemme hvor skogbruket kan legge veiene, f.eks. om det skal være i naturskog og på myr?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:43:56]: Det er kommunene som skal ha hovedansvaret for å ta vare på naturen i Marka, og det er kommunene som avsetter sine arealer til ulike typer formål. Det er viktig å huske at det meste av kommuneplanene i Marka er avsatt til LNF-formål. Det betyr at området skal brukes til landbruks-, natur- og friluftsformål. Da vil det også være aktivt skogbruk i Marka, inkludert bygge- og anleggstiltak som er nødvendige for skogdriften.

Så er det viktig å minne om at kommunene kan bruke eksisterende virkemidler i plan- og bygningsloven og markaloven for å regulere byggingen av landbruksveier. Kommunene kan stille krav om reguleringsplan for visse arealer eller visse typer bygge- og anleggstiltak. Den muligheten har vi omtalt i lovproposisjonen. Reguleringsplanen i Marka må stadfestes av departementet for å bli rettskraftig, og samordningsregelen som vi nå har foreslått, klargjør at kommunen ikke kan gi tillatelse til et reguleringspliktig byggetiltak før det foreligger en stadfestet reguleringsplan. Det mener jeg er en viktig presisering for å ivareta disse arealene på en god måte.

Une Bastholm (MDG) [12:45:00]: I saken om Dammyrveien kom Lørenskog kommunestyre etter lange diskusjoner og en lang prosess fram til at søknaden om å bygge denne skogsbilveien ikke skulle imøtekommes – den skulle avvises. Tiltakshaver klaget inn dette, og Statsforvalterens landbruksavdeling realitetsbehandlet saken og ga tillatelse til å bygge veien. Da har jo ikke kommunen mulighet til å be om reguleringsplan, for det er allerede gitt tillatelse. Nå ligger saken hos Sivilombudsmannen. Den er en veldig viktig sak for å kunne vite om kommunene, lokaldemokratiet i denne folkerike regionen, har mulighet til å si noe om det, ikke om det skal drives skogbruk eller ikke, men om hvordan det skal drives, altså kunne sette krav til at man tar vare på naturskog, myrområder og andre naturtyper som statsråden ellers virker å være opptatt av å ta vare på.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:46:00]: Innledningsvis kan jeg garantere representanten at jeg er opptatt av å ta vare på den typen natur, og det kommer jeg til å fortsette å være i framtiden i tillegg.

Den eksplisitte saken som representanten viser til, er en sak hvor jeg legger til grunn at de tillatelsene som er gitt både etter markaloven og etter landbruksveiforskriften, er gyldige. Så gjelder det også Statsforvalterens omgjøring av et vedtak som har skjedd etter landbruksveiforskriften. Det er ikke mitt ansvarsområde, det er landbruks- og matministerens ansvarsområde.

Jeg er imidlertid generelt opptatt av at vi skal ha en tydelig markalov, at reglene og verktøyene som kommunen har, skal være klare, sånn at kommunene vet hva de har å forholde seg til. Derfor er jeg glad for at vi har omtalt en del av disse tingene i lovproposisjonen, også hvordan man kan bruke reguleringsplaner i praksis. At samordningsregelen, som jeg nevnte i stad, også vil gjelde for landbrukstiltakene, er en klar påminnelse til kommunene om å vurdere reguleringsplikt for visse arealer eller byggetiltak.

Une Bastholm (MDG) [12:47:04]: Jeg tror statsråden her var inne på kjerneproblemet, og det er at når det er skogbruksinteresser, når tiltakshaver representerer skogbruket, er man ikke omfattet av formålene og loven. Da er det et annet lovverk som gjelder, og det er ikke lenger statsrådens ansvarsområde. Så spørsmålet mitt er: Dersom det hadde vært tydeliggjort i loven at også skogbruket skal være underlagt formålet med lo-

ven – ikke forbud mot å drive skogbruk i Marka, men man skal være underlagt formålet og reguleres på den måten – ville det gjort at også skogsbilveier måtte blitt vurdert ut fra f.eks. hensynet til natur og friluftsliv, og at statsråden da kunne blandet seg litt mer inn i den typen saker?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:47:54]: Det er alltid hyggelig å blande seg inn i viktige saker, og det gjør vi titt og ofte. Jeg er i og for seg helt enig i at landbruket er en sentral påvirkningsfaktor i Marka. Samtidig er det også et bevis på hvordan Marka er et område hvor man kan kombinere bruk og bevaring av landskapet i praksis.

Så vil jeg bare minne om at det er ikke fritt fram for landbruksveier i Marka. Vi har klargjort at dette er omfattet av loven, det kreves søknad og tillatelse. Vi har klargjort at det ikke kan gis tillatelse til landbruksveier dersom de er i strid med kommunale planer, eller dersom en reguleringspliktig landbruksvei mangler en reguleringsplan. Det mener jeg er viktige tiltak for å ramme inn tydelig det byggeforbudet som er hovedinngangen til målet. Så har vi også vært tydelig på at kommunene kan ha strengere bevaring av Marka enn det som er lovens minstestandard. Det er også et godt utgangspunkt for å ta vare på disse viktige områdene.

Presidenten [12:48:56]: Replikkordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Michael Tetzschner (H) [12:49:13]: Jeg har merket meg at det er en samstemmig tilfredshet med loven, rettsutviklingen og forvaltningsutviklingen vi har hatt på bakgrunn av den markaloven vi har hatt i 16 år. I motsetning til da markaloven kom i sin tid, har vi nå den fordelen at det er en innarbeidet forvaltningspraksis som har utviklet seg, med et akseptabelt konflikt- og avveiningsnivå.

Når jeg hører på representanten for Miljøpartiet De Grønne, representanten Bastholm, må jeg stille meg selv spørsmålet om det langsiktige målet til Miljøpartiet De Grønne egentlig er å presse ut både jordbruk og skogbruk, som om de var nærmest naturfiendtlige virksomheter. Hele tankegangen bak markaloven er jo en fredelig sameksistens der friluftsinteressene er det klart dominerende på grunn av arealbruken, og der det også gis anledning til å ha økonomisk aktivitet knyttet til skogbruk og jordbruk.

Vi leser for tiden klimameldingen. Skogbruket skal f.eks. også bidra til opptak av CO_2 ved nyplanting, og ved at vi avvirker noe og binder opp CO_2 i materialer som anvendes over lang tid. Miljøpartiet De Grønne må få lov til å redegjøre nærmere for om de virkelig er i en så ideell posisjon at målet deres er å presse ut de velkjente, tradisjonsrike aktivitetene jordbruk og skogbruk.

Jeg vil også legge inn et lite ord for det man vil åpne for når det gjelder lokalmiljøene. Det bor jo mennesker i dette området som politikerne har sagt skal være nærmest inngrepsfritt, med mindre det er spesielt tillatt. Er man virkelig så katolsk – mer enn paven – at man ikke vil tillate ombygging og mindre utvidelser av eksisterende bygninger, anlegg og innretninger? Hvordan forklarer man befolkningen i Sørkedalen og Maridalen at man ikke vil tillate begrenset, spredt utbygging i tilknytning til eksisterende bebyggelse, nettopp for å ta vare på det som er av lokalmiljøet der? Hvis verneinteressene blir for ideelle og man går for langt, kommer det til å undergrave den folkelige forståelsen og oppslutningen om disse tiltakene.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:52:26]: Senterpartiet stemte for markaloven den 3. april i 2009. Vi gjorde det fordi vi klart ser behovet for å ta særlige hensyn til friluftsliv og naturopplevelser i dette området som er så bynært, samtidig som vi selvsagt sto på det standpunktet – og står på det standpunktet – at området må brukes. Det er altså et kompromiss mellom ulike interesser, som da vektlegges noe annerledes i dette bynære området enn det de gjør andre steder. Det ble en veldig diskusjon rundt markaloven, og markaloven ble forbedret i Stortinget i den innstillingen som Inga Marte Thorkildsen, som saksordfører, avga 30. mars i forbindelse med Innst. O. nr. 58 for 2008–2009.

Jeg merket meg med interesse innlegget fra representanten Elvestuen, som sa på en veldig fin måte at han hadde et ambivalent forhold til markaloven, altså forholdet mellom det lokale styret og statens styre. Det som representanten sier der, er forankret i et langt engasjement for eksempelvis Maridalen, hvor representanten har sett dilemmaene som en her står i. Jeg føler at representanten er opptatt av at en skal vektlegge det lokale styret i betydelig grad, fordi det er mange kloke beslutningstakere i det lokale styret som også ivaretar de nasjonale interessene. Det er helt i tråd med Senterpartiets vurdering av slike saker.

Jeg merker meg at det brukes et ord som «industrielt skogbruk». Det er for meg et konstruert begrep, og det er et fullstendig feilaktig begrep. Industri er døde ting, skogbruk er levende ting. Det som er spørsmålet, er jo hvordan vi driver skogbruket, altså den skjøtsel som vi har, og jeg synes at de som er opptatt av biologi og økologi, burde legge vekk «industriell» når vi snakker om skogbruk, og i stedet snakke om «skogskjøtsel».

Jeg vil si at det forslaget som Senterpartiet har fremmet, § 2 nytt sjette ledd, om at loven ikke skal omfatte bygge- og anleggstiltak i landbruket, er en videreføring

av det som ble vedtatt i 2009. Det burde ha bred oppslutning her, for det er et virkemiddel for å sikre at kulturlandskapet blir ivaretatt, et kulturlandskap som er attraktivt både for dem som bor der, og for dem som kommer på besøk med friluftsinteressene sine.

Une Bastholm (MDG) [12:55:52]: Jeg ble invitert opp for å si litt om Miljøpartiet De Grønnes visjoner for Marka. Det er ikke sånn at det er lange tradisjoner i Marka rundt Oslo for den typen flatehogst og hard hogst og også med den typen aggressiv utbygging av skogsbilveier vi har nå. Det har alltid vært hogd rundt Marka. Miljøpartiet De Grønne er ikke kategorisk mot det, men vi mener at ingen næringer i Norge har blankofullmakt til å ødelegge natur. Det er en kjempeutfordring i dag at vi har en lov som skal hjelpe oss å ta vare på nærområdet til befolkningen – for friluftsliv, for rekreasjon, for folkehelse og også på grunn av naturverdiene som er der – men som har et gedigent hull i seg fordi skogbruket ikke lar seg regulere.

Sannheten er at det er store sektorkonflikter her. Jeg tenker at det er det som har skjedd i proposisjonen fra regjeringen også. I statsrådens departement argumenterer de langt for hvorfor også skogbruket bør være underlagt formålet med loven. Likevel hoppes det til en konklusjon hvor det ikke skjer. Da er det noe som har skjedd i mellomtiden, en politisk beslutning om at skogbruket skal være unntatt. Man skal ikke regulere skogbruket, de skal ikke trenge å ta hensyn til natur på den måten som alle andre skal i Marka. Det er unaturlig, også i en tid hvor vi alle sammen burde anstrenge oss for å ta vare på natur og imøtekomme naturavtalen vi har signert internasjonalt.

Vi vil utvide markalovens virkeområde til Hurummarka, Frognmarka og Nesoddmarka. Jeg vil gjerne utvide Østmarka nasjonalpark. Det bør vi jobbe for der det er naturlig. Det er fortsatt mye rik naturskog i Østmarka som aldri har vært flatehogd. Vi vil også gjøre Nordmarka til pioneromrade for mer naturvennlig skogbruk. I dag er det store sår i Nordmarka på grunn av flatehogsten. Det er flatehogsten som er hovedutfordringen for naturen. Det er hogstformen vi må gjøre noe med i de områdene hvor det bør tillates hogst.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:58:36]: Jeg tar ordet fordi debatten om skog og skogbruk gjør meg litt trist. Det er fordi vi istedenfor å diskutere hvordan vi driver skogen, og hvilken skogskjøtsel vi skal ha som ivaretar de ulike interessene, veldig lett diskuterer et spørsmål om enten vern eller det skogskjøtselsregimet vi driver som er lovregulert i dag. Istedenfor å ha de to skyttergravene burde en diskutere hva den framtidige skogskjøtselen og bruken av skogen skal være, også i de bynære områdene.

Alle bør jo være enig i at en også i de bynære områdene skal drive skogen sånn at en kan produsere de flotte grønne produktene skogen gir i form av fornybart karbon. Det kommer så altfor lite fram. Det blir framstilt av Miljøpartiet De Grønne som om en skogsbilvei ødelegger naturen. Hva er det for slags holdning – at en skogsbilvei ødelegger naturen? En skogsbilvei er et nødvendig virkemiddel for at naturen kan brukes på en klok måte. Hvis en skal drive et skogbruk uten en skogsbilvei, hvordan skal en da få ut tømmerstokkene fra skogen? Det vil jo innebære et naturinngrep og sår i naturen som er langt større. Skogsbilveier kan lages på en måte som virkelig ivaretar naturhensyn. En kan regulere ferdselen i slike områder. I løpet av noen få år vil de sår som en ny skogsbilvei innebærer, bli leget.

Jeg reagerer så sterkt på at skogsbilveier, menneskelige inngrep, er å ødelegge naturen – at en ser for seg en bruk av skogsområdene rundt de sentrale byene hvor det er Vårherre som styrer hele greia. Det har aldri hatt noen tradisjon i Norge, og det bør aldri få noen tradisjon i Norge. Menneskene skal påvirke den bruken på en klok måte. Da må vi vektlegge naturverdier og friluftsopplevelser mer, men det innebærer også at vi må få ut tømmeret på en klok måte. Da er vei et veldig skånsomt virkemiddel i mange tilfeller.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten [13:01:31]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [13:01:35]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Knutsdatter Strand, Geir Inge Lien, Per Olav Tyldum, Gro-Anita Mykjåland og Heidi Greni om ekstraordinære og effektive uttak av jerv for å sikre beitesesongen (Innst. 316 S (2024–2025), jf. Dokument 8:137 S (2024–2025))

Presidenten [13:01:52]: Etter ynske frå energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Stein Erik Lauvås (A) [13:02:25] (ordfører for saken): I dette dokumentet fremmer Senterpartiet opp-

rinnelig to forslag om ekstraordinære og effektive uttak av jerv for å sikre beitesesongen.

Komiteen viser samlet til at jervebestanden skal forvaltes så nært bestandsmålet som mulig, nasjonalt så vel som regionalt. Komiteen viser også til at det er vedtatt en tydelig soneforvaltning. Flertallet i komiteen viser til at forvaltningen gjør målrettede, ekstraordinære uttak av jerv for nettopp å unngå store skadesituasjoner og for å komme ned på bestandsmålet i den enkelte region.

Arbeiderpartiet framhever sammen med Høyre, SV og Rødt at rovviltbestander skal forvaltes i tråd med vedtatte bestandsmål gjennom en tydelig soneforvaltning. De samme partiene erkjenner også at Hedmark, Trøndelag og Møre og Romsdal har en jervebestand som er høyere enn bestandsmålet. På denne bakgrunn fremmer Arbeiderpartiet, Høyre, SV, Rødt og Kristelig Folkeparti følgende tilråding:

> «Stortinget ber regjeringen fortsette det pågående arbeidet med å sikre at det gjøres målrettede ekstraordinære uttak av jerv i regioner hvor bestanden er over bestandsmålet, for å unngå store skadesituasjoner og tap av beitedyr i tråd med Stortingets tidligere vedtak.»

Marit Arnstad (Sp) [13:04:01]: Bakgrunnen for at dette forslaget ble fremmet, er at jervebestanden i Norge over mange år har økt langt mer enn det Stortinget har lagt til grunn i sitt rovviltforlik. Hvert år mislykkes en med å ta ut jerv for å holde seg så nært bestandsmålet som mulig. Det er rett og slett en illusjon å tro at jervebestanden i noen av de siste 20 årene har vært forvaltet på en slik måte at den, som flertallet sier, holdes så nært bestandsmålet som mulig. Det er jo ikke det som har skjedd. Det har bare vært et munnhell som har blitt skrevet i innstillingen, men som ikke har vært en realitet på mange år.

Tvert imot øker avstanden år for år mellom det som er bestandsmålet, og det en klarer å ta ut. I vinter var det en kvote på 138 dyr i lisensfellingen – 74 ble tatt ut. Resultatet er sjølsagt at jervebestanden øker og øker. Jerven opererer også i stadig nye områder av landet. Det ser vi stadig nye eksempler på – nå sist i Jølster i Sunnfjord. Der slippes nå tusenvis av sau på beite. De bidrar både til viktig matproduksjon og til å holde kulturlandskapet åpent, men bøndene er sjølsagt bekymret for nye observasjoner av jerv, for der skal det absolutt ikke være jerv. I region 1 skal det absolutt ikke være jerv. Alle vi som har dyr i dette området, er veldig uroet, sier lederen i det lokale beitelaget, for vi er jo glade i dyra våre. Det er en uro som er veldig lett å forstå, særlig når det ble gitt en kvote på åtte dyr i vinter, og ingen ble felt.

Årets lisensjakt på jerv er nå ferdig, og sjøl om det i vinter kanskje ble felt flere jerv enn tidligere, ligger en, som jeg har nevnt, langt over bestandsmålet. Da må også de partiene som står bak rovviltforliket, være villige til å følge opp og iverksette tiltak for å hindre skade på beitedyr i løpet av sommeren.

Det er bakgrunnen for de forslagene Senterpartiet har fremmet. Det er forslag om at det må gjøres ekstraordinære og målrettede uttak av jerv nå i starten av beitesesongen, slik at en kan forhindre nye skader og tap av beitedyr i løpet av sommeren. Det er det et veldig stort behov for.

Vi er skuffet over at flertallet ikke er villig til å være med på et klart forslag omkring akkurat det. Vi mener det harmonerer dårlig med det flertallet sjøl sier, om at en skal forvalte jerven så nært bestandsmålet som mulig, og at det skal være en tydelig soneforvaltning. Det er jo nettopp i beiteprioriterte områder at en de siste par årene har opplevd store tap på grunn av jerv, og der risikoen for skader i løpet av sommeren også er størst. Da må det forebygges.

Med det tar jeg opp de forslagene Senterpartiet står bak i saken.

Presidenten [13:07:02]: Då har representanten Marit Arnstad teke opp dei forslaga ho refererte til.

Terje Halleland (FrP) [13:07:16]: Utmark er en svært viktig del av norsk matproduksjon. Det blir ofte belyst hvor begrensede jordbruksarealer vi har tilgjengelig, og da er utmarka vår og beitearealene viktige og helt avgjørende for norsk matproduksjon.

Derfor er det svært viktig at vi har en rovviltforvaltning som muliggjør det å ha dyr på beite. Stortinget har vedtatt flere rovviltforlik oppigjennom, som skal sikre både beitedyr, beitebruk og rovdyrbestander. Dette er kompromisser, og bestandsmålene i forliket er satt for at de skal hindre at rovviltforvaltningen for beitenæringen blir urimelig stor.

Jerv er det rovdyret som desidert dreper mest sau på utmarksbeite. Mellom 2018 og 2024 økte jervens andel av rovdyrtap fra 32 til 40 pst., samtidig som tall fra Rovdata viser at antall ynglinger har økt fra 58 til 63 i den samme perioden. Da er altså Stortingets bestandsmål overskredet med 60 pst.

Derfor støtter Fremskrittspartiet forslag om ekstraordinære og målrettede uttak av jerv før beitesesongen i år for å forebygge nye, store skadesituasjoner. Vi vil også være med på å støtte at SNO, Statens naturoppsyn, skal ta ut restkvoter med jerv i tråd med rovviltforliket.

Ola Elvestuen (V) [13:09:24]: Først må vi ha med oss at jerv er en fredet art i Norge. Den er karakterisert som sterkt truet og er i tillegg en norsk ansvarsart, dvs. at over 25 pst. av bestanden som er Europa, er i Norge. Da er det et paradoks at vi holder på med hiuttak av

jerv, og det selv om tap av sau og lam til jerv ikke har økt de siste årene.

Fra Venstres side er vi helt klart for den todelte målsettingen: Vi skal ha rovdyr, og vi skal ha en beitenæring i Norge. I motsetning til det som ofte framstilles, har vi en rovdyrforvaltning i Norge som virker og gir resultater. Tap av sau og lam til jerv fra 2007 er omtrent halvert. I fjor var det vel noe over 6 700 det ble gitt erstatning for av sau og lam tapt til jerv. Da må det sammenlignes med antallet sau og lam som blir borte i utmarka i Norge hvert år, og det er altså ca. 130 000. Så dette er en liten del av dem som blir borte, og som sagt er tapene mer enn halvert de siste årene.

Fra Venstres side mener vi at det nå er en ensidig oppmerksomhet på bestandsmål – at det er dit man skal ned. Derfor driver vi med hiuttak, noe som også bør diskuteres ut fra dyrevelferdsgrunner, i stedet for at vi ser på hvilke problemer vi har med jerv, og hvor vi kan ha jervebestand uten at dette gir økte tap av sau og lam. Vi mener jo at det kan vi gjøre. Vi har også et forslag om at bestandsmålet heller burde vært et minimumsmål.

Når det gjelder jerv i Norge, er det egentlig tre ulike bestander. Det er en i Finnmark og Troms, som er knyttet veldig tett opp mot Finland. Så har man en langs svenskegrensen, fra Nordland, gjennom Trøndelag og ned til Hedmark. Det er klart at opp mot tamrein og reindriften er det en problemstilling, men der holdes også bestandene lave, mens en i skogsområdene i Hedmark enkelt kunne hatt mer jerv uten at det ville ført til noe mer tap. Så er det i fjellområdene øst eller vest for Østerdalen, Dovre og Snøhetta, hvor det også er jerv. Fra Venstres side mener vi at vi burde tillate å ha jerv også på Hardangervidda. Det trenger man for å støtte oppunder villreinen og helsen til villreinen på Hardangervidda.

Presidenten [13:12:30]: Vil representanten ta opp forslag?

Ola Elvestuen (V) [13:12:31]: Ja, jeg tar selvfølgelig opp forslaget Venstre er med på.

Presidenten [13:12:34]: Då har representanten Ola Elvestuen teke opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [13:12:45]: Stortinget har vedtatt bestandsmålet for jerv, og det er videre fordelt mellom forvaltningsregionene. Bestanden skal forvaltes så nær målet som mulig, både nasjonalt og i hver region. I tillegg skal vi ha en tydelig soneforvaltning der bestandsmålet oppnås i de sonene rovviltnemndene har prioritert til jerv. Presisjonsnivået er krevende i praksis, men jeg kan forsikre om at rovviltforvaltningen arbeider for å treffe med både bestandsstørrelsen og soneforvaltningen.

Jervebestanden har over tid vært større enn det nasjonale bestandsmålet på 39 årlige ungekull. Etter fratrekk for hiuttak har vi den siste treårsperioden gjennomsnittlig hatt 49 ungekull. Situasjonen varierer imidlertid betydelig mellom regionene, og det er region fem, Hedmark, og region seks, Trøndelag og Møre og Romsdal, som ifølge siste bestandstall er betydelig over bestandsmålet. I de øvrige seks regionene har bestanden de siste tre årene vært nær eller i samsvar med de regionale bestandsmålene.

Forslagsstillerne argumenterer for uttak av jerv uavhengig av både regionale bestandsmål og soneinndeling. Det er ikke i tråd med rovviltforliket. Mitt utgangspunkt er at uttak av jerv må prioriteres med mål om å forvalte så nær de regionale bestandsmålene som mulig, og i tråd med soneinndelingen som rovviltnemndene fastsetter.

Lisensfelling utført av vanlige jegere skal være hovedvirkemiddel i bestandsreguleringen. I vinter har dette vært langt mer effektivt enn tidligere. Særlig gjelder det Trøndelag og Innlandet, altså områder der bestanden skal reduseres. Det reduserer samtidig behovet for ekstraordinære uttak, noe Stortinget også vil redusere til et minimum.

Ekstraordinære uttak er likevel fortsatt nødvendig, og i tråd med rovviltforliket gjennomfører Miljødirektoratet dette så langt det er mulig. Arbeidet startet tidlig i fjor høst og har fortsatt gjennom vinteren og våren parallelt med bestandsregistreringene. Uttak er imidlertid krevende, også for Statens naturoppsyn, SNO, og sikkerheten må ivaretas. Rasfare eller vær-, snø- og vindforhold kan hindre trygg og effektiv gjennomføring. Alle uttak som vurderes, lar seg derfor ikke gjennomføre. Jeg mener derfor det er svært viktig at formuleringen fra rovviltforliket om at ekstraordinære uttak skal skje så langt det er mulig, blir stående.

Presidenten [13:15:06]: Det vert replikkordskifte.

Heidi Greni (Sp) [13:15:23]: I region seks, som er regionen der jeg bor, ligger bestanden nå, ifølge Rovdata, på akkurat 100 pst. over bestandsmålet. Bestanden er på 20 ynglinger, og målet er 10. Jeg er veldig skuffet over at Arbeiderpartiet ikke vil være med på å ha et effektivt uttak av restkvoten og heller ikke ha forebyggende uttak. Nå var statsråden veldig opptatt av at vi skal nå de bestandsmålene som ligger i rovviltforliket, og da må jeg spørre: Hva er Arbeiderpartiets svar på hvordan vi skal klare å komme ned på bestandsmålet hvis vi verken skal ta ut restkvoten eller ha våruttak?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [13:16:10]: Jeg takker for et godt og viktig spørsmål. Det er ingen tvil om at det for legitimiteten til rovdyrpolitikken er helt

avgjørende at vi klarer å treffe på den todelte målsettingen, både å legge til rette for beitenæringen i hele landet og at vi skal ha levedyktige rovdyrbestander.

Vi har allerede gjort viktige tiltak som er med og bidrar til effektive uttak. Vi har bedt Miljødirektoratet vurdere ekstraordinære uttak tidligere i sesongen og at ekstraordinære uttak av jerv prioriteres i tapsutsatte områder og målrettet der bestanden er over bestandsmålet. Vi har også økt bemanningen i Statens naturoppsyn i de nordligste rovviltregionene, noe som selvfølgelig har en positiv effekt på kapasiteten til SNO i resten av landet.

Jeg vil minne om at jervebestanden gikk ned med tre ungekull fra 2023 til 2024. Jeg mener det viser at de tiltakene vi setter i verk, virker, og at de gir effektive resultater.

Heidi Greni (Sp) [13:17:10]: Statsråden sa i innlegget sitt at lisensjakten var et viktig tiltak for å få tatt ut, og jeg er enig i det, men i mange områder er det umulig å drive lisensjakt. I min hjemkommune har vi en stor utfordring med jerv i områder som er så langt unna vei at en ikke kan komme seg dit, jakte og komme seg hjem igjen mens det er lyst. Det er også et område uten mobildekning. Det betyr at en ikke kan sette opp jervbås i det området, for en klarer ikke å ha tilsyn med den. Det er like langt å komme for å ha tilsyn med jervbåsen som det er å komme for å jakte. Likevel får vi ikke SNO til å ta ut restkvoten i det området.

Hva skal en gjøre i områder der det ikke ligger til rette for lisensjakt, og en ikke klarer å komme ned på en bestand som er mulig å leve med for beitebrukere?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [13:18:04]: Innledningsvis er jeg veldig glad for at vi er enige om at lisensfellingen utført av vanlige jegere i utgangspunktet er hovedvirkemiddelet. Som jeg i tillegg nevnte i mitt innlegg, er jeg veldig glad for å se at det i vinter har vært mer effektivt enn tidligere. Det er i utgangspunktet positivt.

Det er ingen tvil om at vi trenger flere verktøy i verktøykassen enn bare det alene hvis vi skal klare å nå bestandsmålene. Det er en av grunnene til, som jeg pekte på i mitt forrige svar, at det har vært viktig for oss at f.eks. SNO har kapasiteten de trenger for å kunne være med og gjøre sin del av det oppdraget det er å forvalte ned mot bestandsmålene.

Vi må passe på at oppdraget de gjennomfører, blir gjennomført på en trygg måte. Det er bakgrunnen for at jeg mener at formuleringen fra rovviltforliket er viktig og bør beholdes framover. Vi skal hele veien sørge for at det legges til rette for at uttakene kan skje på en mest mulig effektiv måte.

Heidi Greni (Sp) [13:19:05]: Jeg takker for svaret.

Jeg oppfattet statsrådens innlegg slik at uttak på våren, altså hiuttak, er krevende. Det er det mest omdiskuterte tiltaket, og det er også krevende å gjennomføre rent praktisk. Da blir jeg enda mer forundret over at en ikke ønsker at SNO skal ta ut restkvoten, for det er nettopp manglende uttak av kvoten som gjør at en blir nødt til å foreta hiuttak for å komme i nærheten av det som er bestandsmålet i de ulike regionene. Det hjelper ikke om SNO får ressurser, hvis de ikke får vedtak om at de skal ta ut restkvoten. Ville ikke det være et tiltak som gjør at en kan ha mindre behov for hiuttak på våren?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [13:19:55]: Jeg tror vi er best rigget med å ha hovedfokus på lisensfellingen, på å bruke de ekstraordinære uttakene og på å bruke hiuttak der det er nødvendig i praksis. Jeg er glad for at vi ser at den politikken og de tiltakene som vi har gjennomført, virker, at det overordnet sett går riktig vei med tanke på å sørge for at vi forvalter jervebestanden på det nivået vi ønsker oss, og at vi i mange regioner ligger innenfor det regionale bestandsmålet.

Jeg anerkjenner at det er regioner hvor vi helt klart har en utfordring. Der må vi passe på at vi målretter innsatsen. Det er noe av bakgrunnen for at vi eksplisitt har bedt Miljødirektoratet prioritere nettopp de områdene, sånn at vi også der kan komme ned på bestandsmålet over tid. Det er helt avgjørende for legitimiteten til rovdyrforvaltningen.

Ola Elvestuen (V) [13:21:02]: Disse diskusjonene er jo helt særnorske. Her har vi altså en fredet, sterkt truet art, og vi sliter i dag med å holde bestanden nede og holde den som sterkt truet også i framtiden. Det var 61 ynglinger i fjor, og vi sliter med å holde bestanden nede på 39 ynglinger, som er bestandsmålet. Vi sliter med å holde den nede, selv om tap av sau og lam til jerv har gått betydelig ned. Problemene er altså blitt mindre i disse årene. Da blir mitt spørsmål: Er ikke statsråden enig i at målet vårt egentlig burde være å ha en bestand som er levedyktig, fra en intakt natur, samtidig som vi holder problemene med jerv nede? For der lykkes vi.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [13:22:07]: Jo, jeg er i og for seg enig i at det er en overordnet målsetting. Det er en av grunnene til at jeg mener at å jobbe videre – som vi også har varslet at vi skal – med tiltak som sørger for at vi forebygger og gjennomfører forebyggende tiltak, f.eks. i de jervprioriterte områdene, er en svært viktig del av politikken. Samtidig er ikke jeg som statsråd bare bundet av den overordnede inngangen til dette, jeg er også bundet av å styre etter de bestandsmålene som Stortinget har satt. Jeg leser jo representanten dit hen at han gjerne kunne tenke seg et annet bestandsmål. Det har jeg selvfølgelig stor respekt for, men

det er flertallet i denne salen som bestemmer hvilke bestandsmål vi skal ha i dette landet, og det er det som er min rettesnor å styre etter med tanke på den todelte rovviltforvaltningen som vi har sagt at vi ønsker oss gjennom et bredt politisk flertall i dette landet.

Ola Elvestuen (V) [13:23:05]: Det er ingen tvil om det – jeg mener at bestandsmål burde være det samme innenfor rovdyrforvaltningen som de ellers er for truede arter, og at det er noe en skal komme opp til, så sant det ikke er noen andre problemer ved det. I Norge kunne vi enkelt ha nådd de bestandsmålene uten at det hadde ført til økt tap av beitedyr. Vi har en god, profesjonell forvaltning i Norge for å oppnå det.

For å snu litt på spørsmålet: Måten vi holder på på nå, gjør at man ikke får fordelene av å ha rovdyr i naturen på de stedene vi kunne hatt det uten negative konsekvenser. Venstre mener at vi også burde kunne tillate jerv på Hardangervidda. Er statsråden enig i at jerv på Hardangervidda kunne hatt en positiv effekt for å støtte opp under en bedre helse for villreinen?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [13:24:07]: La meg starte med det vi i hvert fall er helt enige om: Vi har en god og profesjonell forvaltning av rovdyr i dette landet. Det kan jeg helhjertet slutte meg til. Som jeg i og for seg var inne på i mitt forrige svar: At representanten har ulikt syn på en del av forvaltningen, har jeg stor respekt for, men Stortinget har vurdert det annerledes. Stortinget har ikke sagt at bestandsmålet er noe vi skal komme opp til, men at det både er et minimumsmål og et maksimumsmål vi skal styre etter i forvaltningen.

Jeg tviler litt på formuleringer som at man enkelt kunne hatt et høyere bestandsmål. Det har konsekvenser hele veien. Jeg er opptatt av at vi skal klare å balansere mellom både å ha levedyktige bestander og at beitenæringen skal ha god plass i de områdene som er prioritert til beiteformål. Jeg er usikker på om representanten får de resultatene han ønsker seg, ved å få tilbake jerv på Hardangervidda. Jeg er mest opptatt av å prioritere de jervprioriterte områdene.

Presidenten [13:25:10]: Replikkordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Bengt Fasteraune (Sp) [13:25:35]: Det må føres en rovviltpolitikk som reduserer rovviltskadene, demper konflikter og motvirker utrygghet for dem som er mest berørt. Jervebestanden de siste 15 årene har vært langt over det fastsatte bestandsmålet, og lisensjakt har i mange tilfeller vært svært krevende.

Hurdalsplattformen, sammen med rovviltforliket, soneforvaltningen og den todelte målsettingen, gir regjeringen tydelige signaler om hvilken retning forvaltningen skal ta. Disse føringene, sammen med registrering og forskning, danner grunnlaget for forvaltningsplanene for de regionale nemndene. Forvaltningsplanene og en klar delegert myndighet til disse nemndene må være grunnlaget for uttak og en langsiktig planlegging.

Jerv er det rovviltet som forårsaker flest skader på beitedyr i Oppland, og har i flere år ligget godt over bestandsmålet. Jervebestanden er hovedsakelig innenfor jerveprioritert område, og i deler av sonen har det over flere år vært skremmende store skader på sau. Ofte er det de samme besetningene som blir rammet hardt over flere år. Det går på helsa løs for dem som er berørt. Derfor er det viktig å få regulert bestanden akkurat i disse områdene.

Store tap av sau må i større grad være førende for forvaltningen gjennom lisensfelling og ekstraordinære uttak. I rovviltforliket går det fram at resterende kvote etter lisensfelling av jerv skal tas ut så langt det er mulig. Det er en krystallklar føring.

Lisensfelling skal fortsatt være hovedvirkemiddelet for bestandsregulering av jerv. Arbeidet med å effektivisere lisensfelling vil derfor være svært viktig framover. Vi må ta innover oss at årstid, geografi og topografi påvirker lisensjakten i stor grad. Fellingen må i mye større grad enn tidligere være målrettet gjennom kunnskap om yngling, DNA og funn av kadaver. Dette er avgjørende for tiltakene i regionenes forvaltningsplaner.

Rovdyrforliket kan ikke tas til inntekt for at beitenæringen skal tilpasses forekomsten av jerv, verken i beiteprioriterte områder eller i leveområder for jerv. Også i jerveområder må det være adgang til rask skadefelling og målrettet uttak før beitesesongen starter, dersom det er nødvendig.

Villreinen er en svært sårbar art – presset av inngrep, ferdsel og arealtap. Jervens utbredelse og medfølgende konflikter øker i flere villreinområder. Når jervebestanden i tillegg ligger over bestandsmålet, forsterkes presset ytterligere. Dette kan bidra til økte forstyrrelser og tap, særlig i kalvingsperioden, der det i dag er svært lave kalvingstall.

Heidi Greni (Sp) [13:28:49]: Det er ikke lenge siden vi i denne salen vedtok at Norge skal øke matproduksjonen og øke matproduksjonen på egne ressurser, og at vi skal øke selvforsyningen. Vi følger da opp med å legge dårligere til rette for at beitenæringene skal kunne utnytte utmarksressursen. Det henger ikke i hop.

Jeg er veldig skuffet over at det kun er Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet som stemmer for våre forslag – forslag som kunne gjort at vi hadde kunnet produsere flere kilo lammekjøtt og flere kilo reinsdyrkjøtt. Vi har

underdekning på lam og er avhengig av import hvert eneste år.

Jeg hører her at den todelte målsettingen er oppfylt, og at det går den rette veien. Det kan jeg ikke få til å henge i hop med at vi nå er 100 pst. over bestandsmålet i noen regioner, 60 pst. over bestandsmålet på landsbasis. Da har det ikke gått rett vei, og vi er langt unna målsettingen.

Så skriver komiteens flertall, med bl.a. Arbeiderpartiet og Høyre, i merknadene:

> «Det skal være lav terskel for felling av rovvilt i beiteprioriterte områder (...)».

Nei, det skal ikke være lav terskel. Det står presisert i rovviltforliket at «[d]et skal ikke være rovdyr som utgjør et skadepotensial i beiteprioriterte områder (...)» verken i eller i forkant av beitesesongen. Det blir på ingen måte oppfylt.

Jerven tar mye sau og er en stor utfordring for sauenæringen, men den tar også veldig mye rein, særlig i snørike vintre. Vi vet at jerven flyter oppå snøen og reinen går igjennom, og det blir store tap for den samiske tamreindriften. Det kommer på toppen av den store utfordringen de har med økte kongeørnbestander og enorme kalvetap til kongeørn.

Selvfølgelig tar ikke jerven bare tamrein. Den er også en stor trussel mot villreinbestanden. Et slikt – unnskyld uttrykket – meningsløst forslag som å plassere ut jerv i en truet villreinstamme, er nesten ikke til å begripe. Utsetting av jerv på Hardangervidda ville vært en økt trussel for den villreinbestanden som er der, og må absolutt ikke forekomme.

Til slutt må jeg si at det jeg er aller mest overrasket over, er at det ikke er flere som støtter opp om at vi skal ta ut restkvoten etter at lisensfellingsperioden er over, for det ville også hindret nødvendigheten av hiuttak.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [13:32:02]: Stortinget har gjennom rovviltforliket vedtatt et nasjonalt bestandsmål for jerv på 39 årlige ynglinger. I dag er det registrert en bestand på 61 årlige ynglinger. Det blir snakket mye om at en skal følge opp stortingsvedtak, men med det kan en slå fast at statens forvaltningsorgan ikke har fulgt opp Stortingets vedtak.

I Setesdal Vesthei går det over 40 000 sau og lam på sommerbeite. Det er det viktigste beiteområdet i Rogaland og Agder, og bønder fra hele fylket sender sauene sine dit på sommerbeite. Det er organisert beitebruk gjennom såkalte drifteheier, der det er lønnede heiesjefer som har ansvar for både tilsyn og gjeting gjennom hele sommeren og sanking på høsten. Setesdal Vesthei ligger dels i rovviltregion 1, dels i rovviltregion 2. Det er bestemt at bestandsmålet for jerv i region 1 skal være null ynglinger, og likevel opplevde vi gjennom vinteren å miste mange dyr. I region 2 er bestandsmålet også null ynglinger, men vi vet at det kan forekomme streifdyr.

Den jervebestanden som ble registrert, og de nyeste tallene som kom høsten 2023/2024, viser at totalttapet for sauebønder i en region som ikke skal ha jerv, ble 36 pst. høyere enn det som har vært gjennomsnittet.

Jeg har hatt mange bekymrede samtaler med bønder i Setesdal inn imot denne våren. Det er snart tid for å sende sauene ut på beite igjen, og heldigvis, gjennom politisk dialog her fra Stortinget og inn mot departement og statsråd, lyktes vi med å få ut Statens naturoppsyn, SNO, og ta en ekstra felling. Samtidig er det litt bekymringsfullt, for i utgangspunktet skulle dette være så regulert at vi ikke trengte å jobbe politisk for å få gjennomslag for å hente ut i disse områdene.

Jeg skulle ønske at Stortinget hadde gått inn for disse forslagene. Jeg ønsker meg at SNO skal få større fullmakt til å gå inn når det er nødvendig, når det blir registrert jerv. Jeg opplever at matprodusentene våre, sauebøndene som er bekymret for sine dyr, opplever dette som et trått og vanskelig område og ikke særlig effektivt. Det kunne vi ha gjort noe med i dag.

Ola Elvestuen (V) [13:35:05]: Jeg skulle ønske vi hadde et storting som hadde støttet opp under en naturforvaltning i Norge der man virkelig hadde en todelt målsetting. Det vil si at vi har levende bestander av rovdyr, samtidig som formålet må være at vi skal redusere tapet av beitedyr – som er slik vi har det. Tap av beitedyr til jerv er redusert med 50 pst. siden 2007. Vi har hatt en politikk som virker.

Fra Venstres side – jeg er ikke imot at vi driver jakt på jerv – vil jeg tro at hvis man fulgte den politikken vi har, kunne man tillatt en høyere bestand der det ikke er et problem. Det er det mulig å ha. For eksempel i skogsområdene i Hedmark, der det ikke er sau på beite, kan man enkelt ha en høyere bestand. Da kan man også ha en røffere forvaltning der det er problemer fordi man har tap av beitedyr. Det som nå skjer, er dette ensidige fokuset på telling av dyr, og at man skal ned på de 39 ynglingene – da også med hiuttak, som i seg selv er noe vi burde unngå i så stor grad som mulig. Vi får færre områder med en intakt natur med rovdyr som en integrert del av den naturen vi har.

Det klart at jerv på Hardangervidda ville vært bra for villreinen, og villreinen er selvfølgelig vant til at det er rovdyr i dens områder. Den kunne tatt ut dyr som har fotråte eller skrantesyke, som er der. Jeg vil tro at hadde man jerv der, ville det også vært enklere å få tilbake fjellreven i området. Den ville fått enklere tilgang til mat, og vi kunne også hatt jerv som i hvert fall forhåpentligvis kunne holde rødreven vekk i større grad enn nå.

Jeg synes rovviltforvaltningen i Norge er kommet inn i et spor som for resten av verden må ses på som veldig rar, for den handler bare om bestandsmål. Den handler altså ikke om å nå et mål og ha intakt natur. Nei, den handler om å holde de truede artene nede, og det er det vi sliter med. Vi sliter altså med å ta dem ut, selv om de ikke er et problem eller det er et problem at de er der de er.

Vi trenger en mer fornuftig rovviltpolitikk i Norge som fokuserer på problemene som er, nemlig å redusere tap av beitedyr til rovdyr i størst mulig grad og bruke den profesjonelle forvaltningen vi har, for å nå det målet, samtidig som vi har mer intakt natur.

Presidenten [13:38:03]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [13:38:08]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet (havvernloven) (Innst. 283 L (2024–2025), jf. Prop. 72 L (2024–2025))

Presidenten [13:38:20]: Etter ynske frå energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Mani Hussaini (A) [13:38:44] (ordfører for saken): Da beveger vi oss fra land og ut til havet. Denne proposisjonen har som formål å gi hjemmel til å opprette marine verneområder i alle norske jurisdiksjonsområder utenfor 12 nautiske mil, dvs. utenfor territorialfarvannet.

Naturmangfoldloven gir oss anledning til vern av natur på havbunnen og i vannsøylen innenfor den norske territorialgrensen, 12 nautiske mil. Norge forvalter havområder ut til 200 nautiske mil. Fram til nå har det ikke vært mulig å opprette verneområder utenfor den norske territorialgrensen. Den nye havvernloven, som Arbeiderparti-regjeringen legger fram, endrer dette. Jeg er veldig glad for at vi gikk til valg på det og nå gjennomfører vår politikk. Når denne loven blir vedtatt, kan regjeringen etablere verneområder ut til 200 nautiske mil.

Når vi får på plass loven, kan vi etablere vern i alt av hav som Norge forvalter. Med den nye loven får vi også et nytt verktøy som vi kan bruke i bærekraftig forvaltning av havområdene våre, for Arbeiderpartiet mener at vi både skal ta vare på havet og bruke av havet.

Vi vet at Norge har mye å bidra med når det gjelder havforvaltning. Vi har – i motsetning til mange andre havnasjoner – klart å finne en god balanse mellom bærekraftig bruk og vern.

Det er et forslag fra Senterpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet som lyder som følger:

> «Stortinget ber regjeringen sikre at verneprosesser under ny havvernlov skal være en del av det fremtidige forvaltningsplanarbeidet og bygge videre på kunnskap og kompetanse etablert gjennom mange år.»

Vi valgte ikke å støtte det forslaget i komiteen, men kommer til å stemme for forslaget når vi skal votere over loven senere. Grunnen til det er at vi mener disse tre partiene slår inn åpne dører. Det er en selvfølge at den nye havvernloven også skal ta i bruk de gode forvaltningsmekanismene som vi har lang tradisjon for i Norge.

Vi utvider nå naturmangfoldet i våre havområder, og det er en gledens dag når vi får vedtatt en ny havvernlov.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [13:41:27]: Av § 5 i lovforslaget går det fram at opprettinga av marine verneområde òg kan bidra til naturens evne til å binda og lagra karbon. Klima- og miljødepartementet påpeikar i proposisjonen at dette tilleggsomsynet ikkje kan grunngje eit eventuelt områdevern.

Det er nødvendig å understreka at inkluderinga av dette tilleggsomsynet ikkje skal tolkast som ei utviding av føremålet med marint områdevern. Tilleggsomsynet er å sjå på som ei rein formalisering av den eksisterande praksisen der kvalitetar ved området knytte til kor motstandsdyktig naturen er mot klimaendringar, kan bli omtalte i vernevedtaket ved å visa til den eller dei lovfesta måla for områdevern dette tilleggsomsynet er relevant for.

Departementet viser i svar på spørsmål frå komiteen om tidlegare vedtak om marint vern etter naturmangfaldlova som understrekar dagens praksis for vurdering av klimaomsynet, til vedtaka knytte til Lopphavet og Rauerfjorden. Områda sine relevante funksjonar for klimaet i desse sakene blir ikkje vektlagde i vurderinga til departementet, men vernet sin verknad for å gjera områda betre rusta for klimaendringar, blir derimot trekt fram, og me føreset då at det er denne praksisen departementet vidarefører i den nye loven.

Me meiner lovforslaget kan få konsekvensar for aktivitet på mange område og saknar omsynet til andre samfunnsinteresser utover bevaring og vern, som f.eks. næringsinteresser. Planlagde verneforslag kan bety store avgrensingar for næringsaktivitet.

Ved all aktivitet i norske havområde der det har blitt lagt til rette for verdiskaping, har det følgt med krav om å oppretthalda miljøverdiane. Forvaltningsplanane har etablert gode rammer for forvaltning av norske havområde og vist at det er mogleg med høg verdiskaping samtidig som ein varetek miljø- og naturomsyn. Det er viktig at verneprosessar under ny lov ikkje blir isolerte og fråkopla forvaltningsplanarbeidet. I arbeidet med forvaltningsplanar er det rutinar for å senda delrapportar og faggrunnlag på høyring, noko som sikrar brei involvering og kvalitetssikring av avgjerdsgrunnlaget.

Eg vil visa til det forslaget Senterpartiet står inne i, som Arbeidarpartiet no varslar at dei òg går inn i. Det planlagte verneforslaget kan innebera betydelege avgrensingar av næringsaktiviteten. Generelt er næringsaktivitet avhengig av føreseielegheit og stabile rammevilkår. For havet er tidsperspektivet ofte langsiktig. Difor må loven bli praktisert på ein mest mogleg føreseieleg måte.

Dette lovforslaget kan redusera føreseielegheita, og det kan særleg ramma nye næringar. Det vil difor vera av stor betyding med prosessar som sikrar at tiltak blir vurderte til å vera hensiktsmessige og forhaldsmessige, slik at det ikkje blir innført tyngre restriksjonar enn nødvendig, og at konkurransekrafta til norsk sokkel ikkje blir svekt.

Med det har eg teke opp Senterpartiets forslag.

Presidenten [13:44:16]: Representanten Lisa Marie Ness Klungland har teke opp det forslaget ho refererte til.

Terje Halleland (FrP) [13:44:34]: Dette er et forslag til lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet vårt. Forslaget har en tydelig hjemmel om å opprette marine verneområder. Tidligere har vi brukt naturmangfoldloven og Svalbardloven for å bevare natur i et langsiktig perspektiv, noe som har begrenset mulighetene for å verne marine områder utenfor 12-milssonen. Det er vel tydelig i saken at formålet er å kunne følge opp naturavtalen fra Montreal, som stiller krav til vern av store områder.

Fremskrittspartiet mener at vi har lovverk og rammeverk i dag som fungerer veldig bra, og som i praksis har vist seg å fungere for både natur, miljø og næringsaktiviteter. Vi mener også at lovforslaget kan få konsekvenser for aktivitet på mange områder, og vi savner hensynet til andre samfunnsinteresser utover bevaring og vern, som f.eks. næringsinteresser.

Ved all aktivitet i norske havområder hvor det har blitt tilrettelagt for verdiskaping, har det fulgt med krav om å opprettholde miljøverdiene. Forvaltningsplanene har etablert gode rammer for forvaltning av norske havområder og vist at det er mulig med høy verdiskaping samtidig som vi ivaretar miljø og natur.

Det er viktig at verneprosessene under ny lov ikke blir isolert og frakoblet forvaltningsplanarbeidet. I arbeidet med forvaltningsplanene er det rutiner for å sende delrapporter og faggrunnlag på høring, noe som sikrer en bred involvering. Derfor har vi lagt fram forslaget som også ble omtalt av saksordføreren, om at verneprosesser under ny lov skal være en del av framtidig forvaltningsplanregime. Det er veldig hyggelig at regjeringspartiet også støtter det forslaget nå. Jeg tror det er med på å sikre gode og bedre prosesser framover. Om det er å slå inn åpne dører, får det være så. Jeg tror det er en viktig påminning.

Det er sider ved dette verneforslaget som kan føre til begrensninger. Generelt er næringslivet avhengig av forutsigbare og stabile rammevilkår, men på havet er tidsperspektivet fort enda mer langsiktig, og dermed må loven praktiseres på en mer forutsigbar måte. Dette forslaget kan redusere den forutsigbarheten, og det kan særlig ramme nye næringer. Derfor vil det være av stor betydning med prosesser som sikrer at tiltak blir vurdert å være hensiktsmessige og forholdsmessige, sånn at det ikke innføres tyngre restriksjoner enn nødvendig, og at norsk sokkels konkurransekraft ikke svekkes.

Une Bastholm (MDG) [13:47:46]: Takk for fleksibiliteten, president, og takk til Elvestuen og Haltbrekken for å slippe meg fram i køen fordi jeg må haste hjem til sykt barn!

Jeg ønsker å si på vegne av Miljøpartiet De Grønne at vi er veldig glade for at det nå omsider kommer en havvernlov. Vi må verne mange og større områder til havs i tiden som kommer, og det er helt nødvendig med en lov som gjør det mulig å opprette marine verneområder utenfor territorialfarvannet.

Det er også bra at forslaget understreker at naturmangfoldlovens prinsipper i stor grad skal gjelde også i disse områdene. Det er dessuten bra at det ikke er kommet noen store innvendinger mot lovforslaget fra miljøorganisasjonene, og at regjeringen i stor grad har lyttet til Miljødirektoratet.

Det som mangler i loven, er å inkludere klimaeffekten havet har. Loven slik den ser ut nå, har ikke inkludert klimahensyn som selvstendig mål for områdevern eller vilkår for opprettelse av marine verneområder. Vi mener at det ikke holder bare å inkludere dette som et tilleggshensyn. Vi trenger skikkelige virkemidler for å beskytte karbonlagrene i havet, og vi trenger mer politikk som ser naturvern og naturkvaliteter og klima i sammenheng, både til lands og til havs.

Det som er avgjørende nå, er at loven faktisk tas i bruk. Naturavtalen slår fast at verdens land skal verne

30 pst. av sin natur, og det vernet og den beskyttelsen skal være representative. Den slår også fast at vernet skal være sterkt nok til å sørge for at økosystemene forblir intakte. I dag er rundt 1 pst. av alle norske havområder vernet, og jeg håper regjeringen nå forstår at man må jobbe på en helt annen måte for å få vernet mer natur til havs.

Loven vi vedtar her i dag, er en god plattform for å gjøre den jobben, men nå må arbeidet komme i gang, og jeg håper vi ser tydelige satsinger på dette området fra en regjering etter valget, i statsbudsjettet for 2026.

Presidenten [13:49:49]: Vil representanten ta opp dei forslaga Miljøpartiet Dei Grøne er med på?

Une Bastholm (MDG) [13:49:52]: Det gjør jeg gjerne.

Presidenten [13:49:53]: Då har representanten Une Bastholm teke opp dei forslaga ho refererte til.

Lars Haltbrekken (SV) [13:50:09]: Endelig kommer det en lov som gjør det mulig å opprette marine verneområder utenfor territorialfarvannet, 12 nautiske mil utenfor grunnlinjen, områder som er svært rike på naturmangfold. Det er bra at Miljødirektoratet i stor grad er blitt lyttet til, og at regjeringen har avvist hoveddelen av innspillene fra aktører som har villet svekke havvernloven.

Likevel er det en vesentlig mangel, og det er at havvernloven trenger å ha formål som gjør det mulig å verne havområder ut fra rene klimahensyn og opptak og lagring av karbon. Opptak og lagring av karbon er noe som har fått økt oppmerksomhet på landjorden, særlig i forbindelse med det å ta vare på myr – å forby både nydyrking på og nedbygging av myr. Vi vet også at bruken av havbunnen og skader som oppstår i forbindelse med f.eks. bunntråling, er noe som kan gi store utslipp av klimagasser.

Slik det står nå, er klimaet kun et tilleggshensyn, og det følger dessverre av lovforslaget at det ikke kan begrunne vern alene. Derfor fremmer SV sammen med flere andre partier et forslag som gjør det mulig også å verne havområder ut fra rene klimahensyn.

Da er vel også de forslagene som SV står bak, allerede tatt opp, så da slipper jeg å gjøre det.

Presidenten [13:51:49]: Det stemmer.

Ola Elvestuen (V) [13:52:05]: Venstre er også veldig glad for at denne loven nå er her, at vi nå kan sette i gang med å etablere marine verneområder også innenfor deler av Norges økonomiske sone. Vi er riktignok vel 16 år på overtid. Loven burde ha vært der allerede i 2009, da vi fikk naturmangfoldloven, og kunne enkelt vært en del av den hvis den kunne strukket seg ut til 200 mils økonomisk sone. Sånn er det. Da er det viktig at vi får denne på plass nå, og så blir testen når vi har loven, hvordan vi bruker den.

Det er klart, som flere har nevnt, at Kunming–Montreal-avtalen har vi skrevet under på. Der har vi forpliktet oss til, eller skrevet under på, at vi skal verne 30 pst. av land- og havområder innen 2030. Når loven nå blir vedtatt, må arbeidet begynne – jeg håper det allerede pågår – med å definere de områdene som skal utgjøre de 30 pst. av norske havområder som må få et formelt vern fram mot 2030. En må da først definere området og hva vernet skal innebære.

Venstre står sammen med flere forslagsstillere som mener at en også burde hatt et verneformål i områder der en kan binde og lagre karbon. Det blir en mangel ved denne loven at det ikke er mulig med et sånt formål for å verne områder. Når det er sagt, er det viktigste at vi nå får denne saken vedtatt. Vi har et grunnlag, og så blir den store testen inn i neste storting å få definert hvilke områder vi skal melde inn som vernet – at det er 30 pst., og at det er et reelt vern som også vil bli godtatt under den naturavtalen vi er en del av. Det er det neste stortinget som må gjøre det, og det må være på plass innen 2030.

Presidenten [13:54:17]: Det vert ringt til votering, og Stortinget held fram med forhandlingane etter det.

Votering

Presidenten [14:01:44]: Stortinget går då til votering og startar med resten av sakene frå tysdag, dagsorden nr. 80.

Votering i sak nr. 13, debattert 20. mai 2025

Innstilling frå utanriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Bjørnar Moxnes og Hege Bae Nyholt om vern av internasjonal rett og rettferdig fred for Palestina (Innst. 302 S (2024–2025), jf. Dokument 8:138 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram fem forslag. Det er

– forslaga nr. 1–4, frå Ingrid Fiskaa på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre
– forslag nr. 5, frå Ingrid Fiskaa på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt

Det vert votert over forslag nr. 5, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber regjeringen oppheve unntaket USA får fra vilkåret om norsk godkjenning før reeksport av forsvarsmateriell kan finne sted.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 85 mot 14 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.02.17)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

Dokument 8:138 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Bjørnar Moxnes og Hege Bae Nyholt om vern av internasjonal rett og rettferdig fred for Palestina – vert ikkje vedteke.

Presidenten: Det vert votert alternativt mellom tilrådinga og forslaga nr. 1–4, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til garantier Norge vil stille for å understøtte gjenoppbyggingen av det palestinske samfunnet i Gaza, etableringen av en palestinsk stat og en varig, rettferdig fred i tråd med folkeretten.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen bidra til at Den internasjonale straffedomstolen uhildet kan utføre sitt arbeid i møte med andre lands sanksjoner, herunder ved å innføre tiltak for å beskytte personer og organisasjoner som støtter eller samarbeider med domstolen.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta en ledende rolle i det internasjonale arbeidet for å identifisere, etterforske og straffeforfølge krigsforbrytelser i Palestina, for eksempel gjennom økte bevilgninger til Den internasjonale straffedomstolen og Den internasjonale domstolen samt til frivillige organisasjoner som bidrar til dokumentasjon av krigsforbrytelser.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen bruke statens eiermakt i forsvarsindustrien til å sikre at forsvarsindustriselskapene ikke bidrar til forsyning eller overføring av våpen, ammunisjon eller beslektet utstyr til Israel i henhold til FNs resolusjon A/RES/ES-10/24.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaga.

Votering:

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre vart tilrådinga vedteken med 80 mot 20 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.02.54)

Votering i sak nr. 14, debattert 20. mai 2025

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Samtykke til undertegning og ratifikasjon av Den internasjonale kaffeavtalen av 9. juni 2022 (Innst. 312 S (2024–2025), jf. Prop. 56 S (2024–2025))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

Stortinget samtykker i undertegning og ratifikasjon av Den internasjonale kaffeavtalen av 9. juni 2022.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 15, debattert 20. mai 2025

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om nasjonalt vern av matjorda, og Representantforslag frå stortingsrepresentantane Erling Sande, Nils T. Bjørke, Geir Pollestad, Sigbjørn Gjelsvik, Marit Knutsdatter Strand og Eivind Drivenes om eit styrkt jordvern for betre beredskap (Innst. 296 S (2024–2025), jf. Dokument 8:225 S (2024–2025) og Dokument 8:239 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram tolv forslag. Det er

- forslaga nr. 1–3, frå Nils T. Bjørke på vegner av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne
- forslaga nr. 4–10, frå Nils T. Bjørke på vegner av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne
- forslag nr. 11, frå Rasmus Hansson på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne
- forslag nr. 12, frå Rasmus Hansson på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne

Det vert votert over forslag nr. 12, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre det nasjonale jordvernet ved å sørge for at dispensasjon fra vernet av matjord kun kan gis av en nasjonal planmyndighet.»

Votering:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne vart med 86 mot 14 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.04.02)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 11, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til endringer i jordlova som gir en vesentlig innstramming av muligheten for dispensasjoner fra det generelle kravet om at matjord ikke skal brukes til andre formål enn matproduksjon.»

Votering:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne vart med 82 mot 19 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.04.19)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 4–10, frå Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringa fremje forslag om å lovfeste tilgang til varig vern av matjord, og at dyrka mark får eit langt sterkare lovvern enn i dag, med nasjonal forrang i arealforvaltninga.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringa utarbeide og iverksette ein nasjonal tilbakeføringsplan, i dialog med kommunane, med mål om at dyrka mark som i dag er avsett til utbyggingsformål, tilbakeførast til LNF-R (landbruks-, natur-, friluft- og reindriftsområde).»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringa innføre forbod mot opsjonsavtalar for kjøp av matjord til framtidig bruksendring til bustad, industri eller handel, då slike avtalar undergrev lokaldemokratiet og jordvernet.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringa sikre at jordvernomsyn skal avklarast tidleg og vere overordna i alle samferdselsprosjekt, og at alternative trasear utan nedbygging av matjord alltid må dokumenterast og vurderast før planvedtak vert fatta.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringa sørge for at årleg tilbakeføring til LNF-R skal overstige nedbygging.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringa sørge for at det vert nydyrka minst like mykje jord som det vert omdisponert, og at staten bidreg med økonomiske verkemiddel til drenering, tilbakeføring og klimatilpassing av jordbruksareal for å redusere klimaskadar.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette et mål om at statlige samferdselsprosjekter og andre statlige utbyggingsformål ikke skal føre til tap av dyrka mark.»

Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaga.

Votering:

Forslaga frå Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne vart med 68 mot 33 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 14.04.38)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

I

Dokument 8:225 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om nasjonalt vern av matjorda – vedtas ikke.

II

Dokument 8:239 S (2024–2025) – Representantforslag frå stortingsrepresentantane Erling Sande, Nils T. Bjørke, Geir Pollestad, Sigbjørn Gjelsvik, Marit Knutsdatter Strand og Eivind Drivenes om eit styrkt jordvern for betre beredskap – vedtas ikkje.

Presidenten: Det vert votert alternativt mellom tilrådinga og forslaga nr. 1–3, frå Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringa styrke kommunane sitt ansvar gjennom krav om kommunale matjordplanar som sikrar at jordressursane sin kvalitet og produksjonsevne vert oppretthaldne i arealforvaltninga.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringa sikre at jordvernomsyn skal avklarast tidleg og vere overordna i alle samferdselsprosjekt, og at alternative trasear utan nedbygging av matjord alltid må dokumenterast og vurderast før planvedtak vert fatta.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringa endre dei nasjonale retningslinjene for samordning av areal og transport, slik at jordvern får høgaste prioritet i pressområde. Jordlova sine føresegner må få forrang, og endra retningslinjer skal gjelde for byvekstavtalane.»

Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaga.

Votering:

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga frå Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne vart tilrådinga vedteken med 63 mot 38 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.05.08)

Votering i sak nr. 16, debattert 20. mai 2025

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Westgaard-Halle, Erna Solberg, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes og Anna Molberg om å styrke innovasjon og AgriTech i norsk landbruk (Innst. 293 S (2024–2025), jf. Dokument 8:234 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram tre forslag. Det er

– forslaga nr. 1 og 2, frå Lene Westgaard-Halle på vegner av Høgre, Framstegspartiet og Venstre
– forslag nr. 3, frå Lene Westgaard-Halle på vegner av Høgre og Venstre

Det vert votert over forslag nr. 3, frå Høgre og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen knytte norsk landbrukspolitikk tettere mot landbrukspolitikken til EU, gjennom å utrede de viktigste gap og muligheter i et felles europeisk marked sammenlignet med dagens situasjon.»

Votering:

Forslaget frå Høgre og Venstre vart med 73 mot 28 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.05.40)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 2, frå Høgre, Framstegspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen igangsette en samlet analyse av næringens relative konkurransekraft og utviklingsmuligheter for styrking av denne, blant annet med mål om å gjøre det enklere for bønder å skape inntekt og utvikle gårdsdriften sin uten statsstøtte.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Høgre, Framstegspartiet og Venstre vart med 61 mot 40 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.05.58)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 1, frå Høgre, Framstegspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere endringer i overføringene til jordbruket for å stimulere til høyere produktivitet og nye teknologiske løsninger som gir et mer effektivt landbruk.»

Votering:

Forslaget frå Høgre, Framstegspartiet og Venstre vart med 61 mot 40 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.06.13)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen utarbeide en egen strategi for hvordan Norge kan lykkes med agritech, herunder styrke utvikling, forskning, økt kommersialisering av agritech i Norge og økt adapsjon i landbruket.

II

Stortinget ber regjeringen videreføre Matkornpartnerskapet etter 2030.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 17, debattert 20. mai 2025

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigrid Zurbuchen Heiberg og Rasmus Hansson om styrket handel og samarbeid med Europa og andre strategiske partnere (Innst. 291 S (2024–2025), jf. Dokument 8:230 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram 14 forslag. Det er

– forslaga nr. 1–6, frå Rasmus Hansson på vegner av Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne
– forslaga nr. 7–14, frå Rasmus Hansson på vegner av Miljøpartiet Dei Grøne

Det vert votert over forslaga nr. 7–14, frå Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vektlegge innkjøp av europeiske varer og tjenester i innkjøp og anbud i offentlig sektor og fremme forslag om å fjerne eventuelle juridiske hindre for å stille slike krav.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en veileder for å gjøre det enklere for offentlige myndigheter å kjøpe inn varer og tjenester fra Europa fremfor andre kontinenter, for eksempel gjennom DFØ.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede konsekvensene for oljefondets fremtidige verdiutvikling av å øke investeringene i Europa i fondets portefølje.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en nasjonal merkeordning for forbrukervarer som mat, klær og elektronikk med europeisk opphav, slik at det blir enklere å velge europeiske alternativer.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en veileder for norske bedrifter som ønsker å omstille sine verdikjeder og produksjon vekk fra andre kontinenter og til Europa og Norge.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke rådgivningskapasiteten overfor norske bedrifter som ønsker å flytte produksjon til Norge fra andre kontinenter enn Europa.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere konsekvensene av å trekke samarbeid, investeringer og virksomhet fra hel- og deleide statlige selskaper ut av land som USA og Kina der dette er mulig.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere sikkerhetsmessige risikoer ved at hel- og deleide statlige selskaper har samarbeid med amerikanske og kinesiske selskaper.»

Votering:

Forslaga frå Miljøpartiet Dei Grøne vart med 100 røyster mot 1 røyst ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 14.06.56)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

Dokument 8:230 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigrid Zurbuchen Heiberg og Rasmus Hansson om styrket handel og samarbeid med Europa og andre strategiske partnere – vedtas ikke.

Presidenten: Det vert votert alternativt mellom tilrådinga og forslaga nr. 1–6, frå Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med EU for å utrede hvordan Norge og EU kan styrke handelssamarbeidet sitt og gjøre hverandre mindre avhengige av råvarer, produkter og tjenester fra andre kontinenter.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen klargjøre handlingsrommet for statlige etater, fylker og kommuner til å bryte pågående kontrakter med leverandører som utgjør en mulig sikkerhetstrussel mot Norge og norsk infrastruktur.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om det er behov for nye og forbedrede frihandelsavtaler med land som Canada og Sør-Korea, og vurdere å inngå forhandlinger om en frihandelsavtale med Japan, sett i lys av den endrede verdenssituasjonen.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen kartlegge mulige sikkerhetsrisikoer ved pågående anskaffelser fra henholdsvis Kina og USA til offentlig sektor og oppdatere relevante retningslinjer for statlige etater, fylkeskommuner og kommuner slik at sikkerhetsrisikoer unngås.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen kartlegge hele omfanget av anbud og innkjøp av varer og tjenester fra henholdsvis USA og Kina i offentlig sektor.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å inngå forhandlinger om en frihandelsavtale med Taiwan og å opprette felles diplomatisk representasjon mellom landene.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga frå Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne vart tilrådinga vedteken med 93 mot 6 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.07.30)

Votering i sak nr. 18, debattert 20. mai 2025

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø og Kari Elisabeth Kaski om opprettelse av en lederlønnskommisjon (Innst. 295 S (2024–2025), jf. Dokument 8:238 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Geir Jørgensen sett fram to forslag på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen nedsette en lederlønnskommisjon for statlige lederlønninger og lederlønninger i statseide selskaper og selskaper der staten er majoritetseier. Kommisjonen skal se de statlige lederlønningene, bonusordningene og godtgjørelsene i sammenheng og analysere hvorfor lønnsutviklingen på toppnivå har fått fortsette på

tross av blant annet tidligere vedtatte retningslinjer.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre lønnsfrys for høytlønte ledere i staten inntil lederlønnskommisjonen har avsluttet sitt arbeid.»

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:238 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø og Kari Elisabeth Kaski om opprettelse av en lederlønnskommisjon – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne vart tilrådinga vedteken med 86 mot 14 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.08.29)

Presidenten: Stortinget går då til votering i sakene nr. 1–9 på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 22. mai 2025

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse (kostnadsfordelingsavtale m.m.) (Innst. 287 L (2024–2025), jf. Prop. 106 L (2024–2025))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

l o v

om endringer i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse (kostnadsfordelingsavtale m.m.)

I

I lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse gjøres følgende endringer:

§ 7 andre ledd skal lyde:

En arbeidstaker som er født i perioden 1963 til og med 1965, og som *er tilknyttet en virksomhet med* avtalefestet pensjon som det ytes statstilskott til etter *AFP-tilskottsloven, har rett til* avtalefestet pensjon etter kapittelet her *dersom vilkårene for privat AFP ikke er oppfylt, og arbeidstakeren har vært tilknyttet ordningen etter AFP-tilskottsloven de siste tre årene før uttakstidspunktet og for øvrig oppfyller vilkårene etter kapittelet her. Vilkåret om tilknytning til ordningen etter AFP-tilskottsloven i de siste tre årene før uttakstidspunktet gjelder ikke* dersom arbeidstakeren i den aktuelle perioden er ansatt i *en* stilling som blir virksomhetsoverdratt fra offentlig til privat sektor, jf. arbeidsmiljøloven kapittel 16.

§ 13 syvende ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Alle virksomheter med offentlig AFP skal være tilknyttet avtalen om kostnadsfordeling.

II

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile vart samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil verta sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 2, debattert 22. mai 2025

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Samtykke til godkjennelse av EØS-komiteens beslutning nr. 179/2024 av 5. juli 2024 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2019/127 om opprettelsen av Den europeiske stiftelsen for bedring av leve- og arbeidsvilkårene (Eurofound) (Innst. 245 S (2024–2025), jf. Prop. 57 S (2024–2025))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Stortinget samtykker i godkjennelse av EØS-komiteens beslutning nr. 179/2024 av 5. juli 2024 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2019/127 av 16. januar 2019 om opprettelse av Den europeiske stiftelsen for bedring av leve- og arbeidsvilkårene (Eurofound).

Presidenten: Senterpartiet og Raudt har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 80 mot 21 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.09.52)

Votering i sak nr. 3, debattert 22. mai 2025

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Per-Willy Amundsen og Dagfinn Henrik Olsen om å stramme inn reglene for nye statsborgerskap (Innst. 285 S (2024–2025), jf. Dokument 8:159 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram fem forslag. Det er

– forslag nr. 1, frå Heidi Greni på vegner av Senterpartiet
– forslaga nr. 2–5, frå Erlend Wiborg på vegner av Framstegspartiet

Det vert votert over forslaga nr. 2–5, frå Framstegspartiet.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag om å stille krav om at barn som er født i utlandet med en norsk mor eller far, må ha en fast tilknytning og samvær med den biologiske forelderen som innehar det norske statsborgerskapet, for selv å ha rett på norsk statsborgerskap.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag med følgende kriterier for norsk statsborgerskap som skal gjelde for alle:

– En søker kan aldri få norsk statsborgerskap dersom vedkommende er idømt en ubetinget straff lengre enn 90 dager, ved ubetinget straff som er under 90 dager, gjelder eksisterende regelverk med karenstid.
– minimum ti års botid
– bestå språkprøve på minimum B2-nivå
– bestå prøve om grunnleggende norske verdier
– avlegge en troskapsed etter mønster av ordningen i Danmark.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag med krav om selvforsørgelse (unntak for alderspensjonister) de siste fem årene for å få innvilget norsk statsborgerskap. Det vil si at søkeren må være selvforsørget i betydningen ha en lønnsinntekt på 3,2 ganger grunnbeløpet i folketrygden.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag som stiller krav om at den som søker om statsborgerskap skal ha bidratt til å integrere ektefelle, partner og barn i det norske samfunnet. Selvsegregering skal aktivt forhindres.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Framstegspartiet vart med 89 mot 12 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 14.10.24)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 1, frå Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak med vilkår for statsborgerskap.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet vart med 84 mot 17 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.10.40)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:159 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Per-Willy Amundsen og Dagfinn Henrik Olsen om å stramme inn reglene for nye statsborgerskap – vedtas ikke.

Presidenten: Framstegspartiet har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 84 mot 13 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.11.06)

Votering i sak nr. 4, debattert 22. mai 2025

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mari Holm Lønseth, Henrik Asheim, Tage Pettersen, Anne Kristine Linnestad og Mahmoud Farahmand om å gjennomføre innstramminger i innvandringspolitikken (Innst. 282 S (2024–2025), jf. Dokument 8:94 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram sju forslag. Det er

– forslaga nr. 1 og 2, frå Heidi Greni på vegner av Høgre, Senterpartiet og Framstegspartiet
– forslaga nr. 3–7, frå Mudassar Kapur på vegner av Høgre

Det vert votert over forslaga nr. 3, 5 og 7, frå Høgre.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å skjerpe kravene for å få permanent oppholdstillatelse og herunder vurdere en innretning hvor det stilles krav om fire års selvforsørgelse gjennom arbeid for å få permanent opphold.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen evaluere språkkravet om B1-nivå muntlig for å få statsborgerskap og utrede å øke språkkravet til B2-nivå muntlig.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede et system hvor Norge gir beskyttelse til sårbare personer med beskyttelsesbehov ved å betale for omplassering til trygge tredjeland.»

Votering:

Forslaga frå Høgre vart med 78 mot 23 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 14.11.41)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 4 og 6, frå Høgre.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å forlenge perioden en flyktning kan henvises til første bosettingskommune for å motta sosiale ytelser, for å redusere utfordringer knyttet til sekundærbosetting.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottagere, i første omgang for dem under 40 år.»

Venstre har varsla støtte til forslaga.

Votering:

Forslaga frå Høgre vart med 74 mot 26 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 14.11.59)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 1 og 2, frå Høgre, Senterpartiet og Framstegspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med konkrete forslag til innstramminger på innvandringsområdet som kan iverksettes raskt ved behov.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av hvilke områder på innvandringsfeltet der Norge skiller seg ut fra sammenlignbare land, for eksempel i Norden og Europa, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte med forslag om innstramminger.»

Arbeidarpartiet har varsla støtte til forslaga.

Votering:

Forslaga frå Høgre, Senterpartiet og Framstegspartiet vart vedtekne med 78 mot 23 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.12.22)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

Dokument 8:94 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mari Holm Lønseth, Henrik Asheim, Tage Pettersen, Anne Kristine Linnestad og Mahmoud Farahmand om å gjennomføre innstramminger i innvandringspolitikken – vedtas ikke.

Presidenten: Høgre, Senterpartiet og Framstegspartiet har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 51 mot 50 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.12.57)

Votering i sak nr. 5, debattert 22. mai 2025

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Per-Willy Amundsen og Dagfinn Henrik Olsen om en restriktiv familieinnvandringspolitikk (Innst. 284 S (2024–2025), jf. Dokument 8:156 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram 15 forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Heidi Greni på vegner av Høgre, Senterpartiet og Framstegspartiet
- forslaga nr. 2–4, frå Mudassar Kapur på vegner av Høgre og Framstegspartiet
- forslaga nr. 5 og 6, frå Birgit Oline Kjerstad på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt
- forslaga nr. 7–15, frå Erlend Wiborg på vegner av Framstegspartiet

Det vert votert over forslaga nr. 7–15, frå Framstegspartiet.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sørger for å stanse all familiegjenforening til enslige mindreårige asylsøkere.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sørger for å stanse all familiegjenforening til personer som har midlertidig opphold.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sørger for å begrense familiegjenforening til å gjelde ektefeller og egne barn under 15 år.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sørger for å innføre obligatorisk DNA-test ved alle familieinnvandringssaker.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som stiller krav om at i alle familieinnvandringssaker må referansepersonen ha jobbet i Norge i til sammen fire år.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke underholdskravet for familiegjenforening fra minst 3,2 ganger grunnbeløpet i folketrygden til minst 3,7 ganger grunnbeløpet i folketrygden.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at offentlige overføringer, med unntak av alderspensjon, ikke skal inngå som en del av beregningen av underholdskravet.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre underholdskrav uten unntaksordninger for flyktninger ved all familiegjenforening.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille krav om plettfri vandel hos både søker og referanseperson i alle familieinnvandringssaker og komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag som sikrer dette.»

Votering:

Forslaga frå Framstegspartiet vart med 86 mot 12 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 14.13.41)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 5 og 6, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en gjennomgang av praksis etter unntaksbestemmelsene i familieinnvandringsregelverket i saker som berører barn, og undersøke om praksis i saksbehandlingen er i tråd med lovgivers intensjon og internasjonale forpliktelser om at barns beste skal være et grunnleggende hensyn.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en gjennomgang av saker som faller inn under utlendingsforskriften § 17-5 om at barn skal tilbys muntlig samtale, og undersøke hva som blir lagt til grunn når forvaltningen unnlater å tilby samtale fordi det er «åpenbart unødvendig», og komme tilbake til Stortinget på egnet måte i løpet av 2026.»

Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaga.

Votering:

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 80 mot 20 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 14.14.00)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 2 og 4, frå Høgre og Framstegspartiet.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette et tak på antall henteekteskap en person kan gjennomføre, og komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag som sikrer dette.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sørger for å innføre en karanteneordning ved gjentatte henteekteskap.»

Venstre har varsla støtte til forslaga.

Votering:

Forslaga frå Høgre og Framstegspartiet vart med 62 mot 39 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 14.14.18)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 3, frå Høgre og Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen frata en person retten til nytt henteekteskap dersom vedkommende er dømt for mishandling av tidligere ektefelle, og komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag som sikrer dette.»

Venstre og Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Høgre og Framstegspartiet vart med 60 mot 40 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.14.37)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 1, frå Høgre, Senterpartiet og Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å stramme inn vilkårene for familieinnvandring.»

Arbeidarpartiet har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Høgre, Senterpartiet og Framstegspartiet vart vedteke med 80 mot 21 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.14.56)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:156 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Per-Willy Amundsen og Dagfinn Henrik Olsen om en restriktiv familieinnvandringspolitikk – vedtas ikke.

Presidenten: Framstegspartiet har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 87 mot 12 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.15.24)

Votering i sak nr. 6, debattert 22. mai 2025

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i statsansatteloven (fortrinnsrett og rett til fast ansettelse) (Innst. 305 L (2024–2025), jf. Prop. 76 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Tobias Drevland Lund sett fram eit forslag på vegner av Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en full gjennomgang av statsansatteloven og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Raudt vart med 95 mot 6 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.15.51)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

l o v

om endringer i statsansatteloven (fortrinnsrett og rett til fast ansettelse)

I

I lov 16. juni 2017 nr. 67 om statens ansatte mv. gjøres følgende endringer:

§ 10 fjerde ledd skal lyde:

(4) Kongen kan gi forskrift om åremålsstillinger og adgangen til å benytte åremålsstillinger ved tjeneste på Svalbard *og Jan Mayen.*

§ 11 fjerde ledd skal lyde:

(4) Arbeidstakere som har vært sammenhengende innleid i virksomheten i mer enn tre år etter denne paragrafen, har rett til fast ansettelse hos innleieren. Dersom denne retten benyttes, gjelder reglene om oppsigelse av arbeidsforhold.

§ 13 første til tredje ledd skal lyde:

(1) Deltidsansatte har fortrinnsrett til utvidet stilling fremfor at arbeidsgiver foretar ny ansettelse *eller innleie* i virksomheten. Fortrinnsretten kan også gjelde en del av en stilling.

(2) *Deltidsansatte har fortrinnsrett til ekstravakter og lignende i virksomheten fremfor at arbeidsgiver ansetter eller leier inn arbeidstakere til dette arbeidet. Dette gjelder også for midlertidig ansatte. For virksomheter med flere tjenestesteder gjelder fortrinnsretten det enkelte tjenestestedet. Arbeidsgiveren kan etter drøftinger med de tillitsvalgte avgrense virkeområdet for utøvelse av denne fortrinnsretten til én eller flere enheter med til sammen minst 30 ansatte.*

(3) Fortrinnsretten *etter første og annet ledd gjelder bare når* den ansatte er kvalifisert for stillingen og utøvelse av fortrinnsretten ikke vil innebære vesentlige ulemper for virksomheten.

§ 13 nåværende tredje til sjette ledd blir fjerde til nytt syvende ledd.

§ 13 sjette ledd skal lyde:

(6) *Tvister* om fortrinnsrett for deltidsansatte etter *første ledd* avgjøres av tvisteløsningsnemnda, jf. arbeidsmiljøloven § 17-2.

II

1. Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi overgangsbestemmelser.

Presidenten: Det vert votert over I § 11 fjerde ledd.

Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 85 mot 14 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.16.17)

Presidenten: Det vert votert over I § 13.

Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 59 mot 42 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.16.36)

Presidenten: Det vert votert over resten av I og II.

Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 94 røyster mot 1 røyst.

(Voteringsutskrift kl. 14.16.56)

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile vart samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil verta sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget

Votering i sak nr. 7, debattert 22. mai 2025

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg (vass- og avløpsanlegglova) og endringer i forurensningsloven (regulering av forholdet mellom abonnent og kommune og frakobling av overvann fra kommunale avløpsanlegg) (Innst. 315 L (2024–2025), jf. Prop. 64 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Birgit Oline Kjerstad sett fram eit forslag på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber regjeringa greie ut behovet for og føremonene med å nyansere definisjonen av avløpsanlegg ytterlegare, slik at det vert eigne definisjonar for avløpsanlegg, anlegg for spillvatn og anlegg for å handtere overflatevatn og drensvatn.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 87 mot 14 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.17.57)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

l o v

om kommunale vass- og avløpsanlegg
(vass- og avløpsanleggslova)

§ 1 *Formål*

Formålet med denne lova er å sikre langsiktige og trygge vass- og avløpstenester gjennom kommunalt eigarskap til vass- og avløpsanlegg, å sikre at kommunen kan levere vass- og avløpstenester til eigedomar som har tilknyting til kommunale vass- og avløpsanlegg, og å sikre finansiering av kommunen sine utgifter forbundne med levering av vass- og avløpstenester.

§ 2 *Kommunalt eigarskap til vass- og avløpsanlegg*

Nye vass- og avløpsanlegg skal vere eigde av ein eller fleire kommunar. Eksisterande vass- og avløpsanlegg kan berre seljast eller på annan måte overdragast til kommunar. Ei vesentleg utviding eller ei samanslåing av eksisterande private anlegg kan berre skje med løyve frå kommunen etter § 3.

Første ledd gjeld ikkje for mindre vass- og avløpsanlegg, overvassanlegg, vass- og avløpsanlegg eigde av andre offentlege organ enn kommunar eller anlegg som gjeld næringsverksemd og liknande som ikkje er knytt til kommunale anlegg.

Departementet kan gi forskrifter om eigarskap til vass- og avløpsanlegg.

§ 3 *Kommunalt løyve til private vass- og avløpsanlegg*

Kommunen kan etter søknad gi løyve til samanslåing eller vesentleg utviding av eit eksisterande privat vass- og avløpsanlegg eller til etablering av eit nytt anlegg dersom

a. det private anlegget ligg så langt frå kommunalt vass- og avløpsanlegg at kommunen ikkje kan krevje at busetnaden som det private anlegget tener eller skal tene, skal knytast til det kommunale anlegget med heimel i plan- og bygningslova §§ 27-1 og 27-2
b. kostnadene ved å knyte seg til det kommunale anlegget vil vere urimeleg store
c. eller andre særlege omsyn talar for samanslåing, utviding eller nyetablering.

Nye anlegg etter første ledd skal organiserast som partslag eigde av brukarane.

Departementet kan i særlege tilfelle gjere unntak frå kravet. Når særlege omsyn tilseier det, kan kommunen gjere enkeltvedtak om at også samanslåtte eller utvida anlegg skal organiserast som eit partslag eigd av brukarane. Kommunen avgjer om det elles skal stillast særlege vilkår for eit løyve etter første ledd.

§ 4 *Kommunale vass- og avløpsgebyr*

Kommunen kan gi forskrift om at det skal betalast vass- og avløpsgebyr, om storleiken på gebyra i kommunen og om innkrevjing av gebyra. Kommunale vass- og avløpsgebyr skal vere eingongsgebyr for tilknyting og årlege gebyr.

Når ein fast eigedom har tilknyting til ein kommunal vass- eller avløpsleidning, anten direkte eller gjennom ein privat samleidning, skal eigaren betale vass- og avløpsgebyr til kommunen i samsvar med forskrift gitt i medhald av første ledd. Det same gjeld når kommunen med heimel i plan- og bygningslova §§ 27-1 eller 27-2 har kravd at eigedomen skal ha slik tilknyting.

Det kan krevjast gebyr etter andre ledd for ein eigedom som det ikkje er hus på, når kommunen kunne kravd tilknyting til ein kommunal vass- eller avløpsleidning om det hadde vore hus på eigedomen. Er det ikkje bygd på eigedomen på grunn av eit offentleg fastsett forbod mot bygging eller ein annan særleg grunn som eigaren ikkje har ansvaret for, kan det ikkje krevjast gebyr så lenge forbodet eller hindringa varar.

Det kan, uavhengig av vilkåra i andre og tredje ledd, krevjast gebyr for eigedomar som slepp ut avløpsvatn i vassdrag, når kommunen legg vassdraget i ein lukka leidning.

Kommunen kan ta bort alt eller noko av gebyret for eigedomar som det ikkje er hus på.

§ 5 *Rammene for kommunale vass- og avløpsgebyr*

Departementet skal gi forskrift om rammene for gebyra og hovudreglane om utrekning og innkrevjing av dei.

§ 6 *Lovpant og tvangsgrunnlag for utlegg*

Eit forfalle krav på årsgebyr etter denne lova er sikra med lovpant i eigedomen etter pantelova § 6-1. Både årsgebyr og eingongsgebyr for tilknyting til kommunal vass- eller avløpsleidning er tvangsgrunnlag for utlegg. Gebyra kan krevjast inn av kommunekasseraren etter reglane for innkrevjing av skatt.

§ 7 *Krav til levering og bruk av kommunale vasstenester*

Kommunen har plikt til å levere drikkevatn til eigedomar som har tilknyting til eit kommunalt vassanlegg.

Eigarane av eigedomar som har tilknyting til eit kommunalt vassanlegg, skal vedlikehalde private vassleidningar og -installasjonar og bruke kommunen sine vasstenester på ein måte som ikkje vanskeleggjer kommunen si plikt til å levere drikkevatn etter første ledd. Plikta kan mellom anna gå ut på at abonnenten skal utbetre lekkasjar på sine private leidningar og installasjonar.

Kommunen kan gi forskrift eller gjere enkeltvedtak om krav til bruk av vatn frå kommunalt vassanlegg til anna enn drikkevatn.

§ 8 *Krav til levering og bruk av kommunale avløpstenester*

Kommunen har plikt til å ta imot sanitært avløpsvatn frå eigedomar som har tilknyting til eit kommunalt avløpsanlegg.

Eigarane av eigedomar som har tilknyting til eit kommunalt avløpsanlegg, skal vedlikehalde private avløpsleidningar og -installasjonar og bruke kommunen sine avløpstenester på ein måte som ikkje vanskeleggjer kommunen si plikt til å ta imot sanitært avløpsvatn etter første ledd. Plikta kan mellom anna gå ut på at abonnenten skal utbetre lekkasjar på sine private leidningar og installasjonar.

Kommunen kan ved påslepp av avløpsvatn til kommunalt avløpsanlegg gi forskrift eller gjere enkeltvedtak om krav til tiltak som er nødvendige for å sikre

a. at avløpsanlegget kan overhalde utsleppskrav
b. at avløpsanlegget ikkje blir skada
c. at det ikkje blir vanskeleg å drifte avløpsanlegget
d. at det ikkje blir vanskeleg å disponere avløpsslammet
e. vern av helsa til personale som arbeider ved anlegget.

Kommunen kan mellom anna fastsetje krav til innhaldet i og mengda avløpsvatn.

§ 9 *Forbod mot å sleppe kverna matavfall på kommunalt avløpsanlegg*

Det er forbode å sleppe kverna matavfall på eit kommunalt avløpsanlegg. Kommunen kan gi forskrift om unntak frå dette forbodet.

§ 10 *Kortvarig stans i levering av kommunale vass- og avløpstenester*

Dersom nødvendig vedlikehald av kommunale vass- eller avløpsanlegg medfører ein kortvarig stans i leveringa av drikkevatn eller mottaket av avløpsvatn, gjeld ikkje pliktene etter § 7 første ledd og § 8 første ledd.

Kommunen skal i slike tilfelle avgrense ulempene for eigedomane som blir påverka av stansen, så langt det lar seg gjere.

Ved planlagt vedlikehald av eit vass- eller avløpsanlegg skal kommunen i god tid varsle eigarane av dei eige-

domane som blir påverka. Ved akutte hendingar skal kommunen varsle så raskt som mogeleg.

§ 11 *Pålegg om opplysningar*

Kommunen kan pålegge eigaren av ein eigedom som har tilknyting til eit kommunalt vass- eller avløpsanlegg, å legge fram opplysningar som er nødvendige for at kommunen skal kunne føre tilsyn med om krav gitt i eller i medhald av §§ 7 eller 8 er overhaldne.

§ 12 *Pålegg om undersøkingar*

Dersom det er grunn til å tru at eigaren av ein eigedom som har tilknyting til eit kommunalt vass- eller avløpsanlegg, bryt krav gitt i eller i medhald av §§ 7 eller 8, kan kommunen pålegge eigaren å sørge for eller betale for rimelege og nødvendige undersøkingar for å finne ut om det ligg føre noko slikt brot, eller om det er behov for tiltak.

§ 13 *Tilgang til eigedomar med tilknyting til kommunalt vass- eller avløpsanlegg*

Kommunen skal ha uhindra tilgang til ein eigedom som har tilknyting til eit kommunalt vass- eller avløpsanlegg, dersom det er nødvendig for å føre tilsyn med om krav gitt i eller i medhald av §§ 7 eller 8 blir overhaldne, eller for å gjennomføre tiltak etter § 15.

Kommunen skal på same måte ha tilgang til ein eigedom for å gjennomføre tiltak på tekniske installasjonar o.l. som er nødvendige for at kommunen skal kunne oppfylle plikta si etter §§ 7 eller 8.

Kommunen skal om mogeleg varsle eigaren på førehand.

§ 14 *Pålegg om retting*

Kommunen kan pålegge eigaren av ein eigedom som har tilknyting til eit kommunalt vass- eller avløpsanlegg, å rette forhold som er i strid med krav gitt i eller i medhald av §§ 7 eller 8 innan ein nærare fastsett frist.

§ 15 *Direkte gjennomføring ved kommunen*

Dersom eigaren av ein eigedom som har tilknyting til eit kommunalt vass- eller avløpsanlegg, ikkje oppfyller eit pålegg om retting etter § 14, kan kommunen gjennomføre tiltak. Det same gjeld dersom det er nødvendig å rette eit forhold som nemnt i § 14 så raskt at kommunen ikkje kan følgje vanleg sakshandsaming med pålegg om retting.

Kommunen kan krevje utgiftene til tiltak etter første ledd dekte av eigaren av eigedomen.

§ 16 *Tvangsmulkt*

For å sikre at føresegnene i denne lova eller vedtak i medhald av lova blir følgde, kan kommunen gjere vedtak om tvangsmulkt til kommunen. I vedtaket skal det givast ein frist for retting av forholdet. Tvangsmulkta byrjar å gjelde først dersom forholdet ikkje er retta innan fristen.

Kommunen kan ikkje gjere vedtak om tvangsmulkt for forhold i strid med §§ 7 eller 8 utan at det på førehand er gjort enkeltvedtak etter § 7 tredje ledd eller § 8 andre ledd eller gitt pålegg i medhald av § 14 om retting av forholdet.

Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 17 *Når krav skal rettast mot festaren av grunnen*

Dersom ikkje anna er avtala, skal krav som etter §§ 4, 7, 8, 11, 12, 14, 15 og 16 blir retta mot eigaren av eigedomen, i staden rettast mot festaren av grunnen når

a. festaren har arvefeste
b. det er att minst 30 år av festetida når kravet kjem opp
c. festeavtala gir festaren rett til å krevje festetida forlengd så mykje at det blir att ei festetid på minst 30 år når kravet kjem opp

§ 18 *Forskrifter om nærare reglar om kommunale vass- og avløpstenester*

Departementet kan fastsetje utfyllande forskrifter om levering og bruk av kommunale vass- og avløpstenester.

§ 19 *Ikraftsetjing*

Lova tek til å gjelde frå den tida Kongen fastset. Frå same tid blir lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg oppheva.

Forskrifter gitt i medhald av lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg held fram å gjelde etter at lova her tek til å gjelde.

§ 20 *Endringar i andre lover*

Frå den tida lova tek til å gjelde, blir det gjort følgjande endringar i andre lover:

1. I lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant skal § 6-1 andre ledd bokstav c lyde:

c. årsgebyr for vann og avløp etter *lov om* kommunale vass- og avløpsanlegg

2. I lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall blir det gjort følgjande endringar:

§ 21 skal lyde:

§ 21 *(definisjoner)*

Med avløpsanlegg forstås anlegg *som er etablert* for transport og behandling av avløpsvann.

Med avløpsvann forstås både sanitært og industrielt avløpsvann og overvann.

Med overvann forstås vann som renner av på overflaten som følge av regn og smeltevann.

Ny § 22 a skal lyde:

§ 22 a. *(pålegg om frakobling av overvann og overvannstiltak)*

Når det er nødvendig for å avlaste et kommunalt avløpsanlegg, kan kommunen pålegge eieren av en eiendom som er tilknyttet et kommunalt avløpsanlegg, å koble overvann helt eller delvis fra avløpsanlegget eller fordrøye overvannet før påslipp til avløpsanlegget. Det kan bare gis slikt pålegg dersom overvannet kan håndteres på annen forsvarlig måte.

Dersom det er nødvendig for å sikre forsvarlig håndtering av overvannet ved pålegg etter første ledd, kan kommunen pålegge eieren å sørge for tiltak som med rimelighet kan kreves for å håndtere overvannet på egen eiendom eller å lede overvannet til et annet avløpsanlegg eller en alternativ avrenningsvei.

Dersom ikke annet er avtalt, skal et pålegg etter første og andre ledd rettes mot festeren av eiendommen istedenfor eieren når

a. festeren har arvefeste
b. det er igjen minst 30 år av festetiden når pålegget blir gitt
c. avtalen gir festeren rett til å kreve festetiden forlenget så mye at det er igjen en festetid på minst 30 år når pålegget blir gitt

§ 23 tredje ledd skal lyde:

Skjer tilknytning til kommunal avløpsledning, betales tilknytningsavgift etter *lov om* kommunale vass- og avløpsanlegg. Skjer tilknytning til privat avløpsanlegg, kan eieren av anlegget kreve at vedkommende foretar eller betaler de utvidelser og forandringer av avløpsanlegget som tilknytningen gjør nødvendig, eller at det blir stilt sikkerhet for dette. Eieren kan også kreve refusjon for anleggsutgiftene i samsvar med plan- og bygningsloven. Kostnadene ved underskjønnet skal bæres av den som blir tilknyttet anlegget.

Presidenten: Det vert votert over ny § 22 a.

Høgre, Framstegspartiet, Raudt og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 59 mot 41 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.18.21)

Presidenten: Det vert votert over resten av paragrafane.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

Votering:

Overskrifta til lova og lova i det heile vart samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil verta sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 8, debattert 22. mai 2025

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i genteknologiloven (Innst. 299 L (2024–2025), jf. Prop. 69 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Geir Jørgensen sett fram eit forslag på vegner av Raudt. Forslaget lyder:

> «Prop. 69 L (2024-2025) sendes tilbake til regjeringen. Forslag til endringer av genteknologiloven sendes på ny høring.»

Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Raudt vart med 92 mot 9 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.19.57)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

lov

om endringer i genteknologiloven

I

I lov 2. april 1993 nr. 38 om framstilling og bruk av genmodifiserte organismer m.m. gjøres følgende endringer:

§ 2 andre, tredje og fjerde ledd skal lyde:

Loven gjelder ikke for mennesker på noe trinn i utviklingen. Loven gjelder likevel for genmodifiserte humane celler som dyrkes i kultur.

Loven gjelder ikke for framstilling av genmodifiserte organismer ved hjelp av mutagenese eller cellefusjon (herunder protoplastfusjon) av planteceller fra organismer som kan utveksle genmateriale ved tradisjonelle foredlingsmetoder.

Loven får likevel anvendelse dersom fremstillingen skjer ved hjelp av teknikker som innebærer rekombina-

sjon av nukleinsyremolekyler eller bruk av genmodifiserte organismer som omfattes av denne lov.

§ 2 nåværende andre ledd oppheves. Nåværende tredje til fjerde ledd blir femte til sjette ledd.

§ 4 første ledd bokstav a til c skal lyde:

I denne lov menes med:

a. mikroorganismer: enhver cellulær eller ikke-cellulær mikrobiologisk enhet som er i stand til å formere seg eller til å overføre genetisk materiale, *herunder virus, viroider og dyre- og planteceller i kultur*
b. *organisme: enhver biologisk enhet som kan formere seg eller overføre genmateriale,*
c. *genmodifisert organisme (GMO): en organisme, unntatt mennesker, der genmaterialet er endret på en måte som ikke forekommer ved naturlig formering eller naturlig rekombinasjon*

§ 4 første ledd bokstav c og d oppheves. Nåværende første ledd bokstav e og f blir første ledd bokstav d og e.

§ 4 nytt annet og tredje ledd skal lyde:

Teknikker som gir opphav til en genmodifisert organisme etter første ledd bokstav c, omfatter blant annet:

1. teknikker som innebærer rekombinasjon av nukleinsyrer, og teknikker som omfatter dannelse av nye kombinasjoner av genmateriale ved at nukleinsyremolekyler produsert på en hvilken som helst måte utenfor en organisme settes inn i et virus, bakterieplasmid eller annet vektorsystem, samt at de innføres i en vertsorganisme som de ikke naturlig forekommer i, men der de er i stand til videre formering
2. teknikker som innebærer direkte innføring i en organisme av arvestoff som er laget utenfor organismen, herunder mikroinjeksjon, makroinjeksjon og mikroinnkapsling
3. cellefusjonsteknikker (herunder protoplastfusjon) eller hybridiseringsteknikker der levende celler med nye kombinasjoner av arvbart genmateriale dannes ved fusjon av to eller flere celler ved hjelp av metoder som ikke forekommer naturlig.

Med mindre teknikkene innebærer bruk av rekombinerte nukleinsyremolekyler eller genmodifiserte organismer, gir følgende teknikker ikke opphav til en genmodifisert organisme etter første ledd bokstav c:

a. befruktning in vitro,
b. naturlige prosesser som konjugasjon, transduksjon, transformasjon,
c. frembringing av polyploidi.

§ 7 annet ledd bokstav a skal lyde:

a. *genmodifisering* av virveldyr som innebærer arvelige endringer med mindre det gjelder forsøk som er godkjent etter *dyrevelferdsloven § 13*

§ 10 tredje og fjerde ledd skal lyde:

Utsetting som nevnt i § 9 bokstav a kan godkjennes uten noen vurdering av etikk, samfunnsnytte eller bærekraft.

Ved søknad om klinisk utprøving av legemidler til mennesker skal det ikke gjøres noen vurdering etter denne loven av etikk, samfunnsnytte eller bærekraft.

§ 10 sjette ledd oppheves. Nåværende tredje til femte ledd blir femte til sjuende ledd.

Ny § 10 a skal lyde:

§ 10 a *Godkjenning av et produkt som er godkjent i et annet EØS-land*

Det kreves ikke godkjenning for omsetning av et produkt som er godkjent for omsetning i et annet EØS-land etter reglene fastsatt i EØS-avtalen vedlegg XX punkt 25d (rådsdirektiv 2001/18/EF). Myndighetene etter loven her kan forby eller begrense omsetning som medfører risiko for helse eller miljø, eller som for øvrig er i strid med denne lovs formål. Produktet er tillatt omsatt i Norge inntil norske myndigheter eventuelt nedlegger forbud.

§ 11 nytt tredje til femte ledd skal lyde:

Søknad om utsetting som nevnt i § 9 annet ledd bokstav a skal inneholde

a. vurdering av miljørelaterte helsekonsekvenser
b. vurdering av relevante miljøaspekter slik som spredningspotensialet og
c. risikohåndteringstiltak for å begrense helse- og miljøskade fra utsettingen

Godkjenningsmyndigheten kan gjøre helt eller delvis unntak fra kravene til konsekvensutredning når det er i overensstemmelse med anbefalinger fra Vitenskapskomiteen for mat og miljø og Den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet.

Et produkt som fyller et spesielt stort udekket behov og hvor behovet ikke kan dekkes på annen måte, kan gis en betinget godkjenning basert på noe mindre dokumentasjon på helse- eller miljømessige skadevirkninger enn det som kreves etter § 11. Datagrunnlaget skal fylles på i etterkant.

§ 12 fjerde ledd skal lyde:

Tredje ledd andre punktum gjelder ikke risikovurderinger eller opplysninger som inngår i konklusjonene til relevante vitenskapelige utvalg eller i konklusjonene i vurderingsrapportene, og *som* gjelder påregnelige virk-

ninger for menneskers helse, dyrehelse eller miljøet. *Tredje ledd andre punktum gjelder heller ikke dersom hastetiltak er nødvendige for å beskytte menneskers eller dyrs helse eller miljøet, for eksempel i nødssituasjoner*. Departementet kan gi forskrift om at også andre opplysninger kan unntas fra innsyn i saker om utsetting.

II

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Presidenten: Raudt og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

Voteringstavlene viste at 87 representantar hadde røysta for tilrådinga og 6 representantar hadde røysta mot.

(Voteringsutskrift kl. 14.20.16)

Flere (fra salen): President! Min stemme ble ikke registrert!

Presidenten: Då tenkjer eg me tek det opp att.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 94 mot 7 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.20.59)

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

Raudt og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

Voteringstavlene viste at 89 representantar hadde røysta for overskrifta til lova og lova i det heile og 6 representantar hadde røysta mot.

(Voteringsutskrift kl. 14.21.19)

Flere (fra salen): President! Min stemme ble ikke registrert!

Presidenten: Då må me prøva ein gong til.

Votering:

Overskrifta til lova og lova i det heile vart vedtekne med 92 mot 7 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.21.52)

Presidenten: Lovvedtaket vil verta sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 9, debattert 22. mai 2025

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i markaloven (klargjøring av regler om byggeforbud og saksbehandling m.m.) (Innst. 289 L (2024–2025), jf. Prop. 70 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Seher Aydar på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne
- forslag nr. 2, frå Seher Aydar på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne
- forslag nr. 3, frå Marit Arnstad på vegner av Senterpartiet
- forslag nr. 4, frå Seher Aydar på vegner av Raudt

Det vert votert over forslag nr. 2, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Markaloven § 6 første ledd skal lyde:

Uten hensyn til §§ 4 og 5 kan kommunale planer åpne for følgende tiltak i Marka:

a. tiltak i landbruk, herunder bygninger og terrenginngrep
b. stier og løyper etter § 9
c. idrettsanlegg som kan innpasses innenfor lovens formål
d. offentlige infrastrukturanlegg som veger, jernbane, dammer, vannforsyningssystemer, kraftledninger mv. samt områder for igangværende råstoffutvinning.»

Votering:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne vart med 87 mot 14 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.22.34)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 3, frå Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Lov om endringer i markaloven (klargjøring av regler om byggeforbud og saksbehandling m.m.)

§ 2 nytt sjette ledd skal lyde:

Loven omfatter bygge- og anleggstiltak som nevnt i § 5.

Loven omfatter ikke:

a. skogbehandling, hogsttiltak og drift av jordbruksarealer
b. tiltak som er nevnt i plan- og bygningsloven § 1-3 andre ledd eller som inngår i vedtak etter plan- og bygningsloven § 6-4 tredje ledd.
c. bygge- og anleggstiltak i landbruket»

Votering:

Forslaget frå Senterpartiet vart med 83 mot 18 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.22.52)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 4, frå Raudt. Forslaget lyder:

«Lov om endringer i markaloven (klargjøring av regler om byggeforbud og saksbehandling m.m.)

Ny § 14 andre ledd skal lyde:

I et vedtak om tillatelse etter første ledd skal det i vurderingen av om tillatelse skal gis, fremgå hvilken betydning tiltaket har for ivaretakelse av lovens formål, og hvordan dette er vektlagt.»

Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Raudt vart med 83 mot 17 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.23.10)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 1, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer i markaloven som sikrer natur, friluftsliv og naturopplevelser i Marka bedre beskyttelse».

Votering:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne vart med 82 mot 19 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.23.27)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

lov

om endringer i markaloven (klargjøring av regler om byggeforbud og saksbehandling m.m.)

I

I lov 5. juni 2009 nr. 35 om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven) gjøres følgende endringer:

§ 2 overskriften skal lyde:
§ 2 *Stedlig og saklig virkeområde*

§ 2 nytt sjette ledd skal lyde:

Loven omfatter bygge- og anleggstiltak som nevnt i § 5, inkludert bygge- og anleggstiltak i landbruket. Loven omfatter ikke

a. skogbehandling, hogsttiltak og drift av jordbruksarealer
b. tiltak som er nevnt i plan- og bygningsloven § 1-3 andre ledd, eller som inngår i vedtak etter plan- og bygningsloven § 6-4 tredje ledd.

§ 3 skal lyde:
§ 3 *Myndighet etter loven*

Departementet er øverste forvaltningsmyndighet etter denne lov. Departementet kan legge nærmere angitte oppgaver etter denne lov til den enkelte *statsforvalter eller* Miljødirektoratet.

Kongen kan i forskrift tildele kommunen eller fylkeskommunen myndighet etter nærmere angitte bestemmelser i eller i medhold av loven her. Departementet kan i forskrift tildele myndighet for område vernet etter § 11 til kommuner som samtykker til det. Departementet kan bestemme at et særskilt oppnevnt organ er forvaltningsmyndighet for et område vernet med hjemmel i § 11.

Departementet har samme myndighet til å omgjøre kommunens eller fylkeskommunens vedtak etter loven her som overordnet organ har etter forvaltningslovens bestemmelser om omgjøring.

Ny § 3 a skal lyde:
§ 3 a *Unntak fra krav i loven for Forsvaret*

Dersom et tiltak krever bruk av sikkerhetsgradert informasjon etter sikkerhetsloven § 5-3, eller tiltaket berører objekt eller infrastruktur som Forsvarsdepartementet har utpekt eller vil utpeke som skjermingsverdig i medhold av sikkerhetsloven § 7-1, er tiltaket unntatt fra forbudet mot bygge- og anleggstiltak i § 5 og krav om tillatelse for bygge- og anleggstiltak etter § 14 eller dispensasjon etter § 15. Forsvaret skal i slike tilfeller vektlegge ivaretakelsen av markalovens formål.

Ny § 3 b skal lyde:
§ 3 b *Unntak fra krav i loven for visse skjermingsverdige objekter og infrastruktur*

Dersom tvingende sikkerhetshensyn gjør det nødvendig, kan hvert departement innen sitt myndighetsområde beslutte at et tiltak som krever bruk av sikkerhetsgradert informasjon etter sikkerhetsloven § 5-3, eller skal utføres i tilknytning til objekt eller infrastruktur som er eller vil bli utpekt som skjermingsverdig etter sikkerhetsloven § 7-1, helt eller delvis skal være unntatt fra forbudet mot bygge- og anleggstiltak i § 5 og krav om tillatelse for bygge- og anleggstiltak etter § 14 eller dispensasjon etter § 15. Plan- og bygningsloven § 20-8 andre til fjerde ledd gjelder så langt de passer.

§ 4 skal lyde:

§ 4 *Arealformål*

Med mindre annet er bestemt i plan stadfestet med hjemmel i § 7 eller i statlig arealplan etter plan- og bygningsloven § 6-4, har Marka landbruks-, natur- og friluftsformål (LNF-område) etter plan- og bygningsloven.

Restriksjoner som følger av arealplaner vedtatt før 1. september 2009 gjelder i tillegg til loven her.

§ 5 skal lyde:

§ 5 *Forbud mot bygge- og anleggstiltak*

Bygge- og anleggstiltak er forbudt i Marka. Med bygge- og anleggstiltak menes i loven her:

a. oppføring, tilbygging, påbygging, underbygging eller plassering av bygning, konstruksjon eller anlegg
b. vesentlig endring av tiltak som nevnt under bokstav a
c. varig eller tidsbestemt bruksendring, vesentlig utvidelse eller vesentlig endring av tidligere drift av tiltak som nevnt under bokstav a
d. oppføring eller endring av bygningstekniske installasjoner
e. oppdeling av bruksenheter i boliger
f. plassering av skilt- og reklameinnretninger
g. plassering av midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg
h. vesentlige terrenginngrep
i. anlegg av veg, parkeringsplass og landingsplass
j. annen virksomhet og endring av arealbruk som vil være i strid med arealformål, planbestemmelser og hensynssoner.

Forbudet i første ledd omfatter ikke følgende tiltak dersom disse er i samsvar med plan:

a. innvendige og utvendige arbeider og installasjoner på eksisterende bygning, konstruksjon eller anlegg, inkludert reparasjoner, når dette ikke øker bruksareal eller på annen måte øker bygningsmassen
b. fasadeendringer som ikke endrer bygningens karakter, samt tilbakeføring av fasade til tidligere dokumentert utførelse
c. oppføring av mindre konstruksjoner som hundehus, mindre lekestuer o.l., og som enkelt kan fjernes
d. mindre fylling eller planering av terreng når tiltaket ikke medfører mer enn 0,5 meter avvik fra opprinnelig terrengnivå
e. forstøtningsmur inntil 1 meters høyde og som ikke er nærmere nabogrense enn 4 meter
f. permanent overdekking av fyringsved til egen bruk på flate som samlet ikke er større enn 5 m^2 på hver eiendom
g. fast dekke på én uteplass på inntil 20 m^2 på hver eiendom. Avstanden mellom uteplass og nærmeste nabogrense skal være minst 4,0 meter
h. levegg ved uteplass med høyde inntil 1,8 meter og som samlet per eiendom ikke overstiger 5 meter lengde
i. terrasser som har en høyde på inntil 1,0 meter fra eksisterende terreng, er forbundet med en bygning og samlet for hver eiendom ikke overstiger 20 m^2. Slike terrasser kan ha et tilhørende rekkverk på inntil 1,2 meter, men kan ikke være overbygde. Avstanden mellom terrasse og nabogrensen skal være minst 4,0 meter
j. oppføring av mindre skilt som viser informasjon om løyper, turmål, natur, kulturmiljø eller serverings- og overnattingstilbud
k. drift og vedlikehold samt nødvendig istandsetting ved akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg
l. oppgradering eller fornyelse av kraftledninger for å heve spenningsnivå og øke linjetverrsnittet når dette ikke har nevneverdig betydning for ivaretakelse av markalovens formål
m. vedlikehold og rehabilitering av vassdragsanlegg
n. nedlegging av vassdragsanlegg der dette er konsesjonspliktig etter vannressursloven § 41.

Tiltakshaver er ansvarlig for at tiltak som nevnt i andre ledd utføres i samsvar med de krav som ellers er fastsatt i eller i medhold av lov.

Departementet kan fastsette forskrift om hvilke tiltak som omfattes av paragrafen her.

§ 6 skal lyde:

§ 6 *Unntak for tiltak i kommunale eller statlige planer i Marka*

Kommunale planer etter plan- og bygningsloven kan uavhengig av § 4 første ledd og § 5 første ledd åpne for følgende bygge- og anleggstiltak i Marka:

a. tiltak i landbruk, herunder bygninger og terrenginngrep
b. tilretteleggingstiltak etter § 9 første ledd som forutsetter reguleringsplan etter bestemmelser i eller i medhold av plan- og bygningsloven
c. idrettsanlegg som kan innpasses innenfor lovens formål
d. offentlige infrastrukturanlegg som veger, utfartsparkeringer, jernbane, dammer, vannforsyningssystemer, kraftledninger mv. samt områder for igangværende råstoffutvinning
e. ombygging og mindre utvidelser av eksisterende bygninger, anlegg og innretninger
f. begrenset spredt utbygging i tilknytning til eksisterende bebyggelse i Sørkedalen og Maridalen når

utbyggingen er nødvendig for å opprettholde et etablert lokalsamfunn

g. utvidelse, modernisering eller etablering av serverings- eller overnattingsvirksomhet som har til formål å fremme, eller som samlet sett har flere fordeler enn ulemper for, friluftsliv, idrett eller naturopplevelse

h. tiltak som har til formål å fremme eller tilrettelegge for friluftsliv, idrett eller naturopplevelse for allmennheten

i. tiltak til militære formål

j. tiltak for å forebygge skader fra ras, skred, steinsprang eller flom og for håndtering av overvann

k. tiltak for å hindre, stanse, fjerne eller begrense virkningen av forurensning

l. tiltak for å forbedre eller gjenopprette tilstand i økosystemer som er blitt forringet eller ødelagt.

Tiltak som nevnt i første ledd krever søknad og tillatelse etter § 14.

Kommunale planer i Marka kan også videreføre eksisterende tiltak som er i tråd med tidligere vedtak om varig etablering etter loven her, eller tiltak som var lovlig etablert som varig tiltak før loven her trådte i kraft.

Myndighet etter plan- og bygningsloven § 6-4 kan fravike forbudet i § 5 ved statlig arealplan.

§ 7 skal lyde:

§ 7 *Behandling av kommunale planer i Marka*

Igangsetting av arbeid med kommunal plan som nevnt i § 6 første ledd krever tillatelse fra statsforvalteren. Statsforvalterens avgjørelse er endelig og kan ikke påklages.

Kommunens endelige vedtak om kommunal plan som nevnt i § 6 første ledd må stadfestes av departementet før planen får rettsvirkning etter plan- og bygningsloven. Slike planer skal bare stadfestes dersom de etter departementets syn lar seg forene med lovens formål. Departementet kan endre kommunens plan dersom det anser det nødvendig for at planen skal være i samsvar med lovens formål.

Første og andre ledd gjelder ikke for tiltak som omfattes av § 3 a og § 3 b om visse skjermingsverdige objekter og infrastruktur i medhold av sikkerhetsloven.

§ 8 oppheves.

§ 9 skal lyde:

§ 9 *Tilrettelegging for ferdsel, stier, løyper, klatreruter og områder for allmennheten*

Anlegging av stier, løyper, klatreruter og områder for friluftslivsaktiviteter for allmennheten krever tillatelse etter § 14 dersom dette medfører oppføring av konstruksjon eller vesentlige terrenginngrep. Mindre tiltak som skilting og merking av ny trase, samt enkelt vedlikehold og forbedring av eksisterende trase, legging av klopper og liknende, rensking og bolting av klatreruter, fjerning av røtter og mindre terrenginngrep, kan gjennomføres uten søknad. For gjennomføring av større bygge- og anleggstiltak og andre tiltak som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, kreves det stadfestet reguleringsplan, jf. plan- og bygningsloven kap. 12 og denne lovs § 7 samt tillatelse etter § 14.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om*tiltak etter første ledd*. Det kan gis bestemmelser om at det ikke, eller bare på nærmere vilkår, skal ryddes, anlegges, merkes eller prepareres stier eller løyper innenfor bestemte områder i Marka.

Permanente tiltak etter første ledd krever samtykke fra grunneier eller fester.

Statsforvalteren kan gi offentlige myndigheter og organisasjoner med allment friluftsliv som formål rett til å anlegge, rydde, merke og prepare *stier, løyper, klatreruter og områder for friluftslivsaktiviteter for allmennheten*. Tillatelse kan gis for avgrensede områder eller for enkelte stier eller løyper.

Statsforvalteren kan i det enkelte tilfelle vedta at inngrep etter *andre* og fjerde ledd kan foretas uten forutgående samtykke. Volder tiltaket skade, kan vedkommende eier eller fester kreve erstatningsspørsmålet avgjort ved skjønn. De lovbestemte kostnader ved skjønnet skal erstattes grunneier eller rettighetshaver, hvis skjønnet ikke finner at det kan gjøres unntak fordi erstatningssøkeren har avslått et rimelig forlikstilbud eller uten rimelig grunn har forlangt skjønn. I den utstrekning det finnes rimelig kan erstatningssøkeren også tilkjennes erstatning for utgifter som har vært nødvendig for å ivareta hans tarv under *skjønnssaken*.

Grunneier, fester eller bruker kan kreve omlagt *tiltak etter første ledd* som påfører ham særlig skade eller ulempe, dersom dette kan skje uten vesentlig ulempe for friluftslivet eller allmenne interesser for øvrig. For *tiltak* som medfører eller kan medføre vesentlig skade på naturmiljøet, kan omlegging også kreves av organisasjoner med naturvern eller friluftsliv som formål.

Krav om omlegging rettes til den som holder *løypa, stien, klatreruten eller området* ved like. Tvist om omlegging kan kreves avgjort av *statsforvalteren*.

§ 10 skal lyde:

§ 10 *Regler for motorisert ferdsel*

I Marka er motorferdsel i utmark og vassdrag ikke tillatt med mindre annet følger av denne lov eller forskrift gitt i medhold av denne lov. *Motorferdselloven gjelder ikke i Marka*. All motorferdsel i utmark og *vassdrag skal* foregå varsomt og på tidspunkter som i minst mulig grad medfører ulemper for friluftslivet, skader i

terrenget eller forstyrrelser for dyrelivet. På disse vilkår er nødvendig motorferdsel tillatt i forbindelse med:

a. politi-, ambulanse- og redningstjeneste og oppsyns- og tilsynstjeneste etablert med hjemmel i lov,
b. offentlige post- og teletjenester,
c. person- og godstransport til og fra faste bosteder og i jordbruks- og skogbruksnæring. Jakt, fiske og bærsanking regnes ikke som næring i denne forbindelse,
d. skånsom transport av felt elg, *hjort og villsvin,*
e. drift og vedlikehold av hytter som er åpne for allmennheten,
f. Forsvarets øvelser, forflytninger og transporter,
g. transport i forbindelse med anlegg og drift av veger og større anlegg, herunder dammer,
h. *vedlikehold av eksisterende løyper, stier, turveier og områder for friluftslivsaktiviteter for allmennheten når dette er i samsvar med bestemmelser i eller i medhold av § 9 og gjennomføres av kommuner, hjelpekorps, idrettslag, turlag eller turistbedrifter,*
i. *anlegg av nye og utvidelse av eksisterende løyper og områder for friluftslivsaktiviteter for allmennheten når dette er i samsvar med bestemmelser i eller i medhold av § 9 og gjennomføres av kommuner, hjelpekorps, idrettslag, turlag eller turistbedrifter,*
j. *brøyting eller preparering av snødekket mark eller islagte vann for å etablere løyper, baner eller områder for friluftslivsaktiviteter for allmennheten når dette er i samsvar med bestemmelser i eller i medhold av § 9 og gjennomføres av kommuner, hjelpekorps, idrettslag, turlag eller turistbedrifter,*
k. transport i forbindelse med fiskekultiveringstiltak med offentlig formål,
l. drift og vedlikehold av eksisterende *og bygging av nye* energi- og kraftanlegg,
m. nødvendig istandsetting ved akutt utfall i områder som er vernet eller midlertidig vernet etter § 11.

Med utmark menes udyrket mark som etter lov om friluftslivet § 1 a første ledd ikke regnes som innmark eller like med innmark. Setervoll, hustomt, engslått, kulturbeite og skogplantefelt som ligger i utmark, regnes i denne lov like med utmark.

Veg i utmark som ikke er opparbeidet for kjøring med bil, anses i denne lov som utmark. Det samme gjelder opparbeidet veg som ikke er brøytet for kjøring med bil.

Med vassdrag menes åpne og islagte elver, bekker og innsjøer. Med motorferdsel menes i denne lov bruk av kjøretøy (bil, traktor, motorsykkel, beltebil, snøscooter o.l.) og båt eller annet flytende eller svevende fartøy drevet med motor, samt landing og start med motordrevet luftfartøy.

Departementet kan ved forskrift forby eller begrense ferdselen med motorkjøretøy på privat veg for andre enn fastboende og besøkende til disse når ferdselen ikke har erverv, forvaltning eller oppsyn til formål eller skjer i politi, ambulanse-, brannvern- eller sikringsøyemed. Det kan fastsettes regulerende bestemmelser for ellers lovlig ferdsel med motorkjøretøy på vegene.

Departementet kan gi forskrift om adgang til bruk av elsykler i utmark i Marka og om bruken av slike sykler.

Denne loven innskrenker ikke grunneiers eller rettighetshavers adgang til å forby eller begrense motorferdsel på sin eiendom.

§ 14 skal lyde:

§ 14 *Tiltak kommunen kan gi tillatelse til*

Kommunen kan uavhengig av § 5 første ledd gi tillatelse til å

a. gjennomføre tiltak, inkludert bruksendring, som er i samsvar med vedtatt og stadfestet kommunal plan, jf. §§ 6 og 7
b. anlegge tilretteleggingstiltak som nevnt i § 9 første ledd første punktum, når disse er i samsvar med vedtatt og stadfestet kommunal plan, jf. §§ 6 og 7
c. gjenoppføre bygninger som har gått tapt ved brann eller naturskade, og som er i samsvar med gjeldende plan
d. gjennomføre bygge- og anleggstiltak som er i samsvar med arealformål LNF, jf. § 4 første ledd, plan- og bygningsloven § 11-7 andre ledd nr. 5 bokstav a eller § 12-5 andre ledd nr. 5.

I et vedtak om tillatelse etter første ledd skal det i vurderingen av om tillatelse skal gis, fremgå hvilken betydning tiltaket har for ivaretakelse av lovens formål, og hvordan dette er vektlagt. I saker om tillatelse til bygge- og anleggstiltak i landbruket skal søknadsbehandlingen begrenses til å kontrollere at tiltaket har landbruksformål, inngår i et område med arealformål LNF etter § 4 første ledd, plan- og bygningsloven § 11-7 andre ledd nr. 5 bokstav a eller § 12-5 andre ledd nr. 5 og er i samsvar med eventuelle planer som nevnt i første ledd bokstav a.

Dersom et tiltak utløser krav om reguleringsplan etter bestemmelse i eller i medhold av plan- og bygningsloven, skal det foreligge stadfestet reguleringsplan for tiltaket før kommunen kan gi tillatelse etter første ledd.

§ 15 skal lyde:

§ 15 *Dispensasjon*

Kommunen kan gi varig eller midlertidig dispensasjon fra bestemmelsene i § 4 *første ledd, § 5 første ledd og § 10 første ledd samt fra bestemmelser i plan fastsatt med hjemmel i § 7 andre ledd. Regionale og statlige myndigheter hvis saksområde blir direkte berørt, skal få mulighet til å uttale seg før det treffes vedtak etter bestemmelsen her.*

Dispensasjon kan bare gis dersom hensynene i lovens formålsbestemmelse ikke blir vesentlig tilsidesatt, og fordelene ved å gi dispensasjon etter en samlet vurdering anses for å være klart større enn ulempene for friluftslivet, naturmiljøet eller allmenne interesser. Det kan ikke dispenseres fra kravet om utarbeidelse av reguleringsplan etter plan- og bygningsloven eller andre *saksbehandlingsregler. Det kan settes vilkår for dispensasjonen.*

I vurderingen av om dispensasjon skal gis, skal kommunen legge særlig vekt på uttalelser fra direkte berørte statlige eller regionale myndigheter. Vurderingen skal fremgå av vedtaket. Kommunen skal gi myndigheter som har uttalt seg, kopi av vedtaket.

§ 16 skal lyde:
§ 16 *Klage*

Statsforvalteren er klageinstans for kommunens vedtak etter denne lov. Miljødirektoratet er klageinstans for statsforvalterens vedtak. Statsforvalteren og fylkeskommunen kan av eget tiltak påklage kommunens *vedtak* etter § 15 og andre vedtak som kommunen fatter i medhold av denne *lov*. *Ellers* gjelder reglene om klage i forvaltningsloven tilsvarende.

§ 17 skal lyde:
§ 17 *Tilsyn og kontroll*

Kommunen og statsforvalteren skal gjennom råd, veiledning og opplysning arbeide for å fremme formålet med denne lov.

Kommunen *skal føre* tilsyn med at bestemmelsene gitt i og i medhold av denne lov blir overholdt. Kommunen avgjør på hvilke områder det skal føres tilsyn. Det skal legges vekt på å føre et så effektivt tilsyn som forholdene tilsier med minst mulig belastning for miljøet.

Ved tilsyn skal den som blir kontrollert eller den ansvarlige for virksomheten gi tilsynsmyndigheten nødvendig bistand og opplysninger. Tilsynsmyndigheten kan stanse personer, fartøyer og motorkjøretøyer dersom dette er nødvendig for utøvelsen av tilsynet.

Kommunen og statsforvalteren kan påpeke plikt etter andre lover som er av betydning for formålet med denne lov og skal melde antatte brudd på plikter etter annet lovverk til ansvarlig tilsynsmyndighet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om tilsyn, kontroll og rapportering.

Ny § 17 a skal lyde:
§ 17 a *Plikt til å forfølge ulovligheter*

Kommunen skal forfølge overtredelser av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.

Er overtredelsen av mindre betydning, kan kommunen avstå fra å forfølge ulovligheten. Beslutning om å ikke forfølge en overtredelse er ikke enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

§ 19 skal lyde:
§ 19 *Tvangsmulkt*

For å sikre at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov blir gjennomført, kan *kommunen eller statsforvalteren* fatte vedtak om tvangsmulkt.

Tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelsen av en bestemmelse er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter *fastsatt* frist for retting av *forholdet*. Tvangsmulkt kan fastsettes på forhånd dersom særlige grunner tilsier det, og løper da fra en eventuell overtredelse inntreffer. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forhold varer, eller at den forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkt løper likevel ikke dersom etterlevelse er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige. Tvangsmulkt kan fastsettes som løpende mulkt eller engangsmulkt.

Tvangsmulkt pålegges den ansvarlige for overtredelsen. Pålegg om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Departementet kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

§ 20 første ledd skal lyde:

Med bøter eller fengsel inntil ett år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer bestemmelsene i eller i medhold av § 5, *§ 6*, § 9, § 10, § 11, § 17 eller § 18.

II

I lov 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag skal § 2 nytt sjette ledd lyde:

For områder som omfattes av markaloven, gjelder markaloven §§ 10 og 15 i stedet for loven her.

III

1. Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelsene skal gjelde fra forskjellig tid.
2. Beslutninger om delegering av myndighet med hjemmel i bestemmelser som oppheves eller endres ved denne loven, står fortsatt ved lag inntil annet blir bestemt i eller i medhold av loven her.

Presidenten: Det vert votert over I § 5 fyrste ledd, § 6 fyrste ledd, § 14 andre ledd og § 15 tredje ledd.

Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 94 mot 6 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.23.58)

Presidenten: Det vert votert over resten av I, II og III.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

Votering:

Overskrifta til lova og lova i det heile vart samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil verta sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Stortinget går då tilbake til handsaminga av dagens kart.

Sak nr. 11 heldt fram [14:25:13]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet (havvernloven) (Innst. 283 L (2024–2025), jf. Prop. 72 L (2024–2025))

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [14:25:24]: Norge har tilgang til store og verdifulle ressurser i havet, og samtidig har vi store naturverdier og ansvar for å ta vare på naturen i de samme havområdene. Hittil har vi bare kunnet opprette marine verneområder i de kystnære områdene i territorialfarvannet, altså ut til 12 nautiske mil. Dette har på mange måter vært et hull i norsk lovgivning, og havvernloven vil gi oss et nytt og viktig verktøy i verktøykassen for å ta vare på naturen i havet. Det blir avgjørende når vi skal bidra til å gjennomføre de internasjonale målene vi har sluttet oss til gjennom naturavtalen.

Vern er et kraftfullt virkemiddel som vi bruker for å ta vare på områder som er særlig viktig for naturen. Dette er områder med økosystemfunksjoner og tjenester vi alle er avhengige av. Naturmangfold som sikrer robuste økosystemer og områder som er viktige for biologisk produksjon, er eksempler på slike tjenester.

Vern er også et viktig virkemiddel som virker i samspill med andre virkemidler innenfor rammen av en helhetlig og økosystembasert havforvaltning.

Når vi verner viktige områder for naturen, er det også bra for klimaet, og noen områder er særlig viktige i klimasammenheng fordi de har natur som binder eller lagrer karbon, eller fordi de er viktige for klimatilpasning. Regjeringen har også lagt vekt på å ta hensyn til det i havvernloven, så loven åpner for at vi kan restaurere områder enten aktivt eller gjennom fri, naturlig utvikling, sånn at tilstanden for naturen forbedres.

For at den nye havvernloven skal ha noen effekt, må den selvfølgelig også tas i bruk. Regjeringen vil derfor identifisere nye kandidatområder for vern òg utenfor territorialfarvannet. Vi arbeider fortsatt med å gjennomføre marin verneplan fra 2004 i territorialfarvannet. Denne skal nå suppleres, og hovedfokus skal være på områder som omfattes av havvernloven.

Det er en milepæl for Norge som havnasjon når Stortinget i dag behandler dette lovforslaget. Det gjør vi for kommende generasjoner, i både Norge og verden, og det er òg et godt budskap å ta med seg til FNs tredje havkonferanse i Nice i juni.

Presidenten [14:27:44]: Det vert replikkordskifte.

Terje Halleland (FrP) [14:28:01]: Vi vet jo at det vil være en stor forskjell på det forvaltningsplanregimet vi har i dag, og den verneprosessen en nå vil bruke med det nye lovverket, spesielt knyttet til tidsperioden en sånn plan vil gjelde for, og selvfølgelig også aktivitet. Vi vet at det ofte blir stilt spørsmål rundt aktiviteter i dagens marine verneplaner, om hva en kan gjøre, og hva en ikke kan gjøre. Kan statsråden utdype litt hva slags aktiviteter han ser for seg at kan gjennomføres, og hva slags aktiviteter han vanskelig ser for seg at kan gjennomføres, i et framtidig marint verneområde?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [14:28:56]: Det er ikke så enkelt å gi et entydig svar på det spørsmålet, og det er fordi vi i Norge har en ganske pragmatisk – og jeg vil også si klok – tilnærming til hvordan vi bruker verneinstrumentet. Når vi verner ting i dette landet, verner vi det fra den type bruk som vil være i strid med de verneinteressene som vi faktisk er opptatt av å ivareta, mens andre typer bruk som ikke vil være i strid med verneinteressene i et område, selvfølgelig kan fortsette. Det har vi ulike eksempler på. Vi har jo marine verneområder i dag hvor f.eks. ulike typer fisking er tillatt fordi det er vurdert å være i tråd med de verneinteressene man skal ivareta. I andre områder kan det være nødvendig å begrense det for å ta vare på verneverdiene. Vi skal fortsatt – også med dette forslaget – ha et pragmatisk forhold til bruken av vern som et instrument, med utgangspunkt i det vi faktisk har tenkt til å verne.

Terje Halleland (FrP) [14:29:57]: Takk for svar. Det avklarer jo egentlig litt rundt det at en stiller med et åpent sinn for de aktivitetene, og at en gjerne vil ha en differensiert holdning til de forskjellige områdene og hvilke aktiviteter en skal ha. Vil en da samtidig si at ingen aktiviteter egentlig er ekskludert fra et sånt område, hvis de kommer på den rette plassen til den rette tiden?

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [14:30:33]: Jeg synes egentlig måten vi bruker forvaltningsplanene for havområdene våre på, er et ganske godt eksempel på hvordan vi tilnærmer oss begrensninger for ulike typer næringsaktivitet. Det er motivert ut fra en konkret begrunnelse som er grundig vurdert av flinke fagfolk. Vi vurderer bl.a. begrensninger i lete- og boreaktivitet, f.eks. ut fra hensynet til å ta vare på områder som er viktige for næringsgrunnlaget for sjøfugl. Den typen hensyn bak et vern vil måtte avklares i den enkelte verneprosess når man vurderer et kandidatområde, og det vil også avklare hvilken type næringsvirksomhet som eventuelt vil bli begrenset i et konkret område. Det er ikke noe mål for meg å begrense næringsvirksomhet i seg selv. Mitt mål er å bruke denne loven til å ta godt vare på havområdene våre, verne der det er et nødvendig og effektivt instrument og finne gode tilpasninger så vi også kan drive med næringsaktivitet til havs framover.

Lars Haltbrekken (SV) [14:31:50]: Det er en viktig lov vi behandler i dag. Jeg er fristet til å spørre statsråden hvor glad han er, på en skala fra én til ti, for at SV i budsjettforhandlingene i fjor fikk stoppet planene om gruvedrift på havbunnen – i alle fall for i år – men jeg skal ikke spørre om det. Det jeg skal spørre om, er om noen av de områdene som regjeringen i fjor foreslo å lyse ut til gruvedrift på havbunnen, vil bli vurdert for vern.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [14:32:26]: Tusen takk for spørsmålet. Statsråden er ofte glad og mindre glad av ulike grunner i livet, som de fleste andre statsråder og mennesker, heldigvis, men når det kommer til hvilke konkrete områder vi eventuelt vil vurdere som kandidater, er det noe vi må komme tilbake til. Jeg er opptatt av at det skal være en prosess som starter med faglige vurderinger. Det tror jeg er rett sted å starte. Fagfolkene våre har gode forutsetninger for å gå gjennom de norske havområdene og vurdere hvilke områder som kan være gode kandidatområder for vern. Så kan vi som politikere, basert på et faglig grunnlag, ta stilling til hvilke områder vi eventuelt ønsker å gå videre med og supplere marine verneplaner med. Jeg tror det er rett tilnærming, og at vi som politikere ikke skal forhåndsdefinere hvilke områder vi ønsker eller ikke ønsker å gå videre med, før vi har fått et faggrunnlag.

Lars Haltbrekken (SV) [14:33:27]: Jeg støtter en sånn faglig tilnærming til vern og utvelgelse av områder. Men jeg tolker da statsråden dit hen at han ikke utelukker at noen av de områdene som i fjor var foreslått for leting etter mineraler på havbunnen, kan bli omfattet av et vern. Og jeg ber statsråden bekrefte at jeg har oppfattet det riktig.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [14:34:03]: Det var på mange måter et ledende spørsmål, og det er klart at det denne loven etablerer, er et verktøy for å kunne verne de områdene politikere ønsker å verne utenfor 12 nautiske mil. Så det er ingen automatisk avgrensning i loven for hvilke områder politikere kan gå inn og verne hvis man ønsker å gjøre det. Det ville også ha vært rart av meg å si at jeg først ønsker meg et faglig grunnlag, hvis jeg startet med å innsnevre hva fagfolkene faktisk skulle se på. Nå er det lovens virkeområde, altså norske havområder utenfor 12 nautiske mil, som er omfattet av loven, og da mener jeg også at det er helt naturlig at det er det området våre fagfolk skal vurdere. De skal peke på de områdene de mener det er naturlig å starte første prosess med å supplere marin verneplan med. Jeg tror det er en god og klok tilnærming. Så det er i og for seg riktig at lovens virkeområde er bredt, og det er det fagfolkene bør vurdere.

Lars Haltbrekken (SV) [14:35:05]: Jeg takker nok en gang for svaret, og det er selvfølgelig fristende å spørre statsråden om han noen gang har fått et spørsmål fra denne talerstolen som ikke har vært ledende, men jeg skal ikke stille det spørsmålet. Det jeg skal spørre om, er hvilken tidslinje han ser for seg for opprettelse av de nye marine verneområdene. Når kan vi forvente oss å få gjort vedtak om dette i Stortinget?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [14:35:33]: Det er god stemning mellom meg og representanten, og det synes jeg er et godt utgangspunkt for også det videre arbeidet med å ta i bruk denne loven, for jeg tror vi fullt og helt deler motivasjonen om at det er viktig at vi får på plass bedre beskyttelse for viktige områder i havområdene våre. Det er selvfølgelig også en målsetting. Dette skal ikke bare være en lov som vi vedtar. Det skal også være en lov som blir brukt.

Det er vanskelig å gi et nøyaktig tall for når vi kan gjøre det. Jeg mener jo at det er veldig bra at vi nå har fått i gang prosessen med å se på hvilke områder som kan oppfylles av de internasjonale bevaringsmålene gjennom vern og andre effektive arealbaserte bevaringstiltak, altså såkalte OECM-områder. Jeg mener at det er klokt at vi får det på plass. Så mener jeg det nå er bra at fagarbeidet kan starte opp parallelt med den vurderingen. På den måten kan vi sørge for at vi kan ta i bruk denne loven så raskt som mulig.

Presidenten [14:36:35]: Replikkordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

Sak nr. 12 [14:36:41]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Samtykke til ratifikasjon av avtale under FNs havrettskonvensjon om bevaring og bærekraftig bruk av marint biologisk mangfold i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon av 19. juni 2023 (Innst. 314 S (2024–2025), jf. Prop. 60 S (2024–2025))

Presidenten [14:37:04]: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Ola Elvestuen (V) [14:37:38] (ordfører for saken): Saken dreier seg om at Stortinget skal samtykke til ratifikasjon av en avtale av juni 2023 under havrettskonvensjonen om bevaring og bærekraftig bruk av marint biologisk mangfold i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon. Det er en gjennomføringsavtale under havrettskonvensjonen. Den ble som sagt vedtatt i juni 2023, og den ble undertegnet av Norge i september 2023. Avtalen styrker og videreutvikler havrettens regler for bevaring og bærekraftig bruk av marint biologisk mangfold i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon.

Energi- og miljøkomiteen støtter som helhet ratifiseringen av denne avtalen. Den er særlig viktig for å sørge for å ivareta havmiljøet i internasjonale farvann.

Det er viktig å si at denne ratifiseringen henger sammen med et lovforslag som vi har hatt oppe tidligere, Prop. 59 L for 2024–2025, som det foreligger en innstilling for. Denne ratifiseringen har også vært til uttalelse i utenriks- og forsvarskomiteen, og en samlet komité slutter seg til forslaget.

Til slutt: Jeg er glad for at vi får denne behandlet nå, sånn at den norske ratifiseringen av avtalen kan tas med av regjeringen inn i den store havkonferansen som skal være i Nice i juni.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [14:39:39]: Havet og vår nærhet til det har en helt sentral betydning for norsk utenriks-, utviklings-, nærings- og sikkerhetspolitikk. Norge er en viktig havnasjon. Et sunt hav fylt av liv er en grunnleggende forutsetning for den norske havøkonomien. Havretten fastsetter statenes rettigheter, handlefrihet og plikter på havet. FNs havrettskonvensjon har siden den ble vedtatt i 1982, satt rammene for all aktivitet til havs.

Vi vet samtidig at havet er under press, og det er av ulike grunner: klimaendringer, forurensning, forsøpling og overfiske. Dette har skapt et behov for tydeligere rettslige virkemidler for å avbøte det økende presset på havet. Internasjonalt har fokuset på bevaring av havet økt, og i 2022 kom det politiske målet om å bevare minst 30 pst. av verdens havområder innen 2030, gjennom vern og såkalte andre effektive arealbaserte forvaltningstiltak.

Avtalen Stortinget skal ta stilling til ratifikasjon av i dag, svarer på dette behovet ved å etablere klare og bindende traktatregler som alle parter må forholde seg til. Dette er en avtale under FNs havrettskonvensjon om bevaring og bærekraftig bruk av marint biologisk mangfold i områdene som ligger utenfor nasjonal jurisdiksjon. Den ble vedtatt ved konsensus i FNs hovedkvarter i New York 19. juni 2023, og Norge undertegnet avtalen 20. september 2023.

Avtalen styrker og videreutvikler havrettens regler for bevaring og bærekraftig bruk av marint biologisk mangfold i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon, dvs. utenfor 200-milssonene og nasjonale kontinentalsokler, ved å etablere nye rettslige virkemidler.

Avtalen har en klar merverdi for havmiljøet i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon:

- Den legger opp til tettere samarbeid for et sunnere hav på tvers av sektorer og organer.
- Den åpner for å etablere marine verneområder i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon.
- Den inneholder en forsterket plikt til å se på konsekvensene av aktivitet som kan være skadelig for det marine miljøet i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon.
- Den regulerer marine genetiske ressurser.
- Den skal bidra til å heve kompetansen og dele kunnskap om havforvaltning, slik at alle land kan bruke og ta vare på havet.

I sum er denne avtalen et stykke havpolitisk historie som jeg er sikker på at Jens Evensen kunne nikket anerkjennende til.

Som sentral havnasjon har regjeringen hatt et mål om at Norge skal ratifisere denne avtalen så tidlig som mulig og i tide til FNs havkonferanse, som finner sted i Nice 9.–13. juni i år. Gjennomføring av avtalen vil kreve lovendringer, og Stortinget har tidligere behandlet Prop 59 L for 2024–2025, om Lov om bevaring og bærekraftig bruk av marint naturmangfold i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon, og jeg er glad for at man nå også får tatt stilling til denne ratifikasjonen.

Presidenten [14:42:40]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12.

Sak nr. 13 [14:42:42]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hege Bae Nyholt, Sofie Marhaug og Mímir Kristjánsson om en kritisk gransking av skjermbruk i skolen (Innst. 298 S (2024–2025), jf. Dokument 8:143 S (2024–2025))

Presidenten [14:43:03]: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Kjerstin Wøyen Funderud (Sp) [14:43:42] (ordfører for saken): Som saksordfører vil jeg starte med å takke komiteen for samarbeidet om representantforslaget fra Rødt om en kritisk gransking av skjermbruk i skolen.

Forslagsstillerne løfter en viktig og betimelig debatt og peker på en utvikling som mange foreldre, lærere og fagfolk kjenner seg godt igjen i: en skolehverdag der skjermen har fått en stadig mer dominerende plass. De viser til forskning og rapporter som stiller spørsmål ved om denne utviklingen faktisk gagner elevenes læring, trivsel og helse.

Vi vet at mange lærere opplever at skjermene kan forstyrre konsentrasjonen i klasserommet, vi vet at fysisk skriving og lesing på papir fortsatt bør ha en viktig plass i barns utvikling, og vi vet at overdreven skjermbruk kan påvirke både søvn og psykisk helse negativt, noe skjermbrukutvalget også har pekt på.

For ikke å bli tatt til inntekt for at all bruk av teknologi og skjerm i skolen er negativt, vil jeg skynde meg å legge til at riktig og målrettet bruk av teknologi i utdanningen også kan ha mange positive effekter.

Flertallet i komiteen – bestående av medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet – har etter grundig vurdering valgt å ikke støtte representantforslaget om en egen gransking av skjermbruk i skolen. Flertallet anerkjenner at det har vært for liten bevissthet rundt de uheldige sidene ved digitaliseringen i skolen, og deler bekymringen mange foreldre, lærere og fagfolk har uttrykt. Samtidig mener flertallet at det allerede pågår viktige prosesser i departementet for å møte disse utfordringene. Regjeringen har igangsatt tiltak for å sikre en mer bevisst og pedagogisk bruk av digitale verktøy i skolen, og det er viktig å bygge videre på dette arbeidet.

Flertallet peker også på at det er stor variasjon i praksis mellom kommuner og mellom skoler, og at det derfor er behov for fleksible løsninger – ikke en statlig gransking som kan virke unødig byråkratisk. Det er viktig at vi finner en god balanse mellom digital og analog undervisning, og skjermbruk bør kun benyttes når det faktisk styrker elevenes læring.

Også mitt parti, Senterpartiet, mener at digitalisering må være et verktøy, ikke en erstatning for læreren, læreboka eller det fysiske klasserommet. Vi ønsker en skole der elevene møter lærere som ser dem, og hvor det er plass til både praktiske ferdigheter og relasjonsbygging.

Vi har forståelse for ønsket om en grundigere gjennomgang, men vi mener at det nå er viktigere å støtte opp under det arbeidet som allerede er i gang, og sørge for at det får tydelig retning og forankring i pedagogiske prinsipper.

Flertallet i komiteen anbefaler at forslaget ikke vedtas. Jeg regner med at de partiene som fremmer egne forslag, selv redegjør for disse.

Elise Waagen (A) [14:46:35]: I Arbeiderpartiet er vi kritiske til at digitaliseringen har gått for fort fram i skolen. Vi er kritiske til at den har gått på bekostning av bl.a. barns beskyttelse, personvern, vern mot skadelig innhold og reklame og ikke minst læring og konsentrasjon, for det er læringen som må stå i fokus.

Det har over tid vært fokusert for lite på den ukritiske digitaliseringen. Digitale enheter har blitt tatt i bruk i undervisningen uten at man i stor nok grad har visst konsekvensene det har bydd på. Derfor er det gledelig med en regjering som viser politisk handlekraft. Arbeiderpartiet i regjering har tatt flere grep for å snu den negative utviklingen og for å skape en bedre balanse mellom skjerm og bok i skolen. Blant annet har kommunene fått en ekstraordinær støtte til fysiske lærebøker, det er laget en nasjonal lesestrategi, og vi har styrket skolebibliotekene.

Selv om jeg har sympati med forslagene som fremmes her i dag, er det viktig at vi nå retter blikket framover og bruker all konsentrasjon og handlekraft til å gjøre noe med skolen og sørge for bedre læring og bedre trivsel for ungene. Arbeiderpartiet støtter derfor ikke forslagene her i dag. Det å innføre byråkratiske tiltak og snu hver eneste stein for å finne ut av hva som har skjedd, vil ta bort marsjfarten fra det å faktisk gjøre noe med skolen.

Vi i Arbeiderpartiet har sympati for at vi må sørge for å ha gode rammer rundt måltidene for ungene. Dette er i dag forankret i forskrift og i nasjonale faglige retningslinjer om mat og måltider i skolen. Jeg har tillit til at statsråden følger opp dette, og hvis det kommer mer informasjon på bordet som viser at vi trenger tydeligere nasjonale råd, er jeg sikker på at det kommer.

En gransking av digitalisering i skolen kan bli kostnadskrevende og påføre kommunene ytterligere belastning og rapportering. Derfor er det viktig at vi nå fortsetter det arbeidet som er gjort med å ta viktige grep for å sørge for mer læring i skolen, og at vi kun bruker de læremidlene som gir best mulig læringsutbytte. Arbeiderpartiet stemmer derfor ikke for forslagene. Vi fortsetter heller med den viktige politikken som vi har på dette området, enn å innføre en gransking som tar bort tid og ressurser.

Grete Wold (SV) [14:49:31]: I det siste har jeg hatt møter med skoler i Vestfold og hatt gode samtaler med rektorer, kontaktlærere og også noen tillitsvalgte. Jeg har vært innom litt større byskoler, og jeg har vært på litt mindre skoler utenfor sentrum. Jeg har tatt opp dette med digitalisering og skjerm i skolen med alle. Jeg har forsøkt å hente ut litt av deres opplevelse av situasjonen og av en debatt som vi holder levende på alle nivå. Det er av en grunn: Skjerm i skolen, og for så vidt i samfunnet, har medført en enorm endring på veldig kort tid. Det er absolutt nødvendig å se kritisk på hvordan vi løser den balansegangen framover.

Det er nettopp det det handler om: en balanse mellom digitale læremidler og trykte bøker i skolene våre. Det er en balansegang som vi ikke skal legge altfor mye føringer for. Det er det læreren og de andre rundt eleven, som kjenner klasserommet, som kjenner verktøyene, som kjenner sine elever, og som har en utdanning i å undervise, som skal. De ser mulighetene, men de er også veldig klare på de utfordringene som er gitt.

For å vise tilbake til disse samtalene: Alle er klare på at de ikke hodeløst har innført skjerm i skolen. De bruker det stadig mer fornuftig og stadig mer der det er relevant. De understreker også at det er behov for ressurser til gode verktøy, ikke minst trykte lærebøker. De må ha det valget, og de må selv kunne finne balansen. Da er det en reell valgmulighet som de ønsker å benytte seg av. Nettopp derfor har SV og regjeringen samlet fått sikret 450 mill. kr til økt innkjøp av trykte bøker. I en økonomisk presset kommuneøkonomi er det helt nødvendig.

Så kan man mene at utviklingen har gått for fort, og kanskje man burde gjort ting annerledes, men det å se for mye bakover er lite fruktbart. Vi har som samfunn og skoleverk gjort erfaringer som skolene og den enkelte lærer nå tar med seg. Vi har gjort erfaringer som medfører nye veiledere, nye retningslinjer og nye forskrifter, og det jobbes det tett med i tråd med den utviklingen som vi alle er midt oppi. Signalene er tatt, utfordringene er på bordet, men vi som politikere må også finne balansen mellom hva vi skal bestemme, og hva vi skal overlate til fagfolkene våre der ute i klasserommene.

Margret Hagerup (H) [14:52:01]: Høyre støtter ikke dette representantforslaget da vi mener det er både ressurskrevende og byråkratiserende. Det siste året har vi til tider hatt en sterkt polarisert debatt om digitalisering i skolen. Samtidig er det bred enighet i denne salen om at lærerne skal ha metodefrihet, og at deres faglige vurderinger i klasserommet er avgjørende.

For Høyre har lærere og tidlig innsats alltid vært det viktigste. Elevene skal lære seg å lese, skrive og regne. Det er det som åpner dørene for all videre læring, og det øker også sannsynligheten for at de kan delta aktivt i demokrati og samfunn.

Høyre tror ikke det er læremidlene i seg selv som er avgjørende, men den pedagogiske bruken. Og forskning viser at tilgang til både digitale læremidler og bøker er nødvendig for å sikre god læring. Utfordringen i dag er at enkelte kommuner ikke tilbyr gode nok alternativer for lærerne. Vi har vært forsiktige med å favorisere et læremiddel framfor et annet, for det er lokale forhold som varierer.

For Høyre er det viktig at lærerne har et reelt handlingsrom. Digitale læremidler skal brukes der det har en klar læringseffekt, samtidig som fysiske læremidler alltid skal være et reelt alternativ. Høyre understreker at godt skoleeierskap og god skoleledelse er helt avgjørende, og skolen trenger lokalt handlingsrom.

Digitale læremidler skal brukes med fornuft der det har et klart pedagogisk formål. Her må vi stole på lærernes kompetanse, samtidig som vi styrker deres digitale kompetanse og dømmekraft, så de også er godt rustet til å utruste elevene med nettopp dette.

En god skole utjevner sosiale forskjeller, òg digitale. Og skolen er viktig for samfunnet, men viktigst for barna selv. Det er de som rammes av de valgene vi gjør i denne sal. Nå må vi gi lærerne ro til å løse de virkelige utfordringene som er i norsk skole i dag, og det er at ungene blir dårligere til å lese, skrive og regne.

Høyre jobber for en skole som ser den enkelte elev og gir tilpasset opplæring. Digitale læremidler er helt avgjørende for mange elever, og særlig dem som har lese- og skrivevansker. Brukt riktig har dette stor verdi for elevene, og derfor må vi ha tillit til både lærere og skoleledere i valg av metoder og læremidler. Det finnes selvsagt situasjoner hvor det er fornuftig å begrense skjermbruken òg i skolen, som f.eks. i spisepausene. Men som skjermbrukutvalget, som regjeringen har satt ned, selv påpeker:

> «En skjerm er heller ikke bare en skjerm. (...) Hvordan teknologien brukes, hva den brukes til, når den brukes og hvem den brukes sammen med, er ofte vel så viktig som tidsbruk og egenskaper ved skjermene i seg selv.»

Barn har f.eks. godt av å legge seg uten at de har med både nettbrett og telefon i sengen. Den delen av den digitale hverdagen er det viktig at vi som foreldre kobler oss på, og den jobben må vi gjøre sammen med skolen og ikke mot skolen.

Himanshu Gulati (FrP) [14:55:07]: Fremskrittspartiet har sympati med deler av forslaget og vil understreke behovet for gode trykte læremidler og fysiske bøker i skolen. Den siste PISA-målingen viser et fall i elevenes beherskelse av matte, lesing og naturfag. Det er en rekke sammensatte årsaker til dette, men økt bruk – og kanskje ikke minst feil bruk – av digitale hjelpemidler på bekostning av tradisjonelle skolebøker og lesing og skriving på papir trekkes fram som en av faktorene.

Tilgjengelig forskning viser også at skolebøker bedre fremmer konsentrasjon og forståelse hos elevene. I motsetning til digitale hjelpemidler, som ofte er koblet til internett og dermed lett kan føre til distraksjoner, gir skolebøker mer fokusert og uavbrutt læring og lesing. Jeg vil videre påpeke at fysiske skolebøker kan være viktige for barns evne til å lese og forholde seg til også andre virkemidler enn digitale skjermer.

Når det er sagt, er det også stor gevinst av digitale virkemidler når de brukes riktig, når de brukes med en pedagogisk tanke bak, og det er derfor helheten og balansen som er viktig. Vi skal etter Fremskrittspartiets syn også bruke digitale virkemidler i skolen, men det må være balansert, og det må være en bevisst tankegang bak. Ikke minst vet vi at disse læremidlene kan være av spesiell viktighet for personer med dysleksi, syns- og hørselshemminger eller andre spesielle behov. Vi støtter derfor heller ikke disse forslagene, primært fordi de er ressurskrevende og byråkratiserende, men har sympati for enkelte av intensjonene.

Hege Bae Nyholt (R) [14:57:03] (komiteens leder): Jeg skulle helst stått her i dag og sagt at nå får vi et skikkelig oppgjør med skjerm i skolen. Jeg skulle snakket om hvordan vi hadde sikret at ungene våre får skjermfrie matpauser, og at skjermen ikke lenger skal sendes med hjem i sekken, sånn at foreldrene selv kan styre skjermtiden til ungene sine. Jeg hadde i det lengste håpet at jeg kunne stå her og si at nå får vi tallene på bordet. Den gang ei. Istedenfor står jeg med to tomme hender og en samlet utdanningskomité som ikke er enig.

I over et år har vi kappes om å være mest kritisk til skjerm og mest glad i fysiske bøker, men da alt kom til alt, var det kanskje bare prat. Jeg kan ikke forstå hvorfor ingen av de andre partiene ønsker at vi skal få vite hvor mye penger som går fra norske skattebetalere til noen av verdens største tekselskaper. Det påstås at det vil koste penger. Ja, det meste vi gjør i denne salen, koster penger. Kanskje en slik oversikt kunne vist at norske kommuner lures av tekbransjen til å tro at de sparer penger på å kjøpe iPad framfor en mattebok, det vet vi ikke. Men nei, det kunne ikke de andre partiene støtte å finne ut av.

Når en ikke skal hente inn ny kunnskap: Hva med å bruke den vi allerede har? Skjermbrukutvalget anbefaler skjermfrie spisepauser. Det samme sier veilederen fra Helsedirektoratet. Allikevel er det ikke uvanlig at skjermen skrus på idet matpakken tas ut av sekken. Når vi snakker om sekk: Hva er logikken i at dyre, skjøre skjermer skal sendes hjem i sekken til en tiåring? De av oss som har hatt barn i småskolen, vet at den sekken slenges rundt omkring på veien hjem, og innimellom er den en fotball. Hvis iPaden kommer hjem skadefri, er det vanskeligere for foreldrene å kontrollere skjermtiden, særlig hvis lekser skal gjøres og leveres på skjerm. Da er det lite valgfrihet for foreldrene hjemme.

Det digitale eksperimentet i skolen er en av våre store unnlatelsessynder. Her har vi latt tekbransjen dure på nærmest uten protester. Samtidig scorer norske elever svakere enn før på digitale ferdigheter. Det henger ikke på greip. Tiden for å ta tilbake kontrollen og styringen er nå, og med det tar jeg opp Rødts forslag.

Presidenten [14:59:12]: Representanten Hege Bae Nyholt har tatt opp forslagene hun refererte til.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [14:59:30]: Jeg har tidligere vært tydelig på at jeg mener digitale verktøy har blitt innført ukritisk i skolen, uten at de uheldige sidene er vektlagt tilstrekkelig i vurderingene. Jeg er bekymret for elevenes læring og trygghet. Likevel: For Arbeiderpartiet er det viktigere å se framover enn bakover. Vi tar derfor grep for å gjøre norsk skole bedre. I spørsmålet om digitalisering er veien videre viktigst. Her må vi ha en tydelig føre-var-holdning, og vi har allerede startet.

Vi har styrket lesesatsingen og skolebibliotekene og gitt tilskudd til flere trykte skolebøker på til sammen 415 mill. kr de siste to årene. Vi har fjernet mobilen fra klasserommene. Vi har gitt tydelige anbefalinger om hvordan kommunene bør beskytte elevene mot skadelig innhold på nettet. Utdanningsdirektoratet har fått i oppdrag å vurdere hvordan digitale ferdigheter ikke lenger skal være definert som en grunnleggende ferdighet for de minste. Utdanningsdirektoratet skal også utrede om vi trenger et eget teknologifag i skolen.

Regjeringen er tydelig på at vi ønsker en balanse mellom digitale og analoge verktøy i skolen. La meg være tydelig: Vi skal ikke ta bort skjermene. Vi skal bruke teknologien som fremmer læring, men læreren skal kunne velge læringsressurser ut fra hva som gir best læring og utvikling for elevene. Jeg forventer og har tillit til at skoleeierne tar gode valg når de kjøper teknologi til klasserommet.

Skolens matpause er en viktig sosial arena, og skolen skal sørge for gode rammer for måltider som ivaretar måltidets sosiale funksjoner, og at elevene får tilstrekkelig tid og ro til å spise. Regjeringen har allerede oppfordret til sosiale måltider i skolen. Samtidig kan det være både pedagogiske og sosiale grunner til at det av og til brukes skjerm i spisepausene. Det er f.eks. en fin anledning til å vise Supernytt for de minste og på den måten skape felles referanser og samtaler mellom ungene. Helsedirektoratet er også i gang med å utarbeide råd om skjermbruk som kan berøre dette temaet.

Representantene ber om en gransking av digitaliseringen av skolen, som i Sverige. Vi har allerede et godt bilde av både utfordringer og muligheter ved digitaliseringen i skolen i dag. Det viktigste vi gjør framover nå, er å følge opp tiltakene våre for å trygge digitaliseringen, ikke en dyr og unødvendig gransking.

Presidenten [15:02:11]: Det blir replikkordskifte.

Margret Hagerup (H) [15:02:30]: Ministeren sa det er viktig å være føre var og tone ned bruken av digitale verktøy blant de aller yngste elevene. Denne føre-var-linjen står i sterk kontrast til linjen i Sverige og Danmark, som satser offensivt på digital kompetanse. Den internasjonale ICILS-studien viser at elever med høy sosioøkonomisk bakgrunn presterer signifikant høyere på prøver i digital kompetanse enn elever med lavere sosioøkonomisk bakgrunn. Samtidig har statsråden bedt Utdanningsdirektoratet vurdere å fjerne digitale ferdigheter som grunnleggende ferdighet på 1.–4.-trinn, mens en hevder at norske elever fortsatt skal utvikle god digital kompetanse.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hvordan skal skolen sikre at alle elever, og særlig de med begrenset digital tilgang hjemme, får likeverdige muligheter til å tilegne seg digital kompetanse, når læreplanene skal frata lærerne et eksplisitt mandat til å undervise i nettopp dette?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [15:03:24]: Problemet i norsk skole er ikke at de har for lite skjermtid. Problemet i norsk skole er at elevene faktisk ikke kan lese, skrive og regne – det er for mange som presterer på det laveste mestringsnivået i viktige fag, som er viktige også for å utvikle nettopp gode digitale ferdigheter. Vi må i større grad ta det viktigste først i norsk skole – lære elevene å lese, skrive og regne. Deretter skal de bli steingode i digitale ferdigheter, men da må de faktisk kunne lese. Derfor vil vi utrede et eget teknologifag, for vi synes det er så viktig å spisse den kompetansen hos norske elever. Også undersøkelser som ICILS viser oss at til tross for at norske elever er nummer to blant alle OECD-land i ressursbruk på skjerm, presterer de ikke på langt nær så godt som vi skulle tro med tanke på den ressursbruken. Vi må bruke ressursene våre klokere, mer riktig og mer treffsikkert for å heve kvaliteten i alle fag.

Margret Hagerup (H) [15:04:27]: Jeg snakket ikke om skjermtid, og skjermtid handler på ingen måte om digitale ferdigheter som en grunnleggende ferdighet. Utdanningsforbundet har jo nå selv sagt at skolen har et krystallklart oppdrag i å utvikle elevers digitale kompetanse, og det må ivaretas også for de yngste elevene.

Ministeren sa også igjen i dag at lærerne har metodefrihet. Samtidig fremmer Støre-regjeringen stadig forslag som begrenser nettopp dette og ikke er kunnskapsbaserte, og igjen har fagmiljøene samstemt gått ut og advart mot disse grepene som kunnskapsministeren nå foreslår, nettopp fordi de tidlig vil føre til digitalt utenforskap og store sosiale forskjeller mellom elevene og den muligheten de har til å lære i klasserommet.

Hvilke utjevnende tiltak mener statsråden skal følge med disse «føre var»-linjene, slik at en ikke skaper tapere i en tid der digital kompetanse faktisk er en forutsetning for både demokratisk deltakelse, utdanning og framtidig arbeidsliv?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [15:05:27]: Jeg er opptatt av at vi skal bli bedre, og da må vi lære av de feilene vi har gjort. Jeg mener at vi i for stor grad har latt det være kvantitet som teller, ikke kvalitet, i norsk skole. Vi er nødt til å fremme de læringsverktøyene som vi vet fungerer best. For eksempel er forskningen helt tydelig på – og det sa også skjermbrukutvalget – at norske elever vil lære bedre å lese lengre, komplekse tekster hvis de leser det i bok i stedet for på skjerm. Da må vi lytte til lærerne når de sier at de ikke har nok fysiske lærebøker i klasserommet sitt, og vi må hjelpe kommunene med å kjøpe inn dette. Derfor har vi valgt å legge pengene på bordet, noe som er ganske ekstraordinært, for at de skal kunne gjøre det, og for å sette lærerne bedre i stand til å kunne velge det verktøyet som fungerer best. Jeg mener i aller høyeste grad at det nettopp er å gi lærerne metodefrihet, og det er å satse på deres pedagogiske handlingsrom.

Margret Hagerup (H) [15:06:22]: Ministeren snakker seg helt bort. Ja, forskningen er ganske tydelig på at for å bli en god leser må man ha tilgang til både skjerm og bok, og for langlesning er det særlig bra å ha bøker, men det er ikke det spørsmålet mitt handler om. Spørsmålet mitt handler om hvorfor ministeren har sendt ut et forslag om å fjerne digitale ferdigheter som en del av de grunnleggende ferdighetene på 1. til 4. trinn. Det er jo stikk i strid med det alle faginstansene kommer med.

Spørsmålet mitt til ministeren blir – når Utdanningsdirektoratet, KS og Utdanningsforbundet er så ty-

delige på at man fratar de yngste elevene muligheter ved å fjerne digitale ferdigheter som en av de grunnleggende ferdighetene: Er ministeren sikker på at dette er kunnskapsbasert, og at det er et riktig grep for at også framtidens barn skal få et godt skoletilbud?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [15:07:10]: Jeg synes det er urovekkende at Høyre har lyst til å fortsette med den samme linjen som før og ikke gjøre noen endringer, når vi ser de historisk dårlige læringsresultatene som har vært i norsk skole de seneste ti årene. Aldri før har flere elever prestert på det laveste mestringsnivået i lesing, matematikk og naturfag, og det er til og med slik at tallet på dem som gjør det best i matematikk, er halvert. Hvem er det egentlig Høyre-skolen skal passe for? Det er verken de best presterende eller – og i hvert fall ikke – de lavest presterende. Det er alvorlig, og det må vi ta fullt tak i. Vi må sikre at de første årene på skolen blir enda bedre for elevene – at vi ruster dem mer for den viktige læringen, og at de faktisk kan lese, skrive og regne. Deretter skal vi fokusere fullt ut på den digitale kompetansen og løfte de ferdighetene. Vi har da også nettopp innført et eget teknologifag, for vi er ikke fornøyd med at norske elever ikke presterer bedre når det gjelder digitale ferdigheter, og det vil vi gjøre noe med.

Hege Bae Nyholt (R) [15:08:19]: Statsråden var i fjor høst positiv til å skaffe en oversikt over de reelle årlige kostnadene for nettbrett, pc, lisenser og andre digitale verktøy. Nå virker det som om statsråden har snudd. I svarbrevet viser man til at dette vil ta tid, binde ressurser og koste penger.

Hva er det som har endret seg fra i fjor høst til nå, og som gjør at statsråden er mindre interessert i en skikkelig kostnadsoversikt?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [15:08:43]: Jeg forventer og har tillit til at skoleeierne tar gode valg når de gjør innkjøp av teknologi til klasserommet. Fra statlig hold støtter vi dette arbeidet, bl.a. gjennom veiledning, og vi utreder hvordan staten best kan støtte skoleeierne i arbeidet med å vurdere innkjøp av læremidler, for der ser vi at det er behov for bedre bistand.

Lærere og skoleeiere bør ha handlingsrom til å kunne velge læringsressursene ut fra hva som gir best læring og utvikling for våre elever, og vurderingen av hvilke ressurser som skal benyttes, skal ta utgangspunkt i hva som er best for læring, ikke hva som er best for å fremme leverandørenes kommersielle interesser.

Så er det viktig at vi bruker vitenskapelig etterprøvbar forskning, sånn at dette blir gjort på en god måte, bl.a. dette med når man skal ha tilgang til skjerm. Jeg vil også legge til at Riksrevisjonen er i ferd med å revidere arbeidet med læremidler i den norske skolen, og jeg ser fram til å få den rapporten.

Hege Bae Nyholt (R) [15:09:48]: Sarpsborg kommune har kjøpt iPad-er til 1 700 elever, med en samlet prislapp på 5,7 mill. kr. Det tilsvarer 3 300 kr per elev. For den samme summen kunne alle de 1 700 elevene fått elleve nye fysiske lærebøker basert på gjennomsnittsprisen for en lærebok, ifølge departementet. Jeg er ingen økonom, men det virker som om det er samfunnsøkonomisk lurt å investere disse pengene i lærebøker – og jeg la merke til statsrådens engasjerte svar i en tidligere replikkveksling med Høyre.

Er statsråden enig i dette, og hvordan skal hun sørge for at kommunene ikke blir lurt til å tro at nettbrett er besparende?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [15:10:28]: Jeg synes representanten er inne på noe veldig viktig her. Det er viktig at kommunene ser hele bildet, at de ser på innkjøpspris, at de ser på vedlikeholds- og driftskostnader, at de ser på utgifter knyttet til ekstrautstyr som man trenger, og at de ikke minst ser på lisensavtalene sine. Det er et samlet bilde, som noen ganger utgjør ganske store kostnader. Jeg er helt enig med representanten i at man må holde dette opp mot f.eks. hvor mye andre typer læringsverktøy koster, f.eks. bøker, mer praktisk utstyr eller hva det måtte være. Dette er vurderinger som lokalpolitikerne er nærmest til å ta, men det at vi er med og bistår dem i disse vurderingene og sammen med KS er med på å oppfordre til et godt samarbeid, som f.eks. å inngå felles innkjøpsavtaler på tvers av kommunegrenser og i større grad tenke interkommunalt, er viktig. Det er absolutt noe vi er pådrivere for.

Presidenten [15:11:27]: Ingen flere har bedt om replikk, og debatten i sak nr. 13 er over.

Sak nr. 14 [15:11:31]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grunde Almeland, Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Abid Raja, Ola Elvestuen, André N. Skjelstad, Ingvild Wetrhus Thorsvik og Alfred Jens Bjørlo om «inkluderende skolehverdag», et forpliktende samarbeid for å bekjempe mobbing og et utrygt skolemiljø (Innst. 307 S (2024–2025), jf. Dokument 8:147 S (2024–2025))

Presidenten [15:11:59]: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Grete Wold (SV) [15:12:33] (ordfører for saken): Det er en travel tid, og det er for meg derfor viktig å takke for den enorme innsatsen alle rundt komiteen faktisk legger ned for at vi kan stå her og løfte fram saker som vi mener er viktige – og selvsagt også takke alle som har bidratt i saken, og komiteen for godt samarbeid.

Nettopp denne saken er viktig. Det å sette søkelys og fokusere på et så alvorlig samfunnsproblem som mobbing er, det har hele komiteens støtte. Alle barn har krav på et trygt og godt læringsmiljø. Er det ikke trygt på skolen og i klasserommet, er det faktisk egentlig ikke noe poeng i å være der, siden utrygge barn ikke lærer eller får med seg de erfaringene de kan bygge noe fornuftig på.

Her er det altså ingen politisk uenighet om alvorligheten, ingen uenighet om konsekvensene, om samfunnskostnadene eller om lidelsen for det enkelte barn og familien – det berører oss alle. Da må skolen settes i stand til å jobbe aktivt for et skolemiljø fritt for mobbing, diskriminering og rasisme. Vi må sørge for et godt lovverk, gode retningslinjer, forskrifter og rutiner for både å forebygge, håndtere og løse alle typer mobbesaker.

Forslagsstillerne ønsker at man etablerer en forpliktende avtale mellom alle involverte, altså hele laget rundt eleven, nettopp for å halvere antallet barn og unge som opplever mobbing. Denne avtalen er ment å være etter en modell fra IA-avtalen, som vi kjenner fra arbeidslivet.

SV har ikke tro på den tilnærmingen, men på at vi gir skolen og læreren rom og ressurser til å jobbe godt i klasserom, gymsal og skolegård. Flere pålegg, forpliktelser og styrte forventninger er ikke det skoleverket etterlyser. De ber om tid, rom, kompetente lærere, gode skolebygg og et lag rundt elev, lærer og rektor.

SV stemmer derfor ikke for dette forslaget, tross de aller beste intensjoner. For SV er en skole med mangfold, der inkludering og regnbueflagget har en naturlig plass, en skole der barn kan trives, lære og mestre.

Øystein Mathisen (A) [15:14:52]: Å sikre et trygt og inkluderende skolemiljø er helt grunnleggende. Elevene må ha det bra for å lære godt. Derfor er det også et tydelig ansvar for oss alle, og en viktig del av skolens kjerneoppgaver, å jobbe systematisk og godt mot mobbing og dårlig skolemiljø.

Fra 2024 har vi fått en ny opplæringslov, og her er reglene om skolemiljø styrket og tydeliggjort. Det er nå klarere hva som regnes som en krenkelse, hvilke krav som stilles til inkludering, og hvordan elever og foreldre skal involveres. Det gir skolen en mer konkret og forpliktende ramme i det forebyggende arbeidet.

Regjeringen har allerede satt i gang mange tiltak for å støtte skolene i dette arbeidet. Det er utviklet kompetansepakker og veiledningsmateriell, og i 2025 bruker vi nesten 2,9 mrd. kr på kompetanseheving for ansatte i barnehage og skole. Tilskuddsordningen for skolemiljøteam er tredoblet, og er nå på 45 mill. kr. I tillegg er Læringsmiljøprosjektet videreført og styrket, og det viser gode resultater.

Vi har også hatt et bredt samarbeid gjennom Partnerskap mot mobbing, med 16 organisasjoner som har stått sammen om en felles handlingsplan. Dette partnerskapet går ut i 2025, og erfaringene derfra skal være med i evalueringen som tar stilling til hvordan man viderefører og utvikler det.

Til forslagsstillerne – som det hadde vært en fordel om var i salen – vil jeg si at vi er enige i at kampen mot mobbing må styrkes. Samtidig mener vi at det er svært uheldig med en konkret målsetting om å halvere mobbetallene. Det kan gi et inntrykk av at vi aksepterer at mange barn fortsatt skal oppleve mobbing. En sånn målsetting kan vi ikke være med på.

Ambisjonen må være at alle elevene skal oppleve et trygt, inkluderende og mobbefritt skolemiljø. Det er det loven legger opp til, og det er det innsatsen vår også jobber mot. Derfor må vi fortsette å satse på brede og langsiktige tiltak som vi vet fungerer, og hele tiden ha som mål å gjøre skolen tryggere for alle barn.

Kari-Anne Jønnes (H) [15:17:18]: Venstre setter et viktig tema på dagsordenen. Trivsel og samarbeid er nøkkelen til en inkluderende skolehverdag. I en hverdag der elevene tilbringer store deler av sin oppvekst i skolen, blir trivsel og godt samarbeid avgjørende faktorer for både læring og personlig utvikling. En inkluderende skolehverdag skapes ikke av seg selv, men gjennom bevisste valg og systematisk arbeid.

Trygghet er grunnmuren for all trivsel. Når elevene opplever gode relasjoner til både medelever og lærere, skapes et miljø der de tør å være seg selv. Læreren spiller en nøkkelrolle her – den voksne som ser hver enkelt elev, anerkjenner deres styrker og utfordringer og møter dem med respekt og varme. Forskning viser at positive lærer-elev-relasjoner ikke bare fremmer trivsel, men også faglig engasjement og motivasjon.

Gjennom varierte samarbeidsaktiviteter lærer elevene å verdsette hverandres ulike kvaliteter. Når samarbeid blir en integrert del av skolehverdagen, forstår elevene at alle har noe verdifullt å bidra med.

En inkluderende skole lar elevene få reell medvirkning i sin skolehverdag. Når elevene får være med på å påvirke både arbeidsmåter, læringsmiljø og sosiale ak-

tiviteter, skapes et sterkere eierskap til skolen som fellesskap. Elevråd, klassemøter og jevnlige evalueringer er viktige arenaer for å få til det.

I et inkluderende skolemiljø sees forskjeller som en berikelse, ikke en utfordring. Ulike kulturelle bakgrunner, interesser, læringsstiler og personligheter bidrar til et rikere læringsmiljø. Når skolen aktivt løfter fram og verdsetter mangfold, lærer elevene å se verdien av ulikhet.

En inkluderende skolehverdag kommer ikke av seg selv. Det krever systematisk arbeid med sosial kompetanse, tydelige forventninger til atferd, og raske, konsekvente reaksjoner på krenkelser. Voksne som er til stede i friminuttene, strukturerte aktiviteter som inkluderer alle, og jevnlige samtaler om hvordan vi har det sammen, er avgjørende.

Når foreldre og skole drar i samme retning, forsterkes arbeidet for trivsel og inkludering. Foreldremøter som ikke bare handler om faglig informasjon, men som også diskuterer verdier, vennskap og inkludering, skaper en felles plattform. Når foreldre oppfordres til å støtte opp om fellesskapet, f.eks. ved å sikre at ingen holdes utenfor bursdager eller fritidsaktiviteter, forlenges skolens inkluderingsarbeid inn i fritiden.

En inkluderende skolehverdag skapes i samspillet mellom elever, lærere og foreldre. Når alle bidrar til fellesskapet og tar ansvar for hverandre, legges grunnlaget for et læringsmiljø der alle kan trives, utvikle seg og lære.

Skal vi lykkes med det, trenger vi kompetente skoleeiere og rektorer som har tid til å være pedagogisk leder på sin skole.

Kjersti Bjørnstad (Sp) [15:20:31]: Jeg tror de fleste av oss husker en spesiell lærer fra egen skoletid – en som så oss, som visste hvordan vi hadde det. Trygghet og trivsel er ikke noe ekstra i skolen. Det er selve grunnlaget for at unger skal lære, utvikle seg og ha det godt.

Mobbing setter dype spor. Som mor, som kommunepolitiker og nå som stortingsrepresentant har jeg møtt unger, foreldre og lærere som alle har kjent på krafta i det motsatte av fellesskap, nemlig utenforskap. Og det gjør vondt.

Vi i Senterpartiet støtter intensjonen i representantforslaget. Vi deler engasjementet for en skolehverdag der alle unger skal føle seg trygge og inkluderte, men vi mener at veien fram ikke nødvendigvis er å kopiere IA-modellen fra arbeidslivet. Skolens utfordringer er annerledes. Den nye opplæringsloven som trådte i kraft høsten 2024, har allerede styrket regelverket og tydeliggjort forventningene til skolene. Nå må vi bruke tid og ressurser på å følge opp akkurat det.

Vi vet at skolene i dag står i en presset hverdag. Lærere og skoleledere må få mer tid og mer tillit. Mens Senterpartiet satt i regjering, tredoblet vi støtten til skolemiljøteam og satset på kompetansepakker og veiledning. Læringsmiljøprosjektet viser allerede gode resultater. Det skal vi bygge videre på – ikke byråkratisere med nye strukturer.

Det finnes ikke én løsning på mobbing, men vi vet at det virker når voksne er tett på, når læreren kjenner elevene sine godt og vet hvem som henger sammen med hvem, og hvem som blir stående alene i skolegården. Det handler om å bygge gode miljøer i klassen, gripe inn tidlig og følge med når noe skjer. Det handler om å ha tid og rom til å se hver enkelt unge og ta på alvor de stemmene som sier at de ikke har det bra. Det skylder vi dem.

Vi kan ikke akseptere mobbing, men vi må være kloke i måten vi bekjemper den på. Vi er òg bekymret for at målsettinger om å halvere mobbing i verste fall kan signalisere at vi aksepterer at den andre halvparten forblir mobbet. Det gjør ikke Senterpartiet. Vår ambisjon er en skole fri for mobbing – og vi vil fortsette å jobbe helhetlig, tettere på skolene og med respekt for det lokale ansvaret.

Himanshu Gulati (FrP) [15:23:21]: Venstre skal ha ros for å sette et viktig tema i fokus. Tallene som vi fikk i fjor, viste at mobbingen økte på alle målte trinn. Tallene vi har fått i år, viser at vi fortsatt er på et veldig, veldig høyt nivå. Mobbing er et alvorlig problem i skolen. Det ødelegger manges hverdag og trivsel, og for mange får det dessverre også konsekvenser som varer livet ut. Fremskrittspartiet støtter likevel ikke disse forslagene, fordi vi mener de er lite målrettede og handlekraftige.

Vi vil vise til de forslagene som vi selv har fremmet. Vi har fremmet en rekke forslag i denne perioden, bl.a. om å gi de lokale mobbeombudene tilsynsmakt, om bl.a. å øke verktøykassen som tilsynet har til å agere overfor kommuner og skoler som ikke følger opp mobbesaker. Vi vet at lederskap, det å ta tak i saker istedenfor å la dem pågå over lengre tid uten at de tas tak i, er viktig for å avslutte mobbesaker.

Vi må også se mobbetilfellene i sammenheng med den økte volden og uroen i skolen generelt, for vi vet at i mange saker er grensene mellom mobbing og vold ofte utvannet og utvisket, og at dette ofte henger sammen. Mange av tiltakene som gjelder bl.a. bekjempelse av vold i skolen, vil også komme inn på bekjempelse av mobbing, bl.a. når det gjelder muligheten til å flytte på personer som utøver mobbing over lang tid, og som ikke slutter med den aktiviteten, til tross for andre tiltak. Der har også Fremskrittspartiet fremmet forslag, bl.a. etter tilbakemelding vi har fått fra tillitsvalgte, fra skoler, fra statsforvaltere og fra andre. Jeg vil vise til våre forslag.

Kampen mot mobbing er dessverre ikke over. Det er viktig at vi finner de riktige, mest hensiktsmessige forslagene for å bekjempe dette.

Sveinung Rotevatn (V) [15:25:42]: Altfor mange barn og unge opplever eit utrygt skulemiljø. Konsekvensane av å oppleve mobbing har eit svært skadepotensial. Min, og vår, kollega Grunde Almeland, som tok initiativet til denne saka, har vore open om korleis han opplevde sitt skulemiljø i oppveksten, og korleis hans læring og trivsel eigentleg var trass i og ikkje på grunn av skulemiljøet.

Dette gjeld mange. Mobbing i skulen er eit alvorleg problem som påverkar den psykiske helsa, trivselen og læringa til barn og unge. Ifølgje Utdanningsdirektoratet opplever altså ein av ti elevar mobbing i skulen. Det er meir enn 50 000 barn i grunnskulen.

I tillegg til enkeltelevar som vert mobba, har ein den siste tida hatt fleire eksempel på skular som har store utfordringar med skulemiljøet generelt, der kulturen i klassar eller på heile klassetrinn vert opplevd som veldig utfordrande av både elevar og lærarar.

Eg trur at vi må tenkje nytt om korleis vi kjempar ned mobbing. Vi må ta inn over oss det enorme presset som tilsette på skulane står i kvar dag. Som det i og for seg vert gjort greie for i innstillinga: Det finst mykje regelverk for oppfølging, men at det faktisk skal skje, er avhengig av ressurstilgang og ikkje minst kompetanse blant dei som skal følgje opp.

Alle skular har ei plikt til å jobbe førebyggjande mot mobbing. Det er bra. Skulen skal alltid jobbe for at alle elevar har eit godt skulemiljø, og ein skal førebyggje at det oppstår situasjonar som gjer at elevane ikkje har det trygt og godt. Reglane om skulemiljø gjeld i skuletida, så klart, men dei gjeld også innanfor leksehjelp, dei gjeld på SFO, på skulen sine digitale plattformer og på aktivitetar i regi av skulen utanfor området og utanfor skuletid.

Det er klart at viss ein tek inn over seg det, er dette ei stor oppgåve. Det krev tverrfagleg samarbeid, meir tid enn det lærarane ofte har, og det krev eit veldig tett og godt skule–heim-samarbeid. Erkjenning av at rett og ressursar og involvering heng tett saman, er viktig, og det er ein føresetnad for å snu utviklinga, som dessverre går i feil retning. Sidan 2018 har det vore ein stor auke i antal elevar som opplever utanforskap og eit utrygt skulemiljø, og det er spesielt alvorleg at tala har auka mest blant dei yngste elevane. Dette viser at ein må gjere meir og tenkje nytt.

Eg er litt overraska over innstillinga, og kanskje særleg det som Arbeidarpartiet og Senterpartiet også no på talarstolen gjev inntrykk av, at viss vi set oss eit mål om å halvere mobbing, er det på ein måte ein aksept av at resten av mobbinga går føre seg. Då skal ein mildt sagt lese dette vrangt. Det er i alle fall ikkje vår intensjon.

Eg vil ta opp forslaget til Venstre, som foreløpig ikkje har fått støtte – men vi prøver likevel.

Presidenten [15:28:44]: Representanten Sveinung Rotevatn har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [15:29:00]: La meg starte med å si at jeg deler bekymringen over at det er elever som opplever utrygge skolemiljø. Å oppleve fellesskap, føle seg inkludert og ha gode relasjoner med andre er grunnleggende behov vi har som mennesker. Vi vet også at det er viktige forutsetninger for læring og utvikling. Derfor er arbeidet med skolemiljø en viktig del av regelverket for skolene våre.

Opplæringsloven gir tydelige forpliktelser om skolemiljø til både skoleeier og skoler. Med ny opplæringslov ble også elevenes og foreldrenes rett til medvirkning tydeliggjort. Skolene må jobbe langsiktig og systematisk med å forebygge mobbing, og de må klare å fange opp og følge opp elever som ikke har det trygt og godt. Det er dette arbeidet jeg er opptatt av at vi må støtte, sånn at alle barn og unge får et best mulig utgangspunkt for å lære og å utvikle seg.

Regjeringen har bl.a. i 2025 prioritert 2,9 mrd. kr på kompetansetiltak rettet mot lærere og andre ansatte i barnehage og skole. I tillegg har Arbeiderpartiet prioritert 45 mill. kr til lokale skolemiljøteam. Det har vært stor interesse for dette tiltaket, noe som kan tyde på at vi har truffet et behov. Gjennom revidert nasjonalbudsjett foreslår vi derfor å bevilge ti nye millioner til dette tiltaket, og håper det også får oppslutning i Stortinget.

Forslagsstillerne ber regjeringen etablere en forpliktende avtale med relevante aktører. Et slikt forpliktende samarbeid har vi allerede. I Partnerskap mot mobbing har 16 organisasjoner gått sammen i et forpliktende samarbeid om å gi barn og unge et godt oppvekst- og læringsmiljø. Partnerskapet har bl.a. utviklet en egen partnerskapsavtale og handlingsplan for arbeidet sitt. Avtalen går ut i 2025, og partnerne samarbeider nå om å evaluere innretningen og vurdere veien videre. Den jobben er jeg opptatt av at organisasjonene skal få ro til å gjøre, og det ville vært uryddig om det i mellomtiden opprettes et annet partnerskap med omtrent samme formål, uten at dette er godt forankret med partene.

Mitt ansvar som kunnskapsminister er å sørge for å legge best mulig til rette for at skolene har det regelverket og de virkemidlene de trenger i det daglige arbeidet for et godt skolemiljø. Jeg er opptatt av å se nye initiativer og forslag i lys av de reglene og initiativene vi allerede har på området, og det er mange. Det er ikke gitt at bare ett nasjonalt initiativ er det som bidrar best i jobben som må gjøres hver dag der ute, på alle skoler, for å utvikle og opprettholde trygge og gode skolemiljø.

Presidenten [15:31:47]: Det blir replikkordskifte.

Grete Wold (SV) [15:32:03]: Det er stor enighet om at dette er et alvorlig problem, og det kan synes som det også er et voksende problem med mobbing og utenforskap i skolen. Vi har en liten tendens til å peke på skjermen, og den har selvfølgelig en rolle å spille i dette, men det er overhodet ikke hele svaret, ei heller løsningen.

Statsråden skisserer mange gode tiltak, som læringsmiljøteam og partnerskap. Mitt spørsmål til statsråden er hvordan hun jobber med å sikre at dette også holder over tid. Den avtalen som statsråden nevnte, går ut i 2025, og det er ikke veldig lenge til. Hvordan kan man nå, også etter at vi kanskje ikke lenger står i disse rollene, sikre at dette arbeidet faktisk blir implementert og godt forankret, og sørge for at det følges opp over mange år? For dette er ingen kvikkfiks måte å jobbe på.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [15:32:55]: Først vil jeg bare klargjøre statistikken på området. Etter to år med en markant økning i andelen elever som opplever mobbing, ligger de sist tilgjengelige resultatene fra Elevundersøkelsen, fra 2024, omtrent på nivå med året før. Siden 2020 har det på 7. og 10. trinn vært en jevn, men svak nedgang i andelen elever som svarer at de trives godt på skolen, men i 2024 er denne andelen økende. Så det er ikke alt som er negativt. Vi ser enkelte signaler på at vi kanskje har klart å snu denne trenden. Vi kan likevel ikke hvile med det, vi er nødt til å fortsette denne jobben for fullt. Derfor evaluerer vi nå dette partnerskapet sammen med organisasjonene for å se om vi kan gjøre det enda bedre. Den avtalen går ut nå, som jeg sa i innlegget, så det er vi i full gang med.

Jeg vil også si at politisk vilje er helt avgjørende for å få til endring, og det viser vi i aller høyeste grad.

Sveinung Rotevatn (V) [15:34:09]: Det er ingen tvil om at alle delar intensjonen om å redusere mobbinga, og det er også rett at det vert gjort mykje bra, og at det finst mange verktøy. Samtidig har dei fleste tala dessverre gått i feil retning.

Noko av det Venstre føreslår, er å setje eit mål om å halvere mobbinga. Det som overraskar meg litt, er at Arbeidarpartiet og Senterpartiet har tolka det som at ein då aksepterer det som eventuelt måtte vere igjen av mobbing, og difor vil ein ikkje setje eit mål. Det var det som stod i innstillinga, og som også vart sagt frå talarstolen. Då synest eg at ein les dette veldig vrangt, for å seie det sånn. Det er ikkje slik vi tolkar mål i andre settingar, f.eks. når vi snakkar om sjukefråvær, apropos IA-avtalen.

Då blir mitt spørsmål til statsråden: Kva meiner regjeringa målet skal vere for mobbearbeidet?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [15:34:59]: Målet må være at vi får ned antallet så langt vi overhodet klarer, og det tenker jeg er fullt mulig. Jeg har besøkt skoler som har hatt store utfordringer knyttet til skolemiljøet sitt. De har jobbet målrettet og systematisk over tid og klarer å få de resultatene de har jobbet for. De er helt nede i mobbetall på 1–2 pst., og det er ganske fantastisk.

Det er mange skoler som klarer å jobbe godt med dette, men det krever at de har verktøy, at de har ressurser, og at de klarer å prioritere dette på en god måte. Det er det vi også legger til rette for nå, når vi bevilger penger til skolemiljøteam, bare for å nevne noe. Vi ser at det er et godt og populært tilbud.

Jeg vil også si at jeg her støtter meg til Redd Barna og Utdanningsforbundet, som er tydelige på at vi har gode regler for dette i dag. Det handler om å sette dem ut i livet i den enkelte kommune, i den enkelte skole, og i det enkelte klasserom, og det arbeidet er vi i full gang med.

Sveinung Rotevatn (V) [15:36:01]: Statsråden nemnde òg, og la eigentleg betydeleg vekt på i innlegget sitt, dette partnarskapet som eksisterer, men som går ut i år, og der ein no skal diskutere vegen framover. Det statsråden ikkje sa noko om, i tillegg til ikkje å seie noko om kva måla skal vere, utover at ein må redusere, var: Kva er det regjeringa tar til bordet? Kva er måla til regjeringa for ein eventuell ny periode? Kva vil ein gjere nytt? Skal ein berre lytte til aktørane og partane, eller har regjeringa også eit sjølvstendig syn på kva som ikkje har fungert godt nok, og kva som eventuelt bør vere ein del av eit nytt eller eit forlenga partnarskap?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [15:36:42]: La meg være tydelig på at ett barn som opplever mobbing, er ett barn for mye.

Når det gjelder hvordan dette nye partnerskapet skal se ut – det er ikke sikkert det skal hete det samme – har jeg ikke lyst til å forskuttere det. Jeg har lyst til å få gode innspill fra organisasjonene som jobber med dette, de som representerer de ansatte, de som er ute i felten så å si hver eneste dag, og få gode innspill fra dem om hva som fungerer, og hva som ikke fungerer, og hvordan vi kan få til dette bedre, for det gjøres i samspill med de ansatte.

Presidenten [15:37:15]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Sakene nr. 15–17 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 15 [15:37:30]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Lars Haltbrekken, Kari Elisabeth Kaski, Kathy Lie og Kirsti Bergstø om å ta leken tilbake i 1. klasse (Innst. 310 S (2024–2025), jf. Dokument 8:103 S (2024–2025))

Sak nr. 16 [15:37:51]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjerstin Wøyen Funderud, Sigbjørn Gjelsvik, Marit Knutsdatter Strand og Kjersti Toppe om skolestart til det beste for 5- og 6-åringene (Innst. 286 S (2024–2025), jf. Dokument 8:176 S (2024–2025))

Sak nr. 17 [15:38:14]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hege Bae Nyholt, Mímir Kristjánsson, Tobias Drevland Lund og Seher Aydar om å reversere seksårsreformen (Innst. 288 S (2024–2025), jf. Dokument 8:184 S (2024–2025))

Presidenten [15:38:35]: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Himanshu Gulati (FrP) [15:39:11] (ordfører for sakene nr. 15–17): Vi har mange saker til behandling i dag, så her gjelder det å holde tungen rett i munnen.

Det første representantforslaget er et forslag fra SV om å ta leken tilbake i 1. klasse, som både handler om å avvikle kartleggingsprøvene, om å utrede og bedre ressurstilgangen, og også om å tilpasse GSI-systemet. Flertallet i komiteen foreslår å avvise forslaget, og jeg er sikker på at forslagsstillerne kommer til å ta ordet og utrykke sitt syn.

Det andre representantforslaget er et forslag fra Senterpartiet som handler om skolestart til det beste for 5- og 6-åringene. Også der går flertallet inn for å avvise forslaget.

Det siste representantforslaget er fra Rødt og om å reversere seksårsreformen. Også der går flertallet i komiteen inn for å avvise forslaget.

Jeg er sikker på at de partiene som har fremmet representantforslagene, kommer til å redegjøre for sine standpunkt. Fremskrittspartiet har valgt å ikke støtte noen av dem og vil vise til våre mange forslag på utdanningsfeltet.

Elise Waagen (A) [15:40:51]: Flere av forslagene her tar opp i seg en viktig, grunnleggende debatt. Arbeiderpartiet støtter engasjementet for en god skolestart for de yngste elevene. Vi i Arbeiderpartiet mener at det er behov for tiltak for å gjøre skolen mer praktisk og kanskje enda mer lekbasert for de yngste elevene. Det er nettopp derfor Arbeiderpartiet i regjering, med vår statsråd i spissen, har varslet og tatt i bruk flere grep. Leken skal ha plass i skolen. Leken har en egenverdi, og den er viktig for trivsel og faglig og sosial læring.

Et av tiltakene som denne regjering har satt i gang, er å avvikle dagens frivillige kartleggingsprøver på 1. trinn. Dette er helt i tråd med flertallet i kvalitetsutvalgets innstilling. Dette tiltaket skal gi mer tid til lek, høytlesning, skriving og arbeid med sosiale og emosjonelle ferdigheter, for når man starter i 1. klasse, begynner man på noe stort og viktig. Dette grunnlaget skal danne trygge, gode elever som skal få ferdigheter de skal ta med seg resten av livet. Derfor har denne regjeringen bedt Utdanningsdirektoratet om å vurdere konsekvensene av å ta bort digitale ferdigheter som en av de fem grunnleggende ferdighetene for de yngste elevene. Det handler om å være føre var, men det handler også om ha tid til å bli trygge og oppleve en aktiv skolehverdag. Derfor har Arbeiderpartiet allerede satt i gang viktige tiltak, og med dette viser vi handlekraft.

I denne salen behandlet vi en opplæringslov for ikke lenge siden. Den rammer inn, på en god måte, hvordan elever som har behov for det, kan få utsatt skolestart.

Forslaget tar også innover seg et spørsmål om reversering av seksårsreformen. Arbeiderpartiet mener det er viktigere at skolen tilpasser seg til den enkelte elev, enn det motsatte. Vi må heller ha en ambisjon om at vi har en skole som tar imot våre elever og sørger for å gi alle elever best mulig utgangspunkt, uavhengig av hvilke behov de har. Å reversere seksårsreformen mener vi er å ta et skritt i feil retning.

Intensjonen i seksårsreformen var god i sin tid. Den møtte en utfordring på 1990-tallet da bare ca. 35 pst. av barna hadde barnehageplass. Av seksåringene gikk 50 pst. i barnehage, og den dekket et behov for å møte både barna og familiene med et godt pedagogisk tilbud. Nå er jeg glad for at regjeringen tar dette på alvor, og at vi sørger for at vi nå går tilbake til det (presidenten klubber) som var den opprinnelige ideen bak seksårsreformen.

Margret Hagerup (H) [15:44:08]: Å reversere seksårsreformen har blitt en slager i den politiske debatten, også at det skal komme mer lek inn i skolen. Jeg synes det er litt rart at vi skal stå her og debattere hvorvidt vi skal reversere en reform som kom da jeg var 17 år. Vel føler jeg meg ennå ung, men enkel matematikk tilsier at det er 28 år siden denne reformen ble innført. Det er på tide å løfte blikket og se framover. Høyre er mer opptatt av at leken skal ha en naturlig plass i skolen, og særlig

for de yngste ungene. Det er ingen motsetning mellom lek og læring, og i overgangen fra barnehage til skole er lek helt avgjørende for barns trivsel, læring og utvikling.

Dagens læreplanverk, som ble innført av Høyre i regjering, presiserer allerede at et bredt spekter av aktiviteter, fra strukturert og målrettet arbeid til spontan lek, gir elevene en erfaringsrikdom, og at lek gir mulighet til kreativ og meningsfull læring. Dette er også konkretisert i flere av kompetansemålene for de yngste elevene.

Kunnskapsministeren har i skriftlig spørsmål bekreftet at dagens regelverk både gir et pedagogisk handlingsrom til å tilrettelegge opplæringen i klasserommet og samtidig stiller krav til å ivareta de yngstes behov for lek i skolen – altså handlingsrommet for lek i skolen er der, og det må brukes. Samtidig er de grunnleggende ferdighetene, som lesing, skriving og regning, avgjørende for all videre læring. Da er de frivillige kartleggingsprøvene et viktig verktøy for å sikre at disse ferdighetene utvikles fra starten av. De som taper mest på en ustrukturert skolehverdag med mindre fokusering på lesing og skriving, er elever med lærevansker og elever som kommer fra hjem som i mindre grad kan hjelpe. Ifølge Kjersti Lundetræ ved Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning er det elever som har lave leserelaterte ferdigheter ved skolestart som vinner mest på at en introduserer bokstaver tidlig, og gutter har større framgang enn jenter i 1. klasse.

Det trengs ingen snuoperasjon av seksårsreformen, ei heller at vi ikke følger med på elevenes resultater. Vi må følge med, vi må følge opp, og vi må aldri gi opp. Men da må vi sørge for at skolene har de ressursene og den kompetansen de trenger for å utnytte handlingsrommet som allerede finnes. Høyre har i våre alternative budsjetter prioritert flere kvalifiserte lærere, som har mer tid til hver enkelt elev. Vi har prioritert flere yrkesgrupper i laget rundt læreren og eleven, og vi har styrket fokuset på tidlig innsats. For oss handler det om konkrete satsinger som gir lærerne tid og kompetanse til å gi god undervisning som er tilpasset den enkelte elev. For skal vi gi alle barn like muligheter, må dyktige lærere få drive med god lese- og skriveopplæring, også fra tidlig alder. Det er ingen motsetning mellom skoleglede, bokstavlæring og lek, og Høyre sier ja takk til alle tre.

Kjerstin Wøyen Funderud (Sp) [15:47:15]: Skolestart er en milepæl i livet. Det markerer starten på et langt skoleløp, nye relasjoner, omfattende læringsprosesser og mye utvikling. Overgangen fra barnehage til skole har en enorm påvirkning på hvordan skoleløpet blir. I fjor fikk vi evalueringen av seksårsreformen – en etterlengtet evaluering som bekrefter at reformen ikke i tilstrekkelig grad har sikret lekbasert læring for våre yngste elever. Det må vi ta på alvor.

For å forstå i praksis hvordan skolestart er for dagens 5- og 6- åringer, er det en fordel å snakke med dem som har skoene på, nemlig lærerne som tar imot skolestarterne våre. Camilla, som er lærer ved Høyenhall skole i Oslo – frk.1.klasse, som hun kaller seg på Instagram – er en av mange lærerstemmer som har inspirert oss i Senterpartiet. Hennes engasjement for frilek har truffet en nerve blant lærere og foreldre. Hennes budskap er tydelig: Barn i småskolen har godt av å ha frilek som en del av sin skolehverdag.

Det skorter ikke på gevinstene:

– Vi vet at det gir rom for selvregulering og autonomi, og det styrker språk, kommunikasjon og fysisk helse.
– Det er bra for barnas kognitive, emosjonelle og motoriske utvikling.
– Det fremmer barns medvirkning og forebygger skolevegring og uro.

Bekymringsfullt fravær er en stor utfordring som vi må ta på alvor, og skal vi løse det, må vi starte tidlig.

For lærere sikrer frilek muligheten til å observere utfordringer og gi en mer tilpasset opplæring. Camilla og andre lærere har vist oss hva som faktisk fungerer i klasserommet. De har sett hvordan frileken gir barna trygghet, mestring og utvikling. Mange håper nå at Stortinget skal sikre timeplanfestet frilek for alle førsteklassinger, slik at det ikke blir opp til hver enkelt rektor eller lærer om det skal være frilek for de yngste barna.

Senterpartiet har fremmet forslag om å timeplanfeste frilek. Dessverre ser ikke forslaget ut til å få flertall i dag. Det beklager jeg sterkt, og jeg har til gode å se noen reelle argumenter mot å sikre frilek i 1. klasse. Jeg vil særlig utfordre Høyre og Arbeiderpartiet på hvorfor de mener det er uklokt å innføre timeplanfestet frilek. Lek er ikke en pause fra læring – lek er læring. Hvis en anerkjenner de svært mange gevinstene av frilek og ønsker å følge opp intensjonen i seksårsreformen, gir det rett og slett ikke mening å gå imot timeplanfestet frilek.

Jeg vil ta opp de forslagene Senterpartiet er med på.

Presidenten [15:49:49]: Da har representanten Kjerstin Wøyen Funderud tatt opp de forslagene hun refererte til.

Grete Wold (SV) [15:50:03]: Første skoledag: Jeg tror man skal lete lenge for å finne noen som ikke husker den dagen – hilse på rektor, møte læreren, finne knaggen til jakken ute på gangen og ta det aller første bildet bak pulten med navnelappen i front. Det er et bilde som vil følge en resten av livet. De første årene blir det sett på med litt stolthet, så i mange år med flauhet og så i minneboka for resten av livet. For det er jo nettopp det. Den dagen preger oss resten av livet. Det er

starten på et langt skoleløp, år med utdanning og så et arbeidsliv, og derfor er denne starten så viktig.

Barn som møter med forventning til skolen, som vil lære, må oppleve mestring. Så ser vi at mange barn mister troen på at de faktisk kan få det til, og det må vi forhindre. Nå har vi forsøkt, siden 1997, å starte dette skoleløpet når barnet er 5 eller 6 år, da noen partier mente at seksårsreformen var en god idé. Barna kunne begynne på skolen et år før, men da skulle det være lek og læring. Så ble det ikke sånn. Det ble en skolestart med for mye stillesitting, kartleggingsprøver og prestasjon fra start. Nå ser vi at flere barn ikke trives og ikke er trygge, at mobbingen øker og læreresultatene synker. Ja, vi ser økende skolevegring også. Derfor fremmes det flere forslag rundt dette temaet i dag, nettopp for å ta dette på alvor. Når det gjelder Rødts forslag om å skrote hele seksårsreformen, har SV stor sans for det. Reformen har feilet, det viser evalueringen. Spørsmålet er: Er det realistisk? Vi mener nei. Barnehagebygg kan nå ikke ta imot et årskull til, og bemanningskrisen er høyst reell.

Så har Senterpartiet en tilnærming som minner mye om SVs forslag, og er derfor ikke så vanskelig for oss å støtte.

Så til det tredje, altså SVs forslag: Det handler om å ta leken tilbake i skolen. Vi mener fortsatt at lek og læring er to sider av samme sak og passer utmerket for de yngste, spesielt i 1. klasse. Videre mener vi at kartleggingsprøvene må ut av 1. klasse. Fokuset må bort fra å prestere og over på å lese, regne og skrive, men ikke nødvendigvis så tidlig som mulig. Barn må lære én ting det første skoleåret, nemlig troen på at man har lyst, at man har evner, og at man har mulighet til å lære, og i det må man finne tryggheten.

Det betyr at lærerne må ha tid til å lage gode undervisningsopplegg som har lek, praktisk og fysisk metodebruk og gjerne også mer bruk av uteskole. Det trengs flere ressurser, flere lærere, flere yrkesgrupper og gode skolebygg i hele landet. Det er få flertall å spore i disse sakene, selv om alle snakker varmt om dem, og det er synd, men et økende press vil måtte medføre forbedringer på sikt.

Med det tar jeg opp det forslaget SV har sammen med Rødt.

Presidenten [15:52:58]: Da har representanten Grete Wold tatt opp det forslaget hun refererte til.

Hege Bae Nyholt (R) [15:53:11] (komiteens leder): Vis meg den femåringen som ikke hadde hatt godt av et år ekstra i barnehagen. I 17 år har jeg fulgt skolestarterne over veien til skolen. Mange har vært klare, en del har vært litt motvillige, og noen burde for alt i verden fått lov til å bli i lekens verden innenfor barnehagens gjerder et år til. Det finnes en pedagogisk læresetning som sier at det noen må ha, har de fleste godt av. Lek, frihet og barndom har alle godt av.

Dagens fem- og seksåringer sendes inn i et skolesystem med bokstavlæring og regnestykker nærmest fra første stund. Forskere ved Oslomet har evaluert seksårsreformen, og konklusjonen er tydelig: Stillesitting og klasseromsundervisning har fortrengt leken. At lek og læring går hånd i hånd, er noe alle vet, og særlig for de yngste barna er dette viktig. Det er gjennom den de lærer sosiale koder og utvikler seg som mennesker. Den er livsbejaende og skapende.

Motsatsen til lek er time inn og time ut bak en pult. Dette dreper læringslysten og livsgnisten i små barn. Kombiner dette med utstrakt bruk av skjerm, og man får en dødelig cocktail for mer mistrivsel i skolen.

For Rødt er denne saken enkel: Unger i femårsalderen skulle aldri blitt presset inn i skolen. Derfor foreslår vi å reversere seksårsreformen. Skoleforsker Djupedal har vist hvordan dagens unger går hele to år lenger på skolen sammenlignet med det både jeg og presidenten gjorde. Samtidig har vi ingen dokumentert effekt på at dette gjør elevene noe flinkere enn det de var før. Et av disse to årene heter seksårsreformen. Rødt mener at de yngste barna skal ut av skolen og inn i et alternativ. Det kan være barnehagen, det kan være et førskoleår, det kan være en alternativ læringsarena – det viktigste er at de må ut av skolen.

Flere partier har fremmet forslag til endringer av selve førsteklassen i denne saken. Rødt støtter mange av disse forslagene, men vår hovedposisjon er at reformen bør reverseres. Selv om mange av tiltakene som foreslås, vil bidra til en førsteklasse med mer lek og mindre teori, mener vi at det trengs sterkere lut.

Oslomets evaluering av seksårsreformen viser at skolen ikke har rom for frilek, at barna i liten grad styrer leken, og at det er få barnehagelærere – ja, nettopp de som er spesialister på lek – igjen i skolen.

La oss ta ungene på alvor og gi dem litt mer barndom. Med det tar jeg opp de forslagene Rødt er alene om.

Presidenten [15:55:46]: Representanten Hege Bae Nyholt har tatt opp de forslagene hun viste til.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [15:55:56]: Jeg er opptatt av at leken skal ha plass i skolen. Førsteklassingene skal oppleve at overgangen fra barnehagen til skolen er forutsigbar og trygg, og at skolen er tilpasset behovene deres. Læreplanverket legger til rette for og stiller krav om at lek, undring og utforskning skal ha en tydelig plass, særlig i de første skoleårene. Lek er også presisert i flere kompetansemål for de yngste elevene i flere fag.

Kommunen har stor frihet til å organisere skolehverdagen til det beste for ungene. Skoler kan f.eks. velge ulik lengde på friminutt og pauser på ulike trinn, eller velge å ha kortere skoledager på 1. trinn. La meg understreke at mange lærere gjør en fantastisk jobb for å gi førsteklassingene våre en god overgang.

Tidligere denne uken besøkte jeg Eik skole i Vestfold og fikk høre om hvordan de gjennom Lekende lett skolestart legger til rette for et første skoleår med fokus på trygghet, sosiale ferdigheter og rom for lek. Slik legger de også et solid grunnlag for læring.

I Steinkjer møtte jeg lærere som hadde brukt sommerferien på å gjøre seg klare til å ta imot 1. klasse. De hadde selv funnet fram oppdatert kompetanse og tilpasset klasserommene. I går møtte jeg Frk. 1. klasse, Camilla Stien-Martinsen, som er lærer for 1. klasse ved Høyenhall skole, som fortalte om de gode resultatene de ser der, gjennom bevisst bruk av frilek de første skoleårene.

Mange lærere gjør en ekstraordinær innsats som sørger for at elevene skal få rom, tid og utstyr til lek. De finner selv fram til kompetanseoppdateringer og ressurser. Framover må vi sørge for at kompetansen og ressursene settes i system og blir delt og spredt.

Jeg er glad for at evalueringen av seksårsreformen viser at skolene bruker handlingsrommet som læreplanverket gir. Den viser også at lærere, skoleledere og skoleeiere er opptatt av lek i skolen. Jeg deler samtidig representantenes bekymring for andre funn i evalueringen, som viser at stor vektlegging av bokstavinnlæring kan fortrenge aktivitet som f.eks. høytlesning og lek. Det er en av grunnene til at regjeringen har besluttet å avvikle kartleggingsprøvene på 1. trinn i sin nåværende form og erstatte dem med mer fleksible verktøy for å fange opp elever som trenger det, tidlig. Jeg mener dette kan bidra til en mykere overgang fra barnehagen, fjerne unødvendig testpress og skjermbruk, og heller gi de yngste elevene mer tid til lek, høytlesning og skriving, og arbeide for å skape en god skole og et trygt og godt læringsmiljø.

Skal vi lykkes, kan vi ikke detaljstyre fra Oslo. Vi må sørge for at lærere og andre ansatte har handlingsrom til å møte førsteklassingene og bruke det første året til lek, til å lære og til å bli trygge på hverandre og skolen.

Presidenten [15:59:00]: Det blir replikkordskifte.

Grete Wold (SV) [15:59:13]: Når det gjelder lek og læring, sier det seg selv at det å sitte stille bak en pult og bare lese når man er et barn, ikke er måten å løse det på. Det vet alle som har hatt små barn med lopper i blodet, stort engasjement og appetitt på livet.

Som statsråden var inne på, er det mange steder det nå opprettes ulike prosjekt, noen steder sågar også med følgeforskning. Jeg regner med at statsråden ble tatt godt imot på Eik skole, som er i min bakbygd, mitt baklandskap.

Jeg har et nytt spørsmål, egentlig litt i tråd med det jeg hadde i forrige sak: Hvordan forankrer vi dette framover? Jeg tror ikke på ideen om at man skal timefeste lek. Jeg har tro på at læreren vet hva elevene trenger, og at man skal ha det handlingsrommet. Vi skal ikke styre for mye, men hvordan kan vi allikevel sikre at det blir liggende i skolen som en helt naturlig forankring? Etter hvert som vi utdanner nye lærere, vil de ha det med seg, men vi vet at det ofte er veldig strekk i laget med hensyn til hvordan man kan ta i bruk nye metoder og tenke litt nytt rundt det med undervisning, kanskje med de yngste. Hvordan forankrer vi dette? Skal vi ha det inn i rammeplanene, skal vi ha veiledere? Hvor tydelig skal vi bestemme?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [16:00:19]: Det er et veldig godt spørsmål representanten Wold stiller her, for vi ser egentlig gang på gang at vi har veldig gode forskrifter, lover, veiledninger osv., men så er ofte problemet at det ikke er sikkert at det går helt ned i den enkelte kommune, den enkelte skole, det enkelte klasserom og til den enkelte elev. Jeg tenker at vi kan bidra med kompetanseløft. Vi kan passe på at infrastrukturen er klar innenfor dette, og ikke minst de viktige lærerstemmene, skolelederstemmene og kommunestemmene som viser oss så tydelig hva som funker, hvor bra det er. Vi har ikke minst følgeforskning, som på Eik skole, og vi følger spent med på USN, Universitetet i Sørøst-Norge, og hvordan de jobber med dette. Det ønsker vi også å se om er anvendelig rundt omkring i hele landet.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Grete Wold (SV) [16:01:11]: Takk for godt svar. Jeg fikk bare en liten tanke rundt dette med å legge til rette for. Det er ikke noen tvil om at skolebyggene over mange, mange år er blitt bygget for en annen type skole enn det vi kanskje ønsker oss nå. Det er kanskje en av de store utfordringene. I hvilken grad tar man høyde for å legge til rette for utvikling av skoler og renovering av skoler? Nye skoler er for så vidt greit, de vet vi hvordan vi skal ha, men det er mange gamle skolebygg der ute, en del er ikke universelt utformet engang, og da er det også ofte krevende å legge til rette for lek og fysisk aktivitet. I hvilken grad spiller det inn i både forskningen og det videre arbeidet?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [16:01:50]: Det vi ser av evalueringen av seksårsreformen som kom i fjor, er at det i stor grad faktisk er en god del lek ute, men det er

mindre inne. Vi har også fått innspill fra partene om hva de mener det er viktig at vi jobber med framover, noe jeg har tatt med meg i det videre arbeidet. Her er jeg åpen for at vi kan bistå enda mer enn vi gjør i dag.

Hege Bae Nyholt (R) [16:02:35]: Statsråden mottok for rundt et år siden evalueringsrapporten om seksårsreformen. Et viktig moment i denne er fravær av lek i skolen. Forskerne peker også på at klasserommene er dårlig utformet med tanke på å fremme lek og læring sammen. Har statsråden tenkt å foreta seg noe for å styrke lekens rolle i 1. klasse, og når kan vi i så fall forvente å se dette?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [16:02:58]: Ja, jeg synes det er utrolig viktig at vi jobber godt med kompetanse og med å få til den gode infrastrukturen lærerne trenger for å kunne ha enda mer lek enn i dag. Jeg mener det er viktig å følge med på de prosjektene som nå foregår rundt omkring, bl.a. på Eik skole, som er en av skolene som får tett følgeforskning av USN. Jeg er åpen for og har også hatt dialog med partene om hvordan vi kan rigge den infrastrukturen enda bedre. Det er absolutt på min agenda, og jeg håper at jeg kan levere på det så snart som overhodet mulig.

Presidenten [16:03:38]: Replikkordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Øystein Mathisen (A) [16:03:53]: Første skoledag er en stor dag – for barn, for foreldre og for læreren. Det skal være starten på noe nytt, noe trygt og noe spennende. Da må vi spørre oss: Hva slags skole er det som møter våre femåringer og seksåringer? Det som ikke skal møte dem, er tester allerede fra 1. klasse – kartleggingsprøver som ikke forteller noe læreren selv ikke ser, og som prøver ferdigheter barna egentlig ikke skal ha lært seg før de er ferdig med 2. trinn. Det er ikke faglig fornuftig, og det er heller ikke pedagogisk klokt å teste barn i noe de ennå ikke har lært.

Arbeiderpartiet mener det er på høy tid å rydde opp. Vi vil avvikle dagens prøver og erstatte dem med et bedre system og bedre verktøy som hjelper de barna som trenger ekstra støtte. Vi skal gjøre dette sammen med partene i skolen, og før det nye er på plass, gjelder det gamle. Vi skal gjøre det på en måte som bygger på lærerens kompetanse. Læreren vet hvordan det går med elevene i sin klasse. Det de trenger, er ikke flere tester, men mer tid til å se den enkelte eleven og rom for faglige vurderinger og tillit.

Skolen skal ikke begynne med testing, pugging og skjerm. Den skal begynne med lek, vennskap og trygghet. Gjennom det skaper man rom for god læring i både lesing, skriving og viktige ferdigheter som begynner allerede i 1. klasse. 1. klasse skal være en god overgang fra barnehage til skole, slik intensjonen var med seksårsreformen, men vi vet at det ikke gikk helt som planlagt. Derfor tar vi grep.

Vi tar grep med å lage en mer praktisk skole, som er et spørsmål om arealer som legger til rette for lek og praktisk læring. Vi tar grep med en rentekompensasjonsordning, som også kommer de minste barna til gode, og for mer utstyr i skolen, som legger til rette for undervisning som er spennende. Arbeiderpartiet har også bestemt seg for å fjerne dagens kartleggingsprøver. Dette er viktige og konkrete grep som settes i verk, for vi vet at det som skal til, er en skole som barna gleder seg til å gå på hver dag, og der de lærer, trives og føler mestring. Det skylder vi både barna våre, foreldrene og lærerne.

Spørsmålet er: Vil vi at seksåringene våre skal få en skolestart som skaper mestring og glede, eller skal vi fortsette med det vi vet ikke har fungert ideelt? Vi ønsker heller ikke å kaste skolen ut i en stor omlegging med masse omstillinger for å ta tilbake en reform som har forbedringspotensial, for mange barn lærer fortsatt veldig godt, og det fungerer godt for veldig mange. Vi i Arbeiderpartiet har tatt et valg om hvordan vi ønsker å utvikle også de første årene i skolen.

Presidenten [16:06:48]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sakene nr. 15–17.

Sak nr. 18 [16:06:56]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Bård Hoksrud, Stig Atle Abrahamsen, Dagfinn Henrik Olsen, Hans Andreas Limi og Himanshu Gulati om valgfritt sidemål (Innst. 319 S (2024–2025), jf. Dokument 8:196 S (2024–2025))

Presidenten [16:07:14]: Etter ynske frå utdannings- og forskingskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Kari-Anne Jønnes (H) [16:07:54] (ordfører for saken): Jeg vil takke komiteen for et godt samarbeid, statsråden for hennes uttalelse og høringsinstansene for skriftlige innspill. Nå vil jeg gå over til å snakke om Høyres politikk.

Nynorsk er en viktig del av norsk språk og kulturarv. I Høyre mener vi at nynorsk er en sentral del av norsk kulturarv og identitet som bør bevares, og at alle elever bør ha kunnskap om både bokmål og nynorsk som del av språkforståelsen. Vi er tydelige på at begge målformer skal ivaretas i offentlig forvaltning.

Valgfritt skriftlig sidemål handler ikke om å svekke nynorsken som sådan, men om pedagogisk tilrettelegging og valgfrihet. Nynorskens stilling i det norske språk må styrkes, og nynorsk språk og nynorske kulturuttrykk må sikres gode utviklingsmuligheter. Det er derfor viktig å bevare dagens regelverk, som går ut på at elever skal ha opplæring i både bokmål og nynorsk, med mindre de er omfattet av bestemte fritaksgrunner.

Høyre deler forslagsstillernes bekymring over den negative utviklingen i skolen, hvor elevenes læringsresultater i lesing, regning og demokrati går ned. Spesielt bekymringsfullt er det at én av tre elever sliter med lesing, at én av tre sliter med regning, og at antallet som får tilrettelagt opplæring, øker.

God språkmestring er viktig for alle, og Høyre er klar på at det trengs en bedre tilpasning av dagens norskundervisning. Dagens ordning med tre karakterer i norskfaget skaper unødige hindringer for mange elever og gjør at norskfaget utgjør en stor andel av skolepoengene etter endt grunnskole og en for stor del av vitnemålet etter endt videregående opplæring. Høyre mener derfor det er mer hensiktsmessig å redusere antallet standpunktkarakterer i norsk, slik at det blir én karakter i norsk skriftlig og én karakter i norsk muntlig i både ungdomsskolen og videregående skole, og å fjerne egen eksamen i sidemål.

Språkloven fremmer reell likestilling mellom bokmål og nynorsk og sikrer vern og status for de språkene som staten har ansvar for, og vi er tydelige på at elevene skal få undervisning i begge målformer. Å redusere antallet karakterer vil ikke svekke opplæringen, men tvert imot gi lærerne større fleksibilitet til å tilpasse undervisningen og vektlegge det som gir best språkmestring. I tillegg vil det redusere vurderingspresset på elevene.

Høyre fremmer følgende forslag:

> «Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å redusere antall standpunktskarakterer i norsk, slik at det blir én karakter i norsk skriftlig og én karakter i norsk muntlig i både ungdomsskolen og videregående skole, og fjerne egen eksamen i sidemål.»

Med det er Høyres forslag tatt opp.

Presidenten [16:10:42]: Representanten Kari-Anne Jønnes har teke opp det forslaget ho refererte.

Elise Waagen (A) [16:10:59]: «Nynorsken fortente å få ein nobelpris.» Det sa Jon Fosse da han fikk selveste Nobelprisen i litteratur i 2023, som den første nynorskforfatteren noensinne. Som statsminister Jonas Gahr Støre sa det:

> «En stor anerkjennelse av et enestående forfatterskap som gjør inntrykk og berører mennesker over hele verden. Hele Norge gratulerer og er stolte i dag.»

Det var første gang Norge fikk litteraturprisen på 95 år. Sist gang var årstallet 1928 og mottakeren Sigrid Undset.

Arbeiderpartiet ønsker ikke å marginalisere nynorsken, noe dette representantforslaget fra Fremskrittspartiet vil bidra til. Derfor stemmer vi imot det. Alle som er opptatt av språk, nynorsk og litteratur, bør merke seg forslagene som fremmes her i dag.

Arbeiderpartiet støtter opp om dagens regelverk, som går ut på at alle elever skal ha opplæring i både bokmål og nynorsk, med mindre de er omfattet av bestemte fritaksgrunner. Jeg vil også legge til at det å innføre valgfritt sidemål som en nasjonal regel i grunnskolen og videregående opplæring heller ikke vil være i samsvar med formålet som følger av språkloven. Det er et offentlig ansvar å fremme nynorsk som skriftspråk – derfor støtter Arbeiderpartiet komiteens tilråding i denne saken.

Kjersti Bjørnstad (Sp) [16:12:54]: Da Norge skulle bygge sin egen nasjon etter unionsoppløsningen fra Danmark, var språkpolitikk helt sentralt. Statsdannelsen handlet ikke bare om lover og grenser; det handlet også om å forme en nasjonal identitet. Nynorsk vokste fram som en bærer av norske dialekter, folketradisjoner og kultur og ble et viktig symbol på at Norge skulle finne sin egen stemme.

Senterpartiet vil stå opp for det som bygger fellesskap i landet vårt, og språk er en bærebjelke i vår nasjonale identitet. Norge har to offisielle målformer: bokmål og nynorsk. Det forplikter, ikke bare i festtaler, men også i praktisk politikk. Derfor sier Senterpartiet nei til forslaget om å gjøre sidemål valgfritt, både nasjonalt og gjennom lokale prøveordninger.

Som representant for Oppland, et fylke der både nynorsk og bokmål står sterkt, vet jeg hvor viktig det er at elevene får god og likeverdig opplæring i begge målformer. Det er helt avgjørende for å sikre reell likestilling mellom bokmål og nynorsk, slik språkloven slår fast. Når mer enn 90 pst. av elevene har bokmål som hovedmål, vil et valgfritt sidemål i praksis innebære en nedbygging av nynorskens plass i skolen og i samfunnet. Det svekker det språklige mangfoldet og undergraver en viktig del av vår kulturarv.

Noen hevder at sidemål er en belastning for elevene. Det finnes lite dokumentasjon som viser at opplæring i begge målformer gir dårligere resultater. Tvert imot vi-

ser undersøkelser at det kan styrke den språklige bevisstheten og gi elevene bedre forutsetninger for læring i andre fag.

For å lykkes med dette må vi også sikre at læremidler på nynorsk er tilgjengelig, er oppdatert og finnes i tilstrekkelig omfang. Derfor vil Senterpartiet styrke satsingen på utvikling og produksjon av nynorske læremidler. Det er ikke nok å vedta målformer – vi må gi lærere og elever verktøyene de trenger for å lykkes.

Senterpartiet står fast på at norskfaget skal inneholde både hovedmål og sidemål, med standpunktkarakterer og eksamen. Det handler om språk, rettferdighet og ansvar. Det handler også om å sikre at kommende generasjoner fortsatt skal beherske og forstå begge de nasjonale målformene. Dette er et ansvar Senterpartiet tar, og derfor sier vi nei til dette representantforslaget.

Himanshu Gulati (FrP) [16:15:46]: Valgfritt sidemål er en viktig sak for Fremskrittspartiet. Det er det mange grunner til.

For det første mener vi at det ville være med på å øke skoleelevenes motivasjon. Vi ser dessverre at norske elever scorer dårligere i lesing, matte og naturfag, og vi tror at det å kunne være med på å forme mer av egen skolehverdag, inkludert å velge de fagene man selv mener er mer relevante for ens egen skolegang, vil øke motivasjonen og gjøre at folk både trives bedre og presterer bedre på skolen. Det handler også om hvem som skal få lov til å være sjef over egen skolehverdag. Derfor vil vi gi elevene denne muligheten. Vi tror som sagt at det også vil være med på å øke prestasjonene generelt sett.

Vi kommer med to ulike forslag i denne saken. Det ene er å innføre valgfritt sidemål over hele landet. Det andre er å la kommuner og fylkeskommuner få lov til å søke om å ha prøveprosjekt med valgfritt sidemål. Jeg hadde selvsagt håpet at flere av partiene ville støtte dette.

Jeg tar opp forslagene fra Fremskrittspartiet.

Presidenten [16:17:01]: Representanten Himanshu Gulati har teke opp dei forslaga han refererte til.

Hege Bae Nyholt (R) [16:17:23] (komiteens leder): Norge har to likestilte skriftspråk: nynorsk og bokmål. Gjennom dette representantforslaget ønsker Fremskrittspartiet å svekke det ene av disse. De skriver det ikke i klartekst, men alle vet hvilket skriftspråk som vil lide om man gjør sidemål valgfritt. Det er for øvrig interessant at et parti som i andre sammenhenger snakker om å ta vare på norske verdier og det som er typisk norsk, i skolepolitikken velger å gå til frontalangrep på noe av det norskeste som finnes – vårt skriftspråk.

Det er også interessant å lese Fremskrittspartiets begrunnelse for å fremme dette forslaget. De er urolige over de dalende resultatene i lesing, skriving og regning. Denne frykten tror jeg mange av oss i denne salen deler. Det interessante er derimot at Fremskrittspartiets løsning er å kutte språkundervisning. Statped har oppsummert fordelen ved å lære seg flere språk, og hovedeffekten av dette er at forståelsen av språkets strukturer og funksjoner øker. Dette gjør oss bedre stilt for å bli bedre i språk, bedre til å lese og bedre til å skrive.

Det interessante er også at Fremskrittspartiet legger opp til å bruke timene de sparer på å fjerne sidemål, til ganske mye forskjellig. I representantforslaget legges det til grunn at dette vil frigjøre mer tid til å hjelpe dem som sliter med lesing og skriving, men om man leser Aftenposten, kan man også se at å fjerne sidemål åpner opp for å innføre personlig økonomi som fag. Dette budskapet kommer fra partiets leder og ungdomspartilederen. Derfor er det vanskelig å skjønne hva som egentlig er formålet med dette forslaget. Er målet å løse utfordringene elevene har, eller handler det rett og slett om at Fremskrittspartiet ikke liker nynorsk?

Rødt er opptatt av å sikre at begge de norske skriftspråkene blir ivaretatt, og at de fortsatt skal brukes i Norge. Et av de viktigste tiltakene for dette er nettopp at alle elever i fellesskolen får opplæring i både sitt hovedmål og sitt sidemål. Det handler om vår kulturarv.

Sveinung Rotevatn (V) [16:19:37]: Norsk er eit av dei viktigaste faga i skulen. Det trur eg dei fleste her er einige om. Det ein tydelegvis ikkje er einig om, er at det er viktig å lære heile det norske språket. Det synest eg er underleg.

Norsk er sidemål og hovudmål, det er bokmål og nynorsk – og det er ein grunn til det. Det er sjølvsagt fordi vi skal lære om norsk kulturarv og kva Noreg er, men det er også fordi alle nordmenn skal ha ei reell moglegheit til sjølv å velje kva målform dei ønskjer å bruke. Viss ein skal ha ei reell moglegheit til det, må ein faktisk lære begge målformene. Då kan ein ta eit eige val. Det er valfridom.

Uavhengig av kva ein vel som sitt hovudmål, bør alle ha reell moglegheit til å jobbe overalt og bu overalt i heile Noreg. Då er det ein realitet at vi har to ulike språk, og at begge er i bruk. Det eine er i bruk av eit stort fleirtal, men det andre er i bruk av eit viktig mindretal. Å gå til angrep på det, er ein svært dårleg idé. Det er i tillegg svært dårleg grunngjeve.

Når grunngjevinga er, både slik det er framført på talarstolen, og slik det står i representantforslaget og i innstillinga, at det er sidemålsundervisninga som gjer at vi har dårlege skuleresultat på andre område – det vere seg lesing, skriving og til og med matematikk – kan ein begynne å lure. Det har i alle fall ingen basis i den kunnskapen vi faktisk sit med. Det er ingen som vert dårlega-

re i bokmål av å lære nynorsk, og det er ingen som vert dårlegare i nynorsk av å lære bokmål. Å lære seg språk gjer at ein vert betre i språk. Ingen ville ha argumentert med at ein vert dårlegare i spansk av å lære seg portugisisk. Det er tydelegvis berre i denne samanhengen at det er eit relevant argument.

Eg synest det er særleg interessant at Framstegspartiet, som er eit parti som i alle samanhengar framhevar kor viktig det er å stille krav, ha eksamenar og ha karakterar, plutseleg ikkje meiner det er viktig lenger, når det gjeld sidemålsundervisninga. Då har det ikkje nokon verdi. Då er det ikkje viktig for læring og for å styre kva skulen skal undervise i. Eg trur det er feil, og eg trur Framstegspartiet har rett i det dei vanlegvis seier – at eksamenar og karakterar er viktig, både for å styre kva ein underviser i på skulen, for å teste elevar og for å likebehandle dei.

Når det er sagt, betyr det ikkje at sidemålsundervisninga ikkje har store utfordringar. Det handlar både om å sikre retten til læremiddel til lik tid og lik pris, også digitale læringsressursar, der skoen verkeleg trykkjer no. Det handlar om at lærarane må vere gode og motiverte, og at dei må ønskje å prioritere dette. Så det er mykje ein bør diskutere, men det å ikkje lenger ha sidemål som eit obligatorisk fag eller stille krav til karakter og eksamen i det, vil berre dra i motsett retning – med mindre målet er å svekkje språkundervisninga, særleg undervisninga i det minst brukte språket.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [16:22:56]: Som forslagsstillerne ser også jeg alvorlig på den negative utviklingen i læringsresultater og motivasjon i norsk skole. Dette er en utvikling regjeringen vil snu, og vi har derfor allerede tatt grep for å endre norsk skole fra den skolen den forrige regjeringen og det tidligere stortingsflertallet ønsket seg.

Vi legger til rette for en bedre og mer praktisk og variert skole, bl.a. ved å opprette et nasjonalt program for en mer praktisk skole. Vi styrker realfagsopplæringen og skrive- og leseopplæringen. Vi har satset på bøker, fjernet mobilen fra klasserommene og styrket lærerens posisjon i klasserommet gjennom konkrete endringer i opplæringsloven.

Når det gjelder forslaget om sidemålsopplæringen, er det slik at språkloven skal sikre at norsk språk brukes på alle samfunnsområder. Den skal fremme reell likestilling mellom bokmål og nynorsk og sikre vern og status for de språkene staten har ansvaret for. Det handler om å ta vare på norsk kultur, norske tradisjoner og det norske fellesskapet.

Opplæringsloven er en viktig lov for å ivareta målene som ligger i språkloven. Alle elever skal ha opplæring i både bokmål og nynorsk, med mindre de er omfattet av bestemte fritaksgrunner. Endringer i lovverket må ikke redusere språkenes posisjon eller rettigheter knyttet til språk.

Jeg kan derfor ikke se noen grunn til at regjeringen skal fremme forslag om å innføre valgfritt sidemål som en nasjonal regel i grunnskolen og i videregående. Dersom det skal gjennomføres en prøveordning, må det gjøres unntak fra reglene i opplæringsloven som krever særskilt hjemmel. Kommuner og fylkeskommuner kan søke Utdanningsdirektoratet om tidsavgrenset unntak fra loven for gjennomføring av forsøk. Utdanningsdirektoratet avslo nylig søknader fra to fylkeskommuner om å gjennomføre forsøk med valgfritt skriftlig sidemål i videregående opplæring. Begrunnelsen for avslagene var nettopp at et slikt forsøk synes å gå på tvers av språkloven og gjeldende språkpolitikk, og jeg ser ikke for meg at nye tilsvarende søknader om forsøk vil bli vurdert annerledes.

Himanshu Gulati (FrP) [16:25:24]: Det kom en del angrep på Fremskrittspartiet i debatten, så jeg har derfor tegnet meg på nytt.

Dette er ikke et forslag som handler om nynorsk eller går til angrep på nynorsk, som enkelte mener. Dette er et forslag som handler om valgfritt sidemål. Det er formålet. Dersom norske elever får lov til å forme mer av egen skolehverdag, tror vi det vil øke motivasjonen ved at man får lov til å bruke tid på de fagene man mener er mest relevante for seg, og som man har mest interesse for. Vi tror også at hvis elevene får lov til å bruke mer tid på basisfagene, i tråd med hvordan Fremskrittspartiet har utformet sin skolepolitikk, vil også det gi økt forståelse og bedre resultater i andre fag.

Det ble også sagt fra representanten Rotevatn at Fremskrittspartiet vanligvis er glad i å stille krav, i eksamener og i karakterer. Jeg kan berolige ham med at det er vi fortsatt, men vi er også for at elevene skal få lov til å velge mer av sine egne fag – og sidemål er ett av de fagene vi mener kan og bør være valgfritt – utover de basisfagene vi mener bør være i skolen.

Dette går også inn i en større helhet for Fremskrittspartiets del. Vi ønsker at skolen skal fokusere på basisfagene og elevenes fordypning i dem, og at man der også bør ha nivåtilpasset undervisning for å gi elevene den nødvendige opplæringen og forståelsen de bør ha for å lykkes videre, men at man utover det kan ha en skole med mer valgfrihet, flere valgfag, som forhåpentligvis kan øke både motivasjon, trivsel og prestasjoner.

Jeg registrerer at Fremskrittspartiet dessverre står alene i denne saken, og at vi er det eneste partiet som ønsker valgfritt sidemål. Det synes jeg selvsagt er synd, men jeg er også lei meg for at ikke flere av partiene åpner for at kommuner og fylkeskommuner som ønsker det,

kan søke om å gjennomføre prøveprosjekter. Vanligvis har vi stor takhøyde for prøveprosjekter rundt omkring i landet. Akkurat nå gjennomføres det meg bekjent i hvert fall to prøveprosjekter, bl.a. med å erstatte eksamen med langtidsoppgaver, men også med å fjerne karakterer i orden og oppførsel. Dette er prøveprosjekter som Fremskrittspartiet har vært kritisk til. Da synes vi det er synd at ikke flertallet her går med på å la det at sidemål skal være valgfritt eller ikke, få være et av prøveprosjektene som de som ønsker det, kan få lov til å implementere.

Presidenten [16:27:54]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 18.

Sakene nr. 19 og 20 vert behandla under eitt.

Sak nr. 19 [16:27:58]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Sikker kunnskap i en usikker verden (Innst. 290 S (2024–2025), jf. Meld. St. 14 (2024–2025))

Sak nr. 20 [16:28:11]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Raja, Guri Melby, Ingvild Wetrhus Thorsvik, Alfred Jens Bjørlo, Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland og André N. Skjelstad om å gjenreise Norge som forskningsnasjon (Innst. 313 S (2024–2025), jf. Dokument 8:152 S (2024–2025))

Presidenten [16:28:31]: Etter ynske frå utdannings- og forskingskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Lise Selnes (A) [16:28:57] (ordfører for sak nr. 19): Først av alt vil jeg takke komiteen for godt samarbeid om Meld. St. 14 for 2024–2025, Sikker kunnskap i en usikker verden. En samlet komité står bak synet på betydningen forskning har i et åpent og demokratisk samfunn, og her står akademisk frihet i en særstilling. Den enigheten er ingen selvfølge i mange land i verden i dag, land som vi tidligere har tenkt på som ganske like oss. Her i Stortinget understreker vi med en samlet komité, der alle partier står bak, at forskning skal være fri og fungere som et korrektiv til politisk makt og en støtte til demokratiet ved å kunne gi informert grunnlag til de politiske beslutningene vi skal ta. Det understrekes at en fri utvikling av ideer og den kritiske tenkningen er vesentlig i samfunnsdebatten.

Systemmeldingen for forskning viser også at en samlet komité støtter opp om offentlige investeringer i forskning og utvikling, FoU, og at det skal holdes på et høyt nivå. Samtidig ønsker en samlet komité å legge til rette for at vi lager ordninger som også støtter opp om at FoU-ambisjonene i næringslivet økes, og at de også kan komme opp på 2 pst. av BNP.

For Arbeiderpartiet er det avgjørende å ha fri og åpen forskning på et høyt nivå. Det er viktig for oss å videreføre satsingen på fremragende forsknings- og utdanningsmiljøer i internasjonal toppklasse knyttet til næringsklynger. Forskning handler om å styrke Norges konkurransekraft, samtidig som jeg må si at de humanistiske og samfunnsvitenskapelige fagene har en meget sterk egenverdi i det å ivareta demokrati, kultur og identitet i et åpent ordskifte.

I en krevende geopolitisk situasjon er det viktig for Arbeiderpartiet å løfte fram forholdet mellom åpenhet og sikkerhet i forskningen. Forskningen skal være så åpen som mulig. Samtidig må sensitiv informasjon sikres av hensyn til landets sikkerhet. Det er viktig for oss å opprettholde internasjonale forskningsrelasjoner der det er mulig og hensiktsmessig, samtidig som vi ivaretar nasjonal sikkerhet.

Forskning foregår i hele landet vårt: på universiteter og høyskoler, store og små forskningsinstitutter, i helseforetakene. Kunnskapsutvikling er viktig i hele landet vårt, og det er viktig for kommuner og viktig for fylkeskommuner. Det er nødvendig at næringsrettede forskningsmidler treffer næringslivet og offentlig sektor i hele landet vårt. Jeg vil påpeke at Forskningsrådet har en avgjørende oppgave i arbeidet med å forvalte de offentlige forskningsmidlene som bevilges fra ulike departementer.

Arbeiderpartiet anerkjenner at det må jobbes enda mer målrettet for tverrfaglig samarbeid for å kunne finne helhetlige løsninger på komplekse samfunnsutfordringer, altså jobbe med silotenkningen. Forskning og utvikling som løfter konkurransekraften i enkeltbedrifter og forskning i internasjonal toppklasse, krever det. Internasjonal toppklasse i norsk forskning ser vi gjennom den store deltakelsen i EUs rammeprogrammer. Norge skal være en drivkraft i den internasjonale kunnskapsutviklingen og ha verdensledende miljøer innenfor områder der vi har særlige fortrinn.

La meg avslutte der jeg begynte. Det er en samlet utdanningskomité her på Stortinget som slår ring om åpen og fri forskning der akademisk frihet står i en særstilling. Det er ikke lenger en selvfølge mange steder i verden. Norske forskere, hver og en av dem der ute, skal

alltid kunne søke sannhet, stille spørsmål og åpne for debatt uten å føle på utrygghet.

Jeg vil oppklare Arbeiderpartiets stemmegivning. Vi støtter tilrådingen, også forslag IV.

Kari-Anne Jønnes (H) [16:34:03] (ordfører for sak nr. 20): Jeg vil takke komiteen for godt samarbeid i behandlingen av representantforslaget, Dokument 8:152 S for 2024 –2025, og takke statsråden for hennes uttalelse og høringsinstanser for skriftlige innspill.

Jeg vil nå gå over til å kommentere Høyres syn i saken.

Forskning er helt avgjørende for Norges framtid. Det er verdt å merke seg at vi i denne salen er enige om viktigheten av forskning for et åpent og demokratisk samfunn med gode beslutningsprosesser, der akademisk frihet står i en særstilling. Vi er også enige om at grunnleggende og langsiktig oppbygging av kunnskap må basere seg på fri, kritisk og uavhengig forskning, og at det offentlige har et særlig ansvar for å ivareta vilkårene til grunnforskning. La oss ta veldig godt vare på det, for det er ingen selvfølge.

I en tid der global konkurranse tilspisser seg og verden står overfor enorme omstillingsutfordringer, må Norge satse langt mer ambisiøst på forskning og høyere utdanning. Draghi-rapporten fra 2024 taler sitt tydelige språk: Europa taper terreng mot USA og Kina. Det er et alvorlig varsku også for Norge.

Høyre har store ambisjoner for norsk forskning. Vi prioriterer forskning i våre budsjetter og har gjort det over tid, samtidig som vi foreslår å videreføre midler til sentre for fremragende utdanning, som gir prestisje til innovativ og god undervisning i høyere utdanning.

Dette er ikke tilfeldige prioriteringer. Under Solberg-regjeringen så vi en sterk vekst i bevilgningene til høyere utdanning og forskning gjennom åtte år. For Høyre er det avgjørende å fortsette denne satsingen på kunnskap og kompetanse for å håndtere samfunnsendringer, dekke kompetansebehov og bidra til verdiskaping og trygghet for framtidig velferd.

Forskning er selve grunnlaget for konkurransekraft og omstilling. Høyre vil skape et konkurransedyktig og nytenkende næringsliv som bidrar til å løse de store samfunnsutfordringene, gir flere lønnsomme jobber og økte skatteinntekter som finansierer velferden vår framover. Da trenger vi forskning som svarer på utfordringene, bidrar til innovasjon og konkurransekraft og sikrer en opplyst samfunnsdebatt.

Konkret vil Høyre prioritere toppforskningen med mål om å utvikle flere verdensledende fagmiljøer i Norge, vi vil styrke den næringsrettede forskningen, vi vil jobbe for at mer forskning skal føre til næringsutvikling, og vi vil sikre at offentlig finansiert forskning har høy kvalitet og er uavhengig av politiske føringer.

Norge er et lite land, og vi lykkes ikke alene. Internasjonalt samarbeid og kunnskapsberedskap er helt nødvendig og avgjørende viktig. Norske fagmiljøer må samarbeide mer og bedre internasjonalt. Dette er avgjørende for å øke kvaliteten i forskning og utdanning, for å delta i den internasjonale dugnaden for ny kunnskap og for å hente hjem kunnskap utviklet utenfor Norges grenser.

Norge har en betydelig offentlig finansiering av forskning, men vi trenger tydelige prioriteringer av områder hvor Norge må ha kunnskapsberedskap, hvor vi har særskilte fortrinn og ambisjoner, og hvor kunnskap er avgjørende for å innfri forpliktelsene Norge har påtatt seg, f.eks. innenfor klima og forsvar.

Vi må ta inn over oss at vi har mye å lære av våre naboland. Mens landene rundt oss satser tungt, ser vi en bekymringsverdig nedprioritering av forskning i Norge. Dette svekker vår konkurransekraft i en tid der omstilling er helt nødvendig. Vi bør aktivt dra lærdom av tiltak som er gjennomført i våre naboland for å styrke satsingen på forskning og innovasjon.

For Høyre er valget enkelt: Vi må investere i kunnskap nå for å sikre velferd i framtiden. Uten en kraftfull satsing på forskning vil Norge sakke ytterligere akterut i en stadig mer kunnskapsintensiv global økonomi. Det har vi rett og slett ikke råd til.

Vi er derfor glad for et flertall for vårt forslag om å be regjeringen legge fram en konkret plan for Stortinget våren 2026 – med forslag til hvordan en kan sikre bedre samordning for å styrke norsk forskning, utvikling og innovasjon.

Avslutningsvis tar jeg opp de forslagene som Høyre er med på i sakene nr. 19 og 20.

Presidenten [16:38:29]: Då har representanten Kari-Anne Jønnes teke opp dei forslaga ho refererte til.

Kjersti Bjørnstad (Sp) [16:38:43]: Vi trenger et forskningssystem som står seg i møte med framtidas utfordringer – som er slagkraftig, samordnet og i stand til å levere ny kunnskap der det trengs mest.

Senterpartiet stiller seg bak målet om å styrke det norske forskningssystemet, men vi etterlyser òg tydeligere grep – og særlig når det gjelder å spre forskningsinnsatsen geografisk, for forskningspolitikk er også distrikts- og næringspolitikk. Skal vi få til omstilling, nye arbeidsplasser og verdiskaping i hele landet, må vi satse mer på regional næringsretta forskning og utvikling. Dette er et punkt meldingen er altfor svak på.

Forskning som gir grunnlag for utvikling, omstilling og verdiskaping, skjer ikke bare i de store byene. En vik-

tig del av den næringsretta forskningen skjer i distriktene og har et stort potensial for verdiskaping.

Gjøvikregionen i Innlandet er et godt eksempel. Med NTNU Gjøvik, Fagskolen Innlandet, SINTEF og flere andre forsknings- og innovasjonsmiljøer innen digital sikkerhet, industri, helse og bioøkonomi har denne regionen utviklet seg til å bli et ledende kunnskapsnav. Akademia og næringsliv samarbeider tett for å løse både lokale og globale utfordringer – fra høyteknologisk forsvarsindustri og avansert cybersikkerhet til løsninger innen sirkulær bioøkonomi.

Til tross for regionale suksesshistorier, er det strukturelle utfordringer. Forskningsressursene er i altfor stor grad konsentrert i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø, og samhandlingen med lokalt næringsliv er for liten. Dette fører til at små og mellomstore bedrifter i distriktene, som har reelle behov for forskningssamarbeid, ikke får tilgang til virkemidler og partnere i tilstrekkelig grad, og forskningsmiljøene går glipp av viktige impulser som vil bidra til å omsette kunnskap til innovasjon.

Derfor trengs det virkemidler som styrker koblinga mellom universitet, høgskoler, forskningsinstitutter og det regionale næringslivet. Her må regjeringen levere.

Distriktsmeldingen som Senterpartiet og Arbeiderpartiet la fram i 2023, løftet nettopp fram betydningen av regional FoU. Hvorfor dette perspektivet er fraværende i denne meldingen, er derfor vanskelig å forstå. Skal vi få mer næringsrettet forskning i distriktene, må dette prioriteres i virkemiddelapparatet. Vi trenger konkrete mål for geografisk fordeling av FoU-midler – ikke bare fine ord om samarbeid på tvers.

Senterpartiet mener også det må bli enklere og mer attraktivt for bedrifter å investere i forskning. Skal vi nå målet om at næringslivets FoU skal utgjøre 2 pst. av BNP, må vi rigge virkemidlene smartere. SkatteFUNN-ordningen er viktig, men den må både styrkes og justeres slik at vi får mer igjen for innsatsen i form av nytenking, nye løsninger og utvikling i hele landet.

Til slutt vil jeg løfte fram et konkret og viktig tiltak, nemlig kravet om norsk språkopplæring for utenlandske stipendiater. Å kunne norsk gjør det enklere å finne seg til rette, både i arbeidslivet og i lokalsamfunnet. Det handler om å kunne delta i fellesskapet, bygge relasjoner og forstå kulturen man er en del av. For mange stipendiater er dessuten norsk et viktig arbeidsspråk. Enten man underviser, samarbeider med kollegaer eller deltar i forskningsprosjekter, er språkkunnskap avgjørende for å kunne bidra effektivt.

Samtidig må vi styrke norsk som fagspråk i høyere utdanning, både bokmål, nynorsk og samisk. Det handler om å ivareta språklig mangfold og utvikle akademisk formidling på norsk. Kravet er beskjedent – det tilsvarer 25 pst. av et fulltidsstudium og gjennomføres over fire år. Det er et tiltak som styrker samholdet og senker terskelen for at flere stipendiater blir værende og bidrar i norske fagmiljø i tiden framover.

Med dette tar jeg opp forslagene Senterpartiet er med på. Vi trenger mer forskning, men også forskning i hele landet.

Presidenten [16:43:05]: Då har representanten Kjersti Bjørnstad teke opp dei forslaga ho refererte til.

Himanshu Gulati (FrP) [16:43:22]: Dette er en viktig melding, og jeg er glad for at det også er bred enighet om flere av temaene i meldingen.

Dette handler om hvilke ben Norge skal stå på framover. Vi er helt avhengig av forskning, utvikling og innovasjon for at både vi som nasjon og næringslivet utvikler ny teknologi og andre nye muligheter som kan være med på å skape verdier framover, og også skape eksportmuligheter og utvikle kunnskap for hele nasjonen.

Det er flere temaer jeg kunne nevnt her. Mange av dem er også blitt nevnt av representanter fra andre partier, men jeg er glad for at forslaget som vi var med på å fremme med andre partier om bedre samordning for å styrke forskning, utvikling og innovasjon, FoUI, har fått flertall.

Jeg vil bruke innlegget til å framheve noen av de forslagene vi har fremmet som dessverre ikke har fått flertall. Det går spesielt på det som har med sikkerhet å gjøre. Vi vet at vi er utsatt for etterretning. Vi vet at det er noen land der ute som ikke ønsker vårt beste når det gjelder innovasjon og utvikling, og som prøver å få tilgang til både våre smarte hoder og også teknologien og kunnskapen vi forsker på og utvikler, gjennom metoder som ikke er greie, som etterretning. Derfor synes jeg det er trist at ikke forslaget om formaliserte møtepunkter mellom PST, E-tjenesten og norske utdanningsinstitusjoner får flertall.

Jeg mener også at vi må slutte å være naive i møte med land som våre sikkerhetsorganisasjoner gang på gang framhever driver aktiv etterretning mot oss – og også mot forsknings- og høyere utdanningssektoren. Vi har derfor foreslått å avslutte forskningssamarbeid med land som våre sikkerhetsorganisasjoner sier driver aktivitet mot oss, og som vi ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med. Vi har sett flere eksempler på dette. Når vi opprettholder slike samarbeid, er også det med på å øke sårbarheten mot oss som nasjon og mot våre forsknings- og høyere utdanningsmiljøer.

Jeg vil derfor ta opp Fremskrittspartiets mindretallsforslag.

Presidenten [16:46:00]: Representanten Himanshu Gulati har teke opp dei forslaga han refererte til.

Grete Wold (SV) [16:46:16]: Framtidens løsninger må bygges på nåtiden. Skal vi løse oppgavene med klimaendringene, digitalisering, endringer i befolkningen, helseutfordringer og ikke minst internasjonale utfordringer som krig og migrasjon, må vi prioritere forskning.

Da må vi først og fremst ha akademisk frihet. Nå ser vi en utvikling i vår del av verden som skremmer de fleste av oss. Politikere og landsledere som legger hindringer til grunn for kunnskap, fakta og videreutvikling. Vi må sørge for at vi ikke kommer dit, og jeg nevner derfor innledningsvis SVs grunnlovsforslag om å legge akademisk frihet inn i Grunnloven.

Og skal vi sikre noe av det jeg er mest stolt av med Norge, nemlig velferden vår – ja, da må vi sikre fortsatt grundig og samfunnsrelevant forskning. Svaret på den utfordringen er solid grunnfinansiering.

Etter høyresidens ABE-kutt skulle regjeringen, ifølge Hurdalsplattformen, stoppe disse kuttene, men i realiteten har det motsatte skjedd – nemlig ytterligere kutt. Det er ikke ok i den tid vi nå lever i, og vi fremmer derfor det som kanskje er det aller viktigste forslaget i saken, nemlig økt grunnfinansiering til universitet og høyskoler.

Vi kan ikke glemme hvor viktig kultur og kunstnerisk utviklingsarbeid også er for et samfunn, og bekymringen for dets status i universitets- og høyskolesektoren må vi lytte til. Vi mener derfor at kunstnerisk utviklingsarbeid skal inkluderes i Forskningsrådets mandat – og foreslår det i saken i dag.

Det er en styrke i Norge at vi har sterke forskningsmiljø i hele landet. Forskning skjer ikke i et vakuum, og vi trenger regional forankring. Det er ikke så godt belyst i meldingen, og SV mener derfor at forslag om å sikre regional fordeling av forskningsmidler og innsats overfor næringsliv og lokalsamfunn bør støttes.

Til slutt: Forskning er ikke mulig uten dyktige forskere. Unge og erfarne forskere på alle felt må til. Det er knapphet på kompetanse i årene framover, og da må vi sørge for at flere vil bli og, ikke minst, bli værende forskere.

Midlertidighet har vært nevnt som et problem lenge og må bekjempes. Rett til faste stillinger sikrer rekruttering og stabilitet – vi trenger begge deler.

Vi utfordrer derfor regjeringen på at de må bekjempe denne uheldige utviklingen med de midler som må til. Skal vi møte framtidens oppgaver, må vi løse det i felleskap. Derfor er tett internasjonalt samarbeid viktig, og der må Norge kunne ta en ledende rolle i denne tiden og i framtiden. Det har vi både ressurser, kompetanse og midler for å gjøre, og vi har ikke råd til å la være.

Med det tar jeg opp de forslag SV er med på.

Presidenten [16:49:00]: Då har representanten Grete Wold teke opp dei forslaga ho refererte til.

Hege Bae Nyholt (R) [16:49:15]: Jeg startet dagen i dag sammen med representanten Funderud i et møte med UNESCOs assisterende generaldirektører. Deres budskap var klart: I en verden hvor antidemokratiske krefter vokser fram, hvor feilinformasjon bevisst spres på nett, og hvor menneskerettighetene er under press, trengs skole og utdanning mer enn noen gang.

Det er viktig arbeid Stortinget gjør nå, når vi diskuterer og voterer over det norske forskningssystemet. God finansiering er nødvendig for å sikre gode rammer til forskning, og UH-sektoren har over tid vært utsatt for kutt. Dette har ført til økt arbeidspress, ikke optimale forhold for forskning eller for forskere. Rødt ønsker å snu denne utviklingen og øke grunnfinansieringen til universitet og høyskoler.

Rødt jobber alltid for et trygt arbeidsliv med faste, hele stillinger, også i akademia. Vi merker oss høringsinnspillene fra bl.a. Forskerforbundet, som tar til orde for at forskere trenger mer trygghet i arbeidet sitt, og det oppnår man faktisk best gjennom god finansiering og faste stillinger.

Forsknings- og utdanningsinstitusjoner er viktige for demokratiet, men det kan også virke motsatt. I Israel ser vi en universitets- og høyskolesektor som er en del av okkupasjonen av Palestina og krigføringen i Gaza. Rødt har gjentatte ganger tatt til orde for akademiske sanksjoner overfor Israel, på lik linje med dem vi har overfor Russland, uten å få flertall for dette. Det viser jo at det er forskjell på okkupasjonsmakter. Mens vi står her i salen og diskuterer, er det ca. 14 000 spedbarn – som tilsvarer en relativt mellomstor kommune i Norge – som står i fare for å dø i Gaza. La oss sikre at vi står på riktig side og ikke bidrar i det pågående folkemordet. Rapporten Partners in Crime fra Transnational Institute avdekket hvordan 126 mill. euro har gått til israelske forskningsprodukter. Mange av disse er direkte knyttet til våpenindustrien eller bidrar på andre måter til folkerettsbrudd i Palestina.

Norge er også bidragsytere til Horisont Europa, som betyr at norske skattepenger er en del av den summen som har gått til aktører som muliggjør folkerettsbrudd i Palestina. Det mener Rødt at vi ikke kan fortsette med. Derfor har vi fremmet et forslag om å fryse norske bidrag til forskningssamarbeidet i EU, fordi det omfatter israelske militære aktører eller andre aktører som er delaktige i folkerettsbrudd i Palestina.

Utdanning og forskning er viktig, og vi ønsker å bevare det norske forskningsspråket og styrke både norsk og samisk i akademia og forskning. Vi vil derfor at kravet om norsk språkopplæring for utenlandske postdokto-

rer og stipendiater videreføres, men vi ønsker å åpne opp våre institusjoner for utenlandsstudenter igjen. Innføringen av skolepenger var et brudd på gratisprinsippet. Det skjedde mot en samlet UH-sektors anbefalinger, og dessverre skjedde akkurat det som var forventet og fryktet. Det ble mange tomme plasser på lesesalene og i auditorier rundt om i landet. Heldigvis er det ingen skam å snu. Vi kan endre UH-loven, slik at institusjonene ikke lenger er påbudt å kreve skolepenger.

I en tid hvor vi må verne om demokratiet, er internasjonalt samarbeid viktigere enn noen gang. La oss sikre gode arbeidsforhold for våre forskere, og la oss sikre at studenter fra utlandet kan komme og delta med sin fagkunnskap.

Med det tar jeg opp Rødts forslag.

Presidenten [16:53:15]: Då har representanten Hege Bae Nyholt teke opp det forslaget ho refererte til.

Alfred Jens Bjørlo (V) [16:53:27]: «Sikker kunnskap i en usikker verden» er eit treffande namn for ei melding om forsking i den tida vi lever i. Det hastar no. Saman med forskingsmeldinga til regjeringa behandlar vi òg eit representantforslag frå Venstre, om å gjenreise Noreg som forskingsnasjon og få til eit reelt løft for forsking og høgare utdanning i landet.

Regjeringa og den nye forskingsministeren skal sjølvsagt ha honnør for at dei veldig raskt etter at Senterpartiet gjekk ut av regjering, fjerna norskkravet for internasjonale stipendiatar og opna for å sjå på nytt på eigenbetaling for studentar frå land utanfor EØS. Begge desse tiltaka er viktige for internasjonalt samarbeid i akademia. Begge tiltaka er likevel ei reversering og å stille klokka tilbake til null frå forslag regjeringa sjølv har kome med i perioden, og som har forverra situasjonen for norsk akademia. Ein har altså først skrudd over på minussida, og no snur ein pila tilbake til null og feirar det som ein siger. Det er sjølvsagt betre med null enn med minus, men vi må over på pluss.

Det er Venstre sin misjon i forskingspolitikken at vi skal gå frå å veksle mellom minus- og nullbudsjett i satsinga på forsking til å kome over på pluss. Difor hadde vi i Venstre i november det vi kalla eit krisemøte med UH-sektoren. Det var for det første fordi sektoren hadde opplevd kutt i budsjetta sine, og for det andre fordi sektoren såg – og ser – at vi i Noreg enno ikkje er rusta for å hente ut det potensialet som ligg i norsk kunnskapsberedskap.

Draghi-rapporten, som kom i 2024, seier klart og tydeleg at Europa mister konkurransekraft sett mot USA og Kina, og at den tydelegaste løysinga er å kraftig trappe opp satsinga på forsking og innovasjon. Mario Draghi meiner Europa må satse meir på å utvikle framifrå forskingsmiljø og føreslår å doble det neste forskings- og innovasjonsprogrammet i EU, frå 100 mrd. euro til 200 mrd. euro. I Sverige og Finland blir den offentlege forskingsinnsatsen trappa betydeleg opp, ut frå ei grunngjeving om berekraft, verdiskaping og konkurransekraft.

Dei ambisjonane som er i systemmeldinga, som er gode, treng at vi får på plass mekanismar for å sørgje for at vi ikkje berre snakkar om, men faktisk trappar opp satsinga på forsking. Om Noreg fortset på det kvileskjeret vi er og har vore på i budsjetta dei siste åra, risikerer vi at Noreg sakkar akterut som kunnskapsnasjon og hamnar på b-laget i internasjonal samanheng. Det handlar om å styrkje grunnforskinga og institusjonane våre, men også om forsking i næringslivet og å styrkje samspelet mellom næringslivet og akademia. Det handlar om å fjerne fartsdumpar for internasjonalt samarbeid innanfor forsking og innovasjon og å gjere det meir attraktivt og enklare også for privat næringsliv og privat kapital å investere i kunnskap.

Difor har Venstre lagt fram ei heil rad konkrete framlegg som handlar om å kome på plass med gåveforsterkningsordningar og andre tiltak som gjer det meir attraktivt for private å gje økonomiske bidrag til forsking. Vi må få fortgang i arbeidet med å etablere forskingsstiftelsar også i privat regi, noko vi ser er ekstremt viktig i både Sverige og Danmark, og det treng vi gode mekanismar for. Vi må sørgje for at offentlege investeringar i FoU utgjer minst 1 pst. av BNP, at vi aukar grunnløyvingane til dei sjølvstendige forskingsinstitutta, og vi må sørgje for fullfinansiering av tildelte EU-prosjekt for norske kunnskaps- og forskingsinstitusjonar. Her er ei heil rad med konkrete framlegg, som dessverre ikkje får fleirtal i salen i dag, men som Venstre kjem til å halde fram med å kjempe for.

Vi er frå Venstre si side innstilt på at forsking og høgare utdanning skal bli ei viktig sak i valkampen, for det er viktig for Noreg si framtid. Akkurat den ambisjonen trur eg at forskings- og høgare utdanningsministeren vil vere einig med Venstre i. Dette saksfeltet er viktig nok til å fortene å kome øvst på den politiske dagsordenen.

Presidenten [16:58:18]: Vil representanten ta opp forslag?

Alfred Jens Bjørlo (V) [16:58:22]: Takk, det vil eg gjerne.

Presidenten [16:58:24]: Då har representanten Alfred Jens Bjørlo teke opp forslaget frå Venstre.

Statsråd Sigrun Aasland [16:58:40]: Vi har store oppgaver nå – geopolitisk uro, voksende helseoppgaver, store muligheter for verdiskaping og ikke minst å ta vare på demokratiet og en kunnskapsbasert debatt.

Forskningsambisjonene i Norge er og skal være høye, og norsk forskning leverer allerede på et høyt nivå. Den frie og uavhengige forskningen er grunnsteinen i forskningssystemet vårt.

Norge skal ha et forskningssystem som fungerer godt, og der organisering, infrastruktur og regelverk er tilpasset et samfunn og en verden i rask endring. Stortingsmeldingen vi drøfter i dag, handler nettopp om hvordan vi ruster forskningssystemet vårt for at Norge fortsatt skal ha sikker kunnskap i en usikker verden. Sammen med systemmeldingen er langtidsplanen for forskning og høyere utdanning for 2023–2032 retningsgivende for regjeringens arbeid med forskning.

I systemmeldingen tar vi opp hvordan vi skal rigge forskningen for å være så åpen som mulig og så skjermet som nødvendig i møte med endringer og større kunnskapsbehov i sikkerhetspolitikken. Vi drøfter hvordan vi skal orientere forskningen vår internasjonalt, hvordan vi skal håndtere digitalisering, hvordan vi skal styrke samarbeidet med privat sektor, og kommersialisering av forskning. Jeg vil også, slik flertallet i komiteen ber om, følge opp arbeidet med bedre samordning mellom aktører, sterkere involvering av næringsliv, økt kommersialisering og styrking av studentenes involvering i forskning.

Jeg deler ambisjonene som representantene fra Venstre har fremmet i Dokument 8-forslaget. Jeg deler ikke virkelighetsbeskrivelsen av nivået på norsk forskning. Nivået på de offentlige investeringene i forskning i Norge er i toppsjiktet internasjonalt. Det er mer relevant å sammenligne totale investeringer i land enn hvor mye landet har økt de siste årene, for da må man ta utgangspunkt i hvor de begynte. Vi har velfungerende forskningsinstitusjoner og mange internasjonalt anerkjente forskningsmiljøer, og den vitenskapelige publiseringen i Norge har økt. Vi vet at den blir lest og brukt, og vi vet også at norske forskningsmiljøer hevder seg stadig bedre i konkurransen om midler fra EUs rammeprogram.

Forskning er avgjørende for å løse de fleste store samfunnsutfordringer som Norge og verden står overfor. Derfor styrker vi forskningen på prioriterte områder som kunstig intelligens, og vi går nå i gang med arbeidet med en nasjonal strategi for kvanteteknologi. Å utvikle ny kunnskap og ta den i bruk er blant de viktigste konkurranse- og verdiskapingsfaktorene for norsk næringsliv. Det har vært god vekst i næringslivets forskningsinvesteringer, men det samlede nivået er likevel for lavt. Her ligger vi lavere enn de fleste land vi liker å sammenligne oss med. Som oppfølging av systemmeldingen utreder vi derfor nå flere tiltak vi kan gjøre på både kort og lang sikt for å øke privat finansiering av forskning. Jeg har satt i gang en møteserie for å få gode innspill til dette, og vi er allerede godt i gang med arbeidet. Det er også sånn at veldig mange gode samarbeid mellom næringsliv og forskning foregår rundt omkring i landet og ute i regionene. Der tror jeg vi har mye vi kan lære på nasjonalt nivå.

At Norge er inkludert i EUs forskningssamarbeid, er også avgjørende, både for kvaliteten i norsk forskning og for det norske næringslivets tilgang til marked og kapital. Det internasjonale samarbeidet gir tilgang på resultater og infrastruktur som ikke finnes i Norge, og derfor er vi så opptatt av å bygge ned barrierer for internasjonalt samarbeid.

Norge trenger forskning som rigger oss for samfunnsutviklingen i årene framover. Forskningssystemet vårt må være rustet for det digitale skiftet og sikre forskningssikkerhet i en tid med økende global spenning, samtidig som de grunnleggende prinsippene og verdiene som forskningen bygger på, beskyttes. Regjeringen vil verne om den akademiske friheten og ytringsfriheten – grunnleggende verdier som er under økt press mange steder i verden.

Til slutt: Den vitenskapelige metoden er en viktig vaksine mot feilinformasjon og desinformasjon. Kritisk tenkning og kildekritikk og den grunnleggende forståelsen av vitenskapsteori er ferdigheter vi alle trenger i møte med økende mengder informasjon fra stadig flere plattformer og kilder. Befolkningens tillit til forskningen er en forutsetning for at vi skal klare å møte samfunnsutfordringene med forskningsbasert kunnskap.

Presidenten [17:03:38]: Det er klart for replikkordskifte.

Kari-Anne Jønnes (H) [17:03:49]: Det er mye enighet her, spesielt om det aller viktigste, og det er veldig, veldig bra. Men vi må også få gjort noe. Da er mitt spørsmål til statsråden: Hvilke helt konkrete tiltak vil statsråden iverksette på kort sikt for å utløse mer både offentlig og privat kapital til forskning?

Del to av samme spørsmål er: Statsråden snakker om økt privat finansiering av forskning som om private skal betale for at andre forsker. Jeg ønsker å høre statsråden si noe om hvordan vi som samfunn skal lykkes gjennom at vi i fellesskap bidrar til at bedrifter og næringsvirksomheter investerer i forskning som kommer både bedriften, næringslivet og storsamfunnet til gode. Hvordan kan vi utløse den kapasiteten?

Statsråd Sigrun Aasland [17:04:53]: Den ambisjonen deler jeg. Det er et mål at næringslivet skal betale mer for forskning som utøves ved våre gode forskningsinstitusjoner. Det er mange kunnskapsbehov og også mye kunnskapsarbeid i norske bedrifter. Jeg ønsker at mer av det skal skje i institutter og ved

forskningsinstitusjoner, nettopp fordi vi da bygger den felles kunnskapen. Vi har mange gode eksempler på at det fungerer bra – bedrifter, høyskoler og universiteter som klarer å lage gode samarbeid over tid, der man skiller mellom det som må være forretningshemmeligheter, og det som kan være delt kunnskap, og der vi sammen bygger sterke kunnskapsmiljøer.

Vi har, som jeg sa, satt i gang et arbeid. Vi ser på om vi trenger å etablere nye infrastrukturer for å samle finansiering, fordele den bedre og gjøre det lettere for bedrifter å benytte seg av kunnskapsmiljøene våre. Vi ser også på innretning av eksisterende virkemidler og hvordan vi kan gjøre dem mer effektive for å mobilisere økt finansiering, både fordi vi trenger mer finansiering til forskning, og fordi vi trenger næringslivet tettere koblet på.

Kari-Anne Jønnes (H) [17:05:56]: Takk for svaret. Det er i og for seg et godt svar, men det svarer ikke på hvordan statsråden vil innrette den forskningen for at det skal være et helhetlig samfunnsoppdrag, eller hvordan bedrifter også skal kunne investere i kunnskap som kommer egen bedrift til gode. Det må jo være et mål.

Del to av samme spørsmål er: Hvordan skal vi nå lykkes med å tilgjengeliggjøre så mye som mulig av midlene knyttet til forsvarsløftet, også for sivil sektor, slik at vi får mest mulig ut av de pengene, og slik at det er en åpen konkurranse om de midlene? Det er jo også en del av næringslivet som vil kunne bedrive den forskningen, i samarbeid med andre institusjoner.

Statsråd Sigrun Aasland [17:06:52]: Jeg tror forutsetningen for å få økt finansiering fra næringslivet til forskning i Norge er nettopp at forskningen klarer å svare på næringslivets ønsker og behov. Det må ligge til grunn. Det er i all hovedsak næringsnyttig forskning vi kommer til å se finansiert fra næringslivet. Jeg tror likevel at vi alle har mye å vinne på at mer av den kunnskapsutviklingen som bedriftene allerede investerer i, eller kommer til å trenge å investere i, foregår ved fremragende norske forskningsinstitusjoner, der man over tid inngår samarbeid og bygger felles kompetanse.

Til det andre spørsmålet: Det er mye omtale i meldingen av nettopp dette, og det er et viktig spørsmål. Vi har satt i gang flere prosesser fordi det kommer til å være behov for stadig mer av kunnskapen vår for å sikre landet vårt. Det handler om meteorologisk, klimamessig og helsemessig forskning. Kvantestrategien er en viktig del av det, og vi kommer også til å legge til rette for mer utlysning av den forsvarsrelaterte forskningen, som i større grad også må kobles til sivile forskningsmiljøer.

Kari-Anne Jønnes (H) [17:07:54]: Takk for svaret. Når det gjelder kvantestrategien: Norge er et forholdsvis lite land i en stor verden, og vi har noen miljøer som er langt framme på deler av kvanteforskningen, der vi kan lykkes. Så mitt spørsmål er: Hvor langt har regjeringen kommet med kvantestrategien, hvordan inkluderes de beste kompetansemiljøene våre, og har regjeringen satt seg fore å begrense noe når det gjelder hvilke områder den strategien skal omhandle?

Statsråd Sigrun Aasland [17:08:29]: Vi har mål om at vi i kvantestrategien også skal si noe om hvor Norge har særlige fortrinn. Vi har tett samarbeid med våre nordiske naboland. Jeg tror det er lurt at vi utfyller hverandre så mye vi kan. Norge har fremragende miljøer på sensorteknologi, bl.a., spennende bedrifter som gjør viktig arbeid der. Vi kommer til å involvere både mange departementer og store deler av offentlig sektor og næringslivet i den strategien, og vi kommer også til å utarbeide den i tett dialog med våre nordiske naboland, fordi vi trenger å utfylle hverandre. Vi er alle små, men sammen er vi en ganske stor forskningsregion.

Presidenten [17:09:07]: Dei som heretter får replikk, får éin replikk kvar.

Kjersti Bjørnstad (Sp) [17:09:16]: Jeg ønsker å takke statsråden for et godt innlegg.

Jeg merker meg at meldingen slår fast at vi trenger mer samarbeid mellom forskningsmiljøer, næringsliv og offentlig sektor. Det er vi helt enig i, men da er det påfallende at meldingen sier veldig lite om hvor i landet dette skal skje. Det er lite omtale av den geografiske fordelingen, og regional næringsrettet forskning er så å si fraværende. Som jeg sa i mitt hovedinnlegg: I distriktsmeldingen fra 2023 var regjeringen veldig tydelig på å slå fast at det er viktig å utvikle næringsliv og arbeidsplasser utenfor storbyene. Hvor ble dette perspektivet av? Mener regjeringen virkelig at vi kan løse de store samfunnsutfordringene uten at hele landet tar del i denne kunnskapsutviklingen?

Statsråd Sigrun Aasland [17:10:02]: Vi er opptatt av et tettere samarbeid mellom næringsliv, offentlig sektor og akademia, og det foregår allerede i veldig stor grad i hele landet. I arbeidet vårt med å knytte akademia og næringsliv tettere sammen og finne enda bedre virkemidler for å få det til har jeg nettopp sett at det er ved mange av de tidligere regionale høyskolene – noen av dem er nå universiteter – slikt godt samarbeid har vært bygget opp over tid.

Forskningsfinansieringen vår er i all hovedsak basert på at de beste forsker sammen, finner sammen i gode samarbeid og også forsker med partnere i både næringsliv og offentlig sektor. Jeg er trygg på at vi både skal finne gode løsninger for det i framtiden og lære av man-

ge gode samarbeid i hele landet som nettopp har lykkes godt med dette.

Grete Wold (SV) [17:11:03]: Jeg hadde mange spørsmål til statsråden, men jeg må velge ett, skjønner jeg. Da vil jeg gjerne henlede oppmerksomheten til dette med akademisk frihet. Som statsråden var inne på i innlegget, må man kunne si det er noe turbulente tider på dette området internasjonalt. Absolutte sannheter som vi trodde lå der fast for evig og alltid, utfordres faktisk på områder som vi ikke trodde var mulig. Det gjelder akademisk frihet og ytringsfrihet, muligheten til å forske, muligheten til å ha god grunnforskning, slik at man kan forske på det man mener er viktig for samfunnet. SV har fremmet et forslag om å forankre akademisk frihet i Grunnloven. Vi mente ikke at det skulle tas inn i denne meldingen, men det hadde vært interessant å høre hva statsråden mener om å kunne få forankret en så grunnleggende demokratisk verdi, rett og slett i Grunnloven vår, om det eventuelt blir mer turbulente tider også her i landet.

Statsråd Sigrun Aasland [17:11:57]: Regjeringen er en sterk forkjemper for akademisk frihet. Det burde være en selvfølge, men det er det ikke lenger, som representanten påpeker. Akademisk frihet er under press, også i land der vi har tatt for gitt at det ikke ville skje. I Norge har vi i motsetning til veldig mange andre land allerede lovfestet akademisk frihet i universitets- og høyskoleloven. Jeg har, som representanten påpeker, ikke tatt opp en slik lovfesting i denne meldingen. Jeg mener det er en tilstrekkelig lovfesting slik det er, men det er ikke et arbeid vi skal slippe likevel. Det er et arbeid vi skal gjøre hver dag, og som vi gjør hver dag. Det er viktig for regjeringen, for meg og for Arbeiderpartiet at vi står opp for akademisk frihet, for tillit til forskning og også for akademisk frihet i samarbeid vi har med andre land, som f.eks. Fulbright-programmet. Der har vi nå opplevd en viss usikkerhet om hvilke forskningsområder som skal inngå, og vi har vært tydelig på at for oss er akademisk frihet helt grunnleggende.

Alfred Jens Bjørlo (V) [17:13:11]: Eg er glad for at Venstre og statsråden deler ambisjonane om at Noreg i framtida må vere ein leiande kunnskaps- og forskingsnasjon. Eg tvilar for så vidt heller ikkje på statsråden sine ambisjonar og ønske om å lykkast med det, også når ein arbeider med budsjetta og den statlege innsatsen på forsking, men noko vi har sett dei siste åra, er at vi på forskingsområdet i Noreg lir under det velkjente sektorprinsippet. Det betyr at forskingsmidlane kjem frå mange departement, ulike departement, som vi har opplevd ikkje har prioritert forsking spesielt høgt i sine sektorar. Det har tvert imot ofte blitt salderingspost. Innanfor dei næringsretta departementa, innanfor kommunal og innanfor andre sektorområde opplever vi at forsking ikkje blir prioritert. Kva tenkjer statsråden kan gjerast for at vi skal greie å snu den trenden i åra framover?

Statsråd Sigrun Aasland [17:14:16]: Jeg mener nok at sektorprinsippet i sum gjør oss bedre i stand til å finansiere forskning enn om all finansieringen skulle gå over Kunnskapsdepartementets budsjett. Jeg tror representanten har rett i at vi kan bli enda bedre på å koordinere på tvers av departementer, på det å sammen oppfylle våre mål, slik de framgår av langtidsplanen for forskning. Det er noe jeg jobber med i budsjettarbeid og i regjering. Enkelte departementer har økt sin forskningsfinansiering, andre har flatet mer ut. Det er et viktig arbeid som jeg tror må bygge på at sektorprinsippet skal bestå, men der vi i enda større grad kan jobbe systematisk med at alle departementene sammen oppfyller våre felles ambisjoner.

Presidenten [17:15:01]: Då er replikkordskiftet omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Elise Waagen (A) [17:15:18]: Det er gledelig at det åpenbart er så høye ambisjoner på vegne av forskningen i denne salen. Flere representanter og partier har vært oppe her og vist at man ønsker å ha økt investering på forskning, men det har også blitt tegnet et bilde av at dette ikke er noe vi bruker så mye penger på her i Norge, eller at vi ikke nødvendigvis fullfører de ambisjonene vi har satt oss. Det er et ganske feilslått bilde.

Det er all grunn til å være rak i ryggen på vegne av Norge som forskningsnasjon. Det er faktisk sånn at vi er blant landene i verden som bruker mest offentlige penger på høyere utdanning og forskning. Vi stiller faktisk i særklasse internasjonalt når vi ser på offentlige utgifter som andel av fastlands-BNP. Da er det bare fem andre land i OECD som bruker mer penger på høyere utdanning enn Norge.

Fra denne talerstolen er det blitt vist til det man nå gjør i andre land, av dem andre nordiske land, der man bl.a. har store stiftelser som er med og bidrar. Likevel skal vi også her være ganske rake i ryggen med tanke på hva vi gjør i regi av det offentlige i Norge. Det er faktisk sånn at FoU i Norge totalt sett har en høyere grad av offentlig finansiering enn i både Sverige og Finland. Det betyr ikke at vi er i mål. Vi trenger å øke næringslivets andel i FoU, og selvsagt skal vi også følge opp gjennom offentlige budsjetter, men derfra til å si at dette ikke er ambisiøst, eller at vi ikke følger opp, er rett og slett feil, for Norge ligger faktisk i front med de midlene vi bruker.

For Arbeiderpartiet er lik rett til utdanning og en offensiv og forutsigbar satsing på forskning et grunnleggende mål. Det følger vi opp med denne meldingen, for høyere utdanning gir frihet og innsikt og kvalifiserer for arbeid. Vi hegner om den akademiske friheten og kunnskapen som egenverdi.

Jeg er glad for at det er en enstemmig komité som i denne innstillingen nettopp slår ring rundt den akademiske ytringsfriheten i en verden hvor vi nå ser at den ikke blir tatt for gitt. Vi har et forskningssystem som skal danne grunnlag for nettopp den frie forskningen, og vi vet at dette er et grunnleggende premiss i et demokrati.

Et godt forskningssystem har blitt enda bedre med denne meldingen. Med det følger Arbeiderpartiet opp viktig satsing på forskning, som jeg vet at vi også kommer til å følge opp i årene som kommer. Det er gjennom forskningspolitikken vi skal løse framtidens utfordringer, og denne meldingen er med på å løse nettopp det.

Kari-Anne Jønnes (H) [17:18:32]: Det er ingen grunn til å være flau over det vi holder på med i Norge, for vi har, som et veldig lite land i verden, noen fremragende miljøer på faktisk ganske mange og særdeles viktige områder. Likevel: Når man sier at vi er helt der oppe, tror jeg det er en sannhet med noen modifikasjoner, for vi har ganske mye å gå på. Vi har fryktelig mye å gå på når det gjelder at de offentlige midlene våre utløser privat forskning. Det er derfor Høyre vil ha en helhetlig tilnærming til hvordan vi skal løse et samfunnsoppdrag – hvordan vi tverrsektorielt og på tvers av det offentlige og det private kan tilnærme oss en utfordring og si at dette skal vi løse i fellesskap, sånn at samfunnet som helhet løser det.

Det er også en overdrivelse å si at vi ligger godt an når kunnskapstyngdepunktet i verden flytter seg, når Norge og Europa ligger langt bak Asia og USA. Vi sakker akterut på veldig mange områder. Vi klarer ikke lenger å være lengst framme i skoen på områder der vi har naturlige fortrinn.

En behøver heller ikke å være syk for å bli bedre. Vi kan alltid bli bedre, og fram til nå har regjeringen ikke vist høye nok ambisjoner for at vi skal nå langt nok – for at vi skal nå målene våre og løse de store utfordringene vi står overfor, og for at vi skal kunne utløse det fantastiske potensialet vi har i våre fremragende miljøer. Det er heller ingen grunn til ikke ytterligere å øke ambisjonsnivået. Det er jo bare da vi kan løse utfordringene. Det er da vi kan skape arbeidsplassene vi trenger i morgen og løse utfordringene med at vi har for få folk, at mange blir eldre, og at vi må gjennom det grønne og det digitale skiftet.

Når vi vet at forskningen er løsningen på det hele, kan en ikke vente med å komme med konkrete forslag. Det trenger vi nå, og vi trenger et offentlig-privat samarbeid på en helt annen måte enn vi har sett i Norge til nå, og vi er nødt til å kommersialisere langt mer av forskningen som foregår, også i UH-sektoren.

Elise Waagen (A) [17:21:23]: Man trenger åpenbart ikke være syk for å bli bedre, men vi må være ærlige om hva som faktisk er tilstanden for Norge. Vi ligger høyt internasjonalt når vi ser på hva vi bruker av offentlige penger, både på høyere utdanning og i forskning. Vi er faktisk i en særklasse. Så skal vi være de første – mest framoverlente og langt framme i skoa – til også å få næringslivet med på laget. Hvis vi nå først skal skue litt tilbake og se etter hvordan det egentlig har stått til med investeringene på både høyere utdanning og forskning, er det verdt å minne om at under Solberg-regjeringen var faktisk sektoren utsatt for ABE-kutt på 1,2 mrd. kr, og for inneværende periode har Høyre foreslått ABE-kutt tilsvarende 855 mill. kr. Det er å ta med den ene hånden og gi med den andre.

Kari-Anne Jønnes (H) [17:22:30]: Da vil jeg bare få lov til å orientere om at den sittende regjeringen nå endrer og reverserer sin egen løsning med egenbetaling på gjenopptak av eksamen. Så det å komme og si at man ikke kutter i UH-sektoren på egen vakt, er feil. Dernest er det sånn at under regjeringen Solberg stabiliserte bevilgningene til forskning seg på et høyt nivå. Det har NIFU til og med en rapport på. Så det er ingen grunn til å se ned på det som ble gjort i den perioden. En annen ting er at de flotte resultatene den sittende regjeringen høster av Norges EU-forskning, er bevilgninger som kom på forrige vakt. Det er sånn forskning er. Derfor er jeg så opptatt av at vi skal ha høye ambisjoner alle sammen, og at vi skal framsnakke forskning, både det som skjer på kort sikt og på lang sikt.

Så må vi være ærlige om at vi må endre pengebruken. Det hjelper ikke å bruke mye penger hvis vi ikke får resultater. I Norge har vi resultater, men vi har ikke mange nok resultater. Vi kan godt få flere og bedre. Ikke minst er vi ikke gode nok til å kapitalisere på all den forskningen vi har. Derfor nytter det ikke å lene seg tilbake og si at vi er gode nok, for vi kan bli langt bedre.

Presidenten [17:23:54]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sakene nr. 19 og 20.

Sak nr. 21 [17:23:59]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Kari Elisabeth Kaski og Kathy Lie om å knytte studiestøtten til grunnbeløpet i folketrygden

(Innst. 320 S (2024–2025), jf. Dokument 8:182 S (2024–2025))

Presidenten [17:24:14]: Etter ynske frå utdannings- og forskingskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve høve til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemer av regjeringa. Dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Kari-Anne Jønnes (H) [17:24:37] (ordfører for saken): Det er hyggelig å se presidenten igjen.

Jeg vil begynne med å takke komiteen for godt samarbeid, statsråden for hennes uttalelser og høringsinstanser for viktige skriftlige innspill. Så vil jeg gå over til å snakke om Høyres politikk.

I en tid der mange studenter sliter med høye boutgifter, trang økonomi og psykiske utfordringer, er det avgjørende med en helhetlig politikk som styrker studentenes forutsetninger for å lykkes. Vi i Høyre ønsker å legge til rette for at flere fullfører utdanningen sin på normert tid, samtidig som de har en trygg og god studenttilværelse. For mange studenter bruker unødvendig lang tid på studiene, og altfor mange fullfører aldri graden sin. Det er uheldig, både for den enkelte student og for samfunnet. Vi mener at kombinasjonen av høyere kvalitet i undervisningen og bedre økonomiske rammer vil gjøre det enklere å studere på fulltid og dermed fullføre raskere.

Høyre vil gjennomføre flere konkrete tiltak for å bedre studentenes økonomi. Vi vil øke studiestøtten, sånn at det blir lettere å fokusere på studiene, og heve inntekts- og formuesgrensen for stipend- og låneordningen, så studenter kan jobbe mer uten å miste støtte. Vi vil åpne for ekstra studielån opp til 1,5 G, og vi vil gi norske utenlandsstudenter muligheten til å jobbe ved siden av studiene uten å miste medlemskap i folketrygden.

Boutgifter utgjør den største andelen av mange studenters budsjett, og derfor vil Høyre sikre raskere bygging av flere studentboliger ved å slippe til private og ideelle utbyggere. Vi vil også forenkle regelverket, fjerne fordyrende krav som forhindrer effektiv utbygging, og åpne Husbankens tilskuddsordning for studentboliger også for stiftelser og private utbyggere.

Studentsamskipnadene spiller en avgjørende rolle i å støtte studentene i hverdagen, særlig innenfor psykisk helse, økonomi og livsmestring. Høyre vil styrke samskipnadene for å sikre at studentene får de verktøyene de trenger for å lykkes, både under utdanning og senere i livet. Det er summen av alle de tiltakene som vil gi betydelig bedre vilkår for norske studenter. Gjennom å styrke både studiefinansieringen, boligtilbudet og støttetjenestene skaper vi et solid fundament for at flere studenter kan gjennomføre utdanningen sin på en god måte.

For Høyre handler god studentpolitikk om å gi studenter frihet og muligheter til å utforme sin egen framtid, samtidig som vi sikrer at de har trygge økonomiske rammer og god tilgang på støttetjenester når de trenger det.

Elise Waagen (A) [17:27:42]: Gode studiestøtteordninger er viktig for å ha en reell lik mulighet til rett til utdanning. Det gjør at man kan studere uavhengig av hvor man kommer fra og hva foreldrene tjener. Det er grunnpilaren.

Lånekassen er en juvel i utdanningssystemet. Under denne regjeringen har vi fått til en historisk satsing på studentene sammen med Senterpartiet og SV. Vi har gjort det lettere å bygge studentboliger gjennom å endre måten dette kan reguleres på, vi har økt kostnadsrammen, og vi sørger for at vi kan øke utbyggingstakten. Nå er det faktisk slik at fra før denne regjeringen tiltrådte, får studentene fra høsten av over hele 40 000 kr mer i året å rutte med. Det er en historisk økning, og vi vet at dette kommer ekstremt godt med for studentene.

Veldig mange har opplevd at kjøpekraften har blitt dårligere de siste årene, og det har vært viktig å prioritere studentene. Det å knytte studiestøtten til grunnbeløpet i folketrygden er noe Arbeiderpartiet støtter. Arbeiderpartiet vedtok dette på vårt landsmøte i april, og vi ønsker å gå til valg på nettopp det. Det er viktig for å sørge for en forutsigbarhet for studentene og sørge for at studentene tar del i økt kjøpekraft.

Nettopp derfor fremmer Arbeiderpartiet forslag i salen her i dag om å knytte studiestøtten til grunnbeløpet i folketrygden, med innføring kommende stortingsperiode. Dette er historisk. Jeg håper vi får flertall for dette forslaget i dag for å slå fast prinsippet og sørge for at studentene får denne tryggheten i økonomien.

Jeg ser at det er andre forslag som også er fremmet i saken, og for Arbeiderpartiet er det ikke naturlig å ta stilling til budsjettsaker i enkeltsaker. Dette krever at vi innfører dette på en klok måte, men også at vi tar inn over oss at det faktisk har reelle budsjettkonsekvenser. Derfor fremmer vi forslaget, og vi vet at regjeringen kommer til å følge dette opp i perioden som kommer.

Med det tar jeg opp det forslaget Arbeiderpartiet har i denne saken.

Presidenten [17:30:07]: Då har representanten Elise Waagen teke opp Arbeidarpartiets forslag.

Kjerstin Wøyen Funderud (Sp) [17:30:26]: Å gi alle tilgang til utdanning uavhengig av bakgrunn styrker Norges demokrati, reduserer forskjeller og sikrer at hele

befolkningens potensial tas i bruk. Det å sørge for en studiefinansiering som gjør det mulig for unge mennesker å ta en utdanning uavhengig av hvor en kommer fra, hva ens foreldrene tjener, eller hvor i landet en bor, mener jeg er en av de aller viktigste oppgavene vi som folkevalgte har.

Vi i Senterpartiet vil fortsette å kjempe for at studenter i hele landet – enten de studerer i Oslo, i Halden eller på Nesna – skal ha økonomiske rammer som gjør det mulig å lykkes. Sammen med Arbeiderpartiet og SV har Senterpartiet sørget for en betydelig styrking av studiestøtten de siste årene. Fra 2021 til i dag har basislånet økt med 25 000 kr, og vi har lagt opp til ytterligere økning til høsten, slik at studiestøtten økes med 40 000 kr i denne stortingsperioden. Dette er viktige grep for å sikre at studenter kan være fulltidsstudenter – ikke deltidsarbeidere med fulltidsstudier på si.

Lavere skatt på lave inntekter og høyere frikortgrense har også bidratt til at studenter sitter igjen med mer fra sommerjobbing og deltidsarbeid. Dette gir en viktig realvekst som gir studentene bedre økonomiske rammer. Samtidig vet vi at mange fortsatt sliter. Dyrtiden har gjort det vanskeligere å være student. Derfor er det naturlig at vi diskuterer hvordan vi kan gjøre studiestøtten mer forutsigbar og rettferdig.

Senterpartiet deler engasjementet for å knytte studiestøtten til grunnbeløpet i folketrygden og har programfestet dette i vårt nylig vedtatte program. Det vil kunne gi økt forutsigbarhet og sikre at studiestøtten følger den generelle lønns- og prisutviklingen i samfunnet. Samtidig må vi være ærlig på at dette er et kostnadskrevende tiltak. Departementets beregninger viser at det kan medføre et budsjettpåslag på opptil 544 mill. kr årlig, avhengig av hvordan det utformes.

Selv om dette er en god sak som Senterpartiet er enig i, mener jeg det er feil å vedta store økonomiske prioriteringer gjennom representantforslag i Stortinget uten å ha nødvendig oversikt over effekter og konsekvenser. Senterpartiet foreslår derfor å be regjeringen utrede dette nærmere med tanke på både kostnader og hvordan det vil slå ut for ulike studentgrupper.

Hvis vårt forslag ikke får flertall, vil Senterpartiet støtte Arbeiderpartiets forslag subsidiært. Jeg tar opp forslaget Senterpartiet er med på.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [17:32:52]: Da har representanten Kjerstin Wøyen Funderud tatt opp det forslaget hun viste til.

Himanshu Gulati (FrP) [17:33:08]: Betydningen av gode studiestøtteordninger kan ikke overvurderes når det gjelder å gi folk mulighet til å studere, følge sine egne drømmer og skape en framtid for seg selv. I Fremskrittspartiet er vi opptatt av at alle skal ha like muligheter selv om vi har ulike utgangspunkt. Lånekassens studiestøtteordning er derfor en viktig ordning for alle som ønsker å studere i Norge.

I våre alternative budsjetter har vi de siste fire årene lagt fram en kraftig opptrapping i studiestøtten, og i vårt partiprogram har vi også vedtatt å knytte studiestøtten til G – til folketrygdens grunnbeløp. Vi mener det er riktig å gjøre for å sørge for en naturlig og god årlig regulering.

Vi går likevel ikke inn for representantforslaget, for vi mener det som sak er så konkret at det hører hjemme i statsbudsjettet. Vi har ingen dårlig samvittighet, for i våre alternative statsbudsjetter har vi prioritert nettopp høyere studiestøtte. Vi støtter ikke representantforslaget, men kommer til å støtte forslag nr. 3, som ble lest opp av Arbeiderpartiet tidligere. Det handler mer generelt om hvordan man på sikt kan knytte studiestøtten til G, og det ønsker Fremskrittspartiet.

Grete Wold (SV) [17:34:46]: Det er ikke måte på hvor mange lovord som er sagt fra denne talerstolen om våre dyktige studenter, vårt samfunns behov for kompetanse inn i framtiden, og om hvor viktig det er at studentenes helse og velferd ivaretas. Samtidig vet vi utmerket godt at studentenes kår har forverret seg drastisk over tid. Boligsituasjonen er kritisk mange steder. Kjøpekraften har gått ned over år, og når vi legger til dyrtid med økte kostnader på alt fra strøm, mat, klær og reiser, ja, da er det stadig mindre greit å være student.

En ungdom jeg var i kontakt med, fortalte at han måtte velge studier basert på geografi. Helst burde han bo hjemme hos sine foreldre, for han hadde ikke helse til å jobbe så mye som krevdes i tillegg til studier, om han skulle flytte inn der hvor de store studiestedene faktisk er. Det er ikke en reelt lik mulighet til å ta den utdanningen man ønsker og evner, og som vi så vakkert her støtter opp om alle sammen. Realiteten er at det avhenger av egen, eller kanskje rettere sagt ofte foreldrenes, lommebok om man kan velge på øverste hylle. Alternativt kan man jobbe så mye i tillegg til studiene at det går ut over lesetiden og resultatene.

Vi vil også at flest mulig studenter blir ferdig på normert tid, men vi vet at på noen studier er det nå vanlig å legge opp et alternativt og lengre løp, slik at man på den måten kan jobbe nok til å dekke høy husleie og livsopphold i tillegg. Vi vet at studentenes psykiske helse skaper stadig større utfordringer, og det går også ut over studiene, som er krevende nok fra før. Samskipnadene gjør en formidabel jobb, men det er vår jobb å legge til rette slik at studenttilværelsen ikke øker psykisk uhelse. Forebygging er alltid smartere enn reparasjon.

Jeg er stolt av at SV i denne stortingsperioden har klart å øke studiestøtten med over 40 000 kr i året. Det er historisk, og det var på tide, men nå er det virkelig også på tide å få dette inn i ordnede og forutsigbare former og knytte studiestøtten til grunnbeløpet i folketrygden, slik at studentene får den forutsigbarheten og økte kjøpekraften hvert år, slik andre får. Vi kan ikke både heie og oppfordre alle til å ta høyere utdanning og være student i mange år for å bidra med samfunnsoppgavene i framtiden, samtidig som vi ikke tar på alvor de utfordringene de står i.

Så er ikke mer lån alltid løsningen eller et poeng. Derfor er stipend og lånerente noe vi er nødt til å forholde oss til, og som SV mener vi må få gjort noe med. Vi trenger alle studentene våre, og vi må ta vare på dem.

Jeg har så en stemmeforklaring. SV stemmer selvfølgelig primært for det forslaget vi har sammen med andre, og som vi mener vil være forpliktende, men subsidiært stemmer vi for forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet, som er blitt fremmet i dag.

Presidenten [17:37:20]: Da har representanten Grete Wold tatt opp det forslaget hun refererte til.

Hege Bae Nyholt (R) [17:37:32] (komiteens leder): Like muligheter for folk er helt avgjørende for at vi kan ha et rettferdig og demokratisk samfunn. Lik rett til utdanning er viktig for å sikre oss disse mulighetene, og det er med på å utjevne forskjellene mellom oss.

Dagens lave studiestøtte gir studentene trangere økonomi, og mange tvinges til å både påta seg deltidsjobber og nedprioritere studiene. Det finnes mange som har bachelor i både burgerflipping og rydding i hyllene på Kiwi.

Derfor er det kanskje ikke så rart at studenter med foreldre som har litt bedre økonomi, mottar støtte hjemmefra. Med mer penger har de råd til å både bo bedre, spise bedre og dra til legen, til tannlegen og på treningssenter, og på toppen av det får de tid til studiene. Med andre ord har disse studentene flere muligheter og et bedre grunnlag til å ta vare på seg selv og prestere bedre enn studenter med foreldre som har dårlig økonomi.

Forskjellen mellom studentene er store. Studenter som kommer fra hjem med trang økonomi, har ikke på langt nær de samme mulighetene. Det er ikke noen nyhet at bekymring for økonomi, dårlig bosituasjon og en belastende arbeidssituasjon er faktorer som påvirker både folks fysiske og psykiske helse negativt. Ikke bare er dette virkeligheten for mange familier med dårlig økonomi, det er også virkeligheten for studenter som har vokst opp i slike hjem, og som sliter med den samme situasjonen gjennom studietiden. Når studiestøtten er for lav til å leve av, ja, da er det de som har minst, som rammes mest.

Det skal ikke være sånn at folk som har vokst opp i familier med trange kår, skal måtte utsette eller droppe utdanningsløpet de vil ta fordi økonomien ikke går rundt. Det skal ikke være sånn at noen får dårligere resultater enn andre på studiet fordi de jobber døgnet rundt med både studier og deltidsjobber. Det skal ikke være sånn at folk velger studier etter lommeboka istedenfor å velge etter evne og hjerte.

Vi skal ha de samme mulighetene til utdanning i Norge, og da trenger vi en forutsigbar økonomisk støtte som justeres etter grunnbeløpet i folketrygden, på lik linje med mange andre ytelser i samfunnet vårt. Studiestøtten skal kompensere for samfunnets klasseforskjeller, og støtten skal sørge for at alle skal ha lik mulighet til å ta utdanning, uansett økonomisk bakgrunn.

Rødt støtter helhjertet opp om forslaget om å knytte studiestøtten til grunnbeløpet i folketrygden, og kommer også til å stemme subsidiært for forslag nr. 3.

Statsråd Sigrun Aasland [17:40:02]: Jeg tror alle i denne salen er enig i at det er viktig med en god studiestøtteordning som muliggjør utdanning for alle, og vi i Arbeiderpartiet er også enig i at det er en god idé å knytte studiestøtten til G. Samtidig er det viktig at vi ikke tar budsjettbeslutninger i enkeltsaker, men ser helheten samlet.

Jeg er veldig glad for at vi, sammen med SV og Senterpartiet, i denne perioden har gjort et historisk løft for studentenes økonomi. Siden 2021 – fram til august i år – har studentenes studiestøtte økt med over 40 000 kr, i tillegg til en historisk satsing på studentboliger og økt frikortgrense for studenter.

Prislappen på en regulering opp mot grunnbeløpet i folketrygden avhenger litt av valgt innretning: Å knytte basislånet til G, justert etter dagens sats, vil ha en varig budsjetteffekt på 383 mill. kr. Varig effekt av å knytte alle behovsprøvde utdanningsstøttesatser til G er 426 mill. kr. Kostnaden av å knytte alle utdanningsstøttesatser til G er 544 mill. kr i året.

Det er viktig for regjeringen at utdanningsstøtten i Norge danner grunnlag for god balanse mellom studier og betalt arbeid. Dette gjelder både for at studentene skal kunne fullføre på normert tid og komme raskt ut i arbeid, og ikke minst for at studentene skal ha tid til å være student i studietiden – med alt det innebærer av både forpliktelser og frihet. De fleste studentene sper i dag på inntekten fra studiestøtten med betalt arbeid. Jeg er ikke mot at studenter jobber, men det er viktig at det er en god balanse mellom betalt arbeid og studier.

Jeg er enig i at det er mange fordeler med å knytte studiestøtten til grunnbeløpet i folketrygden, og det har

Arbeiderpartiet vedtatt i partiprogrammet vårt. Vi har god studiestøtte i Norge, og så kan den alltid bli bedre.

Jeg vil til slutt minne om at det for Arbeiderpartiet er viktig med en helhetlig behandling av budsjettet. Budsjettbeslutninger bør foregå nettopp i budsjettdebatten og ikke i enkeltsaker.

Presidenten [17:42:32]: Det blir replikkordskifte.

Grete Wold (SV) [17:42:47]: Arbeiderpartiet fremmer i dag et løst forslag som handler om å kunne knytte studiestøtten til G i neste periode, og det synes jeg er en gledelig bevegelse, så det feirer vi alle sammen.

Statsråden henviser til at dette er et budsjettmessig spørsmål, og det er det åpenbart. Dette koster penger, og da er det budsjettet som er rett adresse. Samtidig er SV utålmodig, og vi hadde derfor ønsket at vi kunne knyttet det til budsjettet tidligere enn det man mest sannsynlig får flertall for nå. Regjeringen har lagt fram åtte budsjetter uten å prioritere å knytte studiestøtten til G, og det forslaget som går igjennom, er relativt løst. Det betinger f.eks. at vi har den sittende regjering også etter valget i september, så det er relativt løst på flere måter. Hvor forpliktet føler statsråden seg til å faktisk få gjennomført dette så raskt som mulig, hvis hun blir gitt muligheten?

Statsråd Sigrun Aasland [17:43:45]: Jeg deler representantens utålmodighet, men det er bare litt over en måned siden Arbeiderpartiet på vårt landsmøte vedtok at vi ønsket å knytte studiestøtten til G, så jeg vil si det er ganske raskt at vi allerede nå fremmer et forslag om å gjøre det i neste periode, som dette programmet gjelder for.

Det er viktig for oss at budsjettene, som framover kommer til å være krevende, behandles på en ansvarlig måte, og at vi gjør vedtak som vi vet vi kan levere på. Forslaget som er fremmet av Arbeiderpartiet, er tydelig på en innføring – ikke bare et forslag, men en innføring – i løpet av stortingsperioden som kommer.

Hvem som sitter i regjering etter valget, er selvfølgelig opp til velgerne, men dette er i hvert fall en helt tydelig målsetting for Arbeiderpartiet i den neste perioden, dersom det skulle bli oss.

Presidenten [17:44:42]: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Øystein Mathisen (A) [17:44:57]: Gode støtteordninger til studentene er avgjørende for å sikre like muligheter til utdanning uavhengig av bakgrunn, hva foreldrene tjener, eller hvor i landet en kommer fra. Utdanning er nøkkelen både til den enkeltes framtid og til at samfunnet skal få sine kompetansebehov svart ut. Derfor er det viktig at studiestøtten gjør det mulig å være fulltidsstudent.

Vi vet at mange studenter jobber ved siden av studiene sine. Det kan være positivt, særlig hvis man jobber med noe som er relevant for utdanningen, men det å ikke ha sterk nok økonomi til å kunne jobbe nok med studiene, er negativt. Derfor har Arbeiderpartiet sammen med Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti styrket studiestøtten betydelig de siste årene. Det har blitt nevnt mange ganger i denne debatten, men en god ting kan ikke sies for ofte, så jeg gjentar at basislånet har økt med 25 000 kr fra 2021 og fram til dette studieåret. Fra høsten blir det en ytterligere økning, og det kommer til å bli over 40 000 kr fra nivået i 2021. Det er en klar forbedring og også en realvekst.

Det er kommet forslag om å G-regulere utdanningsstøtten, altså knytte den til grunnbeløpet i folketrygden. Det vil kunne gi mer forutsigbarhet for studentene. Det er et tiltak som vil koste noe. Arbeiderpartiet har i vårt program for kommende periode sagt at vi ønsker å knytte studiestøtten til grunnbeløpet. Det har vi også forslag om i salen i dag. Det må tas med i de framtidige budsjettbehandlingene.

Studentene står i dag fritt til å jobbe ved siden av studiene. Det er noe mange får til. Noen gjør det for å holde nede den totale mengden lån de bygger opp. Det må vi også ta med oss: Med økt studiestøtte vil graden av lån og gjeld øke. Det må tas på alvor.

I vårt program er vi tydelig på hva vi vil. Vi vil gjerne at dette skal knyttes til G, og så kjapt som det skjedde på vårt landsmøte, blir det nå vedtatt her i salen. Det er en merkedag, og det er noe å være veldig glad for. I løpet av debatten har vi hørt fra mange partier som har samlet seg bak det, og det kommer til å bli vedtatt. Hvis jeg har fulgt godt med i debatten, har alle utenom Høyre sagt at de enten subsidiært skal støtte forslaget eller har egne forslag som tilsier det samme. Det lover veldig godt for studentene, og det lover godt for kommende periode, også i en tøff økonomisk framtid, som vi har foran oss, og tøffe budsjettrunder der vi har mye som må prioriteres.

Dette er et tydelig signal om at det i Stortinget er stor støtte for å knytte studiestøtten til G, og svært mange partier har blitt enige om det i denne debatten. Det er virkelig noe å merke seg og være fornøyd med.

Presidenten [17:47:53]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 21.

Sak nr. 22 [17:47:59]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie, Kari Elisa-

beth Kaski og Grete Wold om likestilling av fører- og servicehunder i spørsmål om båndtvang (Innst. 309 L (2024–2025), jf. Dokument 8:160 L (2024–2025))

Presidenten [17:48:22]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil syv replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Alfred Jens Bjørlo (V) [17:48:55] (ordførar for saka): Eg veit ikkje om «voff» er eit parlamentarisk uttrykk, men er det nokon gong ein skal bruke det uttrykket, må det iallfall vere i dag. For dette er ein god dag å vere saksordførar på, i ei sak der ein samla næringskomité faktisk har løyst eit reelt problem for menneske, som med det får ein betre kvardag.

Bakgrunnen for denne saka er at i gjeldande lov om hundehald, den såkalla hundelova, er det ein generell regel om bandtvang for hundar, men det er innført eit unntak frå bandtvang når det gjeld førarhundar, altså hundar som er spesialtrente for å hjelpe blinde og svaksynte til enklare å kunne gjere arbeidet sitt. Det er derimot ikkje eit tilsvarande unntak for såkalla servicehundar, altså hundar som er spesialtrente for å hjelpe funksjonshemma med å leve eit godt liv. Det har næringskomiteen heilt tilbake til våren 2022 meint var feil, for servicehundar er trente opp på nøyaktig same måte, på dei same skulane, som førarhundar, og har gjennomgått den same opplæringa. Dei er arbeidshundar med omfattande opplæring, og dei er ei klart definert gruppe hundar som gjer krevjande arbeid i kvardagen.

Som sagt: Næringskomiteen bad allereie for tre år sidan departementet om å få på plass likestilling av førarhundar og servicehundar i lova ved å gje same unntak frå bandtvang. Det har ikkje skjedd. Difor ligg det i dag føre eit Dokument 8-forslag frå SV om på nytt å be regjeringa om å sørgje for at servicehundar får unntak frå bandtvang. I innstillinga som ligg føre i dag, er det ein samla komité som ber regjeringa seinast innan 1. oktober 2025 forskriftsfeste eit slikt unntak frå sikringsreglane for servicehundar, og presisere at dette er eit tydeleg definert omgrep. Det gjeld då hundar som er lånte ut av Nav, og som har gjennomgått godkjent opplæring – grundig og god opplæring.

Sist veke hadde ein god del medlemer frå næringskomiteen, frå dei fleste partia, gleda av utanfor bygget her å møte Maren Huseby og servicehunden hennar, Elfie, saman med Noregs Handikapforbund, og få høyre kva det faktisk betyr for funksjonshemma i kvardagen å kunne ha desse hundane, som gjer oppgåver i kvardagen, og som gjer det mogleg å leve mykje friare, betre og meir sjølvstendige liv. Det trur eg gjorde inntrykk på alle oss som var der. Eg er veldig glad for at ein samla komité no har løyst saka, og eg vil takke for eit godt samarbeid i komiteen.

Solveig Vitanza (A) [17:52:08]: Jeg er enig med saksordføreren i at det er veldig gledelig at vi kan starte komiteens behandling med en sak der hele komiteen er enig.

Da vi behandlet endringene i hundeloven i 2022, var hele komiteen enig om unntaket fra bestemmelsen om båndtvang for både førerhunder og servicehunder. Førerhundene fikk unntaket fra båndtvang fra 2023, og nå er det en enstemmig komité som skal sørge for at vi får på plass en forskrift som sikrer at servicehunder får fritak fra båndtvangen. Dette skal bidra til at servicehundene får gjort den viktige jobben de gjør hver dag, uten å bli hemmet av et bånd – et bånd som i tilfeller kan sette både hunden og brukerne i vanskelige situasjoner. Mange med servicehund må i dag bryte loven om båndtvang for at hundene skal kunne utføre sitt virke, og det er ingen tjent med.

Landbruksministeren har vært veldig tydelig i sitt svarbrev til komiteen på at han støtter en slik forskrift, og at dette er noe han vil prioritere. Jeg er derfor veldig glad for at statsråd Sandtrøen har satt i gang dette arbeidet allerede, slik at vi raskt får en ny forskrift på plass.

Olve Grotle (H) [17:53:44]: Representanten Bjørlo lurte på om «voff» var eit parlamentarisk uttrykk. Det fekk han ikkje svar på, men eg vil i alle fall meine at det må vere lov å seie at det i dag er glade og lograde representantar i næringskomiteen i denne saka.

Det er både flott og viktig at Stortinget no, på tvers av alle partiskiljelinjer, samlar seg om at servicehundar må få same unntak frå bandtvang som førarhundar. Dette er eit viktig spørsmål for dei som er avhengige av servicehundar i sitt daglege liv. Desse hundane er utstyrte av Nav etter grundig opplæring og vurdering og utgjer eit avgjerande hjelpemiddel for brukarane.

Det er snart tre år sidan Stortinget bad om at ein skulle forskriftsfeste dette. Sjølv om det tek tid, er det gledeleg av statsråd Sandtrøen i sitt svarbrev til komiteen stadfestar at han støttar intensjonen og vil prioritere dette arbeidet. Her i salen er vi alle samde om at det er på høg tid å få dette på plass, og vi stolar på at statsråden no ordnar opp i denne saka raskt og effektivt, slik at forskrifta er på plass innan 1. oktober 2025.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [17:54:58]: Først vil jeg takke SV, som har satt søkelyset på denne saken. Dette er en viktig sak for de 75 som har behov for en service-

hund. Det er kanskje en liten sak i nasjonal sammenheng, men for de 75 som har behov for en servicehund, er det kanskje en av de viktigste sakene i deres liv.

Det er også en sak som Handikapforbundet har jobbet målrettet med i mange år. På fredag så vi gleden hos både Handikapforbundet og Maren Huseby, og ikke minst Elfie, som servicehunden hennes heter. Den var veldig på med en gang hun gjorde en liten håndbevegelse.

Det er 75 servicehunder som lånes ut i regi av Nav, så det er veldig greit innrammet. At servicehund ikke kunne innlemmes i forskriften om unntak samtidig som førerhund ble det, synes jeg er litt merkelig, men jeg er veldig glad for at det nå er et enstemmig storting som sier at de skal unntas båndtvang.

Vi så også utfordringene Maren Huseby, som sitter i rullestol, hadde med å skulle ha hunden i bånd – en god del utfordringer knyttet til det. Hun har noen lokale unntak fra båndtvangen, men som hun selv sier: Hun bryter loven og reglene nesten daglig. At vi nå får ryddet opp i dette og får det på plass, synes jeg er veldig bra, så vil jeg rette en stor takk til SV, som har tatt tak i denne saken.

Grete Wold (SV) [17:56:52]: Dette er ikke en sak som gjelder så mange, men for dem det gjelder, er den svært viktig. SV har jobbet for å unnta servicehunder fra båndtvang i flere år. Målet vårt har vært å likestille førerhunder og servicehunder i hundeloven. Det er nemlig ingen saklig grunn til å forskjellsbehandle disse hundene.

Selv om vi ikke får en lovendring nå, er det et klart vedtak og en samlet komité som står bak dette. Det skal gjennomføres en forskriftsendring før 1. oktober 2025 som unntar servicehunder fra båndtvang. Det er veldig gledelig.

Det er verdt å minne om at Stortingets næringskomité tilbake i 2022 slo fast at et unntak fra båndtvang for servicehunder måtte på plass, og at det arbeidet måtte igangsettes raskt. Siden den gang har det ikke skjedd noe – det er beklagelig. SV har også stilt flere skriftlige spørsmål til statsråden og etterspurt denne forskriftsendringen. Svarene har vist at departementet har vært i tvil om dette er hensiktsmessig. Derfor er det så viktig at et samlet storting nå slår fast at denne endringen skal skje, og at regjeringen er med på det.

Det er mulig det har hersket noe forvirring om hva en servicehund er, så for ordens skyld: En servicehund er en offentlig godkjent, profesjonelt trent hund som er lånt ut av Nav. Det er anslagsvis 75 hunder som hjelper personer med funksjonsnedsettelse i Norge. Førerhunder og servicehunder gjennomgår likeverdig grunntrening selv om de har forskjellige funksjoner i hverdagen. Mens førerhunder hjelper den som har hunden, med å orientere seg trygt, er servicehundens oppdrag å hjelpe med en rekke funksjoner for den som trenger det i sin hverdag.

For å kunne søke om servicehund må man levere en omfattende legeerklæring som ikke bare beskriver brukerens tilstand på søknadstidspunktet, men som også gir en prognose for tilstanden i framtiden. I tillegg må man få en bekreftelse fra kommunen og gi en oversikt over kommunale tjenester man mottar. Om man så blir godkjent, skal man gjennom intervju, samtrening og godkjenningsprøve før man på nytt får et vedtak om faktisk å få tildelt en servicehund. Dette opplegget er omfattende, grundig og strengt.

Jeg forstår derfor ikke grunnlaget for særmerknaden fra Arbeiderpartiet og svarbrevet fra statsråden, hvor det står at bruken av servicehunder er i utvikling. For å være tydelig: Dette gjelder ikke enhver hundeeier som kaller hunden sin en «servicehund». Begrepet «servicehund» omfatter bare disse Nav-godkjente og profesjonelt trente hundene som her er omtalt. Båndtvang forhindrer servicehundene fra å kunne gjøre jobben sin og er til stor ulempe for eieren.

Takk til alle som har engasjert seg i saken, og som har løftet dette inn på Stortinget. Jeg vil særlig takke Norges Handikapforbund og medlemmene der. Nå får vi endelig ryddet opp.

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [17:59:45]: Takk til forslagsstillerne, til saksordføreren og til representantene som har hatt ordet i debatten, for gode innlegg som beskriver betydningen av at vi gjør denne endringen for servicehunder.

Som statsråd er jeg opptatt av å balansere de hensynene som hundeloven skal ivareta. Bruk av servicehund er et godt eksempel på samfunnstjenlig hundehold. For noen typer servicehunder er oppgavene de skal gjøre for folk, vanskelig å gjennomføre dersom de går i bånd. Når det gjelder de servicehundene som tildeles fra Nav, vil det i stor grad kreves at hundene kan løse oppgaver uten å være i bånd. Jeg støtter derfor intensjonen i forslaget om at det må på plass et unntak fra sikringsbestemmelsene for servicehunder, og jeg mener at dette bør gjøres gjennom en forskrift med hjemmel i hundeloven § 9 fjerde ledd. Jeg er glad for at næringskomiteen deler synet om at en forskriftsendring er en mer hensiktsmessig og effektiv løsning i denne saken enn en lovendring.

Etter mitt syn legger vi til rette for en egnet prosess med et forskriftsforslag som kan sendes på høring, slik at interessentene kan uttale seg om forslaget innen en frist. En forskrift vil også være egnet for å kunne sette nærmere rammer for unntaket, i den grad det er hensiktsmessig. Dersom praktiske erfaringer eller nye bruksområder for servicehunder skulle tilsi en justering av unntaket, vil det kunne gjøres gjennom en enklere prosess enn dersom intensjonen her skulle vært regulert direkte i loven.

Jeg har satt i gang arbeidet med en slik forskrift, slik at et høringsnotat med forslag kan sendes på høring før sommeren. Som næringskomiteen er inne på i sin innstilling, vil forslaget gjelde servicehunder som er godkjent og tildelt av Nav, eller som er under prøving eller trening for slik godkjenning. Jeg vil vurdere høringssvarene, men ser ikke noe i veien for at forskriften vil kunne fastsettes senest innen 1. oktober 2025.

Presidenten [18:02:19]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 22.

Sak nr. 23 [18:02:32]

Innstilling frå næringskomiteen om Lov om jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven) (Innst. 301 L (2024–2025), jf. Prop. 78 L (2024–2025))

Presidenten [18:02:48]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil syv replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Nils T. Bjørke (Sp) [18:03:18] (ordførar for saka): Eg vil starta med å takka komiteen for godt samarbeid og visa til at mange av forslaga her er det ein samla komité som står bak.

Saka gjeld lov om jakt, fangst og felling av vilt mv., viltressurslova. Komiteen merkar seg at lova skal erstatta lov av 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt, viltlova, og at forslaget til ny lov vert lagt fram på bakgrunn av eit langvarig arbeid med å gjennomgå og modernisera den gamle lova. Komiteen merkar seg at gjeldande rett langt på veg vert vidareført i den nye lova, samstundes som den nye lova skal klargjera kva ansvar og oppgåver kommunane har.

Det har vore stor interesse for arbeidet med viltlova. Komiteen opna for skriftlege innspel og har motteke 76 stykke. Jakt og fangst har lange tradisjonar i Noreg og er ein viktig del av ein berekraftig bruk av norsk natur, og det er ein viktig del av kulturen i mange bygder.

Det er ulike syn i komiteen på ulike deler av lova. Eg vil leggja fram synet frå fleirtalet, der Senterpartiet har fleirtal med ulike parti, og reknar med at dei andre partia vil leggja fram sine merknader.

Fleirtalet i komiteen støttar ei modernisering av viltlova i form av ei ny viltressurslov. Fleirtalet meiner at all jakt skal gjennomførast slik at naturens produktivitet og artsrikdom vert teke vare på, og at god dyrevelferd føreset forsvarleg utøving av jakt, fangst og fiske. Fleirtalet meiner at forsvarleg jakt er eit positivt bidrag til dyrevelferd – dyra lever eit fritt liv, og gjennom jakt regulerer ein bestanden og sikrar dyras og naturens berekraft – og vil påpeika at denne lova òg må varetaka rovviltforliket, som byggjer på ei tospora målsetjing om å ta omsyn til både rovvilt og beitenæring.

Fleirtalet meiner det er trong for å harmonisera reglane for jakt- og fangstutøving i viltressurslova og dyrevelferdslova, slik at regelverket vert enklare å forstå og praktisera. Fleirtalet fremjar følgjande forslag til § 21 i viltressurslova, om forsvarleg jakt- og fangstutøving:

> «Jakt og fangst skal utøves på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte som ikke utgjør en fare for mennesker, husdyr eller eiendom.»

Fleirtalet meiner at den nye viltressurslova, slik ho er føreslått, vil vera med på å styrkja dyrevelferd og berekraftig forvalting av viltressursane. Vidare vil fleirtalet understreka trongen for eit arbeid som gjev betre vern for beitedyr mot rovdyrangrep. I den samanhengen vil me understreka forskjellen på jakt og skadefelling. Skadefelling skal sørgja for at rovvilt som gjer skade i beiteområde, vert teke ut raskt slik at dyrelidingar og store psykiske påkjenningar for bønder og reindriftsutøvarar kan unngåast.

Eg vil koma tilbake til meir av Senterpartiets syn i eit seinare innlegg, men eg vil med dette ta opp eit laust forslag frå Senterpartiet, Høgre og Framstegspartiet om å kunna nytta termisk sikte i hjortejakta der det trengst for å regulera bestanden.

Presidenten [18:06:17]: Representanten Nils T. Bjørke har tatt opp det forslaget han refererte til.

Rune Støstad (A) [18:06:34]: Ny viltressurslov engasjerer mange, og det er bra. Dette er en lov som skal erstatte viltloven fra 1981. Regjeringen foreslår i stor grad å videreføre innholdet i den gamle viltloven, men det ryddes opp i reglene, og det blir bl.a. tydeliggjort hva som er kommunens ansvar og oppgaver på viltområdet. Et sentralt hensyn har også vært å klargjøre forholdet mellom viltregelverket, naturmangfoldloven og dyrevelferdsloven. All jakt, fangst og fiske skal skje på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte. Det er et viktig prinsipp som også loven slår fast.

Vi må også ta inn over oss at det har skjedd en betydelig teknologiutvikling på området. Bruk av siktemidler med termisk teknologi er bare ett av flere eksempler. Arbeiderpartiet er enig i at det nå legges opp til en liberalisering, ved at bruk av håndholdte observasjonsmidler med termisk eller restlysforsterkende teknologi tillates. Her er det imidlertid viktig at vi forholder oss til de folkerettslige forpliktelsene vi har i henhold til Barnkonvensjonen, som setter rammene for nettopp det. Be-

stemmelsene slik de ligger i lovforslaget, er utformet i tråd med disse forpliktelsene, slik at vi utnytter det handlingsrommet vi har.

Et annet tema som det har vært mye diskusjon omkring, er jaktvåpen. Arbeiderpartiet støtter at kravet til skytevåpen med ladning av krutt for felling av vilt under jakt ikke videreføres, og at det innføres en teknologinøytral regel om jaktvåpen. Dette mener vi er viktig for at reglene skal kunne stå seg over tid, da det i framtiden kan være aktuelt å bruke våpen som er like godt egnet som skytevåpen med krutt.

Vi ser at dette er et tema som har engasjert mange. Spesielt har mange engasjert seg i spørsmålet om buejakt. Derfor er det viktig for meg å slå fast at når vi nå vedtar en teknologinøytral regel om våpen, betyr ikke det at andre skytevåpen enn i dag automatisk blir tillatt. En eventuell framtidig endring må skje gjennom forskriftsendring, der det vil legges til grunn at det er en bred høringsprosess, og der dyrevelferd og sikkerhet må vektlegges. Arbeiderpartiet er tydelig på at buejakt fortsatt skal være forbudt i Norge.

Olve Grotle (H) [18:09:41]: Høgre støttar moderniseringa av viltlova gjennom den nye viltressurslova. Vi meiner at all jakt må utøvast på ein måte som tek vare på produktiviteten og artsmangfaldet i naturen. God dyrevelferd krev ansvarleg jakt og fangst, noko som òg gjev dyra høve til å leve eit fritt liv, samtidig som vi regulerer dyrebestandar og sikrar berekraft.

Det er avgjerande at den nye lova opprettheld rovviltforliket, som balanserer vernet av rovdyr og interessene til beitenæringa. Vi ser at lovforslaget vil styrkje både dyrevelferda og den berekraftige forvaltinga av viltressursane våre.

Skadefelling er eit viktig verkemiddel for å fjerne rovdyr som skapar problem i beiteområda. Dette hindrar dyreliding og reduserer psykisk belasting for dei som driv med beite- og reindriftsnæring. Høgre støttar difor bruk av meir effektive metodar for skadefelling, som helikopter, snøscooter eller ATV, når dette er godkjent av rette styresmakt.

Vi ønskjer òg å gjere det mogleg for Finnmarkseiendommen, basert på forslag frå kommunane, å regulere elgjakta mellom 1. september og 23. desember i Finnmark. Dette vil gje større lokal fleksibilitet.

Når det gjeld jaktforbod i romjula, ser vi liten grunn til å halde på dette forbodet, særleg på dagar som ikkje er heilagdagar. Jakt skapar minimal forstyrring for ålmenta, og i Sverige er romjulsjakt både lovleg og populært blant norske jegerar.

Høgre støttar ein teknologinøytral regel for jaktvåpen, der våpena må vere eigna til å drepe vilt på ein trygg og dyrevelferdsmessig forsvarleg måte. Vi meiner det er rett at detaljar om tillate våpen blir fastsette i forskrift, i tråd med strukturen i våpenlova. Samtidig må nye våpentypar vurderast grundig før dei eventuelt blir godkjende.

Vi støttar bruk av kunstig lys for villsvinjakt og meiner forskriftene bør tillate handhaldne observasjonseiningar med restlysforsterking eller termisk teknologi. Effektiv viltforvalting og omsyn til dyrevelferd gjer det naudsynt med unntak frå forbod mot enkelte siktemiddel. Dette er særleg viktig for hjortevilt, som er nattaktive og har store bestandar i enkelte område.

Høgre meiner òg at prinsippet om grunneigarane sin eksklusive rett til jakt og fangst på eigen eigedom bør vidareførast og tydeleggjerast i den nye lova. Dette prinsippet har lang historie og er ei viktig inntektskjelde for mange grunneigarar.

Avslutningsvis vil eg understreke at lova må leggje til rette for effektiv og ansvarleg skadefelling. Vi har difor fremja konkrete forslag til presisering av kva delar av lova og forskriftene som skal gjelde for skadefelling og felling sett i verk av styresmaktene.

Med det tek eg opp forslaget frå Høgre og Framstegspartiet.

Presidenten [18:12:10]: Da har representanten Olve Grotle tatt opp det forslaget han refererte til.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [18:12:26]: Fremskrittspartiet støtter en modernisering av viltloven i form av en ny viltressurslov.

Forslaget til ny lov blir lagt fram på bakgrunn av et langvarig arbeid med å gjennomgå og modernisere den gamle loven, og gjeldende rett blir langt på vei videreført i den nye loven.

Det er viktig å slå fast at all jakt skal gjennomføres slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares, og at god dyrevelferd betinger forsvarlig utøving av jakt, fangst og fiske. Forsvarlig jakt er et positivt bidrag til dyrevelferden, ved at dyrene lever et fritt liv, og at man gjennom jakt regulerer dyrebestanden og sikrer dyrenes og naturens bærekraft.

Det er viktig å påpeke at denne loven også må ivareta rovviltforliket, som bygger på en tosporet målsetting om å ivareta hensynet til både rovvilt og beitenæring.

Fremskrittspartiet har liten forståelse for at det legges opp til en videreføring av romjulsfredningen for jakt i den nye viltressursloven, særlig i de dagene i romjulen som ikke rammes av helligdagsfreden. Jakt er til svært lite sjenanse for befolkningen ellers, og forbudet oppfattes som utdatert. Romjulsjakt er tillatt i Sverige, og det er populært blant norske jegere å reise over landegrensen for å jakte i Sverige i romjulen. Vi fremmer derfor forslag om å oppheve romjulsfredningen, med den begrensning at jakt og fangst ikke blir tillatt 25. og 26. desember

eller på langfredag og første påskedag. Det kan se ut til at vi ikke får flertall for denne oppmykningen, og jeg varsler derfor at Fremskrittspartiet subsidiært vil stemme imot lovens § 13.

I Stortingets behandling av saken har vi fått til mange forbedringer av lovforslaget som ble lagt fram av regjeringen, bl.a. lovens § 21, som hadde en formulering til kapitteloverskrift som er selvmotsigende. Det var mange høringsuttalelser til ordlyden «eller fare for unødige lidelser». Ingen kan sette opp en felle eller avfyre et våpen og fastslå med hundre prosent sikkerhet at det ikke kan utgjøre en fare for unødige lidelser.

Fremskrittspartiet er positive til at det i loven legges opp til en teknologinøytral § 24, der det ikke lenger bare kan brukes skytevåpen med ladning av krutt til felling av vilt, men at det også skal brukes våpen, våpendeler og ammunisjon som er egnet til å avlive viltet på en dyrevelferdsmessig sikker måte.

Buejakt er en populær jaktmetode i store deler av verden, og det er et sterkt ønske i jaktmiljøer om å tillate buejakt. Fremskrittspartiet mener derfor den foreslåtte teknologinøytrale § 24 i viltressursloven bør medføre en åpning for buejakt i Norge.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten [18:15:29]: Da har representanten Bengt Rune Strifeldt tatt opp de forslagene han refererte til.

Lars Haltbrekken (SV) [18:15:47]: Norsk natur og artsmangfold er under et sterkt press. Naturen er kompleks, en sammenhengende helhet der ulike arter og økosystem lever om hverandre og påvirker hverandre. Dette er vi nødt til å ta på alvor. Naturen må forvaltes på en helhetlig måte. Stykker man opp forvaltningen basert på politiske interesser, er det økosystemene som taper.

Etter at viltforvaltningen ble overført fra Klima- og miljødepartementet til Landbruks- og matdepartementet, har vi mistet noe av den helhetlige økosystembaserte forvaltningen vi en gang hadde i Norge. Det mener vi at viltressursloven er et tydelig eksempel på. I stedet for å ta forvaltningen av norsk natur et skritt videre, som vi har forpliktet oss til gjennom den internasjonale naturavtalen, er regjeringens forslag til ny viltressurslov et tilbakeskritt i norsk naturforvaltning. De viltlevende dyrene som lever i Norge, kan ikke bare behandles som en ressurs. De har en egenverdi og en viktig rolle for artsmangfoldet i norsk natur. De ville dyreartene bidrar til å opprettholde en robust og mangfoldig natur. Samtidig er ville dyr under et stadig sterkere press, og det jaktes også på rødlistede arter i Norge.

En god naturforvaltning betyr ikke at vi ikke skal jakte i dette landet. Jakt kan gjøres på en fornuftig måte og er en viktig rekreasjonsform for mange. Jeg mener vi må sørge for at loven åpner for pragmatiske vurderinger der det ikke er miljøfaglige begrunnelser for restriksjoner. I Finnmark bør elgjakt kunne gjennomføres før reindriften forventes å ankomme høst- og vinterbeitene. Derfor mener vi at Finnmarkseiendommen – etter forslag fra den enkelte kommune – kan regulere jakttid for elg i perioden 1. september til 23. desember i Finnmark. Det er derimot gode miljøfaglige grunner til ikke å tillate jakt og fangst i hekke- eller yngletiden, og det mener vi at må forskriftsfestes.

For ikke lenge siden behandlet vi en stortingsmelding om dyrevelferd i denne salen. I dyrevelferdsloven står det: «Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker.» Det bør vi huske når vi behandler denne loven.

Jeg vil også advare sterkt mot at det åpnes for jakt med andre våpen enn det som er tillatt i dag, bl.a. pil og bue. Regjeringen burde også ha brukt anledningen til å sikre at forbudet mot fellefangst ble reelt. Praksisen må strammes inn, og det bør i det minste være et absolutt forbud mot feller til fangst av stedegne arter.

Stortinget bør heller ikke fjerne muligheten til å frede private områder fra jakt, og jeg vil derfor oppfordre til å stemme mot forslag nr. 53.

Med det tar jeg opp forslagene SV er med på, og jeg varsler også at SV vil stemme mot A, som en følge av at vi ikke vil få flertall for våre forslag.

Presidenten [18:18:48]: Da har representanten Lars Haltbrekken tatt opp de forslagene han refererte til.

Alfred Jens Bjørlo (V) [18:19:08]: Dette er ei lov, som heilt riktig sagt, på mange måtar er ei vidareføring av den gamle jaktlova frå heilt tilbake på 1980-talet. Det er òg rett, slik det er sagt av saksordføraren, at det har vore eit stort engasjement og veldig mange innspel til komiteen i denne saka.

Det Venstre har gjort, tydelegvis i motsetning til fleirtalet i denne komiteen, er at vi har lytta til mange av dei innspela som har kome, og gjort våre eigne sjølvstendige vurderingar av korleis ein, etter vårt syn, finn ein betre balanse mellom naturen sin eigen verdi, dyrevelferda og det som handlar om verdien og nyttefunksjonen ved jakt i seg sjølv.

Eit godt døme på eit punkt der vi reagerer på det som er gjort av departementet, og som fleirtalet støttar, er at regjeringa har endra formålsparagrafen for lova samanlikna med det som blei sendt ut på høyring. Den tidlegare føreslåtte formuleringa om at «naturens produktivitet og artsrikdom bevares og at dyrevelferden ivaretas», er no fjerna, slik at den formålsparagrafen som fleirtalet går inn for, er både dårlegare og svakare enn den som opphavleg er føreslått.

Eg merka meg også at representanten frå Arbeidarpartiet på vegner av regjeringa presiserer at buejakt ikkje «automatisk» blir tillate ved å gjere lova teknologinøytral. Det er korrekt, men ein opnar for at buejakt blir tillate i Noreg gjennom denne lova som blir gjort teknologinøytral. Eg vil minne om at det skjer ikkje berre trass i åtvaringar frå dyrevernorganisasjonar, men også på tvers av råd frå Mattilsynet, Veterinærinstituttet, Rådet for dyreetikk, Den norske veterinærforening m.fl. Alle åtvarar mot å fjerne kravet om kruttvåpen.

Venstre støttar desse faginstansane. Det gjer vi både her og på andre område. Vi vil ha eit forbod mot fellefangst av særeigne artar. Vi vil ha eit forbod mot hijakt. Vi meiner det ikkje er rett at vi har system i Noreg med skotpremie for stadeigne artar, og vi kan ikkje forstå kvifor ikkje fleirtalet vil vere med på å opne for jaktfrie område og prøveordningar for det, eksempelvis i nasjonalparkar.

Så på fleire område står Venstre på dyra, artsmangfaldet og naturen si side. Eg tek til slutt opp Venstre og Miljøpartiet Dei Grønes framlegg i saka.

Presidenten [18:22:20]: Da har representanten Alfred Jens Bjørlo tatt opp de forslagene han refererte til.

Rasmus Hansson (MDG) [18:22:37]: Forslaget til ny viltressurslov er ikke det framskrittet som norsk naturforvaltning trenger nå. Regjeringens forslag er en forspilt sjanse til å gi oss en lov i tråd med den situasjonen norsk natur faktisk befinner seg i. Det er en situasjon som regjeringen, og Stortinget, har erkjent gjennom tilslutningen til den internasjonale naturavtalen. Det viktige nå er å bevare mer natur, bygge opp igjen mer natur og å legge naturens egenverdi til grunn for forvaltningen. Forslaget til viltressurslov går i prinsippet motsatt vei. Det forsterker fokuset på dyr i naturen som ensidig ressurs for jakt. Det er karakteristisk at forslaget tviholder på helt utdaterte metoder og tradisjoner som fellefangst, skuddpremier, jakt og sanking i yngletiden osv., som er faglig uholdbart, og som ikke har noe som helst i moderne naturforvaltning å gjøre.

Jakt og høsting er gode aktiviteter. Det gir glede og kunnskap for mange og inntekt for noen, og det skal vi videreføre – på forsvarlig måte med forsvarlig redskap. Det betyr å erkjenne at de fleste arter i norsk natur er det meningsløst å jakte på. De er ikke ressurser i noen som helst fornuftig forstand av begrepet. Arealinngrep, klimaendringer, insektdød og sannsynligvis miljøgifter gjør at svært mange av disse artene nå er i en negativ utvikling. Derfor betyr en ansvarlig føre-var-tilnærming at de aller fleste av disse artene i norsk natur bør få være i fred. Røyskatt, nøtteskrike, bever og de andre artene av denne typen har sin verdi som levende dyr i økosystemet, ikke som jaktutbytte for noens moros skyld.

Hjortevilt skal vi selvfølgelig fortsette å jakte i mange områder. Hjorteviltet er samtidig et eksempel på det ensidige ressursfokuset i dette lovforslaget, for hjorteviltbestandene holdes i store deler av landet langt over et naturlig og forsvarlig nivå, i strid med faglig oppdatert naturforvaltning og til skade for mange andre arter av både planter og dyr. Dette lovforslaget peker likevel ikke fram mot en bedre hjorteviltforvaltning.

Jakt har en plass i naturforvaltningen, men jakt må være et redskap for den gjenoppbyggingen av natur som Norge har støttet og forpliktet seg til gjennom naturavtalen. Det krever en viltlov som er bedre faglig basert enn den regjeringen har foreslått. Miljøpartiet De Grønne mener derfor at loven burde sendes tilbake og utarbeides på nytt av faglig mer kompetente folk. Miljøpartiet De Grønne stemmer derfor mot loven.

Jeg tar for øvrig opp de forslagene Miljøpartiet De Grønne har alene.

Presidenten [18:25:30]: Representanten Rasmus Hansson har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [18:25:51]: Jeg er glad for at forslaget til ny viltressurslov i stort har fått bred tilslutning i næringskomiteen. Dagens viltlov er fra 1981. Mye har skjedd siden den gangen når det gjelder både tilgrensende regelverk, våre folkerettslige forpliktelser og teknologiutviklingen på jakt- og fangstområdet, som flere representanter allerede har pratet om fra talerstolen. Viltressursloven vil erstatte gjeldende viltlov. Lovforslaget er utarbeidet i samarbeid med Klima- og miljødepartementet.

Jakt og friluftsliv er viktig for store deler av befolkningen i landet vårt. Høsting av vilt gjennom fangst og jakt har lange tradisjoner i Norge. Det er om lag 550 000 jegere som er registrert i Jegerregisteret, og det er om lag 12 000 som tar jegerprøven hvert år.

I mange organisasjoner rundt om i landet jobbes det målrettet med rekruttering. Representanten Bjørlo påpekte betydningen av å kunne lytte til høringsinnspill og justere etter det. Arbeiderparti-regjeringen har gjort det nettopp på et viktig punkt for rekruttering. Det var foreslått en ny fellingsavgift for rådyr, men rådyrjakten er viktig for mange unge jegere, for rekruttering, og for at folk skal kunne lære seg å håndtere felt hjortevilt. Derfor blir det ingen ny fellingsavgift på rådyr med Arbeiderparti-regjeringen.

Det er også slik at lovarbeidet har fått stor oppmerksomhet. Det fortalte representanten Støstad godt om når det gjelder teknologifeltet. Representanten Støstad var også forbilledlig klar på Arbeiderpartiets standpunkt. Buejakt er forbudt, og han fortalte at Arbeiderpartiets standpunkt er at det fortsatt skal være det.

I det videre må jeg si at vi har noen lange, gode tradisjoner i landet vårt for å legge til rette for dem som ønsker å høste av naturen gjennom jakt som en viktig fritidsaktivitet, men vi har også andre hensyn som må veie tungt når folk ønsker å bruke naturen samtidig. Derfor er helligdagsfredordningen også viktig å ivareta. Sammenligningen med Sverige halter. I Sverige er det langt tynnere befolket i bygdene. I Norge bruker folk, f.eks. under helligdager, i mye større grad de samme områdene til tur som der jakt er aktuelt. Så vi står støtt i at vi fortsatt vil ha helligdagsfredordningen i Norge.

Presidenten [18:28:51]: Det blir replikkordskifte.

Lars Haltbrekken (SV) [18:29:09]: Vi registrerer at det er mange som oppfatter at regjeringens forslag om en teknologinøytral bestemmelse knyttet til hvilke våpen som skal kunne brukes under jakten, har skapt tvil om pil og bue vil bli tillatt, men så hører jeg statsråden si at det skal være forbudt. Vil statsråden sørge for at det forskriftsfestes, slik at det blir klart og tydelig også i lovverket?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [18:29:37]: Takk for godt spørsmål. Som jeg refererte fra talerstolen, er det slik at buejakt er forbudt i dag. Og som statsråd mener jeg at det fortsatt skal være det. Det må også komme fram gjennom forskrifter som en oppfølging av dette lovarbeidet.

Jeg er glad for at partier forteller om hva som er deres standpunkt. Jeg har registrert SVs standpunkt og Arbeiderpartiets standpunkt, og Fremskrittspartiet har referert sitt, men det kunne også være interessant å høre hva andre mener i saken, for dette skaper stort engasjement i befolkningen. Av det store flertallet av innspill som har kommet i denne saken, sier innbyggerne i flertall at det fortsatt skal være forbudt i Norge.

Rasmus Hansson (MDG) [18:30:34]: Statsråden påpeker helt riktig at mange nordmenn er glad i jakt. Så nevner han jakt og friluftsliv i samme pust, og der er det selvfølgelig en stor overlapp. En enda riktigere virkelighetsframstilling vil imidlertid være at de aller fleste nordmenn ikke driver med jakt, men med friluftsliv. Det er en grunn til at Miljøpartiet De Grønne har lagt fram et forslag om at noen få, små områder i noen utvalgte nasjonalparker skal kunne unntas fra jakt, slik at den store majoriteten av det norske folk som kan være interessert i det, kan få oppleve norsk natur ujaktet, og dessuten gi forskning og forvaltning et grunnlag for nye og bedre referanseområder. Hva er statsrådens syn på et sånt forslag?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [18:31:31]: Jeg takker for et godt spørsmål. Som tidligere stortingsrepresentant har jeg debattert denne problemstillingen med Miljøpartiet De Grønne. I Arbeiderpartiet er vi krystallklare på at jakt og friluftsliv ofte henger sammen, men som representanten sa: ikke alltid. Det som likevel er klart, er at veldig mange jegere er gode venner av det brede friluftslivet. Hvis jeg skal ta et konkret eksempel, har f.eks. en stor og viktig nasjonalpark som Forollhogna bl.a. til formål å verne villreinen, sånn at vi fortsatt kan høste bærekraftig av den. I den nasjonalparken finner vi også bl.a. mange sjeldne blomster og fuglearter. Det at vi har jegere som er opptatt av å ta vare på naturen, understøtter også arbeidet for å ivareta det brede artsmangfoldet vi har i Norge. Jeg synes det er en litt konstruert problemstilling. Det å ha jegere som er opptatt av bærekraftig forvaltning, er en fordel for naturen.

Rasmus Hansson (MDG) [18:32:33]: Jeg takker for et meget finurlig svar på et forholdsvis enkelt spørsmål: Hva mener statsråden om noen få utvalgte områder i noen få nasjonalparker hvor det ikke jaktes? Jeg forstår godt hvorfor han ikke ønsker å svare på det, for han er imot, men har ikke noen særlig gode argumenter. Poenget med slike områder – her uttaler jeg meg bl.a. som biolog med erfaring fra slike områder – er at de blir annerledes fordi naturen kan forandre seg en del når den ikke jaktes. Det har ikke noe å gjøre med om jegerne er snille er ikke snille, er glad i naturen eller ikke. Det har noe å gjøre med om man skyter de dyrene som er der, eller ikke.

Jeg kan spørre en gang til. Hva er grunnen til at regjeringen ikke støtter at den store majoriteten av friluftsglade norske mennesker skal få muligheten til å oppleve noen bitte små områder hvor det ikke jaktes?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [18:33:33]: Jeg takker for at representanten syntes det var et finurlig svar. Jeg ville kanskje lagt til at jeg mener det var et godt svar, for her er det nettopp en kobling. Ja, det er slik at jakt påvirker naturen, men det gjør også alle andre former for menneskelig aktivitet for å høste av naturen, enten det er for å sørge for mat eller klær, helt fra vi kom til dette landet. Det gjelder også en del av den måten å høste av naturen på som Miljøpartiet De Grønne i andre saker støtter opp om, f.eks. det å ivareta kulturarven fra setring, som er en gammel og god tradisjon for å høste av naturen. Vi er veldig tydelig på at jakt er en del av det norske samfunnet. Eksempelet med Forollhogna kan brukes i andre områder. Vi vet at folk setter pris på nasjonalparkene våre, også fordi det er mulighet for å jakte og fiske der og høste sunn og god mat av naturen.

Rasmus Hansson (MDG) [18:34:31]: Statsråden gir til beste systematisk utenomsnakk om det enkle spørsmålet: områder hvor det ikke jaktes. Miljøpartiet De

Grønne har nettopp understreket på talerstolen at vi ikke er imot jakt. Det aller meste av det norske fastlandet kommer med et slikt forslag fortsatt til å være et område hvor det kan jaktes, og det lille mindretallet av nordmenn som jakter, vil ha nesten hele Norge til disposisjon. Hvorfor skal da ikke det store flertallet av ikke-jaktende nordmenn få lov til å oppleve noen små områder hvor det rett og slett ikke jaktes, og der det finnes verken snille eller slemme jegere, bare dyr som ikke blir jaktet?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [18:35:23]: Det er slik at hvis vi forvalter hele landarealet vårt på en klok måte og sørger for bærekraftig høsting i hver nasjonalpark, kan vi fordele jakttrykket utover på en klok måte. Jeg vil heller si at det er en fordel for å oppnå de målene Miljøpartiet De Grønne har, at vi sørger for at folk kan bruke sine nærmiljøer. Det er ikke alle som har like god tilgang til alle nasjonalparker, men det finnes jegere over hele landet som er glad for å kunne bruke naturverdiene i nasjonalparker som ligger i nærheten av der de bor, eller der de ønsker å bruke sin fritid og ferie.

Jeg vil gjenta det klare og tydelige svaret: Det at vi har gode ordninger som sørger for at vi har nasjonalparker i Norge der vi også kan høste av naturen, er en fordel for det biologiske mangfoldet.

Presidenten [18:36:17]: Replikkordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [18:36:35]: Når det gjelder krav om merking av feller, mener Fremskrittspartiet at dette bør inn i lovforslaget og ikke bør reguleres i forskrift. Landbruksdepartementet foreslår i forskrift at fangstfolk, som regel er de eiere av våpen, skal offentliggjøre merking av feller med sitt eget navn og telefonnummer. Dette samsvarer ikke med annen praksis, bl.a. unntar politiet våpeneiere i våpenregisteret fra offentlighet. Jakttilbydere unntar jaktlagets medlemmer fra offentliggjøring av hvem som får tilbud om jakt, kun jaktleders navn offentliggjøres. Fremskrittspartiet mener derfor av sikkerhetsmessige grunner at det må inntas i loven at merking av fangstinnretninger gjøres med anonymisering av fangstperson. Dette kan enkelt gjøres ved bruk av jegernummer, og det vil sikre oppsynets mulighet for identifisering og at eiers navn blir unntatt offentlighet.

Hjort er et nattaktivt dyr som skaper utfordringer i enkelte områder som følge av store bestander. Under slik jakt er termisk nattoptikk nødvendig for å oppnå målrettet og effektivt uttak. I forslaget til ny viltressurslov foreslås det at unntak fra forbud mot termiske siktemidler forvaltes gjennom forskrift. Det ville skapt forutsigbarhet for en rekke hjortejegere som har investert i termiske siktemidler, og et slikt unntak for hjortejakt bør fastsettes i lov for å sikre jegernes forutsigbarhet. I og med at vi ikke får flertall for et slikt forslag, er vi fornøyd med at flere partier fremmer et forslag om å be regjeringen raskt utforme en forskrift som fortsatt tillater bruk av termisk sikte i hjortejakt. Jeg håper at flere slutter seg til det, slik at det blir flertall for det.

Fremskrittspartiet mener jegere på land må ha anledning til å benytte luftfartøy, drone, ved ettersøk av påskutt storvilt, tilsvarende som ved ettersøk av påskutt sjøfugl. På land er det krav om ettersøkshund, men loven må også åpne for bruk av drone som tilleggsverktøy i ettersøk for jaktlag med varslingsplikt som på sjø.

Jakttidsforskriften gir Finnmarkseiendommen, FeFo, mulighet til selv å regulere jakttida for elg innenfor perioden 25. september–23. desember i Finnmark. Elgjakta i Finnmark starter 1. september i Karasjok og Kautokeino og 25. september i resten av fylket. Årsaken til tidligere jaktstart i Karasjok og Kautokeino er at jakten skal gjennomføres før reinen forventes å ankomme høst- og vinterbeitene. I andre kommuner i Finnmark kan dette også være aktuelt. Fremskrittspartiet er fornøyd med at et flertall vil gi FeFo mulighet til selv å regulere jakttiden for elg fra 1. september i Finnmark, etter forslag fra den enkelte kommune.

Til B i tilrådingen: Forslagsstillerne har en liten justering, slik at tilrådingens del B blir lydende:

Stortinget ber regjeringen gjøre nødvendige endringer i viltressursloven §§ 10 og 42 som gjør at Finnmarkseiendommen, etter forslag fra den enkelte kommune, kan regulere jakttida for elg i perioden 1. september–23. desember i Finnmark.

Presidenten [18:39:48]: Da er det forslaget til endring tatt opp.

Nils T. Bjørke (Sp) [18:40:15]: Samisk kulturutøving og tradisjon byggjer på bruken av utmarka, gjennom hausting av viltressursane og gjennom jakt, fangst og sanking. Fleirtalet viser til at bruken av utmarka har stor betydning for det samiske folket og dannar grunnlaget for livet i dei samiske områda. Desse medlemene ser det difor som positivt at det i lovarbeidet har vore eit mål om å synleggjera samisk kultur og betydninga av jakt, fangst og sanking for det samiske folket i større grad enn det som følgjer av dagens viltlov. Fleirtalet merkar seg òg at Sametinget og departementet har kome til semje i konsultasjonane.

Sjølv om det er somme som meiner at denne viltlova går i feil retning, meiner eg at denne viltlova absolutt legg opp til ei berekraftig forvalting av ressursane. Det er tydeleg at når både grunneigarar og jegerar kan samarbeida om å bruka naturen, får me den mest bere-

kraftige utviklinga av jakta. Er det nokon som er opptekne av å ta vare på naturen, er det dei som driv med jakt.

Det var litt diskusjon om at det er for mykje hjort. Det er nettopp difor me legg inn fleire føringar her for å styrkja hjortejakta, slik at me kan ta dei ned der det er meir enn berekraftige bestandar. Difor er det viktig at ein i dei områda har moglegheita til å ta ut hjorten på ein effektiv måte. Det er òg viktig å få teke ut dei rette dyra. Me treng å ta ut dei dyra som fyrst og fremst går på innmark, og så kan dei som held seg ute i fjellet og i utmarka, få lov til å vera der. Difor er det viktig å kunna nytta termisk sikte i ein del område, for å kunna ta desse ut meir effektivt.

Eg vil òg seia at eg trur det er lurt å halda på helgedagsfreden i juletida. Det har å gjera med å ta vare på samarbeidet med andre grupper som skal bruka naturen, men òg med tilbakemeldinga frå ein god del jegerar og ikkje minst dei som driv med ettersøking. Det er krav om ettersøking for alle som driv med hjortejakt, og faktisk kan ein del av dei ekvipasjane godt tenkja seg å sleppa å vera ute på ettersøking i julehelga.

Presidenten [18:42:33]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 23.

Sak nr. 24 [18:42:41]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen, Marie Sneve Martinussen, Tobias Drevland Lund og Mímir Kristjánsson om å åpne grossistleddet og sikre en mer rettferdig dagligvarehandel (Innst. 318 S (2024–2025), jf. Dokument 8:191 S (2024–2025))

Presidenten [18:43:06]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil syv replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Første taler er Lars Haltbrekken, på vegne av sakens ordfører Kari Elisabeth Kaski.

Lars Haltbrekken (SV) [18:43:44]: Jeg vil på vegne av saksordfører Kari Elisabeth Kaski starte med å takke komiteen for samarbeidet i en viktig sak med mange forslag.

Selv om innstillingen beklageligvis ikke er et flertallsforslag, slår komiteen fast at et velfungerende dagligvaremarked er et viktig samfunnshensyn. Matprisene og konkurransen om markedsmakt i dagligvaremarkedet er et hyppig debattert tema som engasjerer mange, og som har vært oppe til behandling jevnlig på Stortinget de siste ti årene. Sunn konkurranse i dagligvaremarkedet bidrar til lavere priser, bedre utvalg og innovasjon. Det er viktig med god konkurranse i alle ledd i verdikjeden, sånn at forbrukerne får et bredere utvalg og lavere priser.

Så langt er komiteen enig, men det er uenighet om de ulike tiltakene som er nødvendig, og jeg legger til grunn at de ulike partiene vil presentere sitt syn.

I dagligvaremarkedet har vi i dag tre dominerende kjeder: NorgesGruppen ASA, Reitan AS og Coop Norge. Disse tre kontrollerer over 96,6 pst. av markedet og kan derfor kalles et oligopol. De tre dominerende aktørene har bygd opp lukkede, vertikalt integrerte systemer hvor de kontrollerer både leverandør-, grossist- og detaljistleddet. Dette skaper etableringshindre for nye aktører og hindrer dermed reell konkurranse.

Til tross for økt politisk oppmerksomhet og forsøk på å bedre konkurransen har både markedskonsentrasjonen og den vertikale integrasjonen fortsatt å vokse. Konsekvensene er også at leverandører og matprodusenter presses stadig hardere på betingelser og priser. Kjedekontrollerte merkevarer som EMV utgjør en økende andel av sortimentet, og det oppstår en skadelig interessemotsetning der kjedene er både kunde og konkurrent til leverandørene. Norske matprodusenter sitter igjen med mindre markedsinntekter enn før, og inntektene i næringen blir stadig mer avhengig av subsidier.

Strukturelle tiltak i et komplekst marked som norsk dagligvare må selvsagt være kunnskapsbaserte, målrettede og proporsjonale, og de må ta for seg hele verdikjeden. Det mener jeg også forslagene som ligger i innstillingen, gjør, og det er synd at særlig Arbeiderpartiet ikke kunne stille seg bak flere.

Forslagene er for mange til å refereres, men blant elementene er åpne grossistledd for en mer rettferdig varehandel gjennom bl.a. å sikre tilgang til distribusjon på rettferdige vilkår, og krav om regnskaps- og funksjonsmessig skille mellom leddene i verdikjeden. Videre er det behov for bedre regulering for å få strukturelle grep mot maktkonsentrasjonen i dagligvarehandelen. Selskapene med for stor markedsandel må bli pålagt å selge deler av virksomheten sin for å redusere sin dominans i markedet. Det må bli større åpenhet om prisene, og kjedekontrollerte merkevarer må reguleres bedre for å begrenses mer.

Med det tar jeg opp forslagene nr. 14–42, fra SV med flere.

Presidenten [18:46:39]: Representanten Lars Haltbrekken har tatt opp de forslagene han refererte til.

Solveig Vitanza (A) [18:46:51]: Jeg vil starte med å si at jeg deler forslagsstillernes store engasjement for å

sikre en mer rettferdig dagligvarehandel. Fra februar i fjor til februar i år steg prisene på varer og tjenester med 3,5 pst., mens prisene på mat steg med 7,5 pst. i samme periode – altså dobbelt så mye som prisveksten i samfunnet for øvrig. Det forteller oss klart og tydelig at konkurransesituasjonen i dagligvaremarkedet er for svak, noe Konkurransetilsynet også har pekt på.

I praksis har vi tre ulike selskap som eier nærmest alle matbutikkene i Norge. De sitter med en betydelig makt, hvor de bestemmer hva vi finner i hyllene, og hvor mye vi skal betale for maten vår. Den svake konkurransen gjør at norske forbrukere får dårligere utvalg i butikkene og må betale mer for maten sin.

Svak konkurranse forplanter seg også bakover i verdikjeden og gjør at færre leverandører får nok muskler til å imøtekomme kjedenes krav. Samtidig kontrollerer de flere deler av verdikjeden i form av grossisttjenester og distribusjon. Det gjør at dagligvarekjedene i prinsippet bestemmer innkjøpsprisen på varene til sine konkurrenter.

Dette er en uholdbar situasjon for Arbeiderpartiet. Derfor fremmet vi en tipunktsplan for dagligvarebransjen, hvor vi bl.a. innførte forbud mot negative servitutter i leieavtaler, vi gjennomgikk marginer i dagligvarebransjen, og vi gir fra 1. juli Konkurransetilsynet mer muskler med et nytt markedsetterforskningsverktøy, for å nevne noe. Nå skrur vi ytterligere til i arbeidet, og i morgen har statsminister Støre kalt inn seks dagligvareaktører på teppet, hvor de må forklare hvorfor prisene på mat vokser så betydelig. Det vil danne et grunnlag for hvilke tiltak vi skal innføre, i tillegg til at vi styrker lov om god handelsskikk i dagligvarekjeden, og Forbrukertilsynet får i oppdrag å rydde opp i forvirringen rundt kjedenes ulike fordelsprogram. Vi skal sikre god prisinformasjon til forbrukerne og styrke tilsynet med bransjen.

Selv om vi deler forslagsstillernes intensjon om å sikre et godt utvalg til en rettferdig pris i matbutikkene, mener vi at flere av forslagene går for langt og forhåndskonkluderer på hva som er den beste løsningen, uten å vurdere alternativer eller høres. Nå skal regjeringen gjøre en grundig utredning på flere viktige områder i dagligvarebransjen og vurdere hvilke tiltak som gir mest effekt for alle oss som går i matbutikkene hver eneste dag. Målet er som nevnt mer konkurranse som gir rettferdige priser på mat og best mulig utvalg.

Olve Grotle (H) [18:49:49]: Utfordringane knytte til konkurransesituasjonen i verdikjeda for daglegvarer er komplekse. Høgre sitt mål er enkelt: Vi vil ha betre konkurranse i alle ledd, slik at forbrukarane møter eit breiare utval og lågare prisar. Då må heile verdikjeda for mat under lupa. Tiltak må baserast på dokumentasjon og kunnskap.

Vi veit at det er utfordringar i daglegvaresektoren. Det var bakgrunnen for matmaktforliket her i Stortinget i 2022. Marknaden er konsentrert i alle ledd, og barrierane for nye aktørar kan vere høge. Samstundes må vi erkjenne at dette er ein kompleks sektor med mange aktørar, lange verdikjeder og stor betydning for både næringsliv og folks kvardag. Då kan vi ikkje gripe drastisk inn med lettvinte løysingar. Vi må gjere det skikkeleg.

Lat det ikkje vere nokon tvil: Høgre har vore tydelege på dette lenge, og vi meiner framleis at konkurransen i heile verdikjeda for daglegvarer må styrkast – frå produsent, til leverandør, grossist og detaljist – men det må gjerast på ein måte som er kunnskapsbasert og målretta, og som styrkjer marknaden si evne til å fungere, ikkje svekkjer ho.

Det er sjølvsagt freistande å ty til dramatiske grep og strukturelle inngrep, men røyndomen krev meir presisjon. Vi må vite kva som verkar, kva som skaper reell konkurranse, og korleis vi best kan sikre lågare prisar, betre utval og meir innovasjon – utan å undergrave effektivitet og investeringsvilje. Vi må styrkje dei små og mellomstore aktørane som allereie finst, og gjere det lettare for nye å etablere seg. Vi må leggje til rette for at små og mellomstore leverandørar får tilgang til marknaden, og vi må sørgje for at forbrukarane får god informasjon og reelle val.

Det finst allereie verktøy i verktøykassa. Vi har ei konkurranselovgiving, lov om god handelsskikk og tilsynsmyndigheiter som nyleg har blitt styrkte enormt. Det vi treng no, er å bruke desse verktøya smart – ikkje å byggje nye strukturar som kan føre til meir byråkrati og mindre dynamikk.

I tillegg må vi ta inn over oss at det å ikkje snakke om landbrukspolitikken vi vedtek, gjer heile diskusjonen ufullstendig. Norsk landbruk er fantastisk, men når politikken legg så mange og så stramme føringar som han gjer, verkar delar av denne mot si hensikt og svekkjer konkurransen i staden for å styrkje han. Det går ut over norske forbrukarar.

Høgre ønskjer ein daglegvaresektor prega av sunn konkurranse, innovasjon, mangfald og forbrukarmakt, men det krev politikk med retning og ansvar.

Eg tek opp forslaget vi står bak.

Presidenten [18:52:24]: Da har representanten Olve Grotle tatt opp det forslaget han refererte til.

Jenny Klinge (Sp) [18:52:41]: Det er ingen grunn til å samanlikne dei tre daglegvaregigantane vi har i dette landet med den store stygge ulven i eventyret om Raudhette. Vi er heldige som har matbutikkar med sørvisinnstilte tilsette spreidde over store delar av landet. Likevel: Det er ikkje til beste for storsamfunnet viss politikken abdiserer overfor den store makta som dei tre

daglegvarekjedene har bygd seg opp over år. Utviklinga i både matvareprisar og vareutval er noko desse tre kjedene rår mykje over, og det er på godt og vondt.

Det er ikkje til det gode når kjedemakta i praksis hindrar målet storsamfunnet har om å fremje eit større mangfald av lokalproduserte mat- og drikkevarer, eller når merkinga gjer det lett å forveksle norsk og tysk kjøtdeig. Forbrukarane fortener god opphavsmerking og å sleppe å bli lurte til å kjøpe ei anna vare enn dei elles ville ha gjort, fordi prisinga er villeiande.

Vi her på Stortinget har mykje ansvar, men vi må òg ta ansvar. Gjennom behandlinga av denne saka har vi vår siste sjanse til å ta gode grep før stortingsperioden er over. Vi burde kunne samle fleirtal for nokre konkrete grep som kan fungere positivt for å betre konkurransen i sektoren og styrkje vareutvalet.

Partiet Raudt fremja i utgangspunktet heile førti forslag til kva grep vi kunne ta politisk. Vi i Senterpartiet deler intensjonen bak, som er å sikre ein meir rettferdig matvarehandel, og stemmer for to av forslaga.

Det er ganske vanleg i det politiske spelet her på Stortinget at regjeringsparti stemmer ned forslag frå opposisjonen. Det treng ikkje vera så dumt viss regjeringa sjølv er i ferd med å ta meir målretta politiske grep. Regjeringa varsla tydelege grep før Senterpartiet gjekk ut av ho. No på måndag la Arbeidarparti-regjeringa fram forslag til tiltak som vi i Senterpartiet er heilt einige i og støttar. Problemet er at planen til Arbeidarpartiet ikkje er omfattande og konkret nok til å kunne få den effekten vi treng for å regulere betre og styrkje konkurransen i daglegvaresektoren.

Senterpartiet har gjennom behandlinga av denne saka i næringskomiteen fremja forslag som vi meiner er mindre detaljstyrande og dramatiske enn forslaga frå Raudt, men som likevel vil vere målretta og effektive nettopp for å betre situasjonen for forbrukarane – og eg vil leggje til: som kan bidra til å styrkje det mangfaldet av norske matprodusentar og leverandørar vi ønskjer å ha framover.

Vi går inn for tiltak for meir rettferdige konkurransevilkår mellom kjedekontrollerte og uavhengige merkevarer og grep som vil skape meir openheit i verdikjeda for mat. At Framstegspartiet og Høgre ikkje ville kome på banen for å avgrense kjedemakta, var vi forberedde på, men vi manglar berre Arbeidarpartiet for å få fleirtal. Avstemminga er først på måndag, så vi håpar enno på det beste.

Eg tek opp forslaget vi har åleine, og dei vi har saman med andre parti.

Presidenten [18:55:39]: Representanten Jenny Klinge har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [18:55:53]: Dagligvare er et tema som ofte debatteres i stortingssalen, og det er ikke så rart. Det er noe som angår oss alle, vi trenger alle mat, og det angår kanskje mest av alt dem som har minst blant oss. De bruker størst del av sin disponible inntekt til mat og dagligvarer.

Enhver nordmann har et forhold til dagligvaremarkedet, og de aller fleste av oss handler i den lokale dagligvarebutikken hver eneste uke. Derfor er det viktig å ha et velfungerende dagligvaremarked som sørger for gode forhold for både leverandører og forbrukere. Etter flere tiår med økte matvarepriser og mangelfull konkurranse i dagligvaresektoren er det lett å peke finger og komme med strenge reguleringer, men inngrepene mot det private næringslivet må være kunnskapsbaserte, framfor å være foreslått i affekt.

Det er godt mulig at noen av forslagene som debatteres her i dag, kunne hatt innvirkning på prisene i butikk, men det er usikkert. Mange av forslagene i saken vil kanskje gjøre mer skade enn nytte. Mens alle eksperter peker på at konkurransesituasjonen i dagligvaresektoren er for svak, svarer Rødt med enda mindre konkurranse og tar til orde for reguleringer og forbud. Rødt tar til og med til orde for en statlig dagligvarekjede – en tanke man trodde ble begravet med Sovjetunionens fall i 1991.

Konkurransesituasjonen i dagligvaresektoren er ikke god nok, men det er allerede vedtatt flere tiltak som vi forventer at regjeringen følger opp. Tiltakene må være kunnskapsbaserte, og når man går inn for reguleringer, må man være klar over hvilke effekter man får av reguleringene. Det er skremmende å se den løsslupne holdningen til reguleringer hos enkelte partier, der man går inn for reguleringer for reguleringens skyld.

Når man ser på utfordringene i dagligvaresektoren, må vi også se på rammevilkår i norsk landbrukspolitikk og importvern. Importvernet påvirker i stor grad forutsetningene for konkurranse i verdikjeden for dagligvarer og er et stort etableringshinder. Det svekker konkurransen i leverandørleddet her hjemme fordi det begrenser muligheten leverandører med produksjonsanlegg i utlandet har til å kunne tilby sine varer til konkurransedyktige vilkår.

Støre-regjeringen har økt tollen på poteter, mens Stoltenbergs regjering økte tollen på ost og kjøtt med flere hundre prosent. Selve hensikten med sånne tolløkninger er å øke matvareprisene, og det er forbrukeren som til slutt blir den store taperen.

Geir Jørgensen (R) [18:58:49]: Innledningsvis vil jeg si at det er interessant å høre Fremskrittspartiet forsvare en monopolsituasjon. Det ser ut til at når det er private kapitalister som styrer monopolene, da er de gode nok.

De siste tre årene har en gjennomsnittlig handlekurv for vanlige folk og kunder her i Norge økt med

33 pst. Det er en prisøkning som ikke har tilfalt bonden eller produsenten – de som har jobbet for å framskaffe disse helt nødvendige matvarene i Norge. Det er en prisøkning som i stor grad har tilfalt noen få mektige folk. De er blant de aller rikeste familiene vi har her i landet.

Familien Reitans selskap gjorde opp 2024 med et overskudd på 3,9 mrd. kr. NorgesGruppen, som er noe større, gjorde opp sitt regnskap i 2024 med 4,8 mrd. kr i overskudd.

Dette vet vi. Dette kan vi. Dette har vi sett. Det er ikke bare Rødt som ser at denne konkurransesituasjonen i dagligvarehandelen er usunn. Det er vi alle sammen enige om. Men hvor blir det av tiltakene? Hvor blir det av viljen? Hvor blir det av politikken?

Vi ser at statsminister Støre i full fart rasket på og fant det opportunt å innkalle de store dagligvarekjedene på kontoret – akkurat som om dette var noe man kunne sitte og bruke pekefinger og streng stemme mot, akkurat som om det var skolebarn som skulle kalles inn på rektors kontor og formanes til en noe bedre praksis. Nei, det er ikke sånn det fungerer. Det vet alle som vil ha noe gjort politisk. Politikken må komme fra denne salen. Det er beklagelig at vi skal ha det sånn.

Rødt leverte inn 40 forslag. Det er nå 52 forslag i komitéinnstillingen, 53 med det løse forslaget fra Jenny Klinge som det er referert til her, og som vi i Rødt skal være med og støtte. Men alt dette er mindretallsforslag. Det er altfor enkelt å si at det finnes forslag som er så ytterliggående at man ikke kan støtte dem. Man kan heller ikke støtte de forslagene som er enkle, som handler om åpenhet, transparens i denne bransjen, så vi alle sammen kan se tydelig både marginer og annet i denne bransjen, og sånn at vi som politikere skal kunne gjøre gode valg. Nei, Arbeiderpartiet er ikke med på noe av dette. Det er svakt og viser manglende handlekraft. Det er rett og slett bare beklagelig for alle som er nødt til å gå ut og handle mat i Norge.

Med det tar jeg opp Rødts forslag.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [19:01:51]: Da har representanten Geir Jørgensen tatt opp det forslaget han refererte til.

Alfred Jens Bjørlo (V) [19:02:02]: Hadde matvareprisane gått ned, om ikkje 1 pst., så i det minste 1 promille, for kvart forslag og initiativ som er teke i denne salen, òg frå regjeringa, dei siste fire åra for å forbetre konkurransen i daglegvarebransjen, hadde problemet vore løyst. Då hadde vi truleg fått betalt for å hente mat i butikken i staden for det motsette, for det har ikkje vore mangel på forslag i denne salen dei siste fire åra. Men problemet er ikkje løyst, tvert imot. Matvareprisane er høge, dei har blitt høgare, og det merkar folk flest i kvardagen, spesielt dei med dårleg råd.

Det seier delvis noko om at utfordringa er kompleks, at det ikkje er alt vi kan gjere noko med, for ein del av det handlar òg om internasjonale forhold, om auka råvareprisar og anna som det er krevjande å gjere noko med i denne sal. Det handlar likevel, etter mitt og Venstres syn, også om at dei to fløyene i politikken – høgresida, med Høgre og Framstegspartiet, og venstresida, med Arbeidarpartiet og deira samarbeidsparti – går ned i kvar si skyttargrav og berre fokuserer på ein del av problemet. Det ser vi veldig tydeleg av den innstillinga som ligg her i dag.

Venstre er heilt einig i hovudskildringa av problema med den dominerande posisjonen til dei tre daglegvarekjedene, som både handlar om å ha kontroll over oppimot 100 pst. av detaljistleddet, og som går langt ned i grossist- og distribusjonssystemet. Det som er Raudts hovudkritikk i denne salen, har dei overordna sett rett i, og difor støttar vi også fleire av framlegga frå Raudt om korleis vi kan avgrense makta til dei store daglegvarekjedene. Høgre og Framstegspartiet støttar ikkje eitt einaste av dei framlegga og deler ikkje beskrivinga av verkelegheita i saka.

På den andre sida meiner eg og Venstre at det ikkje er nokon tvil om at ein del av utfordringa er at vi heller ikkje har god nok konkurranse på leverandørsida. Der er det òg store, tunge aktørar som vi må tore å snakke om og gjere noko med. Ikkje minst må vi tore å snakke om og gjere noko med det som verkeleg er den store elefanten i rommet – det strenge importvernet i Noreg, som også Konkurransetilsynet har spelt inn. Det må vere mogleg å gjere noko med det utan at det betyr å rasere heile landbrukspolitikken i Noreg, absolutt ikkje. Det er mogleg å gjere tilpassingar som kan gje billegare varer for folk og samtidig halde på hovudtrekka i norsk landbrukspolitikk.

Dette vil ikkje venstresida i politikken seie noko om. Venstre er det einaste partiet som faktisk torer å seie noko og meine noko.

Statsråd Cecilie Myrseth [19:05:22]: Først vil jeg takke for at vi har denne debatten i salen. Det er en viktig debatt, for høye matvarepriser er noe som folk kjenner på hver eneste dag. Matvarepriser og konkurransen i dagligvarebransjen er derfor noe som står høyt på regjeringens agenda. Det har det gjort siden vi kom inn i regjeringslokalene.

Dette er en bransje som domineres av få og store aktører, og det er vanskelig for nye aktører å etablere seg. Norske forbrukere møter høyere priser og dårligere utvalg sammenlignet med andre land. Jeg deler derfor bekymringen om at konkurransesituasjonen i bransjen

ikke er så god som den bør være. Den er rett og slett for dårlig.

I 2023 la regjeringen fram en tipunktsplan for bedre konkurranse i dagligvarebransjen. Vi har styrket Konkurransetilsynet, som også Høyre viste til, gjennom både økte bevilgninger og flere verktøy. Endringer i konkurranseloven om innføring av markedsetterforskning trer i kraft 1. juli, selv om det ikke var alle partier som stilte seg bak det i behandlingen her. Denne uken har vi lagt fram nye tiltak.

Regjeringen vil ha et tydeligere regelverk som skal bidra til effektive forhandlinger og god handelsskikk. Vi har derfor nå sendt på høring forslag til endringer i loven om god handelsskikk. Det har vi gjort i dag. Endringene vil bl.a. gjelde hvilke krav aktørene kan stille til hverandre i forhandlinger, bruk av rabatter og betaling for tjenester, og kjedenes innføring og bruk av egne merkevarer.

Vi ser også på tiltak for å bidra til mer åpenhet og innsikt. Dagligvarebransjen er lite transparent. Aktørene har kompliserte selskapsstrukturer og dagligvarekjeder som kontrollerer flere ledd i verdikjeden. Regjeringen vil derfor undersøke om krav til regnskapsmessig og funksjonsmessig skille mellom leddene i dagligvarebransjen gir mer åpenhet og mer effektivt tilsyn.

Mange forbrukere opplever også at dagligvarekjedenes fordelsprogrammer bidrar til forvirring om priser. Regjeringen vil derfor både prioritere tilsyn med disse fordelsprogrammene og se på hvordan de påvirker forbrukernes mulighet til å orientere seg i markedet.

Mange av de tiltakene som nå er foreslått, er inngripende og har risiko for å ha motsatt effekt enn hva som er hensikten. Flere av forslagene har Stortinget også behandlet før.

Som omfanget og bredden i regjeringens tiltak viser, er konkurranseutfordringene i denne bransjen kompleks, og derfor går vi grundig til verks. Samtidig er det viktig at vi ikke innfører forhastede tiltak, tiltak som også kan ha motsatt effekt. Derfor er det viktig at tiltakene som innføres, er kunnskapsbaserte, og ikke noe som bidrar til dårligere konkurranse.

Presidenten [19:08:22]: Det blir replikkordskifte.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [19:08:35]: Som statsråden refererte til, offentliggjorde regjeringen den 19. mai fire nye tiltak for bedre konkurranse i dagligvarebransjen. Det var ikke mye nytt, men i forhold til regjeringens tipunktsplan, som ble framlagt 1. februar 2023, var det ett nytt tema fra regjeringen, nemlig regnskapsmessig og funksjonsmessig skille mellom de ulike leddene i dagligvarebransjen. Det som står i pressemeldingen, er:

> «Regjeringen vil undersøke om krav til regnskapsmessig og funksjonsmessig skille mellom leddene i dagligvarebransjen gir mer åpenhet og mer effektivt tilsyn.»

Det er en svak formulering. Mitt spørsmål er derfor: Hvorfor ikke stille krav om regnskapsmessig og funksjonsmessig skille mellom leddene i verdikjeden i dagligvarebransjen – for å åpne for priskonkurranse – ut fra grossist og til butikk?

Statsråd Cecilie Myrseth [19:09:31]: Når man skal innføre noe nytt, er det naturlig at man undersøker konsekvensene av det, og ikke minst at man har muligheten for å høre det bredt. Det er nettopp det vi nå gjør, og det mener jeg er den riktige måten å gjøre det på, ikke bare innføre tiltak uten å vite konsekvensene av det.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [19:09:57]: Det var vel talt, men problemet er bare det at Stortinget i 2021 gjorde et vedtak – med stemmene fra Arbeiderpartiet – om å gjennomføre et sånt skille. Det var i 2021. Nå er vi i 2025, og fortsatt skal det undersøkes og vurderes. Hva har skjedd med Arbeiderpartiet fra 2021 til 2025, hvor en går vekk fra å realisere det, når en har hatt så mange år på å undersøke og vurdere?

Statsråd Cecilie Myrseth [19:10:40]: Fram til ganske nylig satt jo også Senterpartiet i regjering, og vi la fram en tipunktsplan sammen. Dette punktet var ikke med i den planen. Det vi nå gjør, og som vi har lagt fram, er at vi går videre med det arbeidet. Det er bra, men det er et inngripende tiltak, og det er viktig når man styrer, at man gjør det trygt, og at man gjør det skikkelig. Derfor må vi få oversikt over konsekvensene før vi eventuelt innfører tiltaket. Det er det også regjeringens og departementenes plikt å gjøre.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [19:11:13]: Som jeg sa, ga jeg honnør til statsråden for at Arbeiderpartiet nå løftet fram fokuset på regnskapsmessig og funksjonsmessig skille. Jeg kan være den første til å beklage at Senterpartiet ikke gjorde mer mens en satt i regjering, det er ikke noe vanskelig å si det, men nå har en altså hatt fire år på seg, og hvem er det som tror at en ikke må gjøre inngripende tiltak for å få endring i dagligvarebransjen? Hvem er det som tror at en her bare kan være pusekatt og komme med den ene utredningen og den ene fikse ideen her og der, for å få til forandring? Tiltakene må jo være inngripende for å få til endring. Er ikke statsråden enig i det?

Statsråd Cecilie Myrseth [19:12:03]: Jeg takker for rosen. Jeg tror vel ingen har tenkt å være pusekatt her, men det er viktig at vi vet hva vi gjør, og ikke innfører ting som kan ha motsatt effekt. Jeg tenker at her var det mange ord. Jeg vil bare si at regjeringen er veldig opp-

tatt av å innføre tiltak som vi vet virker, for å sikre riktig pris for forbrukerne. Det kommer vi til å jobbe med kontinuerlig. Dette er ikke et arbeid som er over med det ene eller andre tiltaket; det krever et kontinuerlig fokus og et kontinuerlig arbeid. Det er viktig at vi kommer med politikk som bidrar, og at vi stiller krav til aktørene i bransjen. Det gjør også regjeringen, og vi følger opp. Vi la fram fire nye tiltak på mandag, og vi har også sagt at det kan komme flere tiltak.

Jeg er opptatt av at vi skal gjøre riktige ting, som ikke eventuelt får motsatt effekt, og så må vi basere ting på kunnskap og fakta. Derfor er det åpenbart at man sender forslag på høring og undersøker ting før man innfører dem. Det er regjeringens plikt.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [19:13:19]: Det kan være lett å miste oversikten i disse sakene. Det er mange forslag, og det har vært veldig mange runder. Jeg har lyst til å trekke fram et konkret eksempel fra en jeg har møtt, som er produsent av et produkt som vedkommende både selger og distribuerer til dagligvarebutikker, og som er selvstendig. Vedkommende opplever at det er veldig vanskelig å få hylleplass i de etablerte dagligvarekjedene, og at det er veldig liten sammenheng mellom kostnaden for å produsere produktet og prisen som forbrukeren betaler. Vedkommende opplever å ha ekstremt lite forhandlingsmakt opp mot dagligvarekjedene og grossistene. På hvilken måte vil de forslagene som regjeringen har kommet med de siste årene, og presentert på pressekonferansen forleden, bidra til at slike produsenter får lettere tilgang til dagligvarehyllene?

Statsråd Cecilie Myrseth [19:14:21]: Det helt riktig – det er mange forslag, både som fremmes her, og som kommer i debatten. Det jeg er opptatt av, er at vi kommer med tiltak som fungerer for at også flere aktører skal kunne komme seg inn i markedet. Det er viktig for konkurransen. Da handler det også om å ta ned ulike etableringshindre, f.eks. tilgang på butikklokaler, som vi også ønsker å gjøre noe med nå.

Senest i dag har vi sendt ut ganske mange forslag til endringer i lov om god handelsskikk. Mange av dem vil jeg si også er i tråd med flere av intensjonene i Stortingets forslag, men det er viktig for oss i regjering å ha på høring en del av de forslagene først, og så kommer det, på bakgrunn av det, også til å bli nye debatter her i salen.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [19:15:11]: Jeg takker for svaret, som ikke ga svar på denne produsentens problemstilling. Det som er utfordringen, er at det er stadig mer integrasjon i dagligvaremarkedet, og det parodiske er at det har blitt mer og tettere integrasjon i de årene vi har diskutert dagligvaremarkedet. Det gjør at hvis man er en selvstendig produsent og ikke en som produserer dagligvarekjedenes egne merkevarer – for de kontrollerer mer og mer av denne verdikjeden – hvis man ikke er en del av de store grossistene, sliter man med å komme inn, man sliter med å få avtale med grossistleddet, og man sliter med å få hylleplass til rimelige vilkår i dagligvarebutikkene.

Det jeg tenker er kjernen i dette, er: Hvordan kan vi åpne opp dagligvaremarkedet sånn at flere produsenter kan selge sine produkter til den prisen som de ønsker, som igjen vil gi mer konkurranse og lavere pris? Jeg sliter med å se hvordan regjeringens tiltak vil bidra til det.

Statsråd Cecilie Myrseth [19:16:16]: Både tilgang til grossist og distribusjon er noe som er på høring nå i forbindelse med lov om god handelsskikk. Det er heller ikke sånn at all form for vertikal integrasjon er dårlig med tanke på prisen ut til forbrukeren. Til syvende og sist er det aller viktigste for regjeringen å sikre at forbrukerne sitter igjen med den riktige prisen og et godt utvalg, og at man får rom for nye aktører inn i bransjen. Derfor er det viktig å se på de ulike leddene i bransjen, og jeg er veldig spent på å se på innspillene som kommer nå når vi har sendt ut dette bredt på høring.

Geir Jørgensen (R) [19:17:11]: Jeg konstaterer at regjeringen igjen sier at de vil gjøre mye på dette feltet. Da har vi i hvert fall gjort et godt grunnlagsarbeid for regjeringen, men det er synd at dette bare er mindretallsforslag.

Jeg registrerer at statsråden flere ganger henviser til tipunktsplanen som ble vedtatt i Stortinget i 2022. Vi i Rødt var med og støttet den, og vi var faktisk også med på å forbedre den. Gitt det vi ser i den aktuelle situasjonen i dagligvarebransjen, er kjedemakten likevel den samme, og prisen for den vanlige forbruker har økt. På tre år er det 33 pst. stigning i matvareprisene. Synes statsråden at tipunktsplanen har virket etter sin hensikt?

Statsråd Cecilie Myrseth [19:18:10]: Nå har vel ikke Rødt vært med på å påvirke den tipunktsplanen, for den har ikke vært behandlet i Stortinget. Den kom fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Man har imidlertid behandlet ulike deler av den her i salen, ikke minst markedsetterforskning.

Det er vanskelig å si hvordan alt ville sett ut uten disse tiltakene, det er en vanskelig øvelse. Jeg tror at dette er et komplekst bilde som gjør at vi trenger et kontinuerlig, sterkt fokus. Det at vi har fått på plass en helt ny lov, som gir Konkurransetilsynet helt nye verktøy, ikke bare overfor dagligvarebransjen, men for alle bransjer, er et resultat av et arbeid. Også det at vi har styrket Konkurransetilsynet, er et resultat av prioritering. Så jeg mener definitivt at det som vi har lagt fram, har vært viktig, ikke

minst for hvor mye mer kunnskap vi har fått. Det er viktig at vi gjør kunnskapsbaserte valg også her i Stortinget. Og jeg må bare si: Det er ikke sånn at dette handler om hvor mange forslag Rødt legger på bordet eller ikke. Det handler om at vi vedtar og gjør gode valg for å sikre forbrukernes priser.

Geir Jørgensen (R) [19:19:15]: Det deler jeg statsrådens syn på. Dette er ingen konkurranse i å fremme flest mulig forslag, men det er også helt åpenbart at vi ikke kommer oss videre før vi får en annen politikk på plass, og derfor har vi gjort jobben med å gjennomgå dette og lansere disse forslagene.

Det er ikke bare matvareprisene som er problemet her. Det er også et annet problem i matvareindustrien – for småskalaprodusenter og for folk som vil noe, som gjør noe, som vil prøve å både utvikle nye produkter, skape nye arbeidsplasser og gjøre det slik at vi kan ha en god matvareindustri over hele landet. De har jo ingen sjans til å komme ut i markedet med sine varer på grunn av at kjedene stopper det, for de skal selge sine egne varer i stedet. Er ikke dette et kjempeproblem for næringsutviklingen i hele landet?

Statsråd Cecilie Myrseth [19:20:21]: Det var mye på en gang i en og samme setning.

Det er viktig at vi har matproduksjon i hele landet. Derfor er jeg stolt av de mange jordbruksoppgjørene som vår regjering har bidratt til de siste årene. Det bidrar til god produksjon av varer. Så er det viktig at vi har en industripolitikk som også bidrar til nettopp det samme – og det er en kombinasjon av dette. Vi går gjennom bl.a. det med egne merkevarer i de endringene til loven vi har sendt ut i dag, så det er ikke riktig det representanten prøver å si gang på gang, at ingenting skjer, ingenting er gjort. Det å sende ut forslag på høring om endringer for å skjerpe en lov er vitterlig fordi man ønsker å gjøre noe. Det vi la fram i de nye punktene på mandag, er for å sikre at forbrukerne skal kunne ta opplyste valg, det handler om åpenhet, og det handler om å skjerpe inn med tanke på de forhandlingene man har, og om å fjerne etableringshindre.

Presidenten [19:21:20]: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [19:21:38]: Som nevnt tidligere er det godt mulig at noen av forslagene her i dag kunne hatt innvirkning på prisene i butikk, men det er svært usikkert, og det kan gjøre mer skade enn nytte. Det vi vet kunne ha hjulpet dem blant oss som har minst og bruker størst del av sin disponible inntekt på mat og dagligvarer, er om vi på Stortinget tok oss litt sammen og leverte delikate og saftige skatte- og avgiftskutt til folk flest. Sitter man igjen med mer i lommeboka hver måned, vil andelen man bruker på mat og andre nødvendige varer, gå ned. Vi kunne ha startet med matmomsen, og vi kunne ha kuttet kraftig i inntektsskatten. Fremskrittspartiets mål på sikt er at inntekt under 300 000 kr ikke skal beskattes. Det hadde virkelig vært et bidrag for å hjelpe folk flest i hverdagen.

Noe annet som både forskning og rapporter viser at hadde hjulpet, hadde vært å gjøre noe med importvernet – ikke bare fordi det i seg selv ville gjort matvarer billigere, men først og fremst fordi det er en vesentlig barriere for at utenlandske kjeder kan etablere seg her i Norge, med sitt utvalg. Man kan godt si at det er et politisk valgt etableringshinder. Hadde de kunne hatt med sine varelinjer fra andre land og fått en effektiv distribusjon på dette, hadde det blitt etablert flere kjeder i Norge og blitt bedre konkurranse. Norge har forbrukere som har relativt høy kjøpekraft i europeisk sammenheng, og det ville vært attraktivt for mange å komme hit.

Det som kanskje overrasker meg mest i denne saken, og i alle saker om dagligvarer generelt, er regjeringens handlingslammelse. De inviterer til krisemøter, pressekonferanser og oppvaskmøter uten egentlig å komme med noe av substans. Nå er det fordelsprogrammene, slike som Trumf, som skal under lupen – akkurat som om det er det som er det store problemet i sektoren. Regjeringen har dratt beina etter seg, også etter at den la fram den såkalte tipunktsplanen for dagligvarer. Et av punktene der er at Dagligvaretilsynet skal styrkes. Nå skal det i stedet legges ned. Det sier noe om konsistensen til regjeringen i disse sakene.

Nå skal vi snart behandle revidert budsjett i Stortinget. Vi kan gjøre mye mer i den saken for å gi folk bedre råd enn vi kan i denne saken. Dessverre har jeg liten tro på at det skjer, men på veien dit skal vi sikkert få høre om alt det regjeringen gjør på dagligvarefeltet, og som i realiteten har veldig lite å si for hvilke varer vi har i butikkene, og hva de vil koste.

Tobias Drevland Lund (R) [19:24:38]: De siste årene har matvareprisene til vanlige folk økt med 33 pst. Noen liker å late som om det er bøndene som er grunnen til at maten er blitt dyrere, som om de har fått en tredel mer betalt for maten de produserer. De eneste som tjener på økningen i matvareprisene, er dagligvarebaronene, noen av Norges rikeste familier, som suser gjennom dyrtiden med milliardoverskudd. Det er Forskjells-Norge i praksis.

Det norske dagligvaremarkedet domineres av tre store aktører, som til sammen har markedsandeler på nærmere 97 pst. Den manglende konkurransen i dagligvaremarkedet er noe som rammer alle andre enn kjede-

ne selv. Den rammer bøndene, som produserer maten, den rammer matforedlingsindustrien, som får sine varer presset ut av butikkhyllene, den rammer den lokale kjøpmannen, som ikke har noe annet valg enn å underlegge seg makten til kjedene, og den rammer oss, som til syvende og sist kjøper maten. Disse kjedene eier stadig mer av hele verdikjeden, fra jord til bord. Disse kjedene bestemmer hvilke varer som skal produseres, hvilke varer som skal inn i butikken, og til hvilken pris de skal selges. Situasjonen i dagligvaremarkedet er så kritisk at Rødt står på barrikadene for økt konkurranse, mens de såkalt markedsorienterte partiene lar et dysfunksjonelt marked fortsette – nettopp fordi det er dysfunksjonelt. De største forsvarerne av disse private monopolene er de samme partiene som på liv og død ønsker konkurranse på alle andre områder i samfunnet, om det så er snakk om post, jernbane eller velferdstjenester som sjukehjem og barnehager, og det er jo litt ironisk.

Arbeiderpartiet kunne i dag vært med på å danne flertall for noen av de 50 forslagene i innstillingen, men dessverre er det handlingslammelse å se, det er vegring for å sette inn politiske tiltak som faktisk kunne gjort noe for å flytte makten fra dagligvarebaronene og til vanlige folk og gitt mer til bøndene. Det er synd for lommeboka til folk, det er synd for norsk næringsmiddelindustri og arbeidsfolkene der, det er synd for bøndene, og det er synd for de butikkansatte. Jeg er en av dem som faktisk har jobbet mange år på Kiwi, som har sittet i kassa på Kiwi. De dagene jeg slo inn summer på millionen, satt de som jobbet i butikken, igjen med en snau tusenlapp – så det er heller ikke de som tjener penger på dette. De som sitter igjen med de store gevinstene, er Johan Johannson og de andre største eierne, dagligvarebaronene i Norge.

Det er synd at ikke flertallet her i dag er med oss i Rødt på å ta skikkelige grep som kunne forbedret konkurransen, og som kunne gjort noe med de eksploderende matvareprisene som vanlige folk møter på hver eneste dag de går i butikken. Det er også synd at Høyre ikke er her for å ta del i debatten, men de har kanskje noen styremøter de deltar på.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [19:27:53]: Stortinget må komme videre med å vedta nye samfunnsnyttige rammebetingelser for dagligvaremarkedet som gir to ting: åpenhet om hva som skjer i markedet, og grunnlag for et effektivt tilsyn.

I Stortinget den 4. februar 2021 ble det gjort et flertallsvedtak:

> «Stortinget ber regjeringen stille krav om et regnskapsmessig og funksjonsmessig skille mellom leddene i verdikjeden i dagligvarebransjen.»

Det var Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, SV, Rødt og Miljøpartiet De Grønne som sto bak dette flertallsvedtaket. Mot sto Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Et regnskapsmessig skille innebærer at det stilles krav om regnskap, revisjon og rapportering for hvert ledd i verdikjeden, og et funksjonsmessig skille går normalt ut på at et selskap eller et virksomhetsområde driftes uavhengig av konsernets øvrige virksomhet.

Hva skjer i denne innstillinga? Jo, forslag nr. 9, fra Senterpartiet, SV og Rødt, som er identisk med det som ble flertallsvedtaket i 2021, har ikke lenger støtte fra Arbeiderpartiet. Arbeiderpartiet støtter ikke den tilrådingen i komiteen. Det er Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Det er svakt.

Det som kom fram i replikkordskiftet med statsråden, var at statsråden sa at en måtte ha kunnskap, en måtte ha fakta, en måtte gjøre de riktige tingene, og en måtte vite hva en gjør, og vite at det virker. Jeg vil si at det snart må være slutt på å drive en sånn symbolpolitikk som har vært drevet på dette området i så mange år. Nå trengs det handling.

Dagens regjering har altså hatt flere år på seg til å gjennomføre dette. Og hva snakker vi om? Jo, vi snakker om å gjennomføre en sak som innebærer et skille mellom grossistleddet og detaljistleddet, noe som er avgjørende for virksom priskonkurranse. Temaet for regjeringa må da være hvordan dette skillet skal gjennomføres i dagligvaremarkedet.

De to store bedriftene i landbrukssamvirket, Tine og Nortura, har en god stund hatt krav om å definere råvaredelen, slik at de begge er pålagt å selge råvarer til sine konkurrenter på åpne og ikke-diskriminerende vilkår. Det skulle bare mangle at ikke dagligvarekjedene – som i dag opererer med koordinerte priser, som et uregulert monopol – pålegges de samme forpliktelser til å åpne for konkurranse på pris fra sine grossister og ut til detaljist, altså butikk, på samme måte som Landbrukssamvirket har krav om salg av sine råvarer til ulike næringsmiddelbedrifter.

Rune Støstad (A) [19:31:02]: De høye matprisene er ikke bare et økonomisk tema. De er en konkret utfordring i hverdagen til folk over hele landet. Derfor er det helt nødvendig at vi som politikere tar ansvar for å sikre at konkurransen i dagligvaremarkedet fungerer.

Det er litt underlig å sitte i salen og høre representant etter representant fremme kritikk mot Arbeiderpartiet. Den kritikken framstår veldig hul, og jeg må kommentere noe av den. Når jeg hører Bengt Rune Strifeldt bruke sine tre minutter på å kritisere Arbeiderpartiet – uten et eneste forslag selv – blir det enda mer underlig.

Regjeringen har ikke sittet stille. Gjennom en tipunktsplan har vi allerede levert på mange viktige tiltak, som forbud mot negative servitutter som har hindret nyetableringer, og økte bevilgninger til Konkurransetilsynet og Dagligvaretilsynet. Og fra 1. juli innføres markedsetterforskning som gir myndighetene mulighet til å gripe inn der konkurransen er svak, uten at det må påvises brudd i forkant. Det er et verktøy som mange av kritikerne her i dag stemte imot.

Denne uken er det lansert fire nye tiltak for å styrke konkurransen ytterligere. Blant dem er bedre og mer ærlig prisinformasjon, gjennomgang av eksklusive leieavtaler som kan hindre etablering, en høring om skjerpede krav i loven om god handelsskikk og en vurdering av mer åpenhet i verdikjeden gjennom et regnskapsmessig og funksjonelt skille. Det er fire konkrete forslag som enkeltvis kan være inngripende; samlet sett kan de gjøre en forskjell.

Midt i det viktige arbeidet som pågår, vil jeg berømme både næringsministeren og statsministeren for å stå på forbrukernes side. Begge viser et tydelig lederskap, stiller kritiske spørsmål til aktørene og legger fram konkrete tiltak. Det er ikke å bruke pekefinger. Det er å ta problemene på alvor og forsterke innsatsen på området.

Dette er ikke alltid populært i møte med sterke interesser, men det er nødvendig, det er politikk i praksis, og det viser at Arbeiderpartiet er på jobb og på forbrukernes side. Og dette arbeidet er ikke over. Tvert imot, vi skal videre. Flere tiltak kan komme, og vi skal følge utviklingen nøye framover. Dette viser handlekraft og vilje til å lytte til folks bekymringer.

Jenny Klinge (Sp) [19:34:15]: Det er ein reell problematikk at matvaregigantane har stor makt over prisutviklinga og varesortimentet, og det er eit opplagt behov for politiske grep som tener interessene til matprodusentane, mangfaldet av leverandørar og forbrukarane. Dei politiske verkemidla må vere effektive, men også kloke og balanserte.

Vi i Senterpartiet vil ikkje på nokon måte gå inn for å «knuse» dei store norske kjedene på den eine sida eller opne for at store utanlandske matvarekjeder skal gjere sitt inntog i landet vårt på den andre sida. Vi legg fram forslag det er god grunn til å tru at har positiv effekt, utan å gå dramatisk til verks. Det er ofte den beste måten å gjere ting på, også i politikken.

Måndag la Arbeidarpartiet som sagt fram grep for å betre konkurransesituasjonen, men vi i Senterpartiet meiner at planen ikkje er tilstrekkeleg konkret for at ein skal oppnå verknad for forbrukarane. Forslaga våre er konkrete, og vi håpa at det skulle gå an å få fleirtal for dei i salen.

Eit forslag eg har lyst til å trekkje fram spesielt, er eit såkalla laust forslag Senterpartiet har lagt fram i salen, som handlar om ultraprosessert mat og ei offentleg merkeordning for det. Raudt har eit forslag om same tema og vil stemme på vårt subsidiært. Eg oppmodar dei andre partia til å bidra til at dette forslaget får fleirtal. Dette handlar altså om å lage ei offentleg merkeordning for ultraprosesserte matvarer, og vi ber regjeringa greie ut dette og kome tilbake til Stortinget med ei sak om det.

Sterkt tilarbeidde, industrielt framstilte matvarer, drikke, godteri og snacks ligg det stor profitt i å produsere og selje. Derfor vekkjer det raskt store motkrefter om ein fremjar tiltak som kan avgrense etterspurnaden etter slikt. Det er visst så vanskeleg å definere kva produkt som skal falle innanfor definisjonen, og det blir åtvara mot å vifte med ein offentleg peikefinger mot slikt, sidan det er veldig mange som både et og drikk slikt både til kvardags og som kos.

Dette handlar ikkje om å avgrense nokon sin fridom, det handlar om å gjere det mogleg for folk å gjere informerte og meir helsefremjande val. Klarar vi å fremje eit meir råvarebasert kosthald, vil det ikkje berre vere bra for folkehelsa og spare Nav for pengar til sjuketrygd, det vil også styrkje norsk matproduksjon og matberedskapen vår.

Ei utgreiing – som vi i Senterpartiet har lagt fram forslag om – må sjå på korleis ei slik offentleg merkeordning for ultraprosesserte matvarer kan utformast på fornuftig vis. Vi kan til dømes velje å omfatte dei mest problematiske produkta fyrst. Det blir ofte peika på vanskane med å definere kva som er ultraprosessert mat og drikke, og på gråsonene, men det er viktig ikkje å gjere dette vanskelegare enn det er, og å sørgje for at det som er det mest opplagt helseskadelege – og avhengigheitsskapande òg, slik det er produsert – blir merka, slik at folk lettare kan velje slikt bort.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [19:37:30]: Jeg har lyst å knytte noen kommentarer til innlegget fra Strifeldt her tidligere, om skattekutt til folk flest, noe som også SV er ivrig tilhenger av, og som vi har fått gjennomslag for i statsbudsjettsforhandlingene med regjeringen. Vi foreslår også i ulike alternative budsjetter å redusere matmomsen. Men jeg vil advare mot å tro at det er svaret på den problemstillingen vi diskuterer i dag, når vi allerede vet at konsentrasjonen i verdikjedene i dagligvaremarkedet er så stor, at det er så stor profitt der. Når vi vet at folk trenger mat, er man uansett der at hvis prisen stiger på mat, så kjøper man fortsatt mat. Det vil bare føre til – som vi også har sett de siste årene ved at prisene har steget med over 30 pst. – at hvis folk får mer å rutte med, har de også mer å kjøpe mat for, og overskuddet og profitten til dagligvareeierne øker. Derfor vil ikke det være løsningen, med mindre man er villig til å bryte opp konsentrasjonen i verdikjedene til det som

har blitt forsterket de siste årene. Det er det regjeringen ikke er villig til å gå inn i her, ei heller høyresiden.

Det som er forunderlig med det, er at er det noen som presumptivt skal være forkjempere for god konkurranse og et velfungerende marked, er det høyresiden, for det er kun da man får en konkurranse som bidrar til å presse prisene ned, men også konkurranse på tilbudssiden, på produktsiden. Vi foreslår her en lang rekke ulike forslag som går på å stykke opp og bryte opp den markedskonsentrasjonen, uten at det går ut over effektiviteten. Vi er alle enige om at det er klokt å ha effektive markeder, men det har vi altså ikke i dag, når konsentrasjonen er så sterk.

Grunnen til at Arbeiderpartiet og regjeringen her får kritikk og en smule mistro, er at det har gått fire år der man ikke har fulgt opp vedtak som har blitt fattet av Stortinget. Så når det kommer nye forslag nå, som innebærer ord som utredning og vurdering, er det naturlig nok noe skepsis til hvor fort ting kommer på plass. Det er bakgrunnen for at vi presser på her og også har framført forslag som vil gå lenger og er mer konkrete med tanke på det som uomtvistelig er problemet, nemlig konsentrasjonen i verdikjeden.

Avslutningsvis: SV kommer ikke til å støtte forslaget om ultraprosessert mat. Det er et tema vi eventuelt får komme tilbake til når det også foreligger bredere konsensus om hva ultraprosessert mat er, og hvordan det kan defineres.

Presidenten [19:40:12]: Representanten Bengt Rune Strifeldt har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [19:40:46]: Jeg hadde ikke tenkt å ta ordet, men representanten Støstad mente det var hult at jeg kritiserte regjeringen uten å ha egne forslag. Jeg vil oppfordre representanten fra Arbeiderpartiet til å lese referatet fra debatten. Jeg lanserte mange forslag som ville ha hjulpet dem som har minst blant oss og bruker størst del av sin inntekt på mat og dagligvarer.

Vi har også tidligere foreslått, og fått flertall for i Stortinget, mange gode tiltak, men regjeringen sleper føttene etter seg og sliter med å levere på de vedtakene som er kommet fra Stortinget. Vi har i andre saker bl.a. foreslått at vi skal levere delikate og saftige avgifts- og skattekutt for folk flest. Sitter man igjen med mer i lommeboka hver måned, vil man også kunne ha bedre råd til mat. Vi kunne ha startet med matmomsen, og vi kunne ha kuttet kraftig i inntektsskatten. Jeg foreslo mange tiltak i mitt innlegg.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [19:42:04]: Etter å ha fulgt debatten om matvaremarkedet i snart et par tiår her i salen, må jeg si at det som er nødvendig, er å prioritere effektive og inngripende tiltak for å regulere og styre markedskreftene i forholdet mellom grossist og matvarebutikker. Som jeg sa, er det behov for å få en åpenhet om hva som skjer i markedet – en åpenhet som gir grunnlag for et effektivt tilsyn.

Partiet Høyre er ikke interessert i dette, så det er ikke mye å bruke tid på. Når jeg bruker så mye tid på Arbeiderpartiet, er det fordi det er der håper ligger. Det er i Arbeiderpartiet håpet ligger om en allianse som kan gjennomføre det som representanten Støstad fra Arbeiderpartiet sa, at vi skal ha handlekraft og vilje – handlekraft og vilje.

Jeg skisserte en sammenligning mellom det som myndighetene har gjort med de store landbrukssamvirkene, Nortura og Tine, hvor en har sikret seg at de som vil foredle deres råvarer, kan kjøpe til samme pris. Det er et åpent, kontrollert system. Mitt spørsmål, som jeg håper statsråden kan svare på, er: Hvorfor kan en ikke realisere det som var vedtaket fra 2021, om et tilsvarende system innen dagligvarehandelen hvor grossistene må opp med sine priser, slik at alle som kjøper av grossistene, kan kjøpe til lik pris? Den grossistprisen kan da kontrolleres av myndighetene. Det er gjort vedtak om et slikt funksjonelt og administrativt skille, men hva gjenstår å se på? Hva gjenstår å gjøre? En har allerede gjort et slikt inngripende tiltak for landbrukssamvirket. Det var meget krevende å realisere og meget omfattende, men det gjør at vi får en virksom priskonkurranse i leddet etter råvare. Her snakker vi om en virksom priskonkurranse i leddet etter grossist.

Jeg vil gjenta spørsmålet og håper at noen representanter fra Arbeiderpartiet kan svare. Hvorfor kan en ikke realisere et slikt prinsipp, også innenfor dagligvaremarkedet, og dermed fokusere på noe som kan både virke, fordi det er inngripende, og kontrolleres av en objektiv instans, slik at det blir fulgt opp?

Geir Jørgensen (R) [19:45:13]: Det er helt avgjørende, som representanten Lundteigen er inne på, at vi klarer å adressere hvor selve maktbasen ligger for dette urettferdige systemet, som har latt seg etablere i landet vårt. Det ligger nettopp mellom matvareprodusenten, bonden, og butikken, grossistleddet og distribusjonen. Vi i Rødt foreslår å åpne dette, sånn at vi får en rettferdighet i varehandelen og i dagligvarebransjen.

Matdistribusjon er et samfunnskritisk område. Dette er samfunnskritisk infrastruktur, som nå er på private hender, og de kan faktisk gjøre nesten akkurat som de vil. Dette har betydning og innvirkning på forbrukernes tilgang til mat til rimelige priser. Dette har betydning for produsentenes mulighet til å få avsetning på sine varer. Det har også betydning for vår egen totalberedskap hvordan disse systemene fungerer.

Vi har altså tre helt separate enheter, som alle er private, som i all hovedsak sørger for at mat blir distribuert rundt i landet. Vi må kunne åpne dette sånn at de ikke kan gjøre akkurat som de vil. Det er det som er selve problemet. Det er der makten ligger. Det er der kjøpmennene rundt omkring – enten det er i Bø, i Pasvik eller en liten plass på Vestlandet – blir presset, for det de får lov å ha med en liten Joker-butikk eller nærbutikk, er bare skiltet til å henge på bygningen sin og tilgangen til matvarene.

Vi må komme dit at vi kunne klare å slippe kjøpmannen fri, at det kunne være åpenhet og et mye større mangfold i distribusjonsleddet enn det vi har i dag. Driver man butikk på et lite sted, er man jo nødt til å ta inn de og de varene. De andre varene som kjedene ikke vil ha, får man ikke lov å ta inn. Vi må slippe kjøpmannen fri. Det vil føre til bedre konkurranse. Det vil føre til mye bedre valgmuligheter for folk. Det vil føre til mye bedre muligheter for småprodusenter rundt omkring i landet til å få ut varene sine. Det vil også gi mer innovasjon og flere arbeidsplasser i matproduksjonen i det ganske land.

Vi skal komme tilbake til dette, for problemet ligger i at vi ikke har fått åpnet det distribusjonsleddet på en ordentlig god måte.

Presidenten: Representanten Jenny Klinge har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Jenny Klinge (Sp) [19:48:29]: Vi i Senterpartiet er veldig opptekne av at forbrukarane skal kunne gjere informerte val, men vi ønskjer også at Stortinget skal kunne gjere eit informert val når det gjeld spørsmålet om ei merkeordning for ultraprosessert mat. Då vil eg presisere det som ligg i forslaget vårt. Vi seier ikkje at det berre skal innførast utan vidare; vi ber om at regjeringa skal greie ut ei slik ordning og kome tilbake til Stortinget med det. Så når SV peikar på at dei vil kome tilbake til det når det blir meir klart korleis det kan definerast, meiner vi at det ikkje er nødvendig å tenkje så vanskeleg. Ein kan faktisk stemme for dette forslaget og få tilbake ei skikkeleg utgreiing der dette blir vurdert.

Vi anerkjenner behovet for at det skal vere gode definisjonar her. Derfor nemnde eg også i mitt førre innlegg at viss vi skal ha ei slik merkeordning, treng vi ikkje å begynne å diskutere gråsonene. Vi kan først definere det som er aller mest problematisk, og sørgje for forbrukarane veit kva det er, slik at dei kan ta informerte val for å unngå det, eller dei kan velje å kjøpe det.

Vi treng eit storting som er framoverlent på vegner av ordentleg mat, og ikkje minst på vegner av norsk matproduksjon og norske ressursar. Derfor anbefaler vi sterkt at Stortinget stemmer for dette forslaget.

Statsråd Cecilie Myrseth [19:49:44]: Som jeg sa i replikkvekslingen, skal vi utrede når det kommer til regnskapsmessig og funksjonsmessig skille. Det er den måten man gjør det på, man sender noe ut på høring. Det er slik man gjør det fra en regjering, så jeg mener vi følger opp det vedtaket.

Så er det mange ting som har vært nevnt her, og som har vært diskutert, som nå allerede er sendt ut på høring gjennom forslagene til endringer i lov om god handelsskikk i dagligvarekjeden. Mange ting og mange intensjoner som mange peker på her i salen, følges opp av regjeringen.

Jeg mener det er en handlekraftig regjering når det gjelder dagligvarer. Det handler ikke om antall forslag man legger på bordet, det handler om hva slags forslag man legger på bordet. Det handler om at de forslagene man faktisk fremmer, og de tiltakene man gjennomfører, er tiltak som har den effekten man vil, med tanke på prisen. For det dette handler om, er forbrukeren. Det handler om hvilken pris man opplever når man går i butikken, om man har muligheten til å gjøre opplyste valg når man går i butikken, og om man vet hva det betyr når man sier ja til ulike fordelsprogram eller apper eller hva det skulle være, når man får et tilbud der. Det er ganske forvirrende til tider. Det betyr at man ikke alltid går inn i butikken med den tro at man får noen tilbud og rabatter, og det er ikke sikkert det er akkurat det som skjer når man går ut.

Poenget er at vi må sikre at vi gjør gode, rette vedtak for både å kontrollere og få bukt med en del av de utfordringene som er, for det handler om pengeboken til folk. Det handler om å sikre at folk får bedre råd.

Dessverre har jeg ikke tro på de lettvinte løsningene til Fremskrittspartiet og viser til at uansett hva som er utfordringen, så er det kutt i skatt og kutt i skatt. Det er det samme som å kutte i velferd, og det er ingen ting som tilsier at prisen i butikken skulle bli lavere ved å kutte i formuesskatten. Det tenker jeg er et blindspor som kommer når man ikke har noe som helst annet å vise til.

Presidenten [19:52:03]: Representanten Per Olaf Lundteigen har hatt to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [19:52:19]: Det var et meget positivt innlegg fra statsråden. Statsråden sier at en skal utrede et forslag om regnskapsmessig og funksjonsmessig skille og så sende det på høring. Det var realt. Det er noe mer enn det som står i pressemeldingen fra 19. mai, hvor det står at en skal undersøke om krav til regnskapsmessig og funksjonsmessig skille gir mer åpenhet og mer effektivt tilsyn. Nå er vi tilbake på sporet, nå er vi tilbake på det som det ble gjort vedtak om i 2021, og nå er vi tilbake til innholdet i det som er noe

mer enn det som Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen la fram i Prop. 1 S for 2024–2025 fra Nærings- og fiskeridepartementet, hvor det heter:

> «Den videre oppfølgingen av anmodningsvedtak 573 vil vurderes i lys av de pågående prosessene knyttet til konkurranseforholdene i dagligvarebransjen.»

Det var positivt, det har kommet noe godt ut av denne debatten – tusen takk!

Presidenten [19:53:17]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 24.

Sak nr. 25 [19:53:22]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Une Bastholm og Sigrid Zurbuchen Heiberg om å redusere negative klima- og miljøeffekter av bunntrål og snurrevad i norske farvann (Innst. 321 S (2024–2025), jf. Dokument 8:171 S (2024–2025))

Presidenten [19:53:45]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [19:54:12] (ordfører for saken): Takk til forslagsstillerne for at de setter en viktig sak på dagsordenen. Kunnskapen om havbunnen blir stadig bedre, og den kunnskapen må selvsagt også ligge til grunn for politikken og forvaltningen.

Komiteen viser i innstillingen til at Norge har sluttet seg til havpanelets mål om 100 pst. bærekraftig havforvaltning, og at dette følges opp gjennom de helhetlige og økosystembaserte forvaltningsplanene for norske havområder. Komiteen viser også til at klimaendringene gir spesielt store utfordringer i norske farvann, hvor oppvarming og forsuring av havet påvirker økosystemene og de kommersielt viktige fiskebestandene.

Nedgangen i den norsk-arktiske torskebestanden og andre arter understreker behovet for en økosystembasert og forsiktig tilnærming til kvotefastsettelser. Plastforurensning, spøkelsesfiske og skadelige kjemikalier utgjør ytterligere trusler mot havøkosystemene.

Om lag hele komiteen, med unntak av Fremskrittspartiet, viser også til at ny forskning viser at havbunnen lagrer mye karbon, og at det ved bruk av bunnslepende redskaper kan frigjøres CO_2. Kunnskapen om havbunnen som karbonlager er viktig innsikt som det må forskes videre på, slår flertallet fast.

Så legger jeg til grunn at partiene vil redegjøre for sine syn, og jeg går videre til SVs merknader. Kunnskapen om havbunnen som karbonlager var en av de avgjørende faktorene for at SV tok kampen for å stanse mineraldrift på havbunnen i forbindelse med statsbudsjettforhandlingene for inneværende år. Nye analyser tilsier at klimagassutslippene fra norsk havbunn forårsaket av bunnslepende redskaper potensielt kan være store. Det vil igjen få konsekvenser for Norges klimabudsjett, klimamål som vi har vedtatt her, og utslippsregnskap. Forskere fra Norges geologiske undersøkelse fastslår at de naturlige lagrene av karbonforbindelser på kontinentalsokkelen må beskyttes bedre for å håndtere økte klimagassutslipp.

Derfor finner jeg det underlig at det ikke engang skal være mulig å få flertall for forslag som skal gi økt kunnskap om omfanget av disse utfordringene og om hva de betyr for Norges klimagassutslipp. Ingen her ønsker å ødelegge for fiskeriene, tvert imot. Bunnslepende fiskeredskaper har potensial i seg for å ødelegge for havbunnens grunnlag for matproduksjon over tid, for ikke å snakke om klimaendringenes negative konsekvenser for fiskeriene. Det å i det minste kunne støtte forslag for å få økt kunnskap om et så viktig tema skulle jeg ønske det var mulig å samle flere partier bak.

Presidenten [19:57:09]: Vil representanten ta opp forslag?

Kari Elisabeth Kaski (SV) [19:57:10]: Jeg skal selvfølgelig ta opp de gode forslagene.

Presidenten [19:57:13]: Da har representanten Kari Elisabeth Kaski tatt opp SVs forslag i saken.

Rune Støstad (A) [19:57:26]: Havforvaltningen og fiskeriforvaltningen i Norge har noen grunnleggende prinsipper. Det handler om å ta vare på både økosystemer og marine ressurser gjennom bærekraftig bruk og bevaring. Sektorlovene våre, som havressursloven, skal også sikre bærekraftig bruk av våre marine ressurser.

Havpanelets mål om 100 pst. bærekraftig havforvaltning følges opp gjennom helhetlige og økosystembaserte forvaltningsplaner for de norske havområdene. Store deler av havområdene våre er dekket av tiltak gjennom fiskerilovgivningen som skal sikre viktige og sårbare miljøverdier, også tiltak som begrenser fiske med bunnberørende redskap.

Når vi høster mat fra havområdene våre, vil det imidlertid alltid kunne påvirke også havbunnen. Det må fortsatt jobbes kontinuerlig med å redusere denne på-

virkningen. Som statsråden skriver i sitt svarbrev til komiteen, er det basert på eksisterende kunnskap ikke faglig grunnlag for å begrense dagens bunnfiske.

Forslagstillerne foreslår bl.a. å avvikle CO_2-kompensasjonsordningen for den delen av fiskeflåten som bruker bunnslepende redskap. Det er ikke noe Arbeiderpartiet ønsker å støtte, da det vil være en sterk svekkelse av rammevilkårene for de fiskeriene. CO_2-kompensasjonsordningen for fiskeflåten skal bidra til at CO_2-avgiften ikke resulterer i redusert fiskeriaktivitet og dermed redusert matproduksjon, sysselsetting og bosetting langs hele kysten. Vi må også ta med at det er få lav- og nullutslippsalternativer som er tilgjengelige for fiskeflåten vår i dag, og vi må derfor bidra til å støtte opp om fiskerinæringen i en periode med omstilling og teknologiutvikling.

Derfor er CO_2-kompensasjonsordningen viktig. Det å skulle straffe en enkelt flåtegruppe fra denne ordningen mener vi det ikke er grunnlag for. Vi må fortsette å legge faglige råd til grunn for forvaltningsbeslutninger vi tar, særlig når det får konsekvenser for verdiskaping, arbeidsplasser, bosetting og – som i dette tilfellet – også matproduksjonen.

Olve Grotle (H) [20:00:24]: Norsk havforvaltning og fiskeriforvaltning har eit grunnleggjande prinsipp om å ta vare på økosystem og marine ressursar gjennom berekraftig bruk og bevaring. Dei heilskaplege og økosystembaserte forvaltningsplanane for dei norske havområda har ei rekkje mål og tiltak for å sikre viktige miljøverdiar i havområda våre, inkludert havbotnsamfunn.

Norsk fiskeriforvaltning har i mange år arbeidd for å redusere påverknaden fiskeria har på marine økosystem, og i dag er store delar av havområda våre dekte av tiltak gjennom fiskerilovgjevinga, som bidreg til å sikre viktige og sårbare miljøverdiar, inkludert tiltak som avgrensar fiske med reiskapar som treff botnen. Det er òg slik at botnreiskapar er blant dei mest effektive metodane for å hauste mat frå havet, og fleire av bestandane som lever på havbotnen, lèt seg ikkje hauste effektivt på andre måtar.

Det er likevel slik at styresmaktene kontinuerleg arbeider med å redusere påverknaden på naturen så mykje som mogleg. Det er òg viktig at regjeringa følgjer tett den kunnskapsutviklinga som skjer, og kontinuerleg vurderer behovet for ytterlegare tiltak. Styresmaktene støttar òg forsking og utvikling av fiskereiskapar som er meir skånsame for botnhabitat, m.a. gjennom Fiskeri- og havbruksnæringa si forskingsfinansiering, FHF, som har finansiert fleire prosjekt med fokus på bruk av pelagisk og semipelagisk trål i staden for botntrål, og tiltak for redusert bifangst i trål- og snurrevadfiske, m.a. prosjektet Skånsom og effektiv tråling etter kvitfisk, der FHF og Fiskeridirektoratet bidreg til finansieringa.

Høgre legg til grunn at styresmaktene legg faglege råd til grunn for forvaltningsavgjerder, særleg avgjerder som har store konsekvensar for matproduksjon, verdiskaping, sysselsetjing og busetjing.

Når det gjeld forslaget om avvikling av CO_2-kompensasjonsordninga for den delen av fiskeflåten som nyttar botnslepande reiskap, vil det vere ei sterk svekking av rammevilkåra til næringa. Noreg har ein moderne og innovativ fiskeflåte som skaper verdiar langs heile kysten, og som driv eit berekraftig fiske. Botntrål er allereie strengt regulert, og ytterlegare reguleringar vil medføre ei svekking av norsk fiskerinæring.

Den særnorske CO_2-avgifta svekkjer norsk fiskerinæring si konkurransekraft i møte med andre fiskerinasjonar. Høgre meiner difor at det vil vere meir formålstenleg å gje fiskerinæringa levedyktige konkurransevilkår samanlikna med andre land ved å gje fritak for CO_2-avgifta for fiskeriflåten. Det finst ingen fullgode grøne alternativ i dag, og fiskeriflåten må få rom til grøn omstilling. Dette vil Høgre ta med seg og behandle i ein meir heilskapleg samanheng, f.eks. i samband med budsjettarbeid, og ikkje i samband med eit representantforslag om botntrål og snurrevad i norske farvatn.

Jenny Klinge (Sp) [20:03:38]: Når Senterpartiet stemmer mot dette representantforslaget frå Miljøpartiet Dei Grøne, er det ikkje fordi vi ikkje deler det viktige engasjementet for å ta vare på økosystema på havbotnen. Tvert imot er det viktig for oss å understreke at forvaltninga av naturressursar og verdiskaping også i fiskeria sjølvsagt skal skje på eit vis som sikrar eit marint artsmangfald og viktige naturverdiar. I dei merknadene i innstillinga som Senterpartiet står bak, gjer vi greie for korleis norsk fiskeriforvaltning allereie arbeider for å sikre dette, men også for kor viktig det er med forsking og utvikling som fører til forbetra eller nye fiskereiskapar som er meir skånsame for havbotnen.

Vi peikar vidare på at det å avvikle CO_2-kompensasjonsordninga for den delen av fiskeflåten som brukar botnslepande reiskapar, vil svekkje rammevilkåra til desse næringsaktørane.

Viss vi skal endre vesentleg på reglement og rammevilkår på dette området, bør det dessutan bli teke i samband med ei grundig førebudd sak, ikkje i samband med eit representantforslag.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [20:04:59]: Norsk fiskerinæring er viktig, ikke bare ved at den skaper viktige arbeidsplasser og bidrar til verdiskaping og bosetting langs hele kysten, men også ved at den fanger og produserer sunn og næringsrik mat til store deler av verden. Norge er Europas største fiskerinasjon og verdens nien-

de største fiskerinasjon. Det er derfor viktig at vi tar vare på økosystemet i havet. Plastforurensing, spøkelsesfiske og skadelige kjemikalier utgjør store trusler mot havøkosystemene.

Norge har en moderne og innovativ fiskeflåte som skaper verdier langs hele kysten, og som driver et bærekraftig fiske. Fiske med bunntrål er allerede strengt regulert, og ytterligere reguleringer vil medføre en svekkelse av norsk fiskerinæring.

Det henvises i saken til nasjonal og internasjonal forskning om at havbunnen lagrer mye karbon, og at det ved bruk av bunnslepende redskap kan frigjøres CO_2. Det er viktig å presisere at forskningsartikkelen det henvises til i representantforslaget, har mottatt stor faglig motstand, i stor grad har blitt motbevist, og at den til slutt måtte trekkes. Det er allikevel viktig med forskning og kunnskap om havbunnen som karbonlager og andre forhold som kan påvirke havøkosystemene.

Støre-regjeringen har i stortingsperioden innført en særnorsk CO_2-avgift som svekker norsk fiskerinærings konkurransekraft i møte med andre fiskerinasjoner. En avvikling av CO_2-kompensasjonsordningen for den delen av fiskeflåten som benytter bunnslepende redskap, vil være en sterk svekkelse av næringens rammevilkår. Det ville være mer hensiktsmessig å gi fiskerinæringen levedyktige konkurransevilkår, på nivå med sammenliknbare land, gjennom å gi fritak for CO_2-avgiften for fiskeriflåten. Det finnes ingen fullgode grønne alternativ i dag, og fiskeriflåten må få rom til grønn omstilling.

Vi fremmer derfor et forslag om å be regjeringen, i forbindelse med framleggelsen av statsbudsjettet for 2026,

> «sikre fiskerinæringen levedyktige konkurransevilkår med sammenliknbare land gjennom å gi fritak for CO_2-avgiften for fiskeflåten».

Vi hadde håpet at flere ville være med på et slikt forslag, og vi mener at argumentet for å stemme imot dette – at det må diskuteres i en mer helhetlig sammenheng, f.eks. i forbindelse med budsjettarbeid – ikke holder mål. Forslaget vårt går jo nettopp ut på å få en sak til behandling i forbindelse med framleggelsen av statsbudsjettet for 2026, slik at man får en god og helhetlig behandling i forbindelse med budsjettarbeidet.

Jeg tar da opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten [20:07:49]: Representanten Bengt Rune Strifeldt har tatt opp det forslaget han refererte til.

Rasmus Hansson (MDG) [20:08:04]: I 2023 slo regjeringens klimautvalg fast at Norge ikke når Parisavtalens mål uten å verne naturens egne karbonlagre. Utvalget skriver at vi mangler kunnskap om hvordan vår bruk av havet påvirker karbonlagrene i havbunnen. Det er full faglig enighet om at bløtbunn til havs lagrer mye karbon. Det er ingen tvil om at bunntråling kan føre til at noe av dette karbonet går tilbake til atmosfæren og forsterker global oppvarming, og norske fiskerier, som akkurat nå møter stadig flere tegn på at havet er i ulage, er blant de næringene som kan bli hardest rammet av enda mer oppvarming. Hvor hardt rammet vet vi ikke, men vi vet at norske havområder er store, at områdene som bunntråles er store, og at klimagassutslippene på grunn av bunntråling i teorien kan være svært store, også i forhold til det norske klimaregnskapet.

Derfor kommer Miljøpartiet De Grønnes nokså selvfølgelige forslag om å finne ut hvor store de utslippene kan være. Regjeringen og stortingsflertallet svarer oppsiktsvekkende nok nei. Enda mer oppsiktsvekkende er begrunnelsen: fordi man ikke vet nok. Dette sier regjeringen samtidig som Stortinget har debattert regjeringens nye klimamelding. Regjeringen bruker altså kunnskapsmangel som begrunnelse for å si nei til kunnskapsinnhenting. Regjeringen og flertallet håper tydeligvis at klimagassutslipp fra bunntrål ikke er så store som noen forskere antar, og derfor vil regjeringen altså ikke kartlegge. Med all respekt – dette er ikke framoverlent klimapolitikk.

Selv de forskerne som skriver i Aftenposten at utslippene ikke er så store som pessimistene tror, bekrefter likevel at det er reelle utslipp, og de ber likevel om at forskning og kartlegging igangsettes nå. Det er ganske likt det som Miljøpartiet De Grønne foreslår.

Det er en faglig plausibel mulighet for at Norge, på grunn av bunntråling, har høyere klimagassutslipp enn offisielle tall viser, men i fiskerinasjonen og i det selverklærte klimapolitiske fyrtårnet Norge er regjeringen og stortingsflertallet mer opptatt av å verne trålnæringen mot potensielt ubehagelige fakta enn av å skaffe fakta om hvordan trålnæringen påvirker klimaet, og hvordan vi kan redde fiskerinæringen fra den typen effekter.

For øvrig vil jeg bare ta en sving innom Fremskrittspartiet, som gjengir vårt forslag feil. Vi henviser ikke til det mest ekstreme tallet for klimagassutslipp. Artikkelen representanten fra Fremskrittspartiet snakker om, er ikke trukket – den er revidert. Miljøpartiet De Grønne henviser til oppdatert politikk.

Til slutt vil jeg takke SV og Venstre for støtte til gode forslag.

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [20:11:30]: Norge har allerede et system for helhetlige, økosystembaserte forvaltningsplaner, og har omfattende regelverk som beskytter marine økosystemer. Dette inkluderer bunnøkosystemer. Samtidig bidrar norske bunnfiskerier stort til matproduksjon, verdiskaping og bosetting langs kysten. Dette innebærer at forvaltningsbeslutnin-

ger om begrensninger på bunntråling må være basert på gode tallgrunnlag og kunnskap.

Det finnes i dag ikke nok stedsspesifikk forskning til å kvantifisere klimaeffekten av karbonremineralisering fra bunnfiske. Havforskningsinstituttets vurdering er at selv med den nyeste kunnskapen er usikkerhetene fortsatt for mange og for store til å kunne ta gode forvaltningsbeslutninger. Vi må derfor avvente bedre kunnskap fra våre forskere før vi tar beslutninger som kan få konsekvenser for landets matproduksjon.

Fiskeriforvaltningen ivaretar allerede i stor grad de tre siste forslagene fra representantene. Dagens forvaltningssystem inkluderer mål og tiltak for å redusere negativ påvirkning fra bunnfiske. Store deler av norske havområder er dekket av tiltak som begrenser bunnfiske, bl.a. i områder med sårbare marine økosystemer og i noen av nasjonalparkene. For å minimere påvirkningen fra bunnfiske finansierer staten allerede forskning på alternative redskaper gjennom Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering og Forskningsrådet.

Representantene fra Miljøpartiet De Grønne, SV og Rødt påstår i sine merknader at jeg ikke følger opp klimaforskningen. Det er jeg uenig i. Som jeg allerede har understreket, følger jeg kunnskapsutviklingen tett. Det pågår forskning som er støttet av regjeringen. Representantenes forslag var å «beregne klimaeffekten», ikke å «iverksette ytterligere undersøkelser». Regjeringen vurderer løpende behovet for styrket forskningsstøtte.

CO_2-kompensasjonsordningen er viktig for å hindre karbonlekkasje og støtte omstilling i fiskeflåten uten å svekke fiskerienes samfunnsoppdrag. Bunntrålere kommer ikke særlig godt ut av ordningen, og det er ikke faglig grunn for å straffe dette flåtesegmentet ytterligere.

Matproduksjon krever noe inngrep i naturen. Som med jordbruk vil også fiske nødvendigvis påvirke naturen. Regjeringen jobber allerede med å minimere denne påvirkningen og å forbedre kunnskapen om CO_2-utslipp fra havbunnen. Fiskeri- og klimapolitikken må prioritere klimatiltak som gir kjente utslippsreduksjoner.

Presidenten [20:14:32]: Det blir replikkordskifte.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [20:14:41]: Jeg takker for innlegget fra statsråden. Det er veldig bra både at det er forskning på området, og at regjeringen jobber for å få økt kunnskap. Da er mitt spørsmål egentlig ganske enkelt: Er det et mål for denne regjeringen å få beregnet klimaeffekten av remineralisering av karbon som følge av fiske med bunnslepende redskap, sånn at vi kan få det inn i det norske klimaregnskapet?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [20:15:11]: Ja, jeg deler intensjonen i forslaget fra representantene om at vi skal vite mest mulig om klimagassutslipp i Norge, og hva vi kan gjøre for å begrense dem. Som sagt brukes det nå en rekke midler gjennom ulike forskningsprogram for å kartlegge havbunnen på en bedre måte. Det er et arbeid både som tar tid, er krevende og omfattende, og som er pågående, og vi kommer til å følge det opp tett i det videre.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [20:15:49]: Støre-regjeringen har i denne stortingsperioden innført en særnorsk CO_2-avgift som svekker norsk fiskerinærings konkurransekraft i møte med andre fiskerinæringer. Mener statsråden at det er en god løsning å svekke konkurransekraften for norsk fiskerinæring med særnorske avgifter?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [20:16:13]: La meg starte med å komme med en saksopplysning som jeg tenker representanten kanskje kunne ha forberedt seg på i forkant, og det er at noe av det siste Fremskrittspartiet gjorde i regjering, 1. januar 2020, var å innføre denne særnorske CO_2-avgiften for fiskerinæringen. Så representanten Strifeldt kan gjerne spørre seg selv hvorvidt dette var klokt.

Det vi fra vår side i alle fall har valgt å gjøre, er å prioritere og styrke CO_2-kompensasjonsordningen, nettopp for at vi skal kunne ivareta næringen på en god måte, så de ikke skal få de konkurranseulempene som er med en avgift som per nå ikke treffer på den måten at vi får den raske omstillingen som er intensjonen med denne avgiften.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [20:16:58]: Effekten av den særnorske CO_2-avgiften er at norske fiskefartøy tanker i utlandet, og de tanker også i internasjonalt farvann. Det fører til at man har større CO_2-utslipp enn om man ikke hadde hatt denne CO_2-avgiften. Det fører også til utfordringer med tanke på bunkringsanlegg langs kysten, ved at grunnlagene for dem blir svakere. Flere av dem som har bunkringsstasjoner, vurderer å legge ned på grunn av at de ikke har nok volum når man fører fiskeflåten til andre bunkringsstasjoner.

Ser statsråden at det er en uheldig effekt av den særnorske CO_2-avgiften, og at man kanskje burde fjernet den og heller sørget for at fiskefartøyene igjen tanker og bunkrer her?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [20:17:56]: Ja, i likhet med representanten ser jeg at det er noen utfordringer med den CO_2-avgiften som er innført av Fremskrittspartiet i regjeringen Solberg i 2020. Det er noen ting som må ses nærmere på.

Som sagt: Fra vårt ståsted har vi vært opptatt av å styrke CO_2-kompensasjonsordningen, som er gjort be-

tydelig, bl.a. i inneværende år, med 153,6 mill. kr. Samtidig må vi se på hvordan vi kan ivareta bunkringsinfrastrukturen. Den er viktig for kysten, og den er viktig i beredskapssituasjoner, i kriser og eventuelt i krig. Det må vi sørge for at vi alltid har en god plan for. Vi må også vurdere om innretningen på den CO_2-avgiften kan ha uheldige effekter, med den karbonlekkasjen som vi har sett tilfeller av, som ikke er heldig.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [20:18:51]: Det er her man ser at regjeringen sleper føttene litt etter seg. De marginale fiskeriene er ikke lønnsomme på grunn av en særnorsk CO_2-avgift, og vi øker utslippene ved at den norske fiskeflåten tanker og bunkrer i utlandet og i internasjonale farvann.

Er det ikke andre tiltak som ville ha vært mer effektfulle, bl.a. at man fjernet den særnorske CO_2-avgiften? Ville ikke det bidratt til at man kunne høstet også av de marginalt lønnsomme ressursene vi har, og styrket beredskapen, så man fortsatt ville hatt bunkringsstasjoner langs kysten i framtiden?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [20:19:37]: Det er viktig at også fiskeflåten er en del av den omstillingen som hele samfunnet står i. Intensjonen med CO_2-avgiften er jo nettopp, og også innretningen, at den skal være med på å stimulere til at den omstillingen finner sted. Det er basert på fangstverdien, sånn at man får en kompensasjon, ikke på drivstofforbruket. Det gir jo noen insentiver til at man skal bruke drivstoff effektivt, og at man på den måten får mer i kompensasjon hvis man driver på en effektiv måte.

Jeg er i likhet med representanten fullstendig klar over at dette er utfordringer, all den tid vi ikke har en infrastruktur på plass, og at fiskefartøy med lav- og nullutslippsalternativer er under utvikling og lite tilgjengelige for fiskeflåten. Det er en utfordring, og det er jeg ærlig på. Den utfordringen må vi anerkjenne, og vi må se på hvordan vi kan finne tiltak og være med og bidra inn i den omstillingen som også fiskeflåten skal igjennom. Vi har bl.a. etablert maritime klimapartnerskap, hvor fiskeriorganisasjonene er en del av det arbeidet.

Rasmus Hansson (MDG) [20:20:51]: I Norge beregner vi hvor mye utslipp som kommer fra skog, fra biler, fra fabrikker, fra myr, fra kyr og fra boliger. Vi beregner det i tonn, og vi oppgir det i Grønn bok. Vi har bred forskning som sier at det er mulig at vi har høye klimagassutslipp fra havbunnen på grunn av bunntråling. Vi har usikkerhet om hvor mye, vi har usikkerhet om hvor mye som eventuelt absorberes i vann, og hvor mye som slipper ut til atmosfæren, men det er bred faglig enighet om at dette er et potensielt stort problem vi trenger å vite noe om, hvis vi vil vite noe om klimaeffekten av norske fiskerier.

Vil statsråden beregne hvor mye dette er, i tonn, på samme måte som vi beregner andre klimagassutslipp i Norge?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [20:21:51]: Som jeg sa innledningsvis, er det fortsatt mangel på kunnskap når det gjelder størrelsen på denne typen utslipp. Havforskningsinstituttet vurderer også selv at med den nyeste forskningen som er tilgjengelig, er disse usikkerhetene for mange og for store til at man kan ta gode forvaltningsbeslutninger eller også kunne beregne denne typen utslipp, sånn at det kan være en del av Grønn bok.

Jeg tenker at det er klart at en målsetting må være at vi må ha kunnskap om dette, og vi må på sikt også kunne få på plass tall som kan være en del av vår klimastatus og -plan. Per nå, med de enorme havområdene vi har nå, med ulike bunnforhold og ulike sedimenter, er det et omfattende og stort arbeid som ennå må gjøres før vi kan komme til det punktet at vi kan begynne å rapportere i tonn.

Rasmus Hansson (MDG) [20:22:42]: Jeg tar til etterretning at statsråden understreker alle usikkerhetene, som jeg også understreket, som alle er enige om, og som normalt pleier å være gode begrunnelser for å sette i gang arbeid for å få avdekket disse usikkerhetene. Fra statsrådens side høres det vitterlig ut som om usikkerhetene brukes som et argument for ikke å undersøke. Det er derfor jeg er forundret over at jeg ikke kan få en klarere bekreftelse på at det er et mål – et tidfestet mål og eventuelt et mål med budsjett – å kartlegge noe veldig mange solide forskere sier er et potensielt stort klimagassutslipp knyttet til norsk fiskerinæring. Kan vi få den målsettingen om å tallfeste dette?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [20:23:39]: Som jeg også sa innledningsvis i innlegget mitt, pågår det mye forskning som er støttet av regjeringen. Vi har en av de fremste havforskerne i verden. Havforskningsinstituttet gjør en formidabel innsats, Norges geologiske undersøkelse, NGU, også, i likhet med kartleggingsprosjektet Mareano. Her gjøres en hel rekke forskning for å få den kunnskapen vi trenger.

Fra regjeringens side er ønsket og noe vi prioriterer å følge med på, om det faktisk er behov for å styrke den forskningsstøtten, men per nå jobbes det for å få på plass og dekke de kunnskapshullene jeg nettopp viste til, før man kan komme til det steget å kunne rapportere i Grønn bok.

Rasmus Hansson (MDG) [20:24:22]: Det er nettopp forskere fra NGU, fra Havforskningsinstituttet og fra en

rekke andre faginstitusjoner som påpeker dette problemet, som påpeker denne kunnskapsmangelen, og som påpeker forskningsbehovet. Vi får som svar en slags sirkelargumentasjon om at fordi man ikke vet, skal vi ikke gjøre mer enn det vi allerede gjør. Det står altså i motsetning til det forskerne påpeker, nemlig at vi potensielt har et svært utslipp vi ikke har oversikt over.

Da er det vanskelig å forstå hvorfor statsråden – i motsetning til på alle andre samfunnsfelt – er så uvillig til å svare konkret på om hun vil kvantifisere hva dette utslippet består i. Statsråden tar en råsjanse på at utslippet ikke faktisk er stort. Statsråden sitter selv med ansvaret for ikke å dokumentere et slikt utslipp, med de konsekvensene det kan ha for norsk fiskerinæring.

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [20:25:24]: Jeg må nok gjenta det jeg har sagt: Vi trenger et bedre kunnskapsgrunnlag før vi kommer til det steget. Jeg kan ikke stå her og si at vi skal gjøre det innen da og da, for jeg har heller ikke oversikt over hvor mye forskning som faktisk kreves, før vi har det vi trenger for å kunne fatte den type målsettinger. Jeg kan betrygge representanten om at vi fra regjeringens side er opptatt av både å avdekke og rapportere de klimagassutslippene som er mulig, og ikke minst å sette i verk klimatiltak der vi vet det har en effekt, der vi ser at det har en betydning. Per nå har vi ikke det grunnlaget når det gjelder bunntråling, og vi har det heller ikke med tanke på å rapportere i Grønn bok.

Presidenten [20:26:06]: Replikkordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 25.

Sak nr. 26 [20:26:12]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken og Grete Wold om berging av Oslofjorden (Innst. 297 S (2024–2025), jf. Dokument 8:269 S (2024–2025))

Presidenten [20:26:29]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Solveig Vitanza (A) [20:27:07]: Oslofjorden er viktig både for de marine naturressursene, for biologisk mangfold og for rekreasjon og næring for dem som lever rundt fjorden. Det har lenge vært kjent at miljøtilstanden i Oslofjorden er alvorlig, og det er et stort prosjekt å få fjorden ren og rik igjen. Mye bra arbeid er igangsatt, og regjeringen jobber kontinuerlig med oppfølgingen av de 63 tiltakene i den helhetlige tiltaksplanen for fjorden.

Den nyeste statusrapporten fra Miljødirektoratet om oppfølgingen av Oslofjordplanen viser at arbeidet med å redde Oslofjorden er mer samordnet nå enn tidligere, og at arbeidet er tydelig forsterket på noen områder. Regjeringen har styrket virkemidlene innen avløp og jordbruk. Det har blitt vedtatt et nytt gjødselregelverk. Vi har hatt en kraftig satsing på Oslofjorden i jordbruksoppgjørene de siste årene, og vi har etablert en tilskuddsordning for kommunenes planlegging av nitrogenrensing.

Men det er fortsatt behov for nye tiltak. Derfor har regjeringen nylig gjennomført en høring av forslag til nye og ambisiøse fiskeritiltak. Nullfiskeområder er blant de foreslåtte tiltakene. Her er det kommet inn mange og omfattende innspill. Noen av forslagene er svært inngripende og berører mange. Det er derfor nødvendig at vi nå gir regjeringen tid til å gjøre en grundig vurdering av alle høringsinnspillene som er mottatt.

Arbeiderpartiet forstår alvoret i den kritiske situasjonen Oslofjorden er i, og at det er et sterkt ønske fra flere hold om å få på plass tiltak så fort som mulig. Også fiskerinæringen er opptatt av å få svar. De er avhengige av forutsigbare rammevilkår og er nå satt i en usikker og sårbar og utfordrende situasjon.

Jeg har selv besøkt fiskeriene på Hvaler mange ganger, og jeg vet at de deler vårt ønske om en ren og rik fjord. Den er jo deres næringsgrunnlag. Fiskerinæringen selv har derfor utviklet nytt utstyr og endret fangstmetoder, bl.a. innen rekefisket, der de sikrer at det de henter opp fra sjøen, er tilnærmet fritt for bifangst. De selekterer også ut små og undermåls reker sammen med fisken underveis i fisket.

Tilstanden i Oslofjorden er kritisk. Dette er på grunn av økt menneskelig påvirkning. Vi støtter at det må iverksettes ytterligere tiltak for å få fjorden ren. Det er derfor helt avgjørende både med et godt kunnskapsgrunnlag og at vi baserer våre avgjørelser på en bred og inkluderende høringsprosess i denne saken, særlig ettersom flere av tiltakene som foreslås, er såpass inngripende for fiskeriet og lokalsamfunnene rundt fjorden.

Nils. T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Olve Grotle (H) [20:30:16]: Oslofjorden er ei nasjonal naturperle, men fjorden er i krise. Miljøtilstanden er alvorleg svekt, utviklinga har gått føre seg over lang tid, og årsakene er samansette. Det er difor forståeleg at mange ønskjer kraftfulle tiltak for å redde fjorden. Hø-

gre deler dette engasjementet, og vi vil ha ein rein, rik Oslofjord tilgjengeleg for både natur, næring og friluftsliv.

Vi har vore tydelege på at innsatsen må vere både brei og kunnskapsbasert. Difor fremja vi i regjeringsperioden vår ein heilskapleg tiltaksplan, oslofjordplanen, og vi har sørgt for at viktige forslag om nullfiskeområde og botntrålefrie soner no er til behandling.

Forslagsstillarane føreslår m.a. å innføre stans i fisket i tre nullfiskeområde, etablere ei støtteordning for ramma yrkesfiskarar og greie ut ein finansieringsmodell for nitrogenreinsing. Intensjonane er gode, men vi meiner det er klokast å avvente den prosessen som allereie er sett i gang på dette området. Regjeringa har nemleg sendt ut eit høyringsforslag om nullfiskeområde og fisketiltak som ei direkte oppfølging av Høgres forslag i behandlinga av naturmeldinga. Denne prosessen er breitt forankra både fagleg og politisk, og vi meiner det er viktig å lytte til innspela og analysane før ein fattar vedtak om nye og inngripande vedtak.

Når det gjeld nitrogenforureining, er vi samde om at dette er ei alvorleg utfordring. Allereie i 2021 gav Solberg-regjeringa tydelege føringar til kommunane om å investere i reinseanlegg med nitrogenfjerning, og det blei etablert ei tilskotsordning for planlegging. Fleire kommunar er godt i gang med å følgje opp dette.

Høgre er klare på éin ting: Det trengst kraftfulle tiltak for å redde Oslofjorden, men vi må gjere dette på ein kunnskapsbasert, forholdsmessig og ansvarleg måte. Vi må sikre at tiltaka er effektive, at næringsaktørane blir høyrde, og at kommunane får føreseielege rammer. Vi støttar difor intensjonane bak representantforslaget, men meiner det ikkje er rett å konkludere no, midt i ein pågåande høyringsprosess.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [20:32:48]: Oslofjorden er en av Norges viktigste marine naturressurser og et område av stor betydning for både biologisk mangfold, rekreasjon, næringsliv og kulturarv. Det er bred politisk og faglig enighet knyttet til utfordringer for tilstanden i fjorden. Rapporter fra bl.a. Miljødirektoratet og Fiskeridirektoratet har dokumentert at Oslofjorden står overfor alvorlige utfordringer knyttet til forurensning, spesielt nitrogen, og betydelig reduksjon i fiskebestandene og naturmangfoldet.

Det er viktig å ta de faglige vurderingene på alvor og få på plass viktige tiltak for å bedre forholdene i fjorden. Restaurering og eventuelt vern av Oslofjorden krever bredt samarbeid mellom statlige myndigheter, kommuner, næringsaktører og befolkningen generelt. Det er avgjørende at tiltakene som settes i verk, er kunnskapsbaserte og helhetlige, sånn at de bidrar til en varig forbedring av fjordens tilstand.

Samtidig er fiskerinæringen en av Norges viktigste næringer og vil fortsette å være det i framtiden. Gode rammebetingelser og mindre regulering og styring er viktig for at næringen skal vokse videre. En nedleggelse av fiskerinæringen i Oslofjorden er et svært inngripende tiltak med store negative ringvirkninger. I tillegg til å ha konsekvenser for selve næringen vil det også ha svært negative konsekvenser for aktiviteten på land, som er avhengig av råstoff.

Det er nokså tydelig at det er andre forhold enn fiskeri som er hovedårsaken til at tilstanden for fiskebestandene i Oslofjorden er alvorlig, og en må i større grad bruke krefter på å finne løsninger som kan bidra til å bedre miljøforholdene i fjorden for å reetablere flere livskraftige fiskebestander i Oslofjorden, bl.a. nitrogenrensing for avløp og det å redusere avrenning fra jordbruk og annen aktivitet i hele østlandsområdet direkte i fjorden og gjennom elveløpene. EUs avløpsdirektiv medfører krav til nitrogenrensing av avløp, og dette kravet vil medføre store kostnader til nye nitrogenrenseanlegg rundt Oslofjorden.

Fremskrittspartiet fremmet i Innst. 210 S for 2024–2025 forslag om å sette på pause alt arbeidet med implementering av EUs avløpsdirektiv fram til et fullgodt faktagrunnlag er utarbeidet, og i ytterste konsekvens at staten må bidra i finansieringen av anleggene framfor at hele kostnaden veltes over på kommunen. En nedleggelse av fiskerinæringen i hele eller deler av Oslofjorden er ikke riktig vei å gå. Vi er nødt til å bevare de siste fiskerne som er igjen i Oslofjorden.

Avslutningsvis kan jeg bare si at Fremskrittspartiet vil stemme for forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne, om å be regjeringen utrede en finansieringsløsning for rensing av nitrogen fra avløpsanlegg rundt Oslofjorden.

Jenny Klinge (Sp) [20:36:00]: Situasjonen i Oslofjorden er det all grunn til å ta på høgste alvor. Som del av regjeringa i størstedelen av denne stortingsperioden har vi i Senterpartiet saman med Arbeidarpartiet arbeidd med å styrkje tiltak og verkemiddel som kan bidra til målet om at Oslofjorden så å seie skal kunne bli seg sjølv igjen, for det er ingen tvil om at det er behov for prosjekt som betrar miljøtilstanden i fjorden.

Det går føre seg mykje viktig arbeid for å oppnå dette her, og det står att mykje viktig arbeid òg. Eg tykkjer representanten Solveig Vitanza heldt eit godt innlegg, så i staden for å gjenta alle dei gode argumenta hennar viser eg til det. Eg viser også til Senterpartiets merknader i saka som grunngjeving for at vi ikkje sluttar oss til representantforslaget.

Grete Wold (SV) [20:37:01]: Jeg har vokst opp ved Oslofjorden. Jeg har mine beste barndomsminner fra

bading på Ringshaugstranda og sykkelturer til Åsgårdstrand. Jeg kommer ikke fra en familie som hadde båt, men det var det mange andre som hadde. Vi brukte fjorden til fiske, fritid og en og annen øyfest også.

Som mor, og kanskje også bestemor en dag, blir jeg oppriktig lei meg når jeg ser hvordan vi har behandlet denne viktige fjorden, hvordan vi har tatt vare på matfatet, naturen og ressursene våre. Nå er det på overtid å få fikset dette. Det er på vår vakt det skjer. Derfor fremmer SV disse forslagene, nettopp for å fikse dette.

For det første må vi følge de gode rådene vi får. Vi må stanse fisket i nullfiskeområdene. Det er ikke gøy, det er faktisk ganske tragisk, men det er helt nødvendig. Så skal vi så klart ta vare på fiskerne våre. Det er ikke deres skyld at det står til sånn som det gjør. De må få kompensert for sine tap. De må ha en sikker inntekt, også mens denne redningsaksjonen står på. Skal vi lykkes, må alle bidra. Slik det framstår nå, får de som bor tett på fjorden, hele regningen. Det er ikke rettferdig. Faktum er at store deler av landet bidrar til å forurense Oslofjorden, og derfor må staten ta en stor del av regningen. Vi kan ikke vente med å få på plass renseanlegg. Det blir dyrt, og vi må få på plass en finansieringsordning som sikrer at det kommer penger til rensing av utslippene som til slutt ender i fjorden.

Det er synd at ikke flere partier stiller seg bak disse redningsforslagene, for de ville vært viktige skritt mot en friskmeldt Oslofjord. Tross dette tar jeg opp forslagene i saken.

Presidenten [20:38:39]: Representanten Grete Wold har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Tobias Drevland Lund (R) [20:38:48]: Oslofjorden er i en kritisk tilstand, og faktisk har jeg partikollegaer i Rødt Vestfold, bl.a. vår egen førstekandidat Maren Njøs Kurdøl, som tilbake i 2021 arrangerte en egen begravelse for Oslofjorden. Det må sies at Oslofjorden dessverre ikke er kommet langt på bedringens vei siden da, tvert imot har den behov for livsforlengende behandling.

For 100 år siden var Oslofjorden full av liv. Den gang var den en av landets rikeste fjorder, hvor det krydde av torsk, sild og brisling. Fjorden var ikke bare et rikholdig spiskammer, men også en svært god arbeidsplass for mange fiskere. Nå finnes det knapt noen fiskebestand igjen. Blåskjellene forsvinner, og store deler av tang- og tareskogen er meid ned av trålere. Fjorden får stadig flere soner med dødt vann, som er så fattig på oksygen at ingenting kan leve der. Norsk institutt for vannforskning mener at kloakkutslipp, utslipp fra industrien, avrenning fra jordbruk og overfiske har vært en svært skadelig kombinasjon for Oslofjorden. Forsøpling, mikroplast og klimaendringer gjør ikke saken noe bedre. Det gjør heller ikke massiv utbygging i strandsonen, som legger press på både naturen og fjorden. Det er lenge siden varsellampene begynte å blinke for Oslofjorden, men nå er det på tide med handling.

For å redde fjorden trengs det en rekke tiltak, men det er viktig at regningen ikke sendes til innbyggerne, til bøndene og til fiskerne. Derfor er forslaget som Rødt er med på i dag, om å opprette en støtteordning for omstilling av yrkesfiskere i Oslofjorden som rammes av fiskeforbudet, viktig. Rødt mener også at det bør opprettes flere hummerreservater, som vi vet fungerer, og så må bøndene få støtte til å redusere avrenningen fra landbruket.

Til slutt: Det trengs økt statlig støtte til nitrogenrenseanlegg rundt Oslofjorden og Oslofjordens nedbørsfelt. Derfor er forslaget som Rødt er med på i dag, som ber regjeringen utrede finansieringsløsning for rensing av nitrogen fra avløpsanlegg rundt Oslofjorden, svært viktig. Det kan ikke være kommuner med skrantende kommunekasser og innbyggere som lever i dyrtid, som gjennom selvkost skal ta regningen for helt nødvendig rensing av Oslofjorden. Det må være et rettferdig spleiselag, hvor staten tar en mye større del av regningen.

Jeg vil bare si, som en som tross alt har vokst opp med denne fjorden som nabo ute i Kragerø-skjærgården, at det haster med å redde Oslofjorden. Nå må vi sette alle kluter til. Jeg vet at den kan reddes, men det trengs politisk handling, og da trengs det også mer handling fra denne salen.

Rasmus Hansson (MDG) [20:41:40]: Etter mange år med nøling, inklusive handlingstomme, såkalt helhetlige redningsplaner, haster det nå med konkret handling for Oslofjorden, og derfor støtter Miljøpartiet De Grønne SVs gode forslag i denne saken.

Det er mye som må gjøres samtidig. Innsatsen mot nitrogenforurensning må forsterkes svært kraftig, og staten må tungt inn økonomisk. Nedbyggingen av strandsonen og områdene nær kysten må stoppe. Fjorden må bli del av et helhetlig, stort restaureringsprosjekt som gir naturen i fjorden muligheten til å begynne å reparere seg selv, mens vi klør oss i hodet for å finne de gode enkelttiltakene.

Aller viktigst nå: Vi må vedta nullfiskesonene som Fiskeridirektoratet har utarbeidet, som Miljødirektoratet har anbefalt, som regjeringen har sendt på høring, og som er det Miljøpartiet De Grønne har jobbet for i årevis – og derfor ønsker velkommen. Nullfiskesoner er avgjørende for at vi omsider skal komme i gang med en positiv utvikling i fjorden, som vi altså ikke er kommet i gang med så langt. Likevel ønsker sterke krefter å fortsette å dytte problemene foran seg, selv om de lover at de er svært opptatt av fjordens ve og vel, og derfor håper jeg at

regjeringen står ved det tiltaket de har sendt ut på høring, og gjennomfører det.

Miljøpartiet De Grønne har lenge sagt at fiskere som rammes av fiskeforbud, selvfølgelig må få kompensasjon og omstillingsstøtte. Jeg vil samtidig minne alle om at kontante grep i fiskeriforvaltningen, inklusive fiskestopp, er helt vanlig, og akkurat nå er det nødvendig for torsk i Barentshavet. Massevis av fiskere stenges brutalt ute fra fiskeriene, og det er svære økonomiske og personlige konsekvenser, men forvaltningen gjør det altså allikevel, av hensyn til fiskeriene selv. Dette er det som er nødvendig også i Oslofjorden, og da er det uansvarlig å vri seg unna å gjøre det.

La meg være helt klar, på vegne av Miljøpartiet De Grønne: Det er ikke dagens fiskere som er skyld i Oslofjordens tilstand. Det ansvaret ligger hos en lang rekke fiskeriministre, som i tiår etter tiår har ignorert en verre og verre miljøsituasjon og sett bort fra et altfor høyt fisketrykk på svake bestander i Oslofjorden. Nå må vi betale regningen, nå må fiskerne betale regningen, selv om det ikke er deres skyld, men alternativet er at fjorden går fra vondt til enda verre. Derfor oppfordrer Miljøpartiet De Grønne regjeringen til å handle, til å la seg inspirere av disse forslagene og stå ved det fagbaserte forslaget de selv har sendt på høring.

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [20:45:01]: Jeg vil understreke at utfordringene i Oslofjorden er en svært viktig sak for meg og for regjeringen. Det arbeides tett på tvers av sektorer for å følge opp tiltaksplanen for Oslofjorden. Regjeringen er i gang med en rekke tiltak, særlig innen avløp og jordbruk. For fiskeriene er det tidligere iverksatt en rekke tiltak, og i samråd med miljøforvaltningen har vi lagt et stort arbeid i å utrede og foreslå nye og ambisiøse fiskeritiltak i Oslofjorden. Tiltakene er foreslått for å bidra til å styrke fjorden, men går samtidig langt i å begrense både lokal næringsvirksomhet og allmennhetens tilgang til fjorden.

I Oslofjorden har fiskeriene en lang og tradisjonsrik historie, og for enkelte samfunn er forsyningen av lokal sjømat bærebjelken for lokal næringsvirksomhet. Ytterligere begrensninger av fiskeriaktiviteten påvirker ikke bare dem som har fiskeri som sitt levebrød, men også fiskemottak, verksteder og lokale opplæringstilbud i skolen. Det er ikke til å komme unna at strenge tiltak vil føre til at arbeidsplasser vil gå tapt.

Fiske er også en viktig fritidsaktivitet for mange rundt Oslofjorden. I Norge lever vi tett på naturen, og det å kunne høste av havet står sentralt i kystkulturen vår. Dette er noe vi ønsker å bevare og videreføre til kommende generasjoner.

At de foreslåtte tiltakene kan få konsekvenser for dem som berøres, betyr ikke at vi ikke skal gjøre noe. Oslofjorden er i ubalanse, og det er behov for handling. De store konsekvensene av disse tiltakene tilsier imidlertid at vi må tenke oss nøye om og sørge for et faglig sterkt grunnlag for de tiltakene som innføres.

Jeg viser til den pågående prosessen for nye fiskeritiltak, som i stor grad dekker forslagene fra representantene. Jeg deler representantenes bekymring for Oslofjorden, og jeg kan forsikre om at de faglige rådene står sterkt i vurderingene. Vi bør imidlertid ikke forskuttere prosessen, men bruke nødvendig tid til å sikre medvirkning av berørte interesser og et forsvarlig beslutningsgrunnlag.

Presidenten [20:47:29]: Det vert replikkordskifte.

Grete Wold (SV) [20:47:43]: Det er ingen tvil om at vi må komme raskt i gang med å få opp renseanlegg rundt hele Oslofjorden. Det er jeg helt sikker på at vi er enige om. Det er også et faktum at dette blir dyrt. Det blir veldig dyrt. Kommunene er bekymret. Folk jeg snakker med langs fjorden, er også bekymret. Det er dyrtid, og dette kommer da på toppen av andre belastninger på folks lommebok. Det ropes rett og slett om hjelp. Kan statsråden berolige?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [20:48:15]: Jeg må nok starte med å si at når det gjelder spørsmålet om finansieringsordning for rensing av nitrogen fra avløpsanlegg rundt Oslofjorden, er det klima- og miljøministerens ansvar å følge opp akkurat det. Jeg kan likevel bruke anledningen til å informere om at man for 2025 har satt av 50 mill. kr til den tilskuddsordningen som skal bistå kommunene med å både planlegge og prosjektere det som går ut på nitrogenfjerning. Det er i tillegg gjort en hel rekke andre tiltak også, som å styrke både Miljødirektoratet og statsforvalterne, sånn at man kan gi både veiledning og støtte i det arbeidet kommunene skal gjøre, og ikke minst at saksbehandlingen skal kunne gå raskere.

Grete Wold (SV) [20:49:01]: Det var i hvert fall delvis beroligende. Jeg er litt bekymret for at regningen kan bli enda høyere, men vi får følge nøye med.

Jeg vil bare kort inn på dette med fiskerne våre. Det er kanskje yrkesfiskerne som er aller mest glad i fjorden vår. De lever av den, de trives med fjorden vår, og dessverre er det nå de som kanskje kommer til å måtte betale den aller, aller høyeste prisen. Det handler da selvfølgelig om å sikre at de kan få gode, relevante arbeidsoppgaver. Kanskje får de også være med på å redde fjorden, noe jeg vet flere er interessert i, men dette handler også om kompensasjonsordninger og å ha et levebrød. Vil statsråden kunne gi noen tilbakemeldinger på hvordan regjeringen jobber for nettopp å sikre yrkesfiskerne våre?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [20:49:44]: I likhet med representanten er jeg opptatt av at yrkesfiskerne våre er viktige. De lever av fjorden og er kanskje de som bryr seg aller mest om at vi skal ha en ren og frisk Oslofjord. Tiltakene er helt nødvendige for at vi skal sikre næringsgrunnlaget også for tiden framover og generasjonene som kommer. Når vi nå har fått inn en hel rekke med høringsinnspill – noe jeg er veldig glad for, for det vil styrke kunnskapsgrunnlaget for de beslutninger som skal tas – må vi også se på eventuelle kompensasjonsordninger og tiltak for hva som kan gjøres, men det vil være avhengig av hvilke tiltak man velger å gå videre med. Jeg kan derfor ikke nå si at sånn og sånn blir det, men vi gjør en grundig jobb i departementet for at alle innspill som er sendt inn, både skal bli vurdert og få være med i kunnskapsgrunnlaget når vi går videre med beslutninger.

Presidenten [20:50:33]: Replikkordskiftet er avslutta.

Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 26.

Sak nr. 27 [20:50:41]

Referat

Presidenten [20:50:42]: Det ligg ikkje føre noko referat.

Dermed er kartet for i dag ferdig handsama. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 20.52.

Svanemerket trykksak, 2041 0654